

BOGÁRDI SZABÓ ISTVÁN

**KERESS
MEG!**

ZSOLTÁRPRÉDIKÁCIÓK
A 119. ZSOLTÁRRÓL

BOGÁRDI SZABÓ ISTVÁN

KERESS
MEG!

ZSOLTÁRPRÉDIKÁCIÓK
A 119. ZSOLTÁRRÓL

ELŐSZÓ

Augustinus egyházatyja írja a 119. zsoltárról mondott prédikációi előszavában, hogy nem annyira a zsoltár hosszúsága, mint inkább a mélyszéges értelme tartotta vissza sokáig attól, hogy a magyarázatába fogjon. Azóta is ezt a mélységet keresi a Szentírásnak ebben a páratlan szépségű költeményében minden olvasó és magyarázó. Arany ABC-nek is nevezzük, mert a héber abc 22 betűje szerint van elrendezve 22 szakaszra, és minden szakaszon belül nyolc, azonos betűvel kezdődő sorra. De több ez, mint mesteri költemény. Ihletett istenkeresés, vágyakozás, szerelmes ének - ezt mondja-énekli mindenki, aki Isten útján jár. Sőt, jövendölés is arról, hogy maga Isten miként keres meg bennünket szeretetével és szabadításával.

2014 ősze és 2015 Húsvétja között mondtam el ezeket az igehirdetéseket a budahegyvidéki gyülekezetben. Azóta sokan kérték, hogy tegyem közzé írásban is valamennyit, egy kötetbe foglalva. Köszönöm Vásárhelyi Péterének a lejegyzés fáradságos munkáját, Regéczy Nagy Enikőnek a szöveg gondozását, és Bogárdi Szabó Eszternek a könyv megtervezését és grafikai kivitelezését.

Ennek a nagyszerű bibliai éneknek minden magyarázata arra irányul, hogy felismerjük: a zsoltárnak egyetlen nagy témája van, maga Isten - mondja a a zsoltárról a nagy prédikátor, Spurgeon. Boldog lennék, ha ehhez a legcsekélyebb módon is hozzájárulhatok.

Bogárdi Szabó István

Lekció: Zsidókhoz írt levél 13,1-8.

Textus: 119. zsoltár 1-8. vers.

Boldogok, akiknek útjuk feddhetetlen,
akik az Úr törvényében járnak.
Boldogok, akik megőrzik az ő bizonyosságait,
és teljes szívből keresik őt.
És nem cselekesznek hamisságot; az ő útjaiban járnak.
Te parancsoltad, Uram, hogy határozataidat jól megőrizzük.
Vajha igazgattatnának az én útaim a te rendeléseid
megőrzésére!
Akkor nem szégyenülnék meg, ha figyelnék
minden parancsolatodra!
Hálát adok néked tiszta szívből,
hogy megtanítottál engem a te igazságod ítéleteire.
A te rendeléseidet megőrzöm; soha ne hagyj el engem!

Szeretett gyülekezet, kedves testvérek! Ismertem egy idős pap bácsit, és ha Móricznak Zsigmondnak lehetett ilyen regény-címe: Galamb papné, nos, akkor, ő volt a Galamb pap, de nem a turbékoló, tollászkodó, hanem a szelíd galamb; drága, szent ember volt. Az a legenda járta róla, hogy ifjúkorában, még lelkészhallgatóként a teológián megverték a szobatársai. Kinyomoztam a történetet. Ez a fiatalember szerelmes lett, és a leányzót, akibe szerelmes lett, Ilonkának hívták. Az ifjú jól bemagolta Kosztolányi Dezső versét, az „Ilonát”, s aztán reggelre kelvén, estére nyugodván, folyosón sétálván, óráközi szünetben, ebédnél, mindenkinek csak mondta, mondta az Ilonát. Megfenyegették, hogy hagyja már abba, eleget mondta. De nem bírta magával, s egy alkalommal, mikor annál a

strófánál tartott, hogy: „Ilona, csupa i, csupa ó, csupa a” - el-
kapták, bevitték a zuhanyozóba, s jól helybenhagyták. Azért
mondom el ezt a történetet, mert némi félelem van most
bennem bejelenteni: a következő vasárnapokon a 119. zsol-
tárról fog szólni az igehirdetés. Csakhogy 22 strófája és 176
verse van! Ha gondosan odafigyelünk, némelyik Biblia-ki-
adásban láthatjuk, olyan vers ez, mely á-tól z-ig, vagyis a hé-
ber *alef*-től *táv*-ig tart. A héber abc-ben pedig 22 betű van,
vagyis itt minden betűhöz nyolc sor tartozik, így jön ki a 22
strófa, 176 sor. Mi lesz ebből? 22 vasárnap 22 prédikáció!?
Már előre elgondolom, hogy vagy a presbiterek – remélem,
nem a soron következő presbiteri gyűlésen – vagy majd né-
hány gyülekezeti tag beránt engem valami félhomályos helyre,
és jól helybenhagy, hogy hagyjam már abba!

Azért is mondom ezt némi öniróniával is, mert a mi év-
századunk *fastfood* kultúra lett. Ha megnézzük, hol nincs a
világon McDonalds étterem, alig akad olyan boldog ország,
ahol ne volna. De nemcsak a gyorséttermek terjedtek el (ez
egyébként, meghagyom, praktikus dolog is lehet az éhes em-
bernek, ha vasúton átszállásra vár, vagy siet valahova), hanem
ennek a folyamánya lett az is, hogy sok boldogtalan ember
abba a hiszembe esett, hogy mindent – ebédet, tudást, kar-
riert, életet – meg lehet csinálni pár perc alatt. Ám milyen
különös: éppen ezért nem érünk rá semmire, nem tudunk
elidőzni a dolgoknál. Hol vannak már Homérosz eposzai!
A legmodernebb, legdivatosabb és legnépszerűbb versforma
a haiku lett, három kicsi sor 17 szótaggal.

Igen, a 119. zsoltszótár időt igényel tőlünk. A zsoltszótárnak
amúgy is különös története van. Először is olyan lelemény-
nyel van megírva, hogy egy Szenczi Molnár Albert és egy
Arany János is csak bajosan tudná fordítani – versként (egy-
egy strófa minden egyes sora ugyanazzal a betűvel kezdődik).

De a kegyességre gyakorolt hatása sokkal fontosabb. A régi zsidó hagyományban elő volt írva, hogy a kegyes ember melyik nap melyik szakaszt idézze ebből a zsoltárból. A keleti ortodox egyház hagyományában, a nagy liturgiában végigéneklék a 119. zsoltárt – nem egyben, szakaszonként. A nyugati kereszténység szerzetesi hagyományában is komoly hatása volt, a reggeli elmélkedésben, az esti csendességben, az éjszakai zsolozsmákban, sok szerzetesrend regulájában mind ott szerepel a 119. zsoltár. Mi, reformátusok sem maradunk ki, Medgyesi Pál, a nagy puritán prédikátor, a Praxis pietatis írója úgynevezett arany abc-be foglalta a zsoltárt. Annak idején ugyanis, a 17-18. században a református népiskolákban a gyerekek úgy tanulták az abc-t, hogy közben az «arany abc-t» fűjták – az arany abc pedig a 119. zsoltár.

Mindazáltal, amikor a bevezetőben felidéztem a szerelmes diák esetét, ezt nemcsak azért tettem, mert némi félelem van bennem bejelenteni egy hosszú igefolyamot, amit itt majd vasárnapról vasárnapra hallgatni fogunk, hanem főleg azért mondtam el, mert a 119. zsoltár (ahogy egy tudós Augustinus egyházatya nyomán megjegyzi) voltaképpen: szerelmes ének. Bizonytalán igaz van a régieknek, miszerint Dávid király írta a zsoltárt, hogy ezzel tanítsa az ifjú Salamont Isten igazságára. Bizonytalán igaz, hogy ez a zsoltár döntő szerepet játszik Isten igazságának megismerésében, és az is igaz, hogy versben mindig könnyebb valamit megtanulni, mint egyszerű prózában. Igen, mindez igaz, és mégis látni fogjuk, hogy ezt a zsoltár szerelmes ember írta. Olyan ember, aki szerelmes az Istenbe, aki Isten után sóhajtozik: Istennek írja, küldi, éneklé szerelmes versét, de közben elkiabálja a világba is, hogy szerelmes Istenbe – mert az az igazi szerelmes vers, amit másnak is el lehet mondani, valahogy így: én nagyon szeretek valakit, és ezt úgy mondom el másoknak, hogy köz-

ben neki mondom, és fordítva, hadd dobogjon másnak a szíve is, hogy én ennyire szeretem őt. Nos, ez a zsoltár szerelmes vers, amelyben kikürtöli a zsoltáros, hogy mennyire szereti Istent, és Istennek is megvallja, hogy mennyire szereti Őt.

Kezdjük hát, A-tól Z-ig! Ma az első betűt vesszük, amit mindjárt nem tudunk «A» betűvel magyarra fordítani, csak «B» betűvel, mert az itt szereplő héber szó azt jelenti, hogy: boldog. *Boldog* az az ember – kezdi a zsoltár – akiknek útja feddhetetlen, aki Isten törvényében jár, *boldogok*, akik megőrzik bizonyosságait és teljes szívből keresik Őt. Összefoglalva, röviden: boldogok, akik jó úton járnak. Ennyit mond a zsoltár. Nem kezd bele filozófiai töprengésekbe, Platón módjára, arról, hogy mi a boldogság. Javasolom is, ezúttal hagyjuk meg ezt mi is a filozófusoknak. Meghallgathatjuk őket, igen, hiszen sok és érdekes dolgot mondanak a legfőbb jóról, az örök jóról, az abszolút jóról, az ember boldogságvágyáról, és a titokról, hogy akárhogyan vagyunk is itt a világban, az ősemlékeztünk az örök isteni jót keresi, és akármire tekintünk előre, a végső törekvésünk is a boldogságra irányul. Aki a legfőbb jóra törekszik, mondja a filozófia, az boldogságra törekszik. Igen, igazuk van a filozófusoknak.

Mégis, javasolom, ne olvassunk most szótárcikkeket a boldogságról. A zsoltáros sem fog ilyenekről értekezni. Nem avat be sejtelmesen abba, hogy a boldogságnak talán kék a színe, és szárnya is volna, mint a boldogság kék madarának. Azt sem jelöli meg, hogy a boldogság miféle jóérzés volna, sőt, egyáltalán nem mondja meg, hogy a boldogság ez vagy az volna- lenne. Azt mondja... – nos, nem is mondja ki ezt a szót, hogy *boldogság*. Azt mondja: *boldogok*... *Boldogok*, akik jó úton vannak. Majd a zsoltár során kifejti, hogy mi ez a jó út. Itt most így mondja: boldogok, akiknek útjuk feddhetetlen, akik az isten törvényében járnak. Akiknek a lépteik, a gondolataik,

az életvezetésük, az élettörekvésük azon az úton van, amit Isten fektetett le az ember számára, azok boldogok, mert ez az isteni út a jó út. És ez az út, amelyre sokféle elnevezést használ majd a zsoltáros (Isten törvénye, bizonyossága, határozata, rendelése, parancsa, ítéletei!) éppen ebben a sokféle megnevezésben tárul fel. Az a boldog ember, aki Istennek ebben sokféle, de egyre-mutató akarat-nyilvánításában jár.

Majd azzal folytatja: boldogok, akik nem cselekszenek hamiságot, hanem teljes szívből keresik Istent. Itt érkezünk el a zsoltár első nagy költői titkához. Azt mondja az első szakaszban, boldog, aki az *Isten útján* jár, majd nyomban hozzáteszi: aki *keresi* az Istent. *Én ezt most így tudom leegyszerűsíteni: aki Isten útján jár, az keresi az Istent. Még egyszerűbben: boldog az, aki úton van Isten felé. Hadd fűzzem hozzá, és ezt nem szójátéknak szánom, hanem meggondolkodtató belátásnak: boldog az az ember, aki úton van Isten felé, és boldogtalan az az ember, aki úgy érzi, hogy éppen Isten van az útjában a boldogsága felé igyekezvén. Ebben fogalmazható meg az a mély ellentét és drámai feszülés, amit a zsoltáros szava sejtet: ha az ember elhanyaglik az Istentől, boldogtalan lesz; mi több, ha az ember nem az Isten útján keresi a boldogságot (és ilyenképpen magát az Istent), előbb-utóbb azt fogja érezni, hogy Isten állja el az útját.*

Csak egy példát hadd idézzek. Isten népe az ígéret földje felé vándorol a pusztán keresztül, ahol mindenféle népek, törzsek laknak. A moábi király teljes rémületben magához hivatja Bálámot, aki afféle próféta, megmondóember, jósnok, varázsló. Jó nagy pénzért felfogadja: átkozza meg az izraelitákat. Bálám nagy boldogan igyekszik vállalt feladatára, kitüntető lehetőséghez jutott, most megmutathatja, kicsoda ő; egyszóval: boldog ember. Megy a szamarán, hogy megátkozza Isten népét. Aztán odaáll az útba Isten angyala, és nincs

tovább, a számár megáll, nem megy tovább. A számár ugyanis látja az angyalt, akit Bálám nem lát. Ő csak a számárát veri, hogy vigye tovább, míg nem az kínjában megszólal: nem látod, hogy nem tudunk tovább menni? Ha nem az Isten útján járunk, akár így, ironikus, humoros módon, de inkább fájdalmasan és keményen azt tapasztaljuk, hogy utunkban van az Isten. Ám azon az úton, amit Ő fektetett le, azon az úton, amelynek boldog végcélja Ő maga, azon az úton, amin Ő indított el és Ő várja a hazaérkezőt, ott Isten nincs útban, sőt, Ő maga az út. Jézus Krisztus azt mondja: én vagyok az út, az igazság és az élet! Bizony, minden más úton előbb-utóbb azt fogja tapasztalni az ember, hogy útjában van az Isten. És ha Isten útban van, nem tudsz boldog lenni. Boldogság-morzsákhoz hozzájuthatsz, mert boldogság-utáztatok vannak, és van számos lehetséges boldogság-igyekezet is, de nem tudsz boldog lenni, mert az a boldog ember, aki a jó úton jár, aki a feddhetetlen úton jár, aki az Isten útján jár. És, ha azon az úton jár: keresi is az Istent!

Milyen boldog az ember, aki keresi az Istent! – szemben azzal, aki menekül Istentől, vagy kerüli Istent. Augustinus azt mondja a Vallomásaiban: nem keresnélek, Uram, ha Te már meg nem találtál volna engem, nem szeretnélek, ha Te már nem szerettél volna engem, nem tudnék Rólad semmit, ha nem léptél volna be az életembe és nem mutattad volna meg erődet és hatalmadat. Boldog ember, akit Isten megtalált – ezért keresheti az ember Istent. Boldog ember, akivel Isten megkóstoltatta jóságát – ezért nem vágyakozik más után az istenkereső, csak az Isten jósága után. Boldog ember, akit szeret Isten – az ilyen ember szerelmes az Istenbe. Csak az Isten szerelmesei igazán boldogok.

A zsoltár első szakaszának végén egyszerű tétel áll. Eddig a zsoltáros, szerelmesek módjára, kinyilvánította szeretetét,

mert a szerelmességhez mindenképpen hozzátartozik az is, hogy ki kell nyilvánítani. Kedves férjurai, kedves vőlegények, kedves udvarlók, tessék nyilvánítani a szív forró érzelmét! És kedves asszonyok, kedves menyasszonyok, kedves udvarlottak, tessék kimondani, szeretlek! Mert ki kell nyilvánítani, deklarálni kell, ki kell hirdetni azt. De van itt még valami, és ez is nagyon fontos.

Hallunk itt egy *sóhajt*, aztán egy *hálászt*, majd *ígéretet* és végül egy *könyörgést*. A sóhaj így hangzik: vajha igazgattatnának az én utaim a Te rendeléseid megőrzésére! Ez a sóhaj olyan kíváncsóság vagy vágyakozás, amely majd később, a zsoltár folyamán a maga teljes egészében ki fog előttünk bontakozni. Jó dolog a jó úton lenni, boldogság az Isten útján járni, boldog ember, aki keresheti az Istent, nincs nagyobb öröm annál, mint tudni, hogy Isten nincs az utamban, mi több, Ő az út, – de azért (éppen ezért!) fősóhajtunk: Oh, vajha megtanítatnék erre, oh, vajha az én utam eszerint igazgatna mindig, minden esetben. Itt *divinum passzívumról* van szó, így is lehetne fordítani: bárha Isten úgy igazítaná mindig a lépésemet, hogy soha egy pillanatra le ne térjek, soha kitérőt ne kelljen tennem, soha zsákutcába ne jussak, soha ne kelljen vesztegelnem, hanem mindig, mindig közelebb legyek az Istenhez! Ebben a vágyakozásban megszólal gyengeségünk elismerése is, annak a belátása, hogy ha Isten nem támogat, ha Isten nem szólal meg, ha nem zendül meg a szívemben Igéje, s nem tölti el lételemet az Ő valóságának a jó íze, akkor jaj, de hamar letévedek az útról. Oh, mondja a zsoltáros, bárha úgy igazgattatnának az én útjaim, hogy meg tudjam őrizni rendeléseidet!

Aztán gyorsan *hálát* is mond (a 7. versben): hálát adok tiszta szívből, hogy megtanítottál engem igazságod ítéleteire. Milyen döbbenetes ezt hallani, itt, most, egy zűrzavaros,

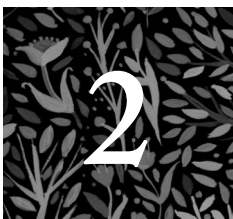
mindent összevegyítő, összekeverő világban, amikor mindent lehet, csak ítéletet mondani nem. Mennyire meg vagyunk zavarodva, már nem tudjuk, mi igaz, mi jó, mi tiszta, mi szent, mi szép, mi számít, mi fontos egyáltalán! Lám, azt mondja a zsoltáros: hálát adok Uram, hogy Te engem erre megtanítottál! Persze, ahogy kimondja a hálaszót, azonnal hozzá kell fűznie az *ígéretet* is, ahogy a szerelmes hűségnyilatkozatot tesz, mert ez hozzátartozik a szerelemhez. Azt mondja a 8. versben: a Te rendeléseidet megőrzöm! Ez a magyar és a héber nyelvben csodálatosan össze tud csengeni, mert mindkét nyelv egy módon fejezi ki jelen és jövő időt. Meg fogom őrizni, de már most őrzöm! Nem halogatom, nem tolom át a holnapi napra, mert már úton vagyok. Őrzöm az Isten rendeléseit, aki megtanított engem az Ő helyes ítéleteire.

És a végén *fobász* áll: soha ne hagyj el engem! Így kerekedik be az első strófa: az a boldog ember, aki Isten útján jár. Boldog, akinek nincs az útjában Isten, boldog, akivel Isten megismertette igazságát, rendjét, csodálatos világát. Boldog ember, akit Isten megtanított bölcsen és igazán dönteni, ítéletet tenni. És boldog, aki úgy kiált, ahogy itt a végén a zsoltáros: soha ne hagyj el engem! Mert az Istennel való kapcsolatunk nem tudás megszerzésére irányul, nem is valaminek a tudomásul vételére irányul, legyen az ismeret, tanítás, bölcsesség vagy igazság. Az Istennel való kapcsolatunk Istenre irányul. Én még nem láttam olyan szerelmezt, aki miután elujjongta, hogy szerelmes, befejezettnek vette a dolgot. Az Istennel való kapcsolatunk ugyanígy nem lehet pusztán szeretet-állítást. Aki megkóstolta az eljövendő világ erőit, aki megtapasztalta az Isten jóságát, aki átadta magát Isten csodálatos vezetésének, aki világosságot kapott és tudja, Isten vigyázza az ő lépteit, az nem akar mást, csak Istennél lenni. Ahogy Kálvin János mondja, ha a legfőbb boldogság

az, hogy Isten velünk van, akkor a legnagyobb nyomorúság, ha nincsen velünk. Ha a legfőbb jó az, hogy tudhatjuk, hogy Istenhez tart az utunk, akkor nincs annál nagyobb nyomorúság, mint amikor nem Őt látjuk az út végén. Ezért kiált itt az első strófa (betű) végén a zsoltáros: soha ne hagyj el engem!

A szerelmes ember, lám, megtette első vallomását az ő Istenének, abban a boldog bizodalomban, hogy az ő Istene is szereti őt. Arra kérek mindenkit, hogy a következő vasárnapra a 9-16-ig terjedő verseket tanulmányozgassa, és olvassa el Jézus Krisztus szavait a Hegyi beszédben (Boldogok...!), és utolsó szavát is az evangéliumban: veletek vagyok! Ez felel arra, amit itt a zsoltárban hallunk: boldogok azok, akik az Isten útján járnak..., soha ne hagyj el engem! Isten, aki szeret bennünket, ezt is ígéri: soha tőlünk el nem távozik, velünk van minden napon a világ végezetéig, míg meg nem érkezünk utunk végcéljához. Ámen

2014.09.07.

Lekció: Márk evangéliuma 10,17-30.

Textus: 119. zsoltár 9-16.

Mi módon őrizheti meg tisztán az ifjú az ő útját,
ha nem a te beszédednek megtartása által?
Teljes szívből kerestelek téged: ne engedj eltévedeznem
a te parancsolataidtól!
Szívembe rejtettem a te beszédedet,
hogy ne vétkezzem ellened.
Áldott vagy te, Uram! Taníts meg engem a te rendeléseidre.
Ajkaimmal hirdetem a te szádnak minden ítéletét.
Inkább gyönyörködöm a te bizonyosságaidnak útjában,
mint minden gazdagságban.
A te határozataidról gondolkodom, és a te ösvényeidre nézek.
Gyönyörködöm a te rendeléseidben; a te beszédedről
nem feledkezem el.

Folytatjuk a szerelmes verset. Mint múltkor elmondtam, ha igazán szeretünk valakit és ki akarjuk nyilvánítani szerete-tünket, és van némi költői hajlamunk is, hosszúra tud szaladni a szavunk. Láttam sokszor szerelmes fiatalokat kollégista koromban, a túloldalon volt a leányinternátus, mi csak me-rengtünk át az ablakon. De volt olyan szerelmes diáktársunk, aki egy hét alatt Ady Endre, Kosztolányi Dezső és Petőfi Sándor összes szerelmes versét oda-vissza elolvasta, mert aki szeret és el akarja mondani, az nem fogy ki a szóból. Itt még el kell mondanom (és ez a zsoltár bevezető szakaszához tar-tozik), hogy aki szerelmes, az a boldog ember. Még akkor is boldog, ha amúgy szerencsétlen (ámbár ezt most bízzuk a drámaírókra, mert ahhoz egy Shakespeare kellene, hogy

bemutassa nekünk, milyen az, amikor valaki nagyon szeret, és amiatt boldog, vagy mellesleg szerencsétlen, és mégis nagyon boldog). De szerelem okán beszél a zsoltár arról, hogy kik a boldogok. Úgy énekel, hogy egyszerre hálálkodik, aztán kér, aztán esd, aztán rebeg, aztán fogadalmat és elkötelezést tesz – igen, egy ilyen érületvilágban ezekre van szükség. Úgy beszél, mint aki nem tud Istent kívül más forrást a boldogsághoz. Isten az útja, és ezért Isten nem áll az útjában, csak Isten által juthat el Istenhez, és ha ezen az úton megy: boldog.

Ma, a második szakaszban voltaképpen a múltkor felolvasottak, az első szakasz nyolc versének a megfordítását olvastuk. Ezért aztán némelyek szerint az első részt nem is kellene magához a költeményhez hozzászámítani, hanem általános bevezetőként, előre bocsátott gondolatként kellene venni. Erről én nem akarok vitába bonyolódni a bölcs és tudós Biblia-magyarázókkal, csupán azt jelzem, hogy mégsem egyszerű bevezetésről van szó, hanem egy nagyon szoros összefüggésről. Az első rész így ért véget (a 8. versben): ne hagyj el engem! Fölkiált a zsoltáros, miután fölismerte, hogy Istenben van a boldogsága, csak Istenben van boldogság, csak Őt kell keresni, csak az Ő útján kell járni, Ő az egyetlen út. Fölkiált Istenhez: ne hagyj el engemet! Mély, megrendítő, megindító és örökös kérés ez.

Aztán a kérés után, a második szakaszban elején (9. vers) mindjárt kérdés következik. Mert kérdeznünk is tudni kell, és bizony, jól kell kérdezni. Azt kérdezi: mi módon őrizheti meg tisztán az ifjú az ő útját, hogy sem szívében, sem életében ne legyen semmi, amivel Istent megbánthatja? Úgy-e, mégiscsak valami szerelemről van itt szó, mert ha szeretünk valakit, mindent elkövetünk, hogy ne bántsuk meg. Odafigyelünk, érdeklődünk, megpróbáljuk kilesni, mi a kedvére való. És az életünket is úgy igazítjuk, hogy a kedvére való

legyen. Emlékszem egy osztálytársunkra, aki csapnivalóan tanult, folyton ki akarták rúgni az iskolából, mindig külön szülői könyörgés, letérdepelés kellett, hogy maradjon. Egyes-kettesekkel bukdácsolt, pótvizsgázott. Bizony, Debrecenben, a református gimnáziumban nem nagyon túrték a hanyag diákokat, elég hamar elcsaptak onnan a lustákat. Harminchatan kezdtük, huszonegyen fejeztük be, nagy volt a kihullás. Harmadikos korában aztán ez a fiú szerelmes lett, és mikor rájött arra, hogy szóba sem áll vele a lány, ha ő másnap matematikából egyest kap, megtáltosodott, és ő, aki korábban pótvizsgázgatott matematikából, most országos matematikai rejtvényfejtő versenyen bekerült az első kilencvenbe. Mire képes a szerelem! Vagy inkább a másik, aki ilyen hatással van arra, aki szereti őt?! Mit cselekedjen az ifjú? – kérdezi a zsoltáros –, milyen módon őrizheti meg útját, ha nem a Te beszédednek megtartása által?! Világos és egyértelmű a kérdés és a válasz is.

Miután az Isten iránti szeretetünk mindig a szív beszéde, a következő szakaszokban a szív beszédét fogjuk hallani. Azt mondja a 11. versben, felelve a kérdésre: szívembe rejtettem a Te beszédedet. Tehát valóban a szív beszédét fogjuk hallani. Eddig, figyeljük meg, általános kijelentéseket hallottunk: boldog az az ember, boldogok azok az emberek..., és sorolja: akik nem cselekszenek hamisságot, így tesznek, úgy tesznek, amúgy tesznek. Mindez eddig általános megállapítás. Most azonban személyesre fordul a szó. Az előző strófánál is elmondtam: boldogok azok, akik keresik az Istent. Most azt mondja, hogy: *én kereslek Téged*. Szívből kerestelek Téged én – mondja a 10. versben, majd: szívembe rejtettem a Te beszédedet (11. vers). S mindjárt mond hét dolgot (hét a szent szám), hogy mi történik akkor, amikor valaki az Isten beszédét, kinyilatkoztatását, hozzánk szóló szent üzenetét a szívébe rejti.

Először is azt mondja: *hirdetem ítéleteidet*. Amikor Isten kinyilatkoztatása, üdvakarata, életigéje a szívünkbe kerül, nyomban megnyílik a szánk, és hirdetőivé leszünk Isten ítéleteinek. Itt az ítéleten nem a bíró ítéletét kell érteni (azt másképp fejezi ki a Biblia). Isten ítélete itt: tiszta és világos megkülönböztetés jó és rossz között, igazság és hamisság között. Máris utalhatunk egy másik zsolttárra, amit Pál apostol is idéz: szerettem az igazságot, gyűltem a hamisságot (Zsoltár 45,8; Zsidókhöz írt levél 1,9). Hirdetem az Isten ítéleteit, mert odapártoltam az Istenhez, és Istennél nem fér meg igazság és hamisság, világosság és sötétség, ahogy tegnap olvastuk János apostol levelében is: Isten világosság, és nincs Őbenne semmi sötétség (1János 1,5). Odapártolunk és megszólalunk és szívből szólunk, mert Jézus azt mondja, hogy a szív teljességéből szól a száj (Máté 12,34), és úgyis mindig csak azt fogjuk mondani, ami a szívünkben van. Isten világos megkülönböztetését, ítéletét hirdetjük.

Majd azt mondja, hogy: *gyönyörködöm*. Gyönyörködöm a Te bizonyoságaidban. Ez a fajta gyönyörködés az ujjongó, megindult, ámuló, tapsoló gyönyörködés, amikor összezsapja az ember a kezét lenyűgözöttségében. Gyönyörködöm – mondja a zsolttáros – az Isten bizonyoságaiban. Ha ugyanis föltesszük az Ige szemüvegét (ahogy Kálvin mondja), megszűnik homályos látásunk, s egyszerre csak csodálatos, kristálytiszta világossággal kezdjük látni, milyen fantasztikus bizonyosságokat helyezett el Isten ebbe a világba. Utaltam már a múlt alkalommal is arra, hogy a régieknek volt erre egy nagyszerű hasonlatuk. Amikor a reneszánsz korában újraindult a színház intézménye, nagy élmény lett mindenki számára a látvány, és ebből vették a hasonlatot (Erasmus, Luther és Kálvin is), hogy Isten az Ő világszínházában a legjobb páholyt tartja fenn az ember számára, ugyanis a világegyetem –

mondja Kálvin – teátrum. Nos, Isten a legjobb páholyba ültet bennünket. Mindent látunk és mindent a legjobban látunk, Isten bizonyosságait látjuk, bölcsességét, szeretetét, végtelen hatalmát, örök irgalmát, lényéből fakadó, áradó jóságát, és azt, hogy Isten nem tud és nem akar mást, mint adni és áldani bennünket. Most azt mondja a zsoltáros, hogy szívembe zártam az Igét; másképpen szólva, föltettem a szemüveget az én vaksi homályos szememre. (Vagy modern moziképet idézve: föltettem azt a kis papírcsíkot, amely révén három dimenzióban lehet látni filmet, és szinte meghököltem, mert szinte fizikailag átérzem, ahogy rám hajolnak a lombok, vagy oda lép hozzám a filmvászonról valaki.) Ilyesmit él át a zsoltáros, és mi is, amikor az Igén keresztül nézzük a világot. A világ Isten fantasztikus bizonyosságaival van tele. Gyönyörködöm, mondja, ujjongva gyönyörködöm: ez tényleg ilyen, tényleg ilyen szép!!? Ilyen szép az Isten? Tényleg ilyen jó az Isten?! Tényleg tele van a világ áldással, hogy akármerre fordulok, Isten csodálatos keze nyoma van rajta mindenlen!?

Aztán folytatja, és azt mondja (most két tételt hadd vonjak össze!): *határozataidról gondolkodom, ösvényeidre nézek*. Ezzel azt a pillanatot jelöli, amiről más zsoltárok is gyakran beszélnek. Például az első zsoltár, amikor azt mondja, hogy boldog az az ember, aki Isten igazságáról és útjáról gondolkodik *éjjel és nappal*. Arról medítál. A meditáció szó mostanában (nem tudom, mi okán) veszélyes szóvá lett a keresztyének körében. Valószínű azért, mert megjelentek az ezoterikus vallások és a különböző vallásos pszichotechnikák, és sokan visszaélnék ezekkel. Húsz évvel ezelőtt divatozott nálunk az agykontrollnak nevezett ezoterikus butító mozgalom, ennek kapcsán terjedt el a szlogen: le kell menni alfába (ti. az agyhasználat alapszakaszába!). Kőbányán laktunk akkoriban, s mondtam sokszor a feleségemnek, hogy most lemegyek alfába!

Volt ugyanis egy Alfa nevű bolt a szomszédban, oda mentem vásárolni. De félretéve az iróniát, az igazi, Isten szerint való elmélkedés, meditálás, tünődés hallatlanul fontos dolog. Az Isten útjainak a szemlélése nem pusztán azt jelenti, hogy szemmel tartom az Isten ösvényét, hanem szemlélem is. Hogyan tanulunk meg Isten útján járni? Szemléljük és figyeljük, hogy mások, akik előttünk voltak, hogyan jártak az ösvényen.

Lám, Jézus milyen nagyvonalú és olyan bölcs ebben a tekintetben! Szolgálatá során ezer ütközése volt a farizeusokkal, mégis azt mondja korának eme nagy szenteskedőiről, hogy amit mondanak nektek, azt megtartsátok! Mert a farizeus is hirdette az Isten útját, betűről-betűre felmondta a törvényt, beszélt az Isten ítéletét, és kijelentette, hogy mi az Isten útja. Az már más dolog, hogy nem járt rajta! De mi minden jó és rossz példából egyaránt megtanulhatunk figyelni, szemmel tartani és az Isten útját szemlélni. Csodálatos és titokzatos út ez. És emiatt ezen gondolkodni, elmélkedni, töprengeni kell. Nagyon sokszor utólag látjuk meg, hogy miért kellett nekünk azon az úton menni. Sokszor pedig rángatózunk, mint az önfejű gyermek, amikor mennie kell a szülőkkel valahova, szinte kitépi magát édesanyja kezéből, mert nem akar menni – de majd egyszer megérti, hogy arra kellett mennie. Olykor az egész életünk ilyen rúgkapálás: miért arra vezet engem az Isten? –, nem lesz az jó, nincs ott semmi, csak baj vár rám, ott nyomorúságok, pofonok jönnek, megaláztatás ront rám, töredelmeken kell átmennem! Mi valami szép, rózsaszírommal fölhintett úton szeretnénk járni, nyílegyenesen, vagy éppen lankán, és persze, lefelé, mert fölfelé bizony fáradságos. Aztán utólag – erre utal a szó: *elmélkedem* –, utólag értjük meg Isten útját, ámbár Ő sosem titkolja célját. Ahogy Ezékiás király mondja, akit Ézsaiás próféta megintett, hogy készüljön, mert meg fog halni, majd mégis kegyelmet és életet kap: áldásul

volt (javamra vált) a nagy keserűség (Ézsaiás 38,17). Nézem az Isten útját és gondolkodom rajta: ez miért ilyen út? –, ennek miért kellett így vagy úgy lenni? Sokszor leginkább azt érezzük, hogy nincs is velünk Isten, otthagytott bennünket, föltett bennünket az útra: aztán ereddj. De ezt csak Madách Istene mondja, a Biblia Istene nem. Madách Istene mondta Ádámnak: lásd, mit érsz magadban! –, ereddj, menj végig a történelmen. S ki van ott végig szegény Ádámmal és Évával, Madách szerint? A hamis sűgő, Lucifer, aki még a világtörténelem rendes szűvegkűnyvét sem tudja rendesen odasűgni nekik, csak bajba, jajba viszi őket. Isten azonban velűnk van, ha az Ő útján járunk, ha száműnkra Ő az út. Ezért írđ szűvedbe beszűdét!

Aztán azt mondja a kűvetkező versben: *gyűnyűrkűdűm a Te rendelűseidben*. De ez most nem ugyanaz a gyűnyűrkűdűs, mint amit az imént hallottűnk. Az elűbb azt mondta, hogy gyűnyűrkűdűm az Isten valűsűgűbűn, ujjongok az Istennek, ahogy az Isten megmutatja magűt, itt viszont egűszen konkrétan az Isten rendelűseiben gyűnyűrkűdik. Kűlűnűs szű ez. Őnfeledtsűget jelent, amit minden szűlű – de még inkább nagyszűlű – átél, amikor a kicsi gyermek elűszűr felűl, vagy kezűbe adűnk valamit és bűbelűdik vele. Jűtszik. Jűtszik, és kűzben tanulja a vilűgot. Ugyanazt a szűt hasznűlja Ézsaiás profűta is, amikor messiűsi jűvendűlűst tesz, és azt mondja, hogy az űdv-idű olyan lesz, hogy: gyűnyűrkűdik a csecsszűpű a viperűk lyukűnűl, és a csecstűl elvűlasztott a baziliskűs lyuka felett terjengeti kezűt (Ézs 11,8) – nem kell félűnie. Tapogathatja a vilűgot, gyűnyűrkűdik a vilűgban, megfogja, tapogatja, magűhoz vonja, elsajűtűtja, az neki gyűnyűrűsűg. Élvezű. Azt mondja a zsolűtűros: élvezem az Isten rendelűseit, mert ezek jű rendelűsek. Élvezem az Isten dűntűseit.

És végül azt mondja a zsoltáros szívből fakadó kéréssel: *beszédéről nem feledkezem meg*. Emlékszünk, a múlt alkalommal kéréssel fordult Istenéhez, ezt hallottuk a nyolcadik versben: soha ne hagyj el engem. Most azt mondja: beszédéről el nem feledkezem. Fogadalmat tesz, ígéretet tesz. A kérésre elkötelezéssel válaszol.

De van itt bökkenő, és ezért kérem, hogy a 17. verstől a következő szakaszt jövő vasárnapra ki-ki olvassa el, gondolkodjon rajta, meditáljon rajta, figyelje az Isten útjait – mert van itt egy bökkenő. A lekióban a gazdag ifjú történetét olvastam. Ez a fiatalember bizton énekelte ezt a zsoltárt, nyilván gyermekségétől fejből tudta. Most odalép Jézushoz: jó Mester, mit cselekedjem, hogy elnyerjem az üdvösséget? Akkor azt mondja Jézus: tudod a parancsokat (amelyekről a zsoltár is beszél). Számba is veszik a parancsolatokat, és ekkor azt mondja az ifjú: én ezeket kora gyermekségemtől megtartottam. Jézus ránéz – mondja a szűkszavú Márk evangélista, és megkedveli. Ez igen! Kora gyermekségétől, mindig, éjjel és nappal... Ám Jézus a megkedvelésen túl a kérdést összekapcsolja egy diagnózissal és azt mondja: egy fogyatkozásod van. Menj, add el minden vagyonedat, jer és kövess engem. Nem azt mondja Jézus a gazdag ifjúnak, hogy ne füllentgess itt nekem, hogy mindent megtartottál, mert sok parancsolata van az Istennek, és ha csak egyet elrontottál, semmit nem tartottál meg. Ne áltass itt engem, csak kiöltöztél a randevúra csodaszépre, megfésülted magad, fölvetted a legjobb cipődet, ami nem is a tiéd, hanem a barátodtól kérted el a taláلكára, mutatod itt magad szépnek. Dehogynis. Jézus ránéz, megkedveli, és mégis jelzi: van egy fogyatkozása. Nos, azért kell a szívünkbe venni a zsoltárt, és zsoltárral együtt a szívünkben elrejtteni Isten rendeléseit, mert óriási különbség van aközött, hogy valamit a szívünkre veszünk, meg aközött, hogy a szívünkbe bevesszük és elrejtjük.

Nemrégiben láttam egy filmet, szerepelt benne egy szent asszony, egy apáca, aki odaadó életet él, segíti a szegényeket, menhelyet tart fenn, ingyenkonyhát működtet, jár a gazdagokhoz, kunyerálja tőlük az elesettek számára a támogatást. Aztán jön az életében egy nagy drámai fordulat, megrendül, kivetkőzik az apácaruhából és azt mondja ismerőseinek: most jöttem rá, hogy nekem eddig azért volt szükségem Istenre, hogy ne kelljen soha önmagammal szembenézni. De nekünk nem ezért van szükségünk Istenre, hanem éppen azért hogy belelássunk igazán önmagunkba; ahogy Kálvin mondja: Isten-ismeret nélkül nincsen önismeret, és ez a sorrend megfordíthatatlan. Szívembe írom a Te beszédedet... Nem a szívemre veszem, mert amit a szívünkre veszünk, azt ledobjuk, mert nem bírjuk el. Isten nem azért nyilatkoztatja ki igazságát, szentségét, tökéletes akaratát, életútját, hogy a szívünkre vegyük, hanem hogy elrejtjük a szívünkben.

A múlt alkalommal azt mondtam, aki az Isten útján jár, akinek Isten az útja, annak Isten sose kerül az útjába, az sose fogja úgy érezni, hogy útjába állt az Isten – hiszen maga Isten az útja. Aki pedig Istennek a beszédét a szívében elrejt, és aztán – mert a szív teljességéből szól a száj – hirdeti, gyönyörködik benne, gondolkodik rajta, nézi, élvezi, nem felejt el, az nem a szívére veszi Isten beszédét, hanem boldogan tudni fogja, hogy aki Istennél van, aki Istenben van, az a boldog ember. Gyönyörködöm rendeléseidben, beszédeidről soha nem feledkezem meg. Ámen

2014. 09. 14.

Lekció: Péter apostol 1. levele 1,17-25.

Textus: 119. zsoltár 17-24.

Tégy jól a te szolgálóddal, hogy éljek és megtartsam
a te beszédedet.

Nyisd meg az én szemeimet, hogy szemléljem
a te törvényednek csodálatos voltát.

Jövevény vagyok e földön, ne rejsd el tőlem
a te parancsolataidat.

Elfogyatkozik az én lelkem, a te ítéleteid után való
szüntelen vágyódás miatt.

Megdorgálsz a kevélyeket; átkozottak,
akik elhajolnak parancsolataidtól.

Fordítsd el rólam a szidalmat és gyalázatot, mert
megőriztem a te bizonyosságaidat!

Még ha fejedelmek összeülnek, ellenem beszélnek is;
a te szolgáló a te rendeléseidről gondolkodik.

A te bizonyosságaid én gyönyörűségem,
és én tanácsadóim.

A múlt alkalommal arra kértem mindenkit, hogy ki-ki olvassa el a ma soron következő szakaszt. Azért kértem ezt, hogy jól lássuk (főleg az első két nagy szakasz fényében), milyen nagy léptekkel halad a zsoltáros a dolgok közepe, a lényeg felé. A zsoltáros először nagy általánosságokat mondott: kik a boldog emberek, hogyan él a boldog ember, aki Isten útján jár, parancsolatait megtartja, törvényeire odafigyel. Aztán, másodjára, ebből az általánosból személyesre fordította a szót, és egyes szám első személyben szólalt meg a szerelmes. Látuk, a zsoltár szerelmes vers, a zsoltáros szerelmes Istenbe, és

amikor egy szerelmes elmondja, hogy mennyire szeret valakit, nem elég általánosságban a szerelemről értekeznie, hanem ki kell mondania, hogy én vagyok az, aki téged szeret. De ez sem elég, ezért most a személyes megszólalás egészen konkrétta válik. Mert amikor megszólalunk, vallomást teszünk, fölfelházkodunk, Isten elé visszük önmagunkat, a szívünket, az életünket, az epekedéseinket, a panaszzainkat, a könyörgéseinket, az örömről, a hálánkat, az mindig konkrét, és mindig konkrét helyzetben hangzik el. Akik vagyunk, az mindig egy adott helyzetben tárul fel, ahogyan a zsoltáros is egy adott helyzetben szólal meg.

Az előző strófa ígérettel zárult. Azt mondta a zsoltáros Istennek: a Te beszédedről nem feledkezem meg. Szép valamiasos ígéret ez, mi több, mondhatnám: igen erős és bátor kijelentés. Meg nem feledkezem Isten ígéjéről, nem feledkezem meg Isten hozzám szóló szaváról! De, mint jeleztem a gazdag ifjú történetére hivatkozva: van azért itt egy bökkenő. Csak egy mondat erejéig hadd idézzem fel azt a történetet. Jézushoz megy egy fiatalember, aki tehetős, gazdag, sikeres, szépen halad előre az élet útján. Megszólítja Jézust a nagy kérdéssel, az egyetlen kérdéssel, az üdvösségügy kérdésével: - Jó Mester, mit cselekedjem, hogy elnyerjem az üdvösséget? Jézus elmondja a szabályokat, tartsd meg a parancsolatokat, mert azt az ígéretet kapcsolta Isten a törvényéhez, hogy ha ezt megcselekszed, életed lesz és üdvösséged. Mire ő azt mondja: Megcselekedtem én ezt kora ifjúságomtól fogva. S ekkor Jézus konkrétta teszi a beszélgetést, mert a parancsolatok is konkrétak, és azt mondja: egy fogyatkozásod van, menj el, add el minden vagyonodat, jer és kövess engem. Érezzük, hogy itt bennünk is döccen valami. Hát nem elég, hogy mindent megcselekedett, nem elég, amit Márk evangélista odaír még a történethez, hogy Jézus rátekintett és megkedvelte őt, mi

kell még? Nagyon egyszerű erre a felelet: a konkrét életünk. A parancsolatokat nem általánosságban tartjuk meg vagy nem tartjuk meg, az Isten útján nem általában járunk vagy nem járunk, az Isten beszédét nem általában forgatjuk a szívünkben vagy nem forgatjuk – ez mindig konkrét.

Ezért rögtön a fogadalom után fohászzkodni kezd. Ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó – gyermekeinket szoktuk így nevelni, aztán felnőtt életünkben megtanuljuk, hogy a nagy elhatározásokhoz kitartás is kell. Vagy, régies szóval, amit mi, keresztyének szívesebben használunk: állhatatosság kell. Az ígéretben meg kell állni, az elkötelezésben ki kell tartani. Ha valahova odaállt az ember, akkor ott meg kell állni. Ha valaki az Isten oldalára állt, odapártolt az Istenhez – ahogy a zsolttáros a bevezető vallomásaiban mondja –, akkor ott hűséggel meg kell állnia. Sok neheze van ennek a megállásnak, ezért kiált egy másik helyen a zsolttáros: várván vártam a felséges Urat! Így kiált a próféta más helyen, és más helyen a zsolttáros is, hogy várom az Urat, mint az éjféli őrszem a virradatot. Sokat kell várni. És a várakozás számunkra olykor helyben toporgásnak tűnik. Mégis, érezzük, hogy ahova odaálltunk, onnan, vagyis az Isten ígéretei, az Isten beszéde, az Isten hűsége, az Isten szeretete mellől, onnan nekünk nem szabad ellépni. Mert akkor – ha már a szerelemmel példálózok – tán úgy járunk, mint aki randevúra vár egy megadott helyen, nézi az óráját, eltelt tíz perc, eltelt húsz perc, eltelt harminc perc, nem jön a kedves, eltelt 55 perc, lejárt a háromszoros akadémiai negyed, aztán elmegy. Történt már ilyen, éppen amikor a nyári időszámításra kellett átállni. S az órát is át kellett volna állítani, mert megérkezett időre a kedves, csak nem állt jól az óra! Bizony sokszor el van állítva a mi belső óránk, várunk, várunk türelmetlenül, idegesen, kétségbeesetten. De jelzi a zsolttár, hogy az ígérethez csak akkor lesz meg

az állhatatosság, hogy ha fölfohászkozik és meg is kapja, amit itt föl sorol ebben a szakaszban.

Tégy jól a te szolgálóddal – újra kérést foganatosít, sőt kéréseket: tégy jól velem, nyisd meg szemem, ne rejtsd el a Te parancsolataidat előlem, fordítsd el rólam az engem ért szidalmakat. Mindjárt négy nagy kérés. És a helyzete leírásából kiderül, hogy aki így fohászkozik Istenhez, az már tökéletesen tisztában van önmagával. Vegyük a szívünkbe ennek a szakasznak ezt az első nagy tanulságát: ha elkezdünk imádkozni, igazán imádkozni, fohászkozni, akkor megtettük az első lépést az igazi önismeret felé. Jaj, tele van a világ jótanácsos könyvekkel. Ilyenek: az önismeret titka, az önismeret útja, az önismeret első tizenöt lépése, ismerd meg magadat, önismereti kiskézikönyv. Közben járják az országot-világot önismeretre tanító szakemberek. Igen, úgy van, ahogy a régi görögök mondták: ismerd meg magadat. Önismeret nélkül nem jutunk előrébb. De, hadd mondjam meg őszintén, az igazi önismeret akkor kezdődik, amikor így, ahogy a zsoltáros, aki az imént még nagy fogadalmat tett (beszédéről nem feledkezem meg!), rögtön utána fölkiált: tégy jól velem, nyisd meg szemem, ne rejtsd el orcádat, fordítsd el rólam a gyalázatot. Ekkor kezdi az ember megismerni önmagát, mert Istennek a megismerése és önmagunknak a megismerése szorosán összetartozik, de a sorrendje nem fordítható meg. Aki igazán megismerte Istent, az ő teremtőjét és szabadítóját, az fogja igazán önmagát megismerni mint Isten teremtményét és gyermekét. Imádságban kell hát Isten elé állnunk, úgy, ahogy a középkor nagy teológusa, Canterbury Anzelm tanít erre bennünket. Miközben gyönyörű értekezést ír az emberről, a teremtményi mivoltunkról, a világegyetem csodálatos dolgairól és próbál e titkokba behatolni, ha megakad egy-egy pontnál, mond egy imádságot. És úgy indul tovább.

Mi azonban nem a világot akarjuk megismerni (az is nagy és szép feladat!), hanem igazi önismeretre akarunk jutni: ki vagyok én, hogy beleszerettem az Istenbe? Ki vagyok én, hogy tudok egyáltalán Istenről? Ki vagyok én, hogy átjárja és átrezgi a lelkemet valami az isteni világból? Ki vagyok én – most már maradjunk konkrétan a szakasznál, mondja a zsoltáros, hogy szinte összetörik a lelkem, porrá zúzódik a lelkem az Isten utáni epekedésben? Kicsoda az ember, hogy akármit csinál is, ezt az Isten utáni vágyakozását nem tudja elfojtani? Nos, hogy közelebb jussunk ehhez kérdéshez, halljuk, hogyan írja le önmagát a zsoltáros.

Hetet mond. Előbb azt, hogy szolga vagyok. Mégpedig – ha az eredeti szót szó szerint fordítjuk – rabszolga. Aztán azt mondja, hogy vaksi vagyok, nem látok jól, úgy, ahogy én is le- meg felkapom a szemüvegemet, ha olvasni akarok valamit. Uram – mondja – világosítsd meg az én szememet, nyisd meg szemeimet. Aztán azt mondja, hogy jövevény vagyok, majd azt, hogy epekedő vagyok. Olyan egyszerű és páratlan szó ez itt (vágyakozom, szomjúhozom Istennek az igazsága után), hogy szinte csak körülírással lehet lefordítani. Aztán azt mondja, hogy megalázott vagyok, olyan helyzetbe keveredtem, amikor összefogtak ellenem és gyalázatokat mondanak reám. Aztán azt mondja: vád alá helyeztek. Összegyűltek a fejedelmek, a kevélyek, a hatalmasok, és rólam beszélnek, vádat fogalmaznak meg ellenem.

És végül azt mondja, hogy tanácstalan vagyok. Így fejezi ki: igazgass engem a Te tanácsoddal. Egyetlen szóval úgy tudnám a fölsoroltakat összeszedni, egy szóba belefoglalni, ahogy maga a zsoltáros is mondja, a 19. versben: jövevény vagyok. Jövevény vagyok a földön, ne rejtse el előlem parancsolataidat. Mielőtt a Biblia-olvasásban jártas testvérek föl- idéznék Péter apostol buzdításait – azt is, amit én a lekióban

felolvastam –, ahol azt mondja Péter apostol, hogy Isten-félelemmel, alázattal, szent életvitellel töltsétek a földön jövevénységetek idejét (1Pt 1,17), és mielőtt hozzáolvasnánk az Újszövetségből a Zsidókhoz írt levélnek azokat a passzusait, amelyek arról szólnak, hogy amíg e földön vagyunk zárándokok, jövevények, gyűttmentek vagyunk (Zsid 13,14), azelőtt hadd idézzem föl azt, hogy ez a szó (jövevény) nemcsak ilyen metaforikus valóságot fejez ki. Még Kálvin is olyan gyorsan lép ehhez a megoldáshoz, hogy egyszerűen, egy mondatban magyarázza: e szó itt, hogy jövevény vagyok, nem azt jelenti, hogy valahonnan valahová kerültem, bolyongok a világban, hanem azt jelenti, amíg e földön élünk, jövevények vagyunk. Mert a mennyei haza vár bennünket. S nem magyarázza tovább.

Igen, ő megtehetette, hiszen végigmagyarázta az egész Ószövetséget is és a zsolttárogat is három vaskos kötetben. De nem vagyok benne biztos, hogy ott van a mi tudatunkban is, hogy ez a szó (jövevény) itt, a konkrét helyzetben, a zsolttáros konkrét helyzetében mit fejez ki. Hadd idézzek ezért néhány passzust az Ószövetségből. A mózesi törvény azt mondja: fogadd be a jövevényt, az özvegyet és az árvát, mert egykor te is jövevény voltál (2Móz 22,21). Erős, meghatározó, modern kifejezéssel élve: szolidáris törvény ez. Aki idegenként, jövevényként érkezik, az úgy jön, hogy nincsen semmije. Be kell fogadni. Görögre a paroikosz szóval fordítják, ami azt jelenti: aki távol van, távol az otthonától, idegenben tartózkodik. Ha csak arra, hogy a nyugati civilizáció az elmúlt negyven-ötven évben micsoda hullámveréseket él át, ahogy százezrével és millió-szám érkezik a menekültek és a jövevények, a jövevények és a menekültek, és otthont, letelepedést keresnek maguknak, akkor máris megízleljük a mózesi törvény mélységét: fogadd be a jövevényt, mert te is jövevény voltál (2Móz 12,49) – mondja Isten a zsidóknak, akik

Egyiptomban jövevények és rabszolgák voltak. És halálraítéltek voltak és senkik voltak. Isten kimentette őket, kivette őket és az ígért földjére bevezette őket. Hálából fogadd be a jövevényt – mert te is jövevény voltál.

Aztán olvassuk a prófétákat. Panaszkodnak – kivétel nélkül mindegyik –, s népük bűneit sorolják fel. De ilyet nem mondanak, hogy eltitkoltatok az adót (bár ezt is mondhatták volna), de mindegyre visszatér ez a vádjuk: az özvegyet, az árvát és a jövevényt eltapostatok (Jer 22,3). És ezt ismételi meg Jézus is prófétai módon, amikor a farizeusok ellen példalózik. Az özvegyeket, az árvákat és a jövevényeket megrövidítettek, nem adtátok meg nekik, amire rászorulnak. Mi több, önmagát a jövevény inkognitójába rejti (Mt 25,43). A jövevény rászorult, mert nincsen semmije, csak ő maga. Tehát a jövevény befogadása szent, mindent meghatározó, szolidáris törvénye az Istennek. S ha továbbmegyünk, még a Jób könyvében is olvasunk egy passzust, amely igen megrendítő. Jób, amikor Isten elé viszi a szenvedése ügyét, először is azt mondja: nem értem, hogy miért sújt engem Isten, hiszen megtartottam törvényét, majd egy döbbenetes képet mond: az én kapum előtt az utcán jövevény nem aludt. Ezzel pedig azt akarja kifejezni, hogy ha jövevény, zarándok érkezett, idegenből érkezett valaki, ha nincstelen jött, befogadta. Az én kapum előtt jövevény az utcán nem aludt (Jób 31,32). Aztán, amikor a barátai kezdik őt gyözködni, hogy biztos van valami titkos bűne..., akkor fölkiált Jób és kiönti a panaszát, és azt mondja: a saját cselédeim és szolgálaim úgy tekintenek rám, mint jövevényre (Jób 19,15), – órá, a gazdára, az úrra. Idegen, nincstelen lett A számukra. Aztán, ha még tovább visszük ezt, kezdjük a mélységét is érteni. Azt mondja a 39. zsoltár, könyörgőn, Isten kegyelméért kiáltva, Istentől bűnbocsánatot eszközölve: ne büntess engem Uram mert én jövevény

vagyok Tenálad. Értjük, milyen szép ez a könyörgés? Milyen esdő, milyen alázatos? Nem azt mondja a zsoltáros: Uram, ne büntess engem, mert én végül is jó ember vagyok, Uram, ne bánts engem, mert én a népedhez tartozom, Uram, engedd el a bűnadósságomat, mert mit fognak szólni az emberek, ha azt látják, hogy Te a tiedet is sújtod? Hanem ilyen mélyen, egészen az Isten szíve közepéig elható módon azt mondja, hogy könyörülj meg rajtam, fogadj be engem, jövevény vagyok Tenálad. Luther értette ezt a leginkább, amikor azt mondta: csak az Isten koldusai kaphatnak kegyelmet.

Itt értjük meg a zsoltáros felkiáltását is, amikor a 19. versben összefoglalja állapotát – még egyszer elmondom: szolgál – vagyis rabszolgá –, vaksi, nem lát jól, el van tévedve az élet dolgaiban, tele van a szíve epekedéssel, vágyakozással, nem tudja, hogy ki fogja azt megelégtíteni, gyalázat érte, összefogtak ellene, teljességgel tanácstalan – és most odalép az ő Istene elé, akit olyan kimondhatatlanul szeret. De nem azt mondja: Uram, itt vagyok én, az ártatlan s látod, rám törték, hártsd el fölülem a veszedelmet. Nem azt mondja, hogy Uram, itt vagyok, az utadat tanuló ember, aki már 64 kreditet szereztem és a minorom is már megvan, légy szíves, az MA-ra is vegyél fel engem. Nem azt mondja, Uram, itt vagyok én, összefogott ellenem néhány súsárló gazember, akik kígyót-békát kiabálnak rám, de a gonoszok mindig szidják a szenteket, oldozz föl engem! Nem azt mondja, hogy itt vagyok, Uram, pillanatnyi látászavarban, várj egy kicsit, pislogok, és mindjárt mindent fogok látni! Hanem azt mondja: itt vagyok, jövevény vagyok, Rád szorulok, fogadj be, avass be, taníts, nyisd meg szememet, vezess a Te utadon, erősítsd meg szívemet, elégítsd ki lelkem véghetetlen szomjúságát és vágyakozását az isteni jó után.

És ha így látjuk ezt, akkor már nem valami búbánatos mondat lesz az, amit Péter apostol mond: alázattal, szelídséggel, Isten útját járva töltsétek jövevénységeitek idejét itt e világban, akkor nem valami életidegen mondat lesz a Zsidókhoz írt levél szava, amikor azt mondja, hogy zarándokok és jövevények vagyunk ezen a világon, sátorozó nomádok, hanem a legnagyobb titok kimondása. Azt mondja tehát: amíg élünk, amíg vagyunk, amíg mozgunk, amíg itt vagyunk e világban és Isten vezet, csak azt a nagy titkot, csak azt a csodát tudjuk átélni, hogy rászorulunk az Istenre – az Istennél vagyunk jövevények. De, Jézus szavával: Nála nem hiába kérünk, mert aki kér, az kap; Őt nemhiába keressük, mert aki keres, az talál; Nála nemhiába zörgetünk, mert aki zörget, annak megnyitattik. Egy Isten után vágyakozó ember zörget, keres és kér itt. Mert amikor a szívünk megtelik Isten szeretetével, amikor igazán rádöbbenünk, hogy kik is vagyunk valójában, akkor, ha Istenben vagyunk, nem az az első ösztönös mozdulatunk, hogy elrejtőzzünk, mint Ádám és Éva elrejtőztek, hanem inkább így kiáltunk: Uram, ne rejtsd el igazságodat, ne rejtsd el orcádat, ragyogtasd rám áldó napfényedet. Kérjük Őt, legyen velünk, tegyen jót velünk, nyissa meg szemünket, nyissa meg előttünk életét, töltsse be szívünk-lelkünk epedését és vágyakozását, fordítsa el rólunk a szidalmat és gyalázatot, szabadítson meg bennünket a hatalmaskodók kezéből, hogy úgy legyen, amint a 24. vers mondja, e strófa végén: a Te bizonyosságaid az én gyönyörűségeim és az én tanácsadóim. Jövevény vagyok e földön, jövevény vagyok Tenálad. Ne rejtsd el igazságodat előlem, nyisd meg előttem életedet. Ámen

2014. 09. 21.

Lekció: Efézusi levél 2,1-10.

Textus: 119. zsoltár 25-32.

Lelkem a porhoz tapad;
eleveníts meg engem a te ígéreted szerint.
Útaimat elbeszéltem előtted és te meghallgattál engem;
taníts meg a te rendeléseidre!
Add értenem a te határozataidnak útját,
hogy gondolkodjam a te csodálatos dolgaidról!
Sír a lelkem a keserűség miatt;
vigasztalj meg a te ígéd szerint!
A hamisságnak útját távoztasd el tőlem,
és a te törvényeddel ajándékozz meg engem!
Az igazság útját választottam;
a te ítéleteid forognak előttem.
Ragaszkodom a te bizonyosságaidhoz;
Uram, ne hagyj megszégyenülni!
A te parancsolataidnak útján járok,
ha megvigasztalod az én szívemet!

Az előző alkalommal a zsoltár harmadik nagy szakaszánál láttuk, hogy az Isten után sóhajtozó, epekedő ember tudja, hogy csak úgy lehetséges elérkeznie Istenhez, ha Isten útján jár, mert ha nem Isten az utunk, akkor Isten mindig az utunkban lesz. Ha Isten az utunk, akkor eljutunk Istenhez. Ezért is a zsoltáros úgy mutatta be magát, mint aki teljes mértékben Isten pártfogására szorul reá. A régiek kifejezésével: teljes Isten-függésben van, mindenestől fogva. Most csak egy-egy szó erejéig hadd idézzem fel az előző szakaszból ezeket az önbemutatókat. Szolgának nevezi magát, aztán

jövevénynek, aztán olyannak, akit megtaposnak a kevélyek, szidalmaznak és gyaláznak, aztán újra megismétli azt, hogy ő Isten szolgálja volna. Elmondottam a „jövevény” kifejezéssel kapcsolatban, hogy a régi prófétai iratokban, de Jézus feddőzésében is ez az egyik kulcsszó. Amikor Isten kiszabadítja az Ő népét, bevezeti az Ígéret földjére, életrendet ad, és elrendeli, hogy újra meg újra olvassák fel a szent törvényt, hozzákapcsolja azt is: az árvát, az özvegyet, a jövevényt fogadd be, útját ne fordítsd el, légy hozzá méltányos, mert te is jövevény voltál valamikor. Ebből értjük, miért mondja a Zsidókhoz írt levél, hogy jövevények és zarándokok vagyunk ezen a földön, míg majd Isten a mennyben nyit kaput.

Mondhatnánk, hogy ez teljesen természetes emberi megnyilatkozás. Amikor a nagyobbtól kérünk valamit és el is ismerjük, hogy a nagyobb nagyobb, a nagyobb erősebb, a több több, a fenséges fenségesebb, jól is tesszük, hogy szerényen még talán csökkentjük is magunkat. Csak álljunk a küszöb elé és tébláboljunk, mutassuk magunkat annak, akik vagyunk, s talán remélhetünk megkegyelmezést, hozzánk hajlást, irgalmat. Mondhatni, az előző szakaszban a zsoltáros ezen az úton jár, s ez egyszerű retorikai megoldás, hiszen az ember kicsi is. Én kicsi vagyok, Isten nagy, én kicsi vagyok az emberek között, van fölöttem sok nagy ember. Gyaláznak, eltaposnak, méltatlanul bánnak velem, Istenhez folyamodom pártfogásért, mert ahogy egy másik zsoltár mondja: Isten a kevélyet csak messziről nézi, az alázatost viszont meglátja és lehajol hozzá.

Az újabb szakaszban kiderül, hogy a zsoltáros részéről valóban nem retorikai fogás volt az iménti jelző, nem a mindenható Úristen kedvezését akarta megnyerni azzal, hogy a társadalom emberi viszonyaiban is kicsinek, kevésnek, gyengének, alul-levőnek mutatta magát. Továbbmegy és így foly-

tatja: lelkem a porhoz tapad. Lelkem a porhoz tapad, vagyis teljes teremtményi mivoltomban állok most ott Isten előtt, porból vétettünk és porba is térünk vissza. Azt olvassuk a prófétáknál: megszárad a fű, elhull annak virága. Bizony, fű a nép (Ézs 40). Porból vétettünk, porrá leszünk (Préd 3.20) – lelkem a porhoz tapad. Vagyis itt nem pusztán arról van szó, hogy a zsoltáros már olyannyira gyakorolja az alázatát Isten előtt, hogy porba hull, és azt mondja: mintegy egész életemben fekszem a porban Isten előtt – lelkem a porhoz tapad. Inkább megfogalmazza az ember valóságos helyzetét Isten előtt. Lelkem a porhoz tapad. Azt olvassuk a teremtés-történetben, hogy Isten a föld porából formálta meg az embert, és élő lelket lehelt belé. Az ember por is és lélek is. Lelkem a porhoz tapad. Az a bőrszak, amiben vagyunk, hordozza a lelkünket, az a gyönyörű mezei virág, ami kinyílik tavasszal és olyan gyönyörű és ámulatos, az hordozza az életünket. Porban vagyunk, porból vétettünk. A teljes állapotát fogalmazza meg a zsoltáros. És ezzel arra buzdít minket is, hogy amikor Isten elé visszük ügyünket, bajunkat, akkor ne érjük be annyival, hogy: Uram, nagyon meg vagyok alázva, Uram, nagyon megverték, Uram, szélre szorítottak, Uram, kivették a kezemből az életlehetőségeket. Igen, ezeket is el lehet és el is kell mondani. Vigyünk Isten elé mindent. De éppen ezért, amikor Isten elé állunk igazán és őszintén, akkor emberi státuszunkat is ki kell mondanunk: lelkem a porhoz tapad. Por vagyok, semmi vagyok. Ahogyan Ábrahám mondja a szövetségkötéskor, amikor Isten megjelenik neki és ígéretet tesz: én csak por és hamu vagyok (1Móz 18,27).

Így sorolja a zsoltáros a kéréseit: lelkem a porhoz tapad, eleveníts meg engem ígéreteid szerint, utaimat elbeszéltem előtted és Te meghallgattál engem. Ez az egyik legcsodálatosabb Ige, az egész Szentírásban, bizvást mondhatom: utaimat

elbeszéltem Neked, szó szerint visszaadva: előszámláltam, számot adtam utaimról és Te meghallgattál engem. Azért csodálatos ez, mert, belefoglalja az ember sokféle igyekezetét, próbálkozását, eltévelyedését, és hogyha ezeket igazán őszintén elmondjuk és végiggondoljuk, előbb-utóbb arra jutunk, hogy legjobb lenne ezeket el sem mondani. Még önmagunknak sem. Általában egy utat szeretnénk elmondani. Amikor fiatalok udvarolnak egymásnak, ők is tudják, nem igazán lehet az egész életüket egy szuszra elmondani. Így mindenki elbeszélésbe foglalja élet-történetét, lesz egy sztorija: ez vagyok én. S igyekszünk magunkat a lehető legszebb módon bemutatni. S ha a kapcsolatból házasság lesz, akkor jön a nagy életpróba: annak bizonyulok-e, aminek elmondtam magamat? Valóban az vagyok-e, aki másiknak elmondtam magamat: itt vagyok, ez vagyok, támaszkodhatsz rám, bíz-hatsz bennem!?

Ezért a zsolttáros bölcsen és alázatosan nem azt mondja, hogy elmondtam Istennek az utamat, mondjuk például elmondtam Istennek azt az én utamat, hogy zsákutcába tévedtem, és most már kellene a mennyei újratervezés. Vagy: elmondtam Istennek utamat, hogy mibe ragadtak el engem a körülmények és most nem is igazán tudom, hol vagyok, és nem látom, merre tovább, de elmondtam Istennek utamat. Vagy: elérkeztem egy elágazáshoz, dönteni kellene, merrefelé induljak el, elmondtam Istennek. A zsolttáros nem ezeket mondja, hanem ezt: elmondtam utaimat. Ki vagyok én? – Én, akinek lelke a porhoz tapad. Lám, hányféle úton próbálkoztam, mennyi mindenbe kaptam bele, mi mindenfelé igyekeztem! Előszámláltam, összeszedtem mindent, számadást készítettem. Egy barátomat hadd idézzem, azt hiszem, már említettem. Neki az a szokása, hogy minden este leül és számadást csinál, van egy füzeté – sok füzetet teleírt már! –, ketté-

osztja benne a lapot, s az egyik oldalon írja a fekete pontot, a másikon a pirosat, és pontozza magát esténként. Ha nagyon jó volt a hete, akkor azt mondja: kihoztam magamat egálba. Lehet így is, persze, nagy lelkigyakorlat ez. De most, amikor a zsolttáros poremberként, teremtményként, a teljes Isten-füg-gésben odaáll Isten elé s azt mondja: elmondtam Neked, nem rejtettem el, nem titkoltam, számot adtam – valami másra fi-gyelünk, mint arra, hogyan értékeliük magunkat.

De nem ezért olyan csodálatos ez az ige, hanem azért, mert a legnagyobb bizonyosság van benne: Isten meghall-gatta a zsolttárost! Nem azt tette Isten, amit mi szoktunk, amikor valaki életgyónásba kezd és mindent el akar mon-dani, hogy: jól van, jól van, értem én, ne is folytasd. Isten meghallgatta őt ától cettig. Így olvassuk a zsolttárt is ától cet-tig. Meghallgattál engem, mondja Istenének, meghallgattad, hogy ki vagyok, minden utammal együtt - és ez csodálatos. Isten meghallgat bennünket. Nem futólag, nem azzal, hogy úgy is tudom ám..., nem azzal, hogy: hát nem megmondtam, gyermekem!

Vonjuk le ennek konzekvenciáit! A meghallgatás szóba a teljes befogadás is beleértendő – tudjuk jól mindannyian, ol-vassuk eleget a zsolttárokát, a prófétákat, az apostolokat. Isten meghallgat bennünket – vagyis befogad. Valahogy úgy, ahogy a hazatérő tékozló fiú is eltökélte magában, hogy hazaérve el-mondja majd: Atyám, vétkeztem ellened és az ég ellen! (Eb-ben minden benne van.) Nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem, most azért fogadj föl engem és tégy olyanná, mint egyet a cselédeid közül – eltökélte, ezt fogja mondani. Mi meg úgy szeretnénk ezt a történetet továbbolvasni, hogy elindul haza a fiú, az apja meglátja messziről, elébe futott, magához ölelte, megcsókolgatta és... nem kellett egy szót se szólani. Hát, ha Isten befogad, nem kell, nem kell szembesülni,

nem kell elmondani, nem kell számot adni, nem kell mérlegre tenni, nem kell könyvbe írni. Meghallgatott? – Isten meg sem hallgatott, befogadott.

Ez a mindenkori ember nagy álma, ez lenne az igazi lelkipogozás. Bekopogtat valaki: Áldás, békesség, Tiszteletes Úr, szeretnék magával beszélgetni, nagy baj van. S mondani máris: nem vagyok rá kíváncsi, elbocsátalak Isten békeségével, áldással! Ugye, de jó lenne! Jó lenne? Hiszen ezt már e-mailen is meg tudnánk oldani, sms-ben – sms-ben áldást küldeni. Ez a legegyszerűbb, nem szembesülni.

De hogyan folytatódik a tékozló fiú története? Amikor átölelte az apja, amikor megcsókolgatta, elmondja a fiú, elmondja mégis: Atyám, vétkeztem ellened és az ég ellen, és nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem. Lelkem a porhoz tapad. Por vagyok. Elmondtam neked utaimat és te meghallgattál engem. Ez a csoda – elmondtam, s érdekelt Téged. Isten érdeklő az életünk. A minden meghallgatja a semmit!

Sok mást is mond még itt a zsoltáros, kéréseket: taníts meg rendeléseidre, add értenem határozataidnak útját, hadd gondolkodjam csoda-dolgaidról, vigasztalj meg Igéd szerint, törvényeddel ajándékozz meg engem; állításokat: az igazság útját választottam, ítéleteid forognak előttem. És ez mind egyre néz. Érti és érti, hogy most itt egy csodálatos csere történik. Én elmondom Istennek útjaimat és Isten elmondja az Ő útját – számomra. Én föltárok Isten előtt mindent, mindent, amerre jártam, ahol voltam, amivel próbálkoztam többnyire, leginkább és döntő módon nélküle, és cserébe Isten, aki meghallgatott, elmondja az Ő útját. Ahogy a prófétánál olvassuk itt, Ézsaiás prófétánál, a ti gondolataitok nem az én gondolataim és nem a ti utaitok az én utaim (Ézs 55,8).

Mert van Krisztusban egy csodálatos csere. A régiek ezt szinte üzletes nyelven írták le, kommerciónak nevezték: Kál-

vin így ír róla: Krisztus ember fiává lett velünk, hogy mi Isten fiaivá legyünk övele; alászállt a földre, hogy megnyissa az utat mennybe emeltetésünk előtt; magára vette halandóságunkat, hogy közölje velünk halhatatlanságát; felvette erőtlenségünket, hogy erejével megerősítsen minket; osztozott szegénységünkben, hogy gazdagságát átruházza ránk; magára vette hamisságunk gyötrelmes terhét, hogy minket igazságába öltöztessen.” De talán Luther írja le a legszebben „A keresztyén ember szabadságában”, amikor azt mondja, olyan ez mint a jegyességkor a gyűrűcsere. Elbeszéltem utaimat, és Isten, aki meghallgat, elmondja a maga útját – számomra. Még egyszer olvasom: taníts meg rendeléseidre, add értenem határozataidnak útját, hadd gondolkozzam csodálatos dolgaidról, vigasztalj meg Igéd szerint, törvényeddel ajándékozz meg engem.

Majd a végén azt mondja: parancsolataidnak útján járok, ha megvigasztalod az én szívemet. Azért olvastam nyomaték-kal ezt a szót, hogy ha, mert Szenczi Molnár Albert a genfi zsoltárokból úgy fordítja, hogy mivel, és a feltételes szót a legtöbb bibliafordítás így is hozza: mivel; tehát lehetne ezt úgy is fordítani a 32. versben: parancsolataid útján járok, mivel megvigasztalod az én szívemet. Csakhogy ez a szó, hogy: megvigasztalod az én szívemet igen talányos kifejezés, és nem olyan egyszerű a megszokott módon érteni mindent. A megvert, szomorú, lesújtott ember szava ez, így lehetne fordítani: kinyitottad a szívemet, vagy még inkább: kitágítottad a szívemet. A szűkölködésből és beszorítottságból kilépő ember szava ez, hiszen az előző versben még azt kéri: ne hagyj engem, Uram, megszégyenülni. Utaidon járok, vágyódom parancsolataid után, vágyakozom utánad, nagy boldog reménység és hit tölt el, mert meghallgattál és befogadtál engem, most már ne hagyj megszégyenülni... Majd ígéretet told hozzá: taníts meg, Uram, a Te rendeléseidre, a Te parancsolataidnak útján

járok, mivel megvigasztalod az én szívemet. Most mégis hadd fordítsam úgy, ahogy a Károli-fordításban áll: ha. Ha megvigasztalod az én szívemet. Ez nem alku, hanem nagy, mély, bölcs és mindent eldöntő belátás. Állítás, nem is ígélet. A Te parancsolataidnak útján fogok járni, a Te parancsolataidnak útján járok, járhatok, ha megvigasztalod az én szívemet. Ha kitágítod, kinyitod, tágassá teszed. Ugyanez az Ige – nem ebben az összefüggésben – nagyon sok helyen előfordul, főleg a zsoltárokból, amikor azt mondja a zsoltáros, hogy Isten tágas teret készített nekem. Isten kiszélesítette az utat, kinyitott egy teret, a szűkösségből ki tudtam lépni, a beszorítottaságból, a por-létből valódi életre léptem. S most mégis, a kép kedvéért, olvassuk így: ha kinyitottad az én szívem útját, ha megnyitottad szívem számára a teret, tudhatok parancsaid szerint élni. Ahogyan Pál apostol mondja egy vallomásában: szorongattatunk, de meg nem szorítottatunk (2Kor 4). Erről beszél a zsoltáros. Előszámláltam minden utamat és minden utam zsákutca volt. Előszámláltam minden utamat, és minden utam a halálba vezetett. Előszámláltam az egész életemet, és ez lett az életem summája: lelkem a porhoz tapad, és nem tud fölemelkedni. Nyisd meg, Uram, a tágas tért lelkemnek és szívemnek, és akkor rendeléseid útján tudok járni, nyisd meg nekem az utat, és akkor törvényed szerint tudok járni. Nyisd meg nekem az utat, és tudok nagyságos dolgaidon elmélkedni. Milyen csodálatos, ha Isten kinyitja (megvigasztalja) az én szívemet, akkor nyomban az életről kezdünk elmélkedni. Amíg a magunk útjain megyünk, mindegyre ez a summa: lelkem a porhoz tapad, akkor csak a memento mori marad! Istenben van elrejtve a memento vitae! Ezért olyan bátor az apostol az Efézusi levélben, amikor azt mondja, hogy titeket is, akiket az Úr Jézus Krisztusban Ővele együtt megfeszített, titeket is, akiket az Úr Jézus Krisztusban Ővele együtt föltá-

masztott, és titeket is, akiket Ővele együtt ültetett a mennyben... Még nem támadtunk föl, még nem ültünk a mennyben, de az Isten Jézus Krisztusban Őáltala a csodálatos csere révén megoldoz, föloldoz, meghallgat, befogad. Akkor immár nem a halálról, hanem az életről, az eljövendőről fogunk elmélkedni. Nem arról szólunk, hogy lelkünk hozzátapad a porhoz, s nem is arról, hogyan lett az első ember, Ádám, élő lélekké, hanem arról szólunk, hogyan lett a második Ádám, Krisztus, megelevenítő szellemmé (1Kor 15).

Lelkem a porhoz tapad, utaimat elbeszéltem előtted és Te meghallgattál engem. A Te parancsolataid útján járok, ha megvigasztalod az én szívemet. Ámen

2014. 10. 05.

Lekció: Kolossé levél 2,1-10.

Textus: 119. zsoltár 33-40.

Taníts meg, Uram, a te rendeléseidnek útjára,
hogy megőrizzem azt mindvégig.
Oktass, hogy megőrizsem a te törvényedet,
és megtartsam azt teljes szívemből.
Vezérelj a te parancsolataidnak útján,
mert gyönyörködöm abban.
Hajtsd szívemet a te bizonyosságaidhoz,
és ne a telhetetlenségre.
Fordítsd el az én szemeimet, hogy ne lássanak
hiábalóságot; a te útagon éltessem engemet.
Teljesítsd ígéretedet a te szolgálóknak, a ki fél téged.
Fordítsd el tőlem a gyalázatot, amitől félek;
hiszen jók a te ítéleteid.
Ímé, kíváncszom a te határozataid után;
éltessem engem a te igazságod által.

Nemrégiben egy ismerősömnek szóba hoztam, hogy a gyülekezetünkben hozzákezdünk a 119. zsoltár olvasásához és magyarázásához. Ő erre nem a megszokott mozdulatot tette, nem kapott a fejéhez, mondván: borzasztó hosszú lesz az, egy fél év is eltelik vele! Hanem rám nézett huncutul, és azt mondta: kemény fába vágta a fejszéd, majd a közepén meglátod! Nos még nem vagyunk a közepén, de most aztán valóban kemény fában van a fejsze. Azt hiszem, azért is fogalmaz a zsoltáros olyan szépen és művesen, mert szépen beszélni nehéz csak dolgokról lehet igazán, vagy megfordítva: a nehéz dolgokról szépen kell beszélni. Két okban látom a nehézséget,

ámbár ezek nem magában a zsoltárban vannak, hiszen a zsoltár világos, és értjük jól, hogy a felolvasott kérések, sóhajtások, kívánságok miről szólnak. A két okot magunkban látom, és értem is már az ismerősöm huncut szavát: majd meglátod a közepén...! Olyan ez, mint amikor az ember betéved valami ritka szép helyre, aztán betelve a szépséggel, valami máson kezd el a szíve meg az esze járni, és már nem is nagyon tudja, hogy hol van. A két ok pedig úgy kerül elénk, hogy itt, a zsoltár ötödik szakaszában egyfajta pihenőhelyre érkezünk. Mindazt, amit a zsoltáros korábban mondott az Isten utáni vágyakozásáról, az állapotáról, mindazt, amit megígért Isten iráni szeretetében, szerelmében, hogy ti. Isten útján fog járni – nos, most mindezt kérésekben is összefoglalja. És ennek során olyan dolgokat fogalmaz meg, amelyekkel a mai embernek – sajnálom, hogy így kell mondani! – nagyon nagy baja van. Az egyik a tanítás, vagy inkább passzív szerkezetben: a taníttatás, a másik pedig a törvény (vagy: bizonyosság, parancs, elrendelés, határozat, ahogy mondja ebben a szakaszban).

A tanítás a zsoltár szava szerint (ha szó szerint fordítanánk) itt mindjárt a nyitó versben nem annyi, hogy: taníts, Uram, hanem így áll: *taníts meg*. Ez egészen más, mint csak annyi: taníts. Sok tanító van a mai világban, akik tanítanak tücsköt-bogarat is, szépet is, jót is, de csak tanítanak, tanítgatnak – a kérdés azonban az, hogy *megtanítanak-e*? A zsoltár eredeti szava itt egy hadászati kifejezés, lehet úgy is fordítani: *irányíts engem közvetlenül rendeléseid útjára*. Ugyanaz a szó szerepel itt, mint amikor a krónikás leírja, hogy Jonathán szándékosan jó messze lőtte el nyilát, hogy amíg a fegyverhordó gyermek visszaér vele, szabadon beszélgethessen Dáviddal (1Sám 20,26). Vagyis azt kéri a zsoltáros, hogy irányíts rá, Uram, egyenesen rendeléseidnek, határozataid-

nak útjára. Ha bátor lennék, így adnám vissza: lőj rá engem, Uram, egyenesen határozataid útjára. Egyszerűbben: állíts rá utadra, hogy egyenesen megérkezzem hozzád. Még egyszerűbben: ránts vissza a szekeret a kerékvágásba. Lőj fel az útra. Taszíts oda, arra az útra, amin járnom kell. Ezt jelenti itt a tanítás.

A *rendelés* szó pedig előírást jelent (latinul *praescriptio*), olyan együttese a meghatározottságoknak, amelynek korlátai vannak. Tehát akit Isten rendelései útjára állít, annak erővel és akarattal, nagy bősülettal kell lejönnie erről az útról, ha le akar róla térni. Tegnap Tolna megyében voltam egy gyülekezeti szolgálaton. Akik sokat autóznak, tudják, Magyarországon van egy rendkívül néptelen autósztráda, az M6-os út, azon nem nagyon járnak. Nem is előztünk meg senkit, minket sem előzött senki, és a túloldalon sem nagyon láttunk autót. Így kényelmesen el tudtam szemlélődni, és azt a megfigyelést tettem, amit autóúton ritkán teszünk a nagy rohanásban-figyelésben: mennyi tábla, mennyi korlát, mennyi merev szabályozó van tulajdonképpen egy autóúton! Végig korlátok szegélyezik, hogy ne lehessen róla lemenni, vagy csak úgy átfordulni a szembejövő sávba. Számtalan tábla, regula, szabály, egyszóval: az egész út egy nagy korlátozás-halmaz. Hozzáteszem, minderre szükség van, mert ha nem lennének korlátok és szabályok, az autóút olyan lenne, mint egy nagy sík terep, ahol mindenki úgy megy, ahogy akar, s bizony, úgy járnánk, mint sokszor a bevásárlóközpontok parkolóiban, ott van a legtöbb koccanás – képzeljük el mindezt tízszeres sebességnél! Ami út, és jó út, az eleve szabályokat, az előírásokat, a korlátokat jelent, másképp az út nem út, hanem csak halálos terepe az önkényességnek. Nos, ez az az út, amire nézve így kiált a zsoltáros: taníts meg engem rendeléseid útjára!

Csakhogy itt a bökkenő, kedves testvéreim, mert a mai ember nem szeret taníttatni. Csak tanulgatni szeret. Igen, a szó általános értelmében szeretünk tanulni, ha azt értjük a tanuláson, hogy böngészgetünk, keresgélünk, odalapozunk, belenézünk, belecsípünk, megkóstolunk valamit, s megyünk tovább. A világ olyanná lett, mint valami tudományok svédasztala, lehet csipkedni, kóstolgatni, ízlelgetni. Így szeretünk tanulni (ha ez tanulás?!), amíg az intellektusunk, a kíváncsiságunk, a tudásvágyunk nem ütközik akadályba, nem ütközik nehézségbe, amíg nem kell erőfeszítést tenni és nem kell magunkat odaadni tanítók kezére – igen, addig megy ez a dolog. A közoktatásnak nemcsak Magyarországon, hanem az egész nyugati civilizációban ez az egyik nagy drámája, hogy a mai ember nem szereti tanítók kezére adni magát. Vagy ha adja, akkor azt várja, hogy mire leérettségizik, addig legyen legalább egy kamionsofőri jogosítványa, négy felsőfokú nyelvvizsgálója, három díszdoktorátusa és azonnal őt úzze az ENSZ, hogy a legjobb állásban alkalmazzák. Ha nem ilyen az iskola, nem ér semmit – mondja a mai ember. És, ha még tanulni is kell igazán, rendszeren, poroszosan (tanár tanít, diák tanul, tanár számon kér), akkor vége a világnak. Akkor kivesszük a gyereket az iskolából, akkor átvisszük egy másik iskolába, akkor különórákat tartatunk, más tanárt fogadunk föl a gyerekeknek, aki szellemes, okos, bűbajos – csak mert nem szeretünk taníttatni.

A másik probléma pedig az, hogy nem szeretjük, ha utat szabnak nekünk. Turisták szeretnének lenni egy egész életen át. Valami útikönyvből kinézzük, mit akarunk megnézni, aztán kellemesen ellötyögjük az életünket, ide-oda megyünk, letelepedünk, ha érdekes, felkerekedünk, ha nem érdekes vagy meguntuk. De nem szeretünk vezetettetni. Kíváncsiak vagyunk, kóstolgatjuk a világot. Nagy eszmény lett a 21. századra: ke-

resővé lenni. A mai ember kereső, harsogják mindenütt, ez a legérdemesebb emberi magatartás. De vezetetteti és taníttatni nem szeretünk. S látom is magam előtt az ismerősöm tekintetét, a huncut pillantását, na, akkor tessék a fejszét kihúzni ebből a kemény fából...

Egyszóval a nehézség itt az, hogy a zsoldárosnak az itt felsorolt kéréseiben van valami idegesítő – mondjuk ki őszintén. Taníts meg, vezess engem, őrizz meg engem – s ehhez még többet fogjuk hallani, hogy: rendeléseidet, törvényeidet, határozataidat. Hát ez idegesítő. Ugyanakkor, hadd mondjam meg, hogy van ebben valami boldogító is! És ha mindvégig figyelmesen olvassuk ezt a szakaszt, az idegesítő érzéstől el is juthatunk a boldogító tudatig. Igen, lehet, hogy előbb óhatatlanul azt mondjuk: ilyen volt a régi ember, s talán Dávid, talán Salamon vagy az ismeretlen zsoldáros így fejezte ki, a régi ember nagy szükségét –, de ma már másképpen van. De ne álljunk meg itt! Ha ugyanis jól értjük a zsoldár szavát, megértjük a kérés boldogító vonatkozását is, főleg, ha az előző nagy szakasz utolsó versét idézem (amelyről a múltkor volt szó): a Te parancsolataidnak útján járok, *ha megvigasztalod az én szívemet. Ímé, egy nagy isteni titok bontakozik ki: először van a vigasztalás, aztán jön a tanítás. Azt mondja: a parancsolataid útján járok, ha megvigasztalod az én szívemet, majd rögtön fölkiált, taníts meg Uram rendeléseidnek útjára. Akit Isten megvigasztal, azt rögtön jó útra is állítja.*

Isten először mindig egy nagy vigasztaló áramlattal érkezik hozzánk, az életünk elrendezésének ígéretével és jó ízével: nem is tudjuk, hogyan és mi módon, de bekötözi a szívünk sebéit, lecsillapítja a nyugtalankodó értelmünket, világosságot ad a lelkünkbe. És mit tud ilyenkor már tenni az ember, fölkiált, mert megízlelte az Isten jóságát, mert beleszeretett

az Istenbe: akkor hát, Uram, taníts meg engem a Te útjaidra, hogy parancsolataid szerint járhassak. Akkor hát állíts rá egyenesen erre az útra, ne kelljen tovább keresgélnem, ne kelljen tovább próbálgatnom az élet ezernyi hiábavaló dolgát! Nemrégiben olvastam valahol, hogy Kaliforniában, ahol 150 éve a nagy aranyláz végbement, még mindig vannak sokak által elmeháborodottnak tartott fanatikusok, akik csak járják a folyóvölgyeket és keresik az aranyat. Ma már vannak ehhez komoly eszközök is, de nem nagyon találnak semmit. Csakhogy a múltkoriban egy atyafi ráakadt a harmadik legnagyobb aranyrögre, amit eddig valaha találtak a világon. 6,2 kg-ot nyom, tenyérszerű nagy aranyrög. Hogy találta meg? Három centiméterre a talaj alatt. Pedig most dül a vita Erdélyben, ahol egy ciános eljárású aranybányát akarnak nyitni, három hegyet is el kell hordani, szét kell szedni, porrá kell őrölni, hogy egy gramm aranyat találjanak. S lám, ennek az atyafinak ott a lába előtt a hatkilós aranyrög! Véletlen, szerencse? Most mindegy, minek nevezzük ezt, nem ezért hozom fel. Hanem ha megtalálta a zsoldáros az Isten szeretetét, szentségét, vigasztalását (mint ez az atyafi az aranyrögöt), akkor vajon elmegy és kezdi széthordani a hegyeket? Hiszen ott van a kezében. Már megkapta a vigasztalást. Ezért mondja: taníts meg engem Uram utadon járni, állíts rá egyenesen erre az útra.

Kéréseket sorol, ezeket én is idehozom röviden. *Taníts* – mondja a zsoldáros. Ennek láttuk a jelentését és az értelmét, egyenesen irányíts oda. Aztán a következő versben azt mondja, hogy *oktass*, hogy megőrizzem törvényedet. Még a magyar szóban is benne van az értelme: taníts meg a különbségtevésre, engeddd látnom az okokat. Taníts meg törvényed szerint a jó és a rossz megkülönböztetésére, a tiszta és a hamis szétválasz-

tására, az igaz és a becsstelen elkülönítésére, hogy aztán majd, ahogyan egy másik zsoltár mondja: „szereted az igazságot, gyűlölöd a gonoszságot, azért kent fel Isten, a te Istened öröm olajával társaid fölé.” (Zsolt 45,8) Aztán folytatja, és azt mondja: *vezérelj* a Te parancsolataidnak útján, ez pedig szó szerint azt jelenti, hogy *terelj rá arra az útra*, – mintha az előbbi versben foglaltakat ismételné meg, amikor azt mondja, *taníts* meg, Uram rendeléseidnek útjára, most pedig azt mondja, *vezérelj*, parancsolataidnak útjára, állíts fel arra az útra. Fogj kézen, és határozottan és egyértelműen vezess engem oda arra az útra. Terelej engem arra az útra.

Aztán különöset mond a következő két versben, s ezt csak együtt tudom magyarázni: *hajlítsd* szívemet a Te bizonyosságaidra és ne a telhetetlenségre, *fordítsd* el szemeimet, hogy ne lássanak hiábalóságot, a Te utadon éltes engem. Hajlítsd oda szívemet bizonyosságaidhoz. Ez itt az első szó, és tulajdonképpen azt jelenti, hogy egy nagy ívvel, egy nagy kiterjesztéssel megérkezik az ember valahova. Hajlítsd az én szívemet... Jaj, mi mindenre hajlik a szívünk, mi mindennél elidőzik a szívünk, mi mindenre van vágyakozásunk, mi mindenhez hajlunk át szívesen minden mást mellőzve! Úgy is lehet ezt érteni: terjeszd ki a szívem hajlandóságát úgy, hogy semmi mellett ne álljon meg, hanem egyenesen, nyílegyenesen megérkezzen bizonyosságaidhoz, Uram. Mintha azt kérné: Uram, cselekedd meg velem azt a csodát – mert ez csoda! –, hogy kapjak szimatot, és mint a kutya, amelyik szimatot fogott, s már nem bóklászik ide-oda, nem áll meg itt-ott, amott, farkát csóválva, hanem szimatot fogva árkon-bokron, pocsolyán, tövisen, mindenben keresztül egyenesen arra tart. Hajlítsd az én szívemet... Erre felel a másik kérdés: *fordítsd el* az én szemeimet, hogy ne lássak hiábalóságot. Hallatlanul modernnek érzem önmagában ezt a megjegyzést is. Mennyi

hiábavalóság mellett elüldögélünk! Ma már arról beszélnek az agykutatók, hogy a modernkori depresszió, különösen a fiatalkorúak depressziója súlyos agyi elváltozások következtében áll be, mert olyan hihetetlen mennyiségű információ éri az embert a szemén keresztül, hogy belerokkanunk. Igen, Isten úgy alkotta meg az embert, hogy amikor szemünk elé tárul a világ csodálatos látványa, az nyomban helyet keres magának az elménkben. Így vagyunk megalkotva. De mi van, ha nem ezt a gyönyörű világot nézzük és szemléljük, hanem milliárdnyi virtuális világ zúdul ránk egyetlen pillanat alatt?! Jó lenne valami belső szűrő, valami képesség, hogy amikor az ál-világok vonzzák a tekintetünket, egy szempillantással máris csak a valóságosra figyeljünk. De jó lenne valami szűrő! És itt van a zsoltárban a szűrő és a sorrend is: először a szív, utána a szem. Amire a szíved hajlik, arra fog tekinteni a szemed. Ezért kéri a zsoltár: Uram, hajlítsd a szívemet bizonyosságaidhoz, az üdvtényekhez, szeretetedhez és kegyelmedhez, – óvj meg a telhetetlenségtől; és akkor már nem lesz nehéz kérnem, hogy fordítsd el szemeimet, hogy ne lássanak hiábavalóságot. *A Te utadon éltes engem.*

Még két kérés van hátra, nagy kérések ezek. Azt kéri: *teljesítsd* ígéretedet a Te szolgálóknak, aki fél Téged. De sok imádságot mondunk és de nagyon vágyunk arra, hogy ezek az nekünk adott isteni ígéretek egészen szilárdan és bizonyosan előttünk legyenek, hogy Isten teljesítse azokat. Ebben a szóban (*teljesítsd*, tulajdonképpen: szilárdítsd meg, állítsd fel megingathatatlanul) mély és nagy titok van. Egy bibliatudós úgy magyarázza, hogy voltaképpen Isten korábbi ígéreteinek újbóli megerősítését jelenti, ám éppen úgy, ahogy olvastam a Károli-féle fordításból: teljesítéssel. Mert nem kérdés, melyik az igaz: újra megerősíteni az ígéretet vagy teljesíteni. Ez itt Isten titka, mert azzal, hogy beteljesíti egy ígéretét, újabb ígé-

retet ad. Amikor teljesedik az életünkön Istennek egy ígérete, egy ígérete a gyógyításra, egy ígérete a vigasztalásra, egy ígérete a dolgok elrendezésére, egy ígérete a megbocsátásra, egy ígérete a megengesztelődésre, egy ígérete a kegyelemre, abba egy-egy újabb ígérete foglaltatik bele. Így van ez az egész Bibliában, a proto-evangéliumtól, az Ádámnak és Évának tett első ígérettől kezdve (az asszony magva a kígyó fejét tapossa, az pedig annak sarkát mardosni fogja) egészen a Jézus Krisztusra vonatkozó utolsó ígéretig (ímé, eljövök!) a Jelenések könyvében. Ígéretből ígéret támad, és amikor az ígéretek koncentráltan beteljesednek az Úr Jézus Krisztusban, akkor sarjad ki Istennek életünkre vonatkoztatva minden végső ígérete. Teljesítsd a Te ígéreteidet, erősítsd meg a Te ígéreteidet, adj új ígéretek, – ez az Istennel való életünknek a csodálatos ritmusa. Nem annyi a dolgunk az Istennel, hogy ha megígért valamit, teljesítette, mi pedig lekönnyeljük, lemeóztatjuk, lenyugtázzuk, slussz, köszönjük szépen... s majd ha lesz még valami, akkor jövünk és kopogtatunk. Ellenkezőleg. Isten egy-egy beteljesítésben még közelebb von minket magához, és új ígéretre hív, és annak a beteljesítésében is még közelebb von magához. Ezért kiált így a zsoltáros: teljesítsd ígéreteidet a Te szolgálódnak, aki fél Téged, aki szeret Téged, aki vonzódik Hozzád, aki tudja, hogy egész életének egyetlen értelme van: Istenben lenni és mozogni.

S az utolsó kérés itt: *Fordítsd* el tőlem a gyalázatot, amitől félek, hiszen jók a Te ítéleteid. Jó ezt a szívünkben forgatni, mert Isten ítéleteivel szokott nekünk bajunk lenni. De lám, tudja már a zsoltáros, hogy Isten ítéletei jók. És most azt kéri, hogy fordítsa el róla a gyalázatot. Ahogyan kérte, hogy ne kelljen hiábavalóságot látnia, ahogyan kérte, hogy ne kelljen könnyelmű dolgok után mennie, ahogyan kérte, hogy ne olyan legyen az élete, hogy mindig a könnyebbik végét

fogja meg, most úgy kéri, hogy Isten fordítsa el tőle a gyalázatot. Mintha Jób szava csengene a fülünkbe. Azt mondja Jób a nagy próbatételben: amitől félttem, amitől rettegettem, az következett be rajtam (Jób 3,25). Szabad kérnünk, nekünk, Isten szerelmeseinek, hogy fordítsa el rólunk a gyalázatot. Ugyanaz a szó van itt, mint amikor azt mondja, hogy fordítsd el a szememet a hiábavalóságokról. És ez azt jelenti, hogy add meg Uram, hogy a rossz és a gyalázat úgy menjen el a fejem fölött, hogy észre se vegyem. Olyan gyorsan távolítsd el rólam, mint ahogy az ember el tudja kapni a tekintetét rettentő dolgokról, mint ahogyan egy pillantás alatt meg tud fordulni az ember szíve is, gondolata is a hamisról a jóra. Ezt kérem most Tőled.

Látjuk tehát, hogy amikor a zoltáros azt kéri, hogy Isten tanítsa őt, mennyire kiterjeszti ezt, mert vezérlést, megóvást, életátadást, ígéreterősítést, szívformálást kér – az egész élet benne van. S miért kéri? Azért kéri, először is, mert tudja, hogy ezeket magától nem tudja megtanulni. Azért kéri, másodszor, mert nem akar bolond lenni. A Példabeszédek könyve azt mondja, aki nem gyönyörködik az igazságban, az a bolond (Péld 18,2), ő pedig azt kéri Istentől, hogy tanítsa meg igazságában gyönyörködni. Harmadszor azért kéri, mert nem tud magától ezekben megmaradni. Idézzük fel a Kolossé levél felolvasott szakaszát, milyen erővel mondja Pál apostol, hogy ugyan nem vagyok veletek testileg, de lelkileg veletek vagyok, és tudom és ismerem a hiteteket, és arra buzdítalak benneteket, hogy gyökerezetek meg és erősödjetek meg a hitetekben az Úr Jézus Krisztus által – mert magától az ember nem tud abban megmaradni. Csak lemegyünk az útról, nem a lényegre figyelünk, befogjuk a fülünket. A szívünk másfelé röppen. Uram, Te taníts, Te állíts az útra, Te irányíts oda, Te oktass, Te vezess, Te hajlítsd a szívemet, mert

magamtól abban, amiben gyönyörködöm, a jóban nem tudnék megmaradni.

És végül azért kéri ezeket a zsoltáros, mert így meg tud fogalmazni egy kölcsönösséget. Azt kéri Istentől, tanítsa őt, hogy teljes szívéből megtarthassa Isten rendelését, törvényeit. És tudjuk, hogy Isten ígéretet ad is törvényéhez, mert azt mondja, hogy Ő hűséges megtartója mindazoknak, akik rendelkezéseit és törvényeit megtartják (Zsolt 31,23). Isten, ahogyan olvassuk Mózes könyveiben, megtartja az Ő igazságát, igazságosságát, hűségét mindazok iránt, akik az Ő útján járnak. Aki pedig az Isten útján elindult, az már boldogan és biztos szívvel tudja, hogy csak Isten tudja Őt megtartani. Isten ezerízíglően megőrzi hűségét, olvassuk a törvényhez fűzött ígéretében, a zsoltáros pedig azért könyörög, hogy *mindvégiglen*, amíg él, amíg jár, amíg Istent keresi, megtarthassa Isten szent parancsolatát. A Szentlélek segítsen ebben. Ámen

2014. 10. 26.

Lekció: 1Korinthusi levél 1,18-31.

Textus: 119. zsoltár 41- 48.

És szálljon reám, Uram, a te kegyelmed,
a te szabadításod, a mint megígérted,
Hogy megfelelhessenek az engem gyalázónak [a magam
szavával], hiszen bizodalمام van a te igédben!
És az igazságnak beszédét se vedd el soha az én számtól,
mert várom a te ítéleteidet!
És megtartom a te törvényedet mindenkor és mindörökké.
És tágas téren járok, mert a te határozataidat keresem.
És a királyok előtt szólok a te bizonyosságaidról,
és nem szégyenülök meg.
És gyönyörködöm a te parancsolataidban,
amelyeket szeretek.
És felemelem kezeimet a te parancsolataidra, amelyeket
szeretek, és gondolkodom a te rendeléseidről.

Luther Márton, még mint Ágoston-rendi szerzetes, buzgó kegyességgyakorló és egyúttal gyötrődő lelkű atyafi volt, rendre járt gyónni a középkor gyakorlata szerint. Staupitz volt a gyóntatója, aki tán rettegett is már Luthertől, mert szinte napszám járt hozzá gyónni. Feljegyzik, hogy egy alkalommal hosszú gyónás után Staupitz feloldozta Luthert, aki elindult kifelé a teremből, de az ajtóban visszafordult, és azt mondta, eszembe jutott még néhány. Ekkor Staupitz elmondatta vele hangosan az Apostoli Hitvallást, és amikor elérkeztek ahhoz a szakaszhoz, hogy *hiszem a bűnök bocsánatát*, nem engedte továbbmenni, hanem újra meg újra megisméltette vele: *hiszem a bűnök bocsánatát*. Nemcsak azért mondom el

ezt, mert Luther szívében talán itt érlelődött a reformáció nagy gondolata, hogy egyedül kegyelemből, hit által igazulunk meg, nyerünk bűnbocsánatot és új életet. Hanem azért is mondom ezt, mert a felolvasott zsolnárszakasz egyenesen elvezet bennünket ehhez a magatartás-formához. Ha elfogy a szavunk, a bölcsességünk, az érvünk, ott van számunkra Isten igazsága, olykor egy-egy mondatban, olykor egy-egy igében, és ha már nem tudunk is mást mondani, ezt mondhatjuk, és ez megtart és megsegít bennünket. Ezért kiált így a zsolnáros: ne vond meg soha az én számtól az igazságnak beszédét! –, ne vedd le az ajkamról, ne vond el a számtól igédet, ha nem marad semmi más, hadd tudjam ezt mondani.

De az egész szakaszcól is kell mondanom valamit. Ha föl-idézzük a múltkor hallott, ötödik szakaszt, abban azt láttuk, hogy a korábbiakat is összegyűjtve egy fókuszba arra kéri a zsolnáros Istent, hogy ő legyen a tanítója, a vezetője. Ilyen kéréseket fogalmazott meg: taníts, oktass, vezérelj, hajlítsd a szívemet, fordítsd el a gonosztól a szívemet, éltessem engem igazságod útján, teljesítsd ígéretedet, fordítsd el rólam a gyalázatot, éltessem engem ígéreted szerint. Nagy kérések ezek, az imádkozó ember buzgó fohászokodásai. Azt is láttuk, hogy ennek a szakaszcznak a végén egy megfordítás is van: kéri Istent, hogy tanítsa, vezesse, éltesse, ugyanakkor kimondja, hogy kívánkozik Istennek a határozatai után.

A mai szakaszcban világossá válik ennek a megfordításnak a lényege. Korábban arról beszélt, mire kéri Istent, mit tegyen Isten. Tanítsa, vezesse, éltesse, teljesítse ígéreteit. Itt pedig arról beszél, hogy ő mit tesz. Tanítsa Isten, s mondja itt, ebben a szakaszcban a zsolnáros, hogy megfelelhessen az engem gyalázónak. Oktassa Isten – kéri a zsolnáros –, mert várja ítéleteit. Éltessem engem – kéri a zsolnáros az előző szakaszcban –, most azt mondja: megtartom törvényedet. Azt kéri: fordítsd el ró-

lam a gyalázatot, most pedig azt mondja: tágas téren járok, mert határozataidat keresem. Éltess engem – kéri a zsolttáros –, és most itt azt mondja: *gyönyörködöm parancsolataidban, amelyeket szeretek*. Nem is akarom ezt mind végigmondani, látjuk máris, aki Isten szeretetét, vezetését, oktatását, ígéreteinek megerősítését, éltető kegyelmét kéri, azzal egyidejűleg, hogy kér, elkötelezi magát arra, hogy Isten útján jár.

De közelebről is meg kell néznünk ezt a szakaszt, mert ebben is kibomlik számunkra egy nagy titok. A fölolvastott rész sejteti és meg is érteti velünk, hogy itt drámai helyzet, vitahelyzet vagy még inkább: szorongatott helyzet van, és ha ezt a részt kivennénk a 119. zsolttár nagy folyamából, még önmagában is sokra tanítana. A vitahelyzetet kétféle módon írja le a zsolttáros. Egyrészt általánosságban azt mondja: Uram, a Te kegyelmed, a Te szabadításod szálljon rám, amint megígérted, hogy megfelelhessenek az engem gyalázóknak, hiszen bizodalma van a Te ígédben. A helyzet az, hogy gyalázzák a zsolttárost. Pedig, vagy éppen azért, mert: bizodalma van Isten ígésében. Ez nagyon gyakran bekövetkezik a hívő ember életében, hogy azért gyalázzák, mert hívő. Bár, állítólag, csodálatos világban élünk, a legszebb világok legszebbikében, amelyben mindenki úgy él, ahogy neki tetszik, mindenki azt hisz, amit jónak tart, mindenki úgy cselekszik, ahogy jónak gondolja. Mindenkinek mindent szabad, virágozik ezer virág. Mégis, azt látjuk, azt tapasztaljuk, hogy az Isten-hívőket szokás gyaláznia. Így mondom, hogy szokás, mert ez elég gyakran megesik. Rettenetes helyzet ez, főleg ha annak a tükrében nézzük, hogy akik Istenben bíznak, azok erőket kapnak, akik Istenben hisznek, azok világosságban járnak, akik Istenben hisznek, azok tudnak az élet legfontosabb dolgairól, az életünk kulcskérdéseiről. Szinte érthetetlen is, hogy miért bántják, miért gyalázzák, miért szorítják őket sarokba. De a

versből az is kiderül, hogy kettős itt ez a gyalázat, mert nemcsak a hívőt, hanem hitének tárgyát vagy forrását is gyalázzák. Azt mondja a zsoltáros: szálljon rám, Uram, a Te kegyelmed, hogy megfelelhessenek az engem gyalázonak, hiszen bizodalمام van a Te igédben. Nem azt mondja, hogy bizodalمام van, nem általános bizakodásról szól, mondván: hiszek valami kozmikus hatalomban, hiszek valami kimondhatatlan, véghe-tetlen erőrendszerben, hiszek egy kreatív intelligenciában... Pedig vannak efféle közmegegyezések, Isten nevét ki sem mondó, hit-tartalmat meg sem fogalmazó megállapítások: én is hiszek, te is hiszel, mindenki hisz, van valami emberfölötti, van valami világon túli. A zsoltáros azt mondja: a Te igédben van bizodalمام. Mi abban az Istenben hiszünk, aki beszél, abban az Istenben hiszünk, aki megfejtí önmagát az ember számára, aki szól hozzánk, kinyilatkoztatja magát, van mon-dandója az ember számára. Nem egy néma, elvonatkoztatott, nem is tudjuk kicsoda-micsoda valakiben- valamiben hiszünk. A Te igédben van bizodalمام.

Emlékszünk, a múltkor így könyörgött a zsoltáros: *teljesítsd ígéretedet szolgálódnak, aki fél Téged*. Ezt úgy magyaráztuk: teljesítsd ígéretedet, vagyis: töltsd be szavadat. Ha az ígéret szót összenézzük a most magyarázott verssel, látjuk: ugyanaz a szógyök áll benne: *szólni*. Ha Isten szól, az ige, az ige pedig ígéret is. Teljesítsd ígéretedet, erősítsd meg ígéretedet, abban bízom, amit szólsz. Amikor Isten szól, nem azt mondja, amit magunktól is tudunk. Aki előveszi a Bibliát és sűrűn lapozgatni kezdi, nem fogja benne megtalálni a szorzótáblát, nem tudja belőle kiolvasni az elemek periódusos rendszerét, nincsen benne kis növényhatározó, ezeket tudjuk magunktól is, Isten így teremtett meg bennünket. Mindenki kapott természetes bölcsességet, ismeretet. Isten, amikor szól, ígéreteket ad, vagy még inkább önmagát szólja, önmagát közli, isteni

életre hívja meg az embert. És most azt mondja a zsoltáros, hogy nemcsak engem gyaláznak, hanem azt is, amiben hiszek. Jó lenne, ha úgy tudnánk élni, hogy szent alázattal elmondhatnánk: Uram, igéd tökéletes, tiszta világosság, engem gyaláznak, mert gyalázhatnak, mert gyenge vagyok, mert erőtelen vagyok, mert vétkeket követtem el, mert tele van az életem mindenféle zűrzavaros, rendezetlen dolgokkal, mert melléfogtam, mert rosszul viszonyítom az emberi viszonylatokat – de a Te igéd tökéletes. De most itt kettős a teher a zsoltároson, őt is és az igét is gyalázzák.

A másik drámai helyzet ebben a szakaszban akkor válik majd számunkra világossá, amikor azt mondja: királyok előtt szólok a te bizonyságaidról, és nem szégyenülök meg. Korábban is beszélt már arról, hogy az életének voltak olyan helyzetei, pillanatai, amikor a főemberek, a nagyok, a hatalmasok (vagy ahogyan Pál apostol mondja a Korinthusi levélben: a bölcssek, az erősek, a nemesek, a valakik) megszegyenyítették őt. De azt mondja: Uram, ha velem vagy, ha Igédet nem vonod meg a számtól, ha semmi mást nem tudok is mondani, csak a Te igédet és kinyilatkoztatásodat, akkor nem szégyenülök meg. Isten kinyilatkoztatja magát, ezért van miben bízom, és van mit mondanom, Isten megerősíti az Ő ígését, ezért nem szégyenülök meg, Isten éltet engem és világosság ragyog rám, ezért tudok az Isten útján járni. Mindennek fényében most négy egyszerű tételt szeretnék röviden kiemelni a szakaszból. Kicsit másféle fordításban, mint ahogyan olvastuk, magyarázó jelleggel.

A zsoltárosnak első nagy kérése: adj szót. *Ne vond meg beszédedet az én számtól.* Adj szót. Ha Isten szót ad nekünk, szavakat bíz ránk, megtölti a szívünket és a lelkünket istenes beszéddel, akkor az – a zsoltár szava szerint – az igazság beszéde lesz. Szálljon reám, Uram, a Te kegyelmed, a Te

szabadításod, amint megígérted, és az igazságnak beszédét soha ne vedd el az én számtól. Egyszóval: nem vagyunk birtokosai az igazságnak. Igazságod beszédét ne vond meg a számtól. Az igazság mindig ajándék. Aki ezt tudja, az tudja azt is, hogy nem úgy van a dolog, hogy miután fölsillant előttünk valami az örök és egyetemes igazságból, azt gyorsan el is tettük magunknak, elsajátítottuk, latinul: appropriáltuk, propriumunkká, kizárólagos tulajdonunkká tettük, aztán, ha szükség van rá, elővesszük. Eleve milyen hosszú az út a szívüinktől a szánkig?! És amíg az igazság beszéde, amit őrzünk a szívünkben, eljut a szánkig, már rég vége van a dolognak.

Aztán a 45. versben azt mondja a zsoltáros: *tágas téren járok, mert határozataidat keresem*. Tágas téren járni azt jelenti, hogy olyan helyzetbe jut az ember, amikor teljességgel föl szabadul. A Jób könyve szerint a tágas tér, ha Istentől kapjuk, olyan véghetetlen, mint amilyen véghetetlen távolságban van a föld az égtől. Olyan véghetetlen, mint az Isten bölcsessége. Azt mondja Ézsaiás, hogy a nap és a hold megszégyenül és elpirul, amikor Isten bölcsességével találkozik (Ézs 24,23). Isten bölcsességének nem tudunk a végére járni (Jób 11,9). De mit mond a zsoltáros? – Tágas téren járok, mert bizonyosságaidat keresem. És akkor nyílt meg ez a tágas tér számunkra, amikor elkezdjük az Isten bizonyosságait keresni. És íme, itt van, amit mondtam, milyen hosszú az út szívüktől a szánkig, amikor szorosságban vagyunk. Szorosság, hogy meg kell valakit vigasztalni, de csak tehetetlenkedünk, szerencsétlenkedünk. Csak egy szó kellene, csak egy gesztus kellene, de mi csak öntjük magunkból a bölcsességeket, ám ezek pusztá idétlenkedések, közhelyek, és nem találnak, nem érkeznek el a célhoz. De jó lenne a vigasztaló beszéd tágas tere. Igent vagy nemet kellene mondani, semmi egyebet: vagy igent, vagy nemet. Ahogy Jézus mondja: *igenetek legyen igen,*

nemetek legyen nem, s ami előlött vagyon, a gonosztól vagyon (Mt 5,37). És nem tudunk igent mondani, és nem tudunk nemet mondani. Van egy jó német szó, jain, igen-nem, ezt mondjuk. De jó lenne a tágas tér, hogy beszorítottságunkban tudjunk határozottan igent mondani, vagy határozottan nemet mondani. Útba kéne valakit igazítani, egy egyszerű mozdulattal: arra; és hányszor vagyunk úgy, ahogy egyébként szoktunk lenni, megszólít itt bennünket valaki a Királyhágó- téren, mondja, kérem, merre van a Tartsay Vilmos utca? Bár mindennap ötször végigmegyünk rajta, mégis a fejünkhöz kapunk: merre is?! És lelki értelemben és igazság értelmében és bölcsesség értelmében és élet értelmében? Tágas téren járok, mert keresem a Te határozataidat.

Harmadjára, az is idetartozik, hogy beszéljünk a királyok-ról is. Talán ennek a szakasznak ez a közepe: *királyok előtt szólok a Te bizonyosságaidról és nem szégyenülök meg*. A Példabeszédek könyve azt mondja, ha a király előtt vagy, ne legyél bőbeszédű, inkább hallgass. Vagyis viselkedj illedelmesen, ne kellesd magadat (Péld 25). De most azt mondja a zsoltáros, én viszont a királyok előtt szólok bizonyosságaidról és nem szégyenülök meg. Azt mondja Péter apostol a zsoltárt idézve: amely követ az építők megvetettek, az lett szegeletnek fejévé, és aki abban bízik – a zsoltár így mondja –, annak nem kell elfutni. Péter így adja vissza: az nem szégyenül meg (1Péter 2,6). Nagyon talányos a szégyen szó. Mi már nagy evezőcsapásokkal haladunk az atlanti civilizáció felé és könnyen elfelejtjük, hogy keletről jöttünk, de azért talán van még bennünk valami a keleti ember mentalitásából, és értjük, hogy a nyugati ember számára a rosszak rossza a kudarc, míg a keleti ember számára a rosszak rossza a szégyen. A zsoltáros szava itt azt fejezi ki, hogy teljes egészében, a maga leplezetlenségében föltárul

az ember és benne a kicsisége, az oktondisága, az elesettsége, a rászorultsága, a végessége. Szilágyi Domokosnak, az erdélyi költőnek van egy nagy verse, arról szól, hogy a kórházban agonizál egy öreg bácsi és lecsúszik róla a lepedő, mert tudjuk, hogy az intenzív osztályokon már nem is öltöztetik föl a beteget, csak egy lepedő van rajta. Aztán lecsúszott a lepedő, és az öreg, beteg, roncsolt test ott fekszik. Szégyen. Csak egy ápolónő kiáltozik a versben: takarjátok be nagypapát! Vagy, ahogy olvassuk a teremtés történetében, Mózes 1. könyve 2. részének végén, Isten megteremtette a férfit és a nőt, és elhelyezte őket a paradicsomkertben, és mezítelenek voltak, és nem szégyelltek (1Móz 2,25). Még a bűneset előtt. De bűneset után, amikor lelepleződik az ember, az a szégyen. Ugyanakkor ez a szó azt is kifejezi, hogy a szégyen miatt, a leleplezettsége miatt, az erőtlensége, a végessége miatt az ember föltartóztatik, akadályokba ütközik, nem jut előre. Egy tapodtat sem tud tenni, fénycsóvába kerül és megbénul, mint amikor éjszaka az autó fénykörébe kerül az úttesten átszaladó kis állat, s csak ott áll szerencsétlen rémülten a fényben. Ilyen a szégyen következménye.

A királyok előtt – mondja – szólok a Te bizonyosságaidról, és nem szégyenülök meg. Micsoda nagy ív ez! Az imént még arról beszélt, hogy Uram, ne vond meg tőlem beszédedet, a beszédedben bízom. Nem a magam beszédében, nem a magam eszében, nem a magam ügyességében bízom. És most azt mondja: hogyha a Te beszédedet, bizonyosságaidat mondom, a hatalmasok, a valakik, a nagyok, a bölcsek előtt nem szégyenülök meg. Mert Istennek a beszéde, Istennek az önkinyilatkoztatása, Istennek az önfeltárulkozása Jézus Krisztusban beburkol engem. Bűn ruháját vessük el a szövetség vére által, vétkeink fedezzük el Tőled nyert fehér ruhákkal – énekeljük az énekünkben. Leöltözés és felöltözés. Leleple-

zódunk, ha a magunk bölcsességében vagyunk, leleplezödünk, ha a magunk okosságában vagyunk, nem kell ahhoz nagy rángatózásnak lenni itt, Pomádé királyok vagyunk mindannyian: megtapsoljuk magunkat, milyen szép ruhánk van, megtapsolnak, szeretnek, körbeudvarolnak. De kik? Akik a pénzünket akarják elvenni. De csak dicsködünk, míg meg nem szólal valaki: de hisz' meztelen. Nos, ennyit ér a magunk okossága! De mennyit ér az Isten beszéde? Mennyit ér? Meg nem szégyenülök! Királyok előtt sem szégyenülök meg. Sőt, a királyok királya előtt sem szégyenülök meg, coram Deo, Isten előtt sem szégyenülök meg, ha az Isten beszédét mondom! Isten előtt megállva, tudjuk, nincs nekünk mit mondanunk. Csak azt mondhatjuk, ha tudjuk mondani, ha hagytuk, hogy Ő megtanítsa minket, ha engedünk, hogy a szívünkbe írjon, amit Luthernek így tanított Staupitz: hiszem a bűnök bocsánatát.

És végül azt mondja a zsoltáros: gyönyörködöm parancsolataiban, amelyeket szeretek, felemelem kezeimet parancsolataid után, melyeket szeretek és gondolkodom rendeléseidről. A szégyen valamiféle esztétikumban vett rútságot is jelent. Elszégyelli magát az ember, szépnek gondolta önmagát, de lám, nem szép. Elszégyelli magát az ember, mert azt hitte, hogy valami nagyon nemes dolgot csinál, s kiderül, hogy nemtelen. Elszégyelli az ember magát, vagy megszegyenítik, amikor azt hiszi, hogy valami nagyon becses dologban forog, és az egész csak egy nagy bectelenség. Ami szégyellnivaló, abban nincsen gyönyörködnivaló. Fordít a zsoltáros a kölcsönösség jegyében, és azt mondja, én ugyan magamban nem tudok gyönyörködni, de a Te beszédedben tudok gyönyörködni. Mert szeretem rendeléseidet, szeretem törvényeidet, szeretem igazságodat, jók a Te határozataid, az Isten beszéde jó, szép és igaz.

Azért fontos ezt a verset különösen is a szívünkbe írni, mert Pál apostol a Római levélben ezt a zsoltárverset idézve mondja, hogy gyönyörködöm az Isten beszédében a belső ember szerint. És tudom a belső ember szerint, hogy jó az Isten beszéde. De jaj – mondja az apostol –, fölfedezek magamban egy másik törvényt, egy másik akaratot, egy ellenakaratot, amelyik nem akarja, hogy akarjam az Isten törvényét megtartani. És így kiált fel a végén: óh, én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg engem a halálnak egy testből?! (Róma 7,22-25) Kicsoda szabadít ki engem ebből az őrült dilemmából, hogy szeretem az Isten beszédét, jó az Isten beszéde, áldott a számomra az Isten beszéde – és mégis van bennem valami, ami újra meg újra lelepleződik, újra meg újra megszegyenít, újra meg újra ürességben és gyengeségben hagy, egy másik akarat, egy ellenakarat, magam istenkedésének az akarata, amelyik arra készlet, hogy ne járjak az Isten útján. Óh, nyomorult ember – kicsoda szabadít meg engem? Ezért olyan súlyos ennek a szakasznak újra az első verse: *szálljon rám, Uram, a Te kegyelmed, a Te szabadításod, amint megígérted.*

Szeretem az Isten törvényét, gyönyörködöm az Isten beszédében, szólok az Isten rendeléseit, tágas téren járok, nem szégyenülök meg, bátorságot kaptam, bizodalمام van Istennek ígéből, nem távozik el az Ő beszéde az én szám-tól. De csak akkor, és csak úgy, ha meglátogat engem Isten kegyelme, elérkezik hozzám úgy, ahogy megígérte, ezért van bizodalمام az Ő ígében. Tágas térre vágyunk mindannyi-an, szeretnénk, ha az igazság beszéde soha el nem távozna a szánk-ról, szeretnénk a nagyoknak is Isten beszédét mondani és soha meg nem szégyenülni, és kívánjuk, hogy a gyönyörűség, az öröm, az Isten ígének a szeretete teljesen betöltsön

bennünket. Kiáltsunk hát együtt a zsoltárossal, szálljon reám,
Uram, a Te kegyelmed, a Te szabadításod, amint megígérted.
Ámen

2014. 11.02.

Lekció: Ézsaiás próféta könyve 51,1-8.

Textus: 119. zsoltár 49-56.

Emlékezzél meg a te szolgáltnak adott ígéről,
amelyhez nékem reménységet adtál!
Ez vigasztalásom, mert a te beszéded megelevenít engem.
A kevélyek szerfelett gúnyoltak engem;
nem hajlottam el a te törvényedtől.
Megemlékezem a te öröktől fogva való ítéleteidről,
Uram, és vigasztalódom.
Harag vett rajtam erőt az istentelenek miatt,
akik elhagyták a te törvényedet.
Ének volt rám nézve minden parancsolatod
bujdosásomnak hajlékában.
Uram! a te nevedről emlékezem éjjel,
és megtartom a te törvényedet.
Ez jutott nékem, hogy a te határozataidat megőriztem.

Amikor hozzáfogtunk a 119. zsoltár olvasásához és magyarázásához, elmondottam a bevezetőben, hogy a bibliatudósok nem ok nélkül vitatkoznak arról, vajon Dávid írta-e ezt a zsoltárt, vagy talán maga Salamon, vagy éppen egy bölcs ember vagy egy templomi énekes. Mindazonáltal azt megállapítottuk, hogy még így, a magyar fordításban is elérkezik hozzánk a zsoltár nagy művészete, költőisége, emelkedettsége, és talán sokakat ez vezet arra, hogy minden bizonnyal Dávid írta. De van egy másik ok is, amiért sokan hajlanak arra, hogy Dávid volna a zsoltár szerzője, és ez az ok most itt egészen élesen és határozottan szemünk előtt van: ez a zsoltár úgynevezett emlékeztető szakasza. És ha föllapozzuk a Zsoltárok

könyvét, bizony, sok helyen és éppen a Dávid zsoltáraiban, Dávid egy-egy élethelyzetében, egy-egy fölfelháskodásában, egy-egy könyörgésében él ezzel a kifejezéssel: emlékezzél meg Uram..., emlékezzél meg ígéreteidről, emlékezzél meg jóvoltodról, emlékezzél meg hűségéről, emlékezzél meg szolgálódról! Igen, Dávid újra és újra mondja ezeket a szavakat. Érdemes tehát erre külön is odafigyelni, mert mint egy magba, itt most hirtelen összesűrűsödik sok minden.

Először arról szeretnék szólni, hogy legalább háromféle élethelyzet sűrűsödik itt össze, de önmagában egy-egy is elég volna, sőt, merem mondani, hogy akár egyet is szívesen elharmadolnánk, ahogy a büntetés-végrehajtásban mondják, amikor valaki amnesztiát kap: harmadolták, vagyis a büntetése harmadát nem kell már leülnie. Nos, ezeknek az élethelyzeteknek nemhogy a kétharmadát, egyharmadát, egytizedét sem tudnánk igazán elviselni, annyira nehezek.

Az első élethelyzet, amelyről a zsoltaáros szól, mindjárt a szakasz kellős közepén áll, az 54. versben. Azt mondja: *ének volt reám nézve minden parancsolatod bujdosásomnak hajlékában*. S a kifejezés, hogy „bujdosásomnak hajlékában” el is találja az eredeti gondolatot, de el is viszi tőle a figyelmünket. A hajlék szót ugyanis – mivel eredeti alakja nagyon ritkán fordul elő a Bibliában – én inkább így fordítanám, hogy bujdosásomnak tanyázóhelyén. A hajlék szót is értjük, de a tanyát még jobban. A tanya valami alkalmatosság. Az alföldi ember télidőben benn lakott a faluban vagy a városban, aztán nyáron kiment tanyázni, s nem volt valami nagy építmény a tanya. Tanyás ember az is, akinek hétvégi telke van és fölütött rajta egy bódét, egy szerszámoskamrát, aztán kimegy hét végén kapálgatni, metszegetni, s ha rásötétedik, nem megy haza, van ott egy dikó, lefekszik, ott alszik, az is tanya. Tanya az is, ha visz az ember egy botot, köré terít valami kis

vászondarabot és bebújik alá. De egy nagy fa alatt, annak az árnyékában is le lehet tanyázni. Értjük már a szót, a tanya valami ideiglenesség, odaszorultság, valami átmeneti hely. Bujdosásomnak tanyázó helye – de sok magános pillanata volt Dávid életének, amikor menekülnie, bujdosnia kellett, amikor félre kellett húzódnia, éppen talán Saul haragja elől, amikor üldözte őt, éppen akkor, amikor megszorongatta az ellenség, és valahova behúzódott a rengetegbe. Dávid ismerte jól a tanyázóhelyeket, pásztorgyerek volt, töltött elég időt az Úr szabad ege alatt. A kifejezés tehát nem idilli helyzetet fejez ki, amikor munka végeztén lepihenünk, hogy aztán tudjuk folytatni a munkát, hanem a magányosságot. Bujdosásomnak hajlékán ének volt rám nézve minden parancsolatod – mondja Dávid. A magányos órán, a magány pillanataiban, az elhagyottságban lett ez így, ráadásul a magánynak abban a helyzetében, ahogyan Dávid egy másik zsoltárában úgy jellemzi magát, mint egy árva madarat, aki ellen odagyültek a nagy és erős madarak, és elcsipkedik és elmarják. Gyerekkoromban tartottunk csirkét, és nagyon ritkán, mert ez ritka genetikai helyzet, volt úgynevezett kopasznyakú csirkénk is, Sárboárdon csúzi csirkének hívták, kopasz volt a nyaka. Amikor aztán a kiscsibék kezdtek nőni, tollasodni, azt vettük észre, hogy a többi kiscsirke elcsipkedte, elmarta, kiverte maga közül. Szegénykém, magányosan bóklászott az udvaron, mígnem jött édesanyám, megfogta, odavitte az itatóhoz, az etetőhöz, megfogta, odanyomta a kotlós alá, szinte be kellett nyomni a többi közé. Ez az a bujdosó helyzet. A bujdosó ember itt-ott letanyázik, magában van, magányos. Nem nagyon bírjuk a magányt, valljuk meg. De most a zsoltáros azt mondja, hogy magányában fölszakadt a szívéből egy ének, ahogy sokszor este, a sötétben az ember egyedül dúdolgat és énekel. Talán nem is félelméből, hanem, mert az ének által kapaszkodik

bele az Isten világába és jó rendjébe. Azt mondja: magányos voltam, de földézttem magamban Isten törvényeit, Isten rendeleteit, Isten ígéreteit – ének lett belőle.

A másik élethelyzet, ami arra enged következtetni, hogy Dávid írhatta ezt a zsoltárt, a megalázottság helyzete. Azt mondja az 51. versben: *a kevélyek szerfelett gúnyoltak engem, nem hajlottam el törvényedtől.* A héber verselés szabályai szerint ezt kétféleképpen lehet érteni. Lehet úgy érteni, ahogyan Szenczi Molnár Albert is megverseli: a kevélyek gúnyoltak és megaláztak engem, *de* én nem hajoltam el törvényedtől. Magyarán, a gúny, a csúfolódás, a megalázás arra irányul, hogy elhagyjuk Isten világát. Az a célja, hogy megtagadjuk hitünket és reményünket, hogy elhajoljunk Isten törvényétől. Emlékszünk, korábban egy szakaszban a zsoltáros vallomást tesz, és arra kéri Istent: *hajlítsd Uram az én szívemet a Te törvényedhez...* Akinek a szíve már odahajolt Isten törvényéhez, Isten igazságához, az még fájdalmasabban, rendültebben éli át a megalázottságot. Hiszen, ha Isten megkegyelmez rajtunk, igazságához hajlíttja a szívünket, akkor megtelik a szívünk Isten jóságával, megízleljük Isten nagyszerűségét, akkor nem akarjuk az Isten igazságát elhagyni. Szerettem az igazságot – mondja egy más helyen a zsoltáros –, jó az Isten igazsága, szép az Isten igazsága, örömmel tölt meg bennünket. Ebben a helyzetben megalázottságot átélni, s tudni, hogy ennek az a célja, hogy elszakadjunk Istentől, nos, ez rettenetes állapot. De lehet így is érteni a zsoltárosnak ezt a vallomását: a kevélyek szerfölött gúnyoltak engem, *mert* nem hajoltam el törvényedtől. Vagyis a gúnyolódás nem céloz valamit, hanem következmény. Isten törvényéhez hajlította szívét, gyermekévé formált, és ezért éri a gúnyolódás: na lám, miből lesz a cse-rebogár?! Egyszer börtönlátogató lelkészként félig-meddig bizalmas viszonyba keveredtem az egyik elítélttel, aki készült

a szabadulására. Megkért arra, hogy látogassam meg tőle elidegenedett családját, készítgessen az útját, mert szabadulni fog. Elmentem a családhoz, próbáltam követségben járni – mire az egyik családtag legyintett: kutyából nem lesz szalonna! Hát kutyából nem is, de emberből még lesz ember, emberből még lehet ember. Amikor valaki elindul Isten útján, azonnal látni fog egy-egy felvont szemöldököt, csodálkozó tekintetet, a gúnyt, kevély lenézést, s hallja a kérdést: na, te is csatlakoztál a hívők közé, te is hívő lettél? Ki sem néztem belőled, mi bajod lett, mi történt veled, megháborodtál, megbolondultál? Az csak a vénasszonyoknak való! És a többi, és a többi.... Nem folytatom, érezzük jól a zsoltár szavából, hogy ez a megaláztatás nem az egyébként is ismerős alá- és fölérendeltségi viszonyokból fakad, amikor az ember hajlama szerint a másik nyakán, hátán, fején, életén nőteti magát, nem is abból adódik, ami szinte „természetes”, de pontosabban szólva megromlott természetünk folyománya. Ez a gúny, ez a megaláztatás, a kevélyek gögje itt Isten igazságára, az élet forrására irányul. Hiszen mit mond a zsoltáros? – Így kezdi a szakaszt: vigasztalásom nyomorúságomban az, hogy Isten szólt hozzám, mert az Ő beszéde megelevenít engem. Élek, és megaláznak érte. Megtaláltam az élet forrását, ahogy Ézsaiás próféta mondja, élő kútfejből ástak ki, kősziklából metszettek ki, szeretem és keresem, eltaláltam az élet forrásához – és orrba vertek érte. Megtaláltam azt, ami megteremti és megmenti az embert – és gúny tárgyává lettem.

A harmadik helyzet szintén arra enged következtetni, hogy Dávid volt a zsoltár szerzője. Azt mondja az 53. versben: *harag vett erőt rajtam az istentelenek miatt, akik elhagyták a Te törvényedet.* Düh. Jézusunk azt mondja, tanuljátok meg tőlem, hogy én alázatos és szelíd vagyok. És mégis, Isten gyermekeiben föllobban a harag. Düh vesz rajtam erőt

– mondja a zsoltáros –, szó szerint fordítva: föllobogott bennem, fölgyulladt bennem égő, heves és megemésztő tűzzel a harag azok miatt, akik elhagyták az Isten törvényét. Ők a társak, akik már megízlelték, a barátok, akik már megkóstolták, a hívők, akik már ittak belőle, ők az egykori holtak, akik már megelevenedtek és éltek – de most visszatértek a halálhoz. Ők az igazak, akiknek Isten igazságot ajándékozott – és most visszatérnek a hazugsághoz és a hamissághoz. Éktelen düh támad bennem – mondja a zsoltáros.

Magány, megalázottság, düh. Eggyel-eggyel sem boldogulunk el, mi több, egyiknek, másiknak a harmadával, negyedével, tizedével sem, és lám, most egyetlenegy helyen hirtelen ez a három, a magány, a megalázottság és a düh ott van a zsoltáros életében. Ezért kiált így a szakasz elején: emlékezzél meg szolgáltnak adott Igédéről, melyhez nékem reménységet adtál.

Emlékezés. Az emlékezés nagy és titokzatos dolog. A memória nagy uraság. Épp olyan, mint a lelkiismeret. A lelkiismeretről mondtam már, hogy furcsa jószág, mert amikor saját elvesztésünkbe rohanunk, akkor a lelkiismeret alszik, amikor meg mi szeretnénk aludni, akkor nem hagy minket aludni. Bizony, sokszor a saját lelkiismeretünk ellen is panaszszal fordulunk, hogy miért nem ütött a kezemre, miért nem figyelmeztetett, miért nem csengetett, miért nem riadóztatott, amikor indultam a rosszba, és ha már elkövettem a rosszat, akkor meg miért nem hagy békén? Akkor már ne emlékeztessen! Itt jön az emlékezet, de nemcsak ebben a morális értelemben, hanem mindenféle értelemben is. Egyszer semmi sem jut eszünkbe – pedig mennyi mindent megtanultunk. Máskor meg tolul, dül, szakad minden, nem tudjuk elhessegetni. De most nem is ez a lényeg, hanem az, hogy a zsoltáros azt mondja: *emlékezzél meg a Te szolgáltnak adott Igédéről* – és

itt meghökkenünk. Mi nem ezt tanuljuk Istenről, nem így nyilatkoztatja ki magát, hiszen csodálatos ígéreteket mond, például Ézsaiással: a markomba metszettek téged. Isten föl-emeli a kezét, ránéz és engem lát, Isten rólunk meg nem feledkezik, fölvelt bennünket örökkévaló emlékezetébe! Kell-e Istent emlékeztetni, hogy megfeledkezne rólunk? Augustinus egyházatya úgy magyarázza ezt a helyet, hogy itt egy kölcsönvett szó áll a moralitás világából. Aztán Kálvin vitázva továbbviszi ezt, és azt mondja: nem kell ezt elkenni, Isten parancsolja, hogy emlékeztessük Őt. Mert parancsolja, hogy imádkozzunk. Nem azért, mint hogyha Istennek szüksége lenne a szavainkra, vagy mintha Istennek szüksége lenne arra, hogy emlékeztessük Őt. Ellenkezőleg, az imádság az az ásó, amivel kiássuk az Isten számunkra elkészített és letett kincseit. Az imádság az a kulcs, amivel felnyitjuk Isten kincsesárát, ahova elrejtette és elkészítette számunkra ígéreteit. Nekünk van rá szükségünk. Nekünk kell imádkozni, nekünk kell a bujdosó tanyán az Isten igazságát és törvényeit énekbe foglalni és nekünk kell Őt emlékeztetni.

A keresztyén gondolkodást igen erősen meghatározza az, amit a nagy görög filozófus, Platón az emlékezésről mondott. Azt mondják a teológusok, hogy ha valaki igazán közel volt az isteni titkokhoz, az Platón volt. Ámbár, hozzáteszik gyorsan, csak megsejtette azokat, de amit megsejtett, azt maradandó módon mondta el. S azt mondja Platón, hogy miután az ember kiesett az isteniből, vágyakozik utána, és ezt a vágyát az emlékezés ébreszti fel. Az emlékezés nyitja az ember előtt az isteni világot. A filozófus szerint ideákra emlékszünk, örök isteni valóságra, a jónak, a szépnek, a boldogságnak, az örökkévalóságnak, a tökéletességnek az ősmintáira, ezeket valamilyen emlék-nyúlványként hordozza magában az ember, s mindaddig boldogtalan is, amíg ezeket

el nem éri. De legyünk óvatosak, a zoltáros nem azt mondja, hogy Uram, juttasd azt eszembe az ősmintákat, hanem: emlékezzél meg a Te szolgáltnak adott Igédről, amelyhez nékem reménységet adtál. Korábban is hallottuk már, hogy micsoda vigasztalást, erőt vesz abból a zoltáros, hogy Isten szól hozzá, hogy élő kapcsolata van Urával és Istenével, és Istennek van szava. Isten beszélő Isten. Ebből támadt a reményem, ebben elevenedtem meg, ebben újultam meg, hogy a magányomban, a megalázottságomban, a dühömben, amikor önmagamban tipródtam, amikor mindenkitől elzárva és ellökve a bujdosásom idejét töltöttem, Isten szólt hozzám, és ez meglevenített. Az isteni szóban, az Igében van a remény.

Továbbá azt mondja a filozófus, hogy ha az ember visszaemlékezik az ősmintára, az ideális állapotra, nyomban reményterveket kezd szőni. Csakhogy ha a remény nem konkrét, nem fogható meg, nem ragadható meg, akkor csupán spekulációk születnek. Ha egyszer valaki nekiszánná magát, hogy összegyűjtse az emberiség maga-alkotta reményeit és vágyálmait, ki nem érne a szóból. És ha emellé hozzávenné azt is, hogy mennyi jaj és mennyi baj lett az ideákból és utópiákból, előttünk állna máris az emberiség egész szomorú története. De azt mondja a zoltáros: *szolgáltnak* adtál Igét, és így folytatja: amelyhez *nékem reménységet adtál*. Először van az Ige, és aztán a remény. És ez nem fordítható meg.

Ez az emlékeztetés elvezet bennünket egészen odáig, amit ma Ézsaiás próféta könyvéből olvastam. Ezt mondja Isten: közel igazságom, kijő szabadításom, karjaim népeket ítélnek, engem várnak a szigetek és karomba vetik reménységüket. Milyen gyönyörű ez a kép: *karomba vetik reménységüket*. Amikor fölragyog Isten igazsága, az ember Isten karjaiba veti reménységét, vagyis reá bízza. Vajon azt bízzuk Istenre,

amit összeraktunk magunknak a világ folyásából? Talán azt is, de még inkább – és én ezt így értem – önmagukat. Mert reménység nélkül nincsen élet, reménység nélkül nem is vagyunk, és fordítva: mindig azok vagyunk, akiben és amiben reménykedünk. Azt ígéri Isten a prófétán keresztül, hogy amikor elhozza szabadítását, amit Ő nem felejt el, felragyog igazsága, melyről szüntelen emlékezik, akkor eljönnek a népek, és önmagukat Isten karjaiba vetik. De erről beszél már itt a zsoltáros is. Azt mondja: emlékezzél meg, Uram, szolgádnak adott Igédéről. Igédéről, vagyis ígéretedről, amelyhez nekem reménységet is adtál. Az Ige nem valami elvonatkoztatott igazság, hanem szent meghívás. Vessd Isten karjaiba magadat, bízd rá Istenre reménykedő önmagadat, vessd Isten karjaiba reménységedet.

És máris értjük a megfordítást, amit oly sokszor látunk itt, a zsoltár szakaszaiban. Ezt mondja az 52. versben: *megemlékezem a Te öröktől való ítéletedről Uram, és vigasztalódom.* Miért kell hát Istent emlékeztetnünk, miért kell Istenhez imádságban fordulnunk? Itt derül ki. Azt mondja a zsoltáros: emlékezzél meg szolgádnak adott Igédéről. Majd utána: megemlékezem – mondja a zsoltáros – öröktől fogva való ítéleteidről, Uram, és vigasztalódom. Emlékeztetem Istent és emlékezem. Isten ígéreteire emlékeztetem, és máris ott van előttem Istennek minden ígéje és ígérete. Összekulcsolom a kezem és megyek Istenhez reszkető térdekkkel, borzasztó érzésekkel. Ki vagyok én, hogy zörgessem Istennél? De Ő mondja: zörgessetek, mert a zörgetőnek nyitattik meg. Keressetek, mert a kereső talál. Kérjetelek, mert aki kér, az kap. Emlékeztessétek Istent, mert csak akkor tudtok emlékezni. (Máté 7,7-8)

S végül, az utolsó két versben ezt mondja: Uram, a Te nevedről emlékezem éjjel, és megtartom törvényedet. Emlé-

kezni azt is jelenti, hogy megtartani valamit: ez jutott nékem, hogy határozataidat megőriztem. Ha bibliafordító lennék, nem is tudom, hogyan fordítanám ezt: ez jutott nekem?! Nehézkés itt a szó. De valahogy így fordítanám: ez *lett* nekem, *ez az osztályrészem*, *ez az örökségem*, *ez adatott* nekem. De ha valaki nem érzi nehézkésnek, buzdítom, mondja csak bátran azt: *ez jutott* nekem, az Isten igazsága – *ez az én jutalmam*. Ez jutott nekem: az Isten szentsége. Ez jutott nekem: az Isten ígéretei. Ez jutott nekem: emlékeztethetem Istent és Ő emlékszik rám és én is megemlékezem Róla. Ez jutott nekem: magányomban, megalázottságomban, dühömben, emberek közül való kizártságomban, lenyomottságomban ujjongó énekké lett bennem Isten igazsága. Így mondja ezt a 16. zsoltár: kies örökség jutott nekem, az Úr az én osztályos részem és örökségem. Ő jutott nekem. (Zsoltár 16,6)

Nehéz a magány, még nehezebb a megalázottság, elviselhetetlen a düh. De akik bátor szívvel jönnek Istenhez, s emlékeztetik Őt igéjére, ígétére, azokat Isten is emlékezteti mindarra, amit nekik adott: vizsgáztatására, szent beszédére, örök igazságára, megtartó törvényére, igaz ítéletére, erőire, megszentelő magasztosságára, emlékezteti őket önmagára. Ne félj, mert én rólad meg nem feledkezem, ne félj, enyém vagy. Ámen

2014. 11. 09.

Lekció: Lukács evangéliuma 14,15-23.

Textus: 119. zsoltár 57-64.

Azt mondtam, Uram, hogy az én részem a te beszédeidnek megtartása.
Teljes szívből könyörgök a te színed előtt:
könyörülj rajtam a te ígéreted szerint!
Meggondoltam az én útaimat,
és lábaimat a te bizonyosságaidhoz fordítom.
Sietek, és nem mulasztom el,
hogy megtartsam a te parancsolataidat.
Az istentelenek kötelei körülkerítettek engem;
de a te törvényedről el nem feledkezem.
Éjfélkor felkelek, hogy hálát adjak néked,
igazságod ítéleteiért.
Társa vagyok mindazoknak, akik félnek téged,
és akik határozataidat megtartják.
A te kegyelmeddel, oh Uram, teljes e föld:
taníts meg engem rendeléseidre!

Nemrégiben jelent meg Luther Márton asztali beszélgetéseinek gyűjteménye. Ajánlom mindenki figyelmébe, azért is, mert kiderül belőle, hogy az a Luther, akit mi sziklaszilárd jellemű, megingathatatlan figurának tartunk, valójában küszködő és reménykedő, vergődő és sokat esdeklő ember volt. A ma felolvasott zsoltárszakaszhoz egyik asztali mondását szeretném idézni, ámbar ez is rövid magyarázatot igényel. Luther, aki sokat birkózott az ördöggel, a kísértővel, nagy és mély gondolatokat oszt meg velünk arról, mit jelent a megrázattatás, a megkísértés, a gyötörtetés. A kísértő újra

meg újra megjelent neki, és arról győzködte Luthert, hogy elveszett, vége van, mert bűnös és Isten a bűnös emberen nem könyörül meg. Hiába igyekszik, tele az élete mindenféle szörnyű folttal, bűnnel. Luther egy alkalommal, amikor beszámolt barátainak, hogy éjszaka fölriadt, és kezdődött újra a perlekedés a kísértővel, így foglalta össze küzdelmét: Ne vitatkozz az ördöggel a bűnökről, mert azokban nagymester ő, és le fog győzni. A kegyelmet mondd neki, mert ahhoz nem ért, és azt nem ismeri.

Erről szól a mi szerelmes énekünk, a 119. zsoltár nyolcadik szakasza is. A zsoltáros, ahogy eddig hallottuk, szinte tolvulva, túláradva, rajongva kapaszkodik Istenbe, hűséget fogad Istennek, keresi Istent, vágyakozik utána, hívogatja. Valóban úgy, ahogy a szerelmes vágyakozik azután, akit szeret. Azt is láttuk már, hogy folyton alkalmaz egyfajta megfordítást, kölcsönösséget. Ezekből most csak kettőt-hármat hadd idézzek. Emlékezteti Istent hűségére, és nyomban, a következő mondatban ő is emlékezik. Magasztalja Isten hűségét, és aztán ő is hűséget fogad. Elmondja, hogy megtapasztalta Isten megtartó kegyelmét, majd megígéri, hogy ő is megtartja Isten szent törvényét. Azonban most, a megfordítások hosszú sorozatában hirtelen egy oldalhajó nyílik (ha szabad építészeti hasonlattal élni), ahonnan mindent másképpen lehet látni, és az is feltárul, amit nem vehetünk észre, ha csak a templom főhajójában állnánk. Azt mondja a zsoltáros: *meggondoltam az én útaimat.*

Azért különleges ez, mert a szerelmes ember mindent szokott, csak gondolkozni nem. Aki szerelmes, az szerelmes. Még Isten kapcsán is át szoktuk ezt élni. Ha valaki beleszeret Istenbe, akkor beleszeret Istenbe, akkor nincs sok józan megfontolás, hanem rajongás van. Éppen a mi idézett Lutherünk óvott sokszor a rajongóktól, akikben felforrósodott a lélek

meg a szív (a saját lelkük, a saját szívük), aztán nem lehetett nekik se bölcsességet, se tapasztalatot, se tanácsot mondani. Most azonban a zsolttáros azt mondja: *meggondoltam* útjaimat. Úgy vezet el ide bennünket, hogy az előző nagy szakasz végéből indul (erről a múltkor szóltam): *ez jutott nekem, hogy határozataidat megőriztem*. S talán emlékeztek, elmondtam, mennyire nehéz ezt a mondatrészt lefordítani (*ez jutott nekem...*), mert amolyan lemondó szónak tűnik, mintha valakit sarokba állítanak, félreszorítanak, csak valami kevéske hullik neki a maradékból, erre szoktuk mondani: *ez jutott nekem*. De elmondottam, hogy éppen fordítva, a zsolttáros ujjongással mondja ezt: *ez (!) jutott nekem, ez (!) az én örökségem*. Idéztem a 16. zsolttárt: *az én örökségem kies helyre esett*. Ujjongva mondja hát a zsolttáros, és mindjárt így is folytatja az 57. versben: *azt mondtam, Uram, hogy az én részem* beszédeidnek megtartása. És aztán ebből indulva mondja: *meggondoltam az én útjaimat, és lábaimat bizonyosságaidhoz fordítom*.

Meggondoltam. Hadd szóljak ma erről az igéről. Ez a kifejezés az egész zsolttárban (pedig 172 verse van), egyetlenegyszer fordul elő. Vajon mit jelent ez a szó? Igen elgondolkodtató, hogy a Biblia első fordítói hogyan értelmezték. Munkájukat Septuagintának, hetvenes fordításnak nevezzük, mert a legenda szerint az ókori Alexandriában, Krisztus előtt 200 évvel, hetven tudós atyafit választottak erre a munkára, és ők hetven nap alatt le is fordították az egész Ószövetséget görög nyelvre. Érdekesen fordították a zsolttáros szavát, és az általuk választott görög szót mi is ismerjük és használjuk is, igaz, sajátos értelemben: *dialógus*. Azt mondja a zsolttáros: *beszélgettem – magammal*. Vagyis az ember bátorkodik önmagával beszédbe elegyedni. Nem bolond attól az ember. Ugyan látunk néha embereket, akik magukban hangosan beszélnek és gesztikulálnak. Valakivel beszélgetnek. De attól nem

bolondok. És az sem, aki időnként a szép örökséget akarja számba venni, és ezért bocsátkozik beszélgetésbe önmagával. Mi több, ha olvassuk a nagy misztikusokat, ilyen címeket találunk: a lélek beszélgetése. *Meggondoltam...*

De sokkal több van ebben, mert azt is jelenti a szó: elejétől a végéig mindent számba venni. Mint amikor építkezéssel szétválogatták a köveket: melyik alkalmas az építésre és melyik nem. Vagy egy tanácskozás során lajstromba vették a lehetőségeket és ezzel együtt megkülönböztették őket. Szétválogatás, széthordás, megkülönböztetés – és itt már a héber szóra is hivatkoznom kell: a helyzet, az állapot felmérése. Ebből pedig valamiféle hozzáértés alakul ki. Sőt, tervezést is jelent az ige. Amikor József, aki immár Egyiptomban, a fáraó után a második ember, leleplezi magát testvérei előtt, akik meg akarták ölni, azt mondja nekik: ami rosszat ti gondoltatok ellenem, azt az Isten javamra gondolta fordítani (1Mózes 50,20). És ott ugyanez a szó áll: amit ti elterveztetek ellenem (amit ti meggondoltatok, magyarul: meghánytatok-vetettetek, megfontoltatok), azt az Isten meghánytatvetette és áttervezte jóra fordítani. Vagy amikor arról hallunk, hogy Isten parancsot ad Mózesnek, hogy építsék meg a szent sátrat, azt is kiköti, hogy hozzáértő emberekkel végeztesse el (2Mózes 26,1). Például rendes ácsokkal, akik kétszer mérnek, egyszer vágnak. A szent sátor csakis mestermunka lehet! De arról is hallunk a mózesi törvényekben, hogy miként és miért kell kiszámítani az elengedés idejét (3Mózes 25,8). Ámós prófétánál pedig egészen különös vonatkozás tárul fel, ezt az irodalmároknak és a versíróknak mondom. A próféta kora álkegyesein gúnyolódik (álkegyesek mindig voltak), akikről azt mondja, azt hiszik magukról, hogy olyan verseket írnak, mint Dávid (Ámós 6,5). És itt éppen ezt a kifejezést használja: kiszámolják a verset. Mint ahogy gimnazista ko-

runkban írtuk az első hexameterünket, hát persze, az ujjunkon kiszámoltuk a verslábakat. Igen, az epigon így írja a verset, számolgatja a verslábát. Ezen gúnyolódik Ámós próféta: azt hiszitek, hogy úgy tudtok verset írni, mint Dávid, de csak számolgatjátok az ujjatokon az időmértéket. Még költőnek sem értek fabatkát sem!

Talán érezzük már, hogy amikor azt mondja a zsoltáros, hogy: *meggondoltam* utamat, ebbe beleérti azt is, hogy beszélgetni kezdett önmagával, és azt is, hogy mindent felmért, felbecsült. Az értékest az értéktelentől szétválasztja, elkülönbözteti, és ebből terve, elhatározása születik. Ezért értjük is rögtön a következő szót: *meggondoltam útjaimat és lábaimat bizonyosságaidhoz fordítom*. Figyeljünk erre. Mi, magyarok könnyen elsiklunk az egyes szám és többes szám fölött, az alany-állítmány egyeztetés sem szokott mindig sikerülni. Itt többes számban mondja a zsoltáros, hogy *meggondoltam útjaimat, vagyis jártam én erre, jártam én arra, csináltam én ezt, gondoltam én azt, és miután mindezt meggondoltam, mérlegre tettem, lábaimat a Te bizonyosságaid felé fordítottam*. Mert csak egy út van. Csak egy lehetőség van, s ez a lehetőség, mint kiderül a zsoltáros szavából, emberileg szólva: lehetetlen lehetőség. Minden más út nyitva van. Ami Isten kegyelmétől, irgalmától, szeretetétől, az üdvösségtől elvezet, ami levezet az egyetlen útról, az mind nyitva van, az mind szabad. Idézzük csak fel, mit mond Jézus a széles útról! Ott mindig zöld lámpa ég, arra az útra hívogatnak is. De csak egy út van az üdvösséghez. Jézus tud a keskeny útról is (Máté evangéliuma 7,13-14). Ám annyira sok út nyílik az ember számára, hogy ez az egy, az egyetlen már-már lehetetlen lehetőségnek tűnik. Aztán, azt is vegyük figyelembe, hogy a zsoltáros most nem a másik ember útját gondolta meg, mint a 73. zsoltárban (Zsolt 73,16), hanem a magáét. Életét nem a másikhöz hasonlítja, hanem

egyedül Isten igazságán méri. Ebből fakadnak a nagy dolgok.

Először is a szándékáról szól. *Sietek*, mondja, most már sietek, mert már meggondoltam. A meggondolt ember sietsége eltökéltség. Nem azért sietek, mert kiszagoltam valamit, nem azért sietek, mert odakényszerülök, hanem mert meggondoltam. Az siet igazán, aki meggondolta, az igyekszik igazán Istenhez, aki mindent végiggondolt, meglátolgotott és megfontolt és fölmért, az aztán igyekszik. Sietek, mert Isten a segítségemre sietett. Siess, Uram, ne késsél – hány zsolnártárban halljuk ezt! És mert segítségemre siettél, Uram, én is sietek Hozzád.

De azt is meghalljuk, miért lehetetlen lehetőség ez. Azt mondja: *az istentelenek kötelei körülkerítették engem, de a Te törvényedről el nem feledkezem*. Nem bonyolult ez, mi, magyarok értjük a képes beszédet. Az angolok, például, kicsit bajban vannak ezzel, elfelejtették már Shakespeare-t, túlságosan absztrakt nyelven beszélnek, ezért ezt a képet (az istentelenek kötelei körülkerítették engem) mindenféle értelmezéssel fordítják. Például így: az istentelenek arra csábítanak, hogy bűnbe menjek, vagy: az istentelenek fenyegető jeleket helyeztek el körém. De mi értjük a szót. Körbe vagyok kerítve, és szorul a hurok. És szorongatnak. És mindig akkor szorul a hurok, amikor Isten felé igyekszik az ember. Hát nem azt éljük át naponként, hogy éppen akkor nehezül meg mindent, éppen akkor szorítanak meg, amikor eltökéltük: Isten útján fogunk járni?! Jaj, hát, amikor vétkezünk, amikor hitetlenkedünk, amikor a szeretetlenség terveit fonjuk-szőjük, akkor lapogatják a hátunkat és dicsérnek minket, akkor haver vagyunk. Csak ne Isten felé! – így a gonoszok.

Azonban van itt egy szó, ezt is meg kell röviden említeni; azt mondja: az istentelenek kötelei körülkerítették engem, *de a Te törvényedről el nem feledkezem*. Más fordítások ezt úgy

adják vissza: *és* a Te törvényedről el nem feledkezem. Az a titokzatos héber betű áll itt, a *váv*, amit sokféle módon lehet használni. Jelentheti csak ezt: az istentelenek kötelei körülkerítettek engem, bekerítettek, szorongatnak engem *és* én a Te törvényedről el nem feledkezem. Ha ekként értjük, akkor ez egy történet. Körülkerítettek, bekerítettek, szorongattak, *és* én az Isten törvényeiről nem feledkeztem el. Lehet úgy is fordítani, ahogy a revideált Károliban olvassuk: *de* én nem felejtettem el Isten törvényét. Ez talán jobban érzékelteti, hogy itt is van egy nagy megfordítás. Mint ahogy olykor mi magunk kerítjük körül magunkat (nem más kerít körbe!), önmagunkat körbe rakjuk hitetlenséggel, csüggedéssel, kétségbeeséssel, lemondással, *de* Isten rólunk nem feledkezett meg. Ha elmúlik az ég és a föld – mondja a mi Urunk a prófétánál –, ha minden elmúlik is, én terólad nem feledkezem meg. Ebből a kis szóból (*és/de*) egy ellenkező történet kezd kibontakozni. Körülkerítettek és lehúztak, körülkerítettek és már egy tapodtat sem tudok tenni – mégis egy másik történet bontakozik ki. Folytatás következik, ellenkező értelemben, folytatás, ami nem konzekvencia, hanem kegyelem. Azt kívánom tiszta szívemből, kedves testvéreim, mindenki szívében legyen itt ez az *és/de*.

És végül már csak egy szót szeretnék idehozni. Múltkor magános helyzeteket soroltam föl: milyen nehéz Istent szeretni, Isten útját járni, amikor az ember magános. A magánynál nincsen borzasztóbb. Az egyedül-lét egészen más. Egyedül lennünk tudni kell. Az egyedül-lét hasznos. Nem baj, ha néha egyedül maradunk. De magányosnak, magára maradtoknak lenni, pusztá önmagunkra maradni, annál rettentesebb nincs. És talán úgy is tűnt mindeddig (ahogy a zsoltár előző hét szakasza mutatta, amikor fejedelmekről, csúfolódókról, ellenségről, istentelenekről, hazugokról, gonoszokról

szólt, akik őt körbeveszik, akadályozzák, föltartóztatják, fölgáncsolják), hogy egy, csak egy legény van talpon a vidéken. Talán nem is Dávid, hanem magyar ember írta a zsoldárt: én bírok csak versemnek hőse lenni – mondja a költő. Egy, csak egy legény van talpon a vidéken – mondja a másik költő. Én bírok csak versem hőse lenni, egyedül én vagyok talpon a vidéken, nincsen Uram itten senki más. Jaj, mennyi mindent lehet ebbe belegondolni! Az egész életünket, mindenünket. Én vagyok, meg Isten van. Vagy már Isten sincs? És milyen csodálatos, hogy amikor a zsoldáros meggondolja útjait, eszébe jut, és most kimondja (és ezt is csak egyszer mondja ki a zsoldárban!), hogy: *társa vagyok mindazoknak, akik félnek Téged*. Hát vannak társak! Nahát! Pedig mennyire beleéltem magam, hogy egyedül vagyok. Pedig hogy elgondoltam, hogy nem szeret engem senki, pedig hogy eltöltött az az édesbús érzet, hogy magam vagyok az Isten útján, de lám: társa vagyok mindazoknak, akik igazság szerint járnak.

Lám, csodálatos az Isten szerelmesének kihúzódni ebbe a mellékhajóba: meggondoltam, megbeszéltem magammal, még éjszaka is fölébredek rá. De megbeszéltem magammal, a szívemmel, a tapasztalataimmal, hogy bár körülvettek és bekerítettek engem ellenségeim, de felragyogott az Isten igazsága (sőt, mindig is ragyogott!). Ez a *de* – ez a kegyelem szava, ez az evangélium. Nem kellett otthagynom Isten igazságát, sőt, nem is vagyok egyedül. Krisztus azt mondja a keresztelés igéjében, a misszió-parancsban: *ímé, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig, és azt ígéri tanítványainak, hogy nem hagylak titeket árvakul*. Krisztus társakat ad. Meggondoltam. Csak ezt a szót vigyétek el ma, testvérek, és ha magányban, magára maradottságban, bekerítettségben, botladozásban, csüggedésben, éjszakai fölriadásban meghall-

játok szívetekben visszhangzani: meggondoltam, hát bátran beszéljétek a szívetekkel, a lelketekkel. Hűséges az Isten és megmutatja, hogy velünk van, és még társakat is ad, akik velünk együtt jönnek az úton. Ámen

2014. 11. 16.

Lekció: Lukács evangéliuma 1,5-17.

Textus: 119. zsoltár 65-72.

Jót cselekedtél a te szolgálóddal, Uram, a te igéd szerint.

Az okosságnak és tudománynak drága voltára taníts

meg engem, mert hiszek a te parancsolataidnak.

Minekelőtte megaláztattam, tévelyegtem;

most pedig vigyázok a te szódra.

Jó vagy te és jóltevő, taníts meg engem a te rendeléseidre.

A kevélyek hazugságot költöttek reám, de én teljes

szívből megtartom a te parancsolataidat.

Kövér az ő szívük, mint a háj;

de én a te törvényedben gyönyörködöm.

Jó nékem, hogy megaláztál azért,

hogy megtanuljam a te rendeléseidet.

A te szádnak törvénye jobb nékem,

mint sok ezer arany és ezüst.

Mivelhogy megsokasodik a gonoszság, sokakban meghidegül a szeretet. Ezt mondja a mi Urunk Jézus Krisztusunk (Máté evangéliuma 24,12), amikor nehéz időkre készíti az övét. Szó szerint: megsokasul a törvénytelenység, ezért sokakban megfagy a szeretet. Ezt a rettentő helyzetet idézi a zsoltáros is, éppen akkor, amikor Isten páratlan jóságáról beszél. A 119. zsoltár kilencedik szakasza a héber abc kilencedik betűjével (*téth*) kezdődik, ezzel a szóval: *tób* – mondom most a héber szót, többet nem fogom mondani. Ez azt jelenti: jó. Ez a szakasz tehát a „jó” szakasz. De olyan mondatokat olvasunk benne, olyan tapasztalatokat tár fel, amelyek mégiscsak Jézus szavát idézik föl bennünk: megsokasul a gonoszság, és emiatt

sokakban kihűl a szeretet. Mit tegyünk hát, amikor megsokasodik a gonoszság, hogy ne hűljön ki bennünk a szeretet? A zsoltáros korábban is utalt már nehézségekre, csak néhányat hadd hozzak fel újra: a 8. versben így kiált: *soba ne hagyj el engem!* Idéztem már a magányossága rettenetes pillanatait is, a 19. versben azt mondja: *jövevény vagyok a földön.* Emlékszünk a kiszolgáltatottságára, a 25. versben azt mondja: *lelkem a porhoz tapad,* amikor az ember semmi-voltáról, megalázottságáról szól. A 28. versben azt mondja: *sír a lelkem a keserűség miatt,* mert vad dolgok estek rajta. A 39. versben ezt mondja: *fordítsd el tőlem a gyalázatot, amitől félek* – szégyen érte. Az 50. versben azt mondja: vigasztalásom van *a nyomorúságban,* vagyis nyomorúságban van, az 51.-ben pedig azt mondja: *a kevélyek szerfölött gúnyoltak.*

És ezzel nem is mondtam el mindent. Ha valaki figyelmesen végigolvassa az eddigi szakaszokat, látni fogja, hogy sok nyomorúságot, keserűséget, megaláztatást, magányt, elsettséget, egyszóval: gonoszt tapasztalt meg a zsoltáros, míg ide eljut, és ezt a szakaszt most így kezdi: *jót cselekedtél a Te szolgáddal.* Mert mit tegyünk, mibe másba kapaszkodjunk, ha megsokasodik a gonosz? Nem véletlenül idéztem szó szerint Jézus szavát: megsokasul a *törvénytelenység.* Görögül *anómia.* Akik tanultak társadalomtudományt, jól tudják, hogy mit jelent ez a leírás: anómiás társadalom. Ez az a helyzet, amikor nincsenek törvények, minden kifordult magából, minden ereszték megpattant, minden szögletben hamisságot találunk. Nem lehet ilyen világban élni. Az anómia azt jelenti, hogy bár úgy tűnik, van törvény, valójában nincs törvény. Mint amikor valaki beöltözik a csapata mezébe, fölhúzza a stoplis cipőt, kivonul a pályára a mérkőzésre, amelynek kötött szabályai vannak, ám az ötödik percben kiderül, hogy az ellenfél kézzel is megfoghatja a labdát. A mi csapatunkból meg lekül-

denek három embert, mondván: az az új szabály, hogy mi csak nyolcan állhatunk ki a mérkőzésre. Állítólag van törvény, mégisincs törvény, vagy amit törvényül hirdetnek, az valójában az igazi törvény ellenére van. Megsokasul a gonoszság. Mibe kapaszkodjunk, hogyan maradjunk meg?

A zsoltáros így kezdi: *jót cselekedtélt a Te szolgálóddal.* Vagyis emlékezik, egész pontosan emlékezteti magát. Ez az emlékeztetés lehet az egyes ember bensőséges lelki pillanata is, ha a körülötte kavargó rosszat megtapasztalva emlékezteti magát; de lehet egy közönségnek is a mozdulata, önmagunk emlékeztetése. És lehet egyszerre mindkettő. Hadd utaljak Jeremiás prófétára, aki a nagy romlás kellős közepén, amikor elesett Jeruzsálem városa, vége lett mindennek, ezt írja: *vádásztak lépéseinkre, úgy hogy nem járhattunk az utcáinkon; elközelgetett a mi végünk, beteltek a mi napjaink, bizony, eljött a mi végünk.* (Siralmak 4,22), de ez is mondja: *vissza-visszaemlékezik, és megalázódik bennem az én lelkem. Ezt veszem szívemre, azért bízom. Az Úr kegyelmessége az, hogy még nincsen végünk; mivel nem fogyatkozik el az ő irgalmassága! Minden reggel megmegújul; nagy a te hűséged!* (Siralmak 3.20-23) A rossz kellős közepén is szükséges, mert szabad, és mert szabad, szükséges önmagunkat erre emlékeztetni, ahogy a zsoltáros mondja: *jót cselekedtélt szolgálóddal, Uram!*

De rögtön le kell szögezzem, hogy nagyon különös emlékezés ez! Nem az a fajta szelektív felidézés, amit óhatatlanul és önkéntelenül is gyakorlunk, elősorolva a jó dolgokat, kiválogatva a szépet életünk eseményei közül. Ez a válogatás egyénileg is, közösségileg is az emlékezésnek ez az egyik lényeges vonatkozása., Például egy nép visszatekint a történetére, kiemel egy-egy nagyszerű korszakot, egy-egy dicső pillanatot, egy forradalmat, egy szabadságharcot, egy alkotmány kihirdetését, egy nagy szabadulást. Tudom, nekünk,

magyaroknak kevés dicsőséges pillanatunk van, de azért délben, amikor halljuk a harangszót, mégis valami nagy dologra emlékezünk, a nándorfehérvári diadalra.

Első pillanatban úgy tűnik, a zoltáros is ezen az úton halad: jót cselekedtél, Uram, a Te szolgálóddal a Te igéd szerint (majd közbeveti – erről majd később többet szólok: okosságának, tudománynak jó voltára taníts meg engem, mert hiszek parancsolataidban!), aztán így folytatja: *minek előtte megaláztattam, tévelyegtem... Csakhogy... Csakhogy itt úgynevezett divinum passivum van, nincs megadva az alanya annak, aki megalázta a zoltárost. Megaláztattam, ezt a szerkezetet isteni passivumnak nevezzük, mert így is lehetne fordítani: mielőtt megalázott Isten. És máris kérdezzük vissza a szakasz első sorát, ahol azt mondja: *jót cselekedtél a Te szolgálóddal, Uram*. Most pedig azt mondja, hogy: *megaláztál*. De hagyjuk még nyitva ezt a kört: megaláztattam. Jób is így panaszkodik: a senkik *gúnydalává* lettem, olyan fickók, figurák, akiket még disznópásztornak sem fogadtam volna fel, gúnydalt költenek rólam. *Köpdösnek*, ha meglátnak. (Benne van a Bibliában, nem én találtam ki.) *Zabolát vetnek rám, gáncsot vetnek, elzárják utamat*. Ki nem látott már olyat, amikor az iskolában a gyerekek kipécéznak maguknak egyet, az áldozatot, a bűnbakot! Vagy aki olvasta William Golding könyvét, A legyek urát, felidézheti, hogyan bántak el kamasztársai Röfivel, a kis kövérrel. Nem tud kimenekülni a gúnyolódók gyűrűjéből, elzárják az útját. Hagyná ott a csúfolódó társakat, de azok elébe állnak, visszalökik a kör közepére, köpdösik, csúfolják. Ezt mondja Jób is, ez történt velem: ez a megaláztatás. S így folytatja: *ezért rettegések fordultak ellenem és boldogságom eltűnik, mint a felhő*. Volt és nincs. Csak állok a megaláztatás tikkasztó, perzselő tüzeiben. (Jób könyve 30. rész)*

Pedig – mondja a zsoltáros, olvasom még egyszer: *minek-előtte megaláztattam, tévelyegtem*, pedig csak *tévedtem*. Pedig *csak eltévedtem*. Igen különleges kifejezést használ itt, és ez talán megint bizonyítja, hogy Dávid írta a zsoltárt. Ez itt zenei kifejezés, azt a momentumot jelöli, amikor a zenész melléfog a hangszerén. Rosszul fog egy akkordot. Aztán jön a tévelygés, megpróbál javítani, de akkor már az egész előadás megváltozik, átalakul a szekvencia, más hangnembe csúszik minden, a zavar szinte helyrehozhatatlan. Bizony, ekkor abba kell hagyni, és előlről kell játszani mindent. Úgy, ahogy azt Bartók Béláról mondják, hogy az egyik amerikai koncertjén, mint minden nagy művész, kotta nélkül játszotta a darabokat. Csakhogy játék közben elakadt a keze. Elkezdte előlről, és ugyanott, ahol az imént, újra elakadt a keze – ez már így szokott lenni. Ekkor fölállt a zongora mellől, kiment az öltözőbe, behozta a kottát, kirakta és olyan tökéletesen eljátszotta, mint senki a világon. Nos, így a zsoltáros szava: pedig csak *tévedtem*, pedig csak *melléfogtam*, pedig a jó dallamot akartam játszani, a jó úton akartam járni, csakhogy melléfogtam. Melléfogtam és megaláztattam...

Tudjátok, testvérek, a kevélyeknek, akikről itt beszél a zsoltáros, azoknak a fickóknak, akikről Jób beszél, akik leköpi az Isten szentjét, és ha már eltemették és megsemmisítették, akkor egyenest Istennek rontanak (73. zsoltár 9. vers), mert nincs megállás..., nos, a kevélyeknek az a kedves szokása, hogy az Isten gyermekeit a legkisebb tévedés esetén is pergőtűz alá veszik. Ugye, milyen érdekes? Isten gyermeke elvét valamit, azonnal hangzik az ítélet, a gúnyszó, a megsemmisítés. Egyébként másnak lehet lopni, lehet csalni, megint másnak lehet gyilkolni, megint másnak lehet házasságot rontani, megint másnak lehet a világot felforgatni. Jaj, ne füllents testvér egyet se, jaj, el ne tévessz valamit egyszer

se, mert véged van! Láttál már fennhéjázó, gúnyos, megvető tekintetet? És e tekintetben láttad már az eleve kész ítéletet: na, ilyenek az Isten gyermekei, ezek sem tudnak többet, csak örökké melléfogni! Mindig a szépről beszélnek, mindig a jóról szónokolnak, mindig a szeretetről prédikálnak, azt' lám, mit ér az egész? Ez a megaláztatás egyik lépcsője. A megaláztatás másik lépcsője az, hogy nincs mentség, nincs hova bújni, odalöknek újra meg újra a kör közepére. Holott a melléfogásainkat és tévedéseinket általában mentségül szoktuk fölhozni: ezt meg ezt akartam, melléfgotam, elnézést kérek, eltévedtem. De ez csak mélyül, úgy, ahogy Jób mondja: rettegek törtek rám és boldogságom eltűnt, mint a felhő. Megsokasodik a gonoszság és sokakban kihűl a szeretet.

De *Te* jó vagy, Uram, mert jót tettél velem. Igen, így mondja a zsoltár: *jó nekem, hogy megaláztál engem*. Míg a 67. versben (erről szóltam eddig) általánosságban mondja: *mielőtt megaláztattam, tévelyegtem* (és ezt *divinum passivum*ként is lehet fordítani, amelynek nincsen alanya, ám vannak eszközei: emberek, gonoszok, kevélyek, csúfolódók, ellenségek, akik így bánnak velünk), addig bizony, a 71. versben már nem hagy kétséget a zsoltáros és azt mondja: *jó nekem, hogy megaláztál*. Jó ez? Jó az nekünk, hogy Isten megalázott minket? Jó az nekünk, hogy Isten beleenged minket ilyen helyzetekbe, és, látszólag, magunkra is hagy minket?! Meghagyom, azt jó átélni – fordítva mondom –, amit egyszer egy Tom és Jerry rajzfilmben láttam, és nagyon megjegyeztem: a macska üldözi az egeret, és amikor már közeledik felé, hogy bekapja és megsemmisítse, hirtelen azt látjuk, hogy a macska rémülten hátrálni kezd, a mi kis egerünk pedig húzza ki magát, dülleszti a mellét, bokszol a levegőbe, a macska pedig még hátrább húzódik, a kis eger fülébe pedig trombitaszó hallatszik, diadalének. Aztán hirtelen totál plánba vált

át a kép és azt látjuk, hogy a kiséger mögött ott áll karba tett kézzel a nagy bulldog. Sokszor éljük át ezt így: meghátrál az ellenség, mi azt hisszük, hogy győztünk, mert valami ügyes figurát mutattunk, és eloszlott a fenyegetés. Dehogyan. Ott áll a hátunk mögött Isten. De most, itt nem ezt mondja, hanem: megaláztál, legalulra kerültem, taposnak rajtam. És azt mondja: jól tetted, Uram! *Jó nekem, hogy megaláztál, azért, hogy megtanuljam rendelésedet.* Megaláztatásom jó volt – tanulni rendelésedet. Ezt nem a makacs ember mondja! Jaj, ne a saját makacosságunkba kapaszkodjunk, amikor fölgyülemlik körülöttünk a gonoszság! Tudom, vannak az embernek makacs mozdulatai, az emlékeink is sokszor így szolgálnak nekünk, egyfajta támasztékot, karót, kapaszkodót adnak és mi muszáj-Herkuleskedünk, megmakacsoljuk magunkat, megvetjük a hátunkat. De ezt most nem makacs ember mondja, hanem az, aki megtapasztalta, hogy bár Isten megalázta őt, vagy engedte, hogy megalázzák őt, ám ezzel megakadályozta, hogy végső módon eltévedjen. „Úgy segített, hogy nem segíthetett... úgy van velem, hogy itt hagyott magamra.” – mondja igazán József Attila. Isten akadályozta meg könnyű kimenekedését azért, hogy akarja tanulni azt, ami jó. Ezért Augustinus egyházatyja bátran nem úgy fordítja latinra ebben a szakaszban a szót: *bonum* (jó), így kéne fordítania, hanem gondol egyet és azt mondja: *suavis*: édes, kellemes, jó ízű. Jólesett. Jólesett, hogy megaláztál, kellemes íze volt annak, hogy megaláztál. Ugyan miféle jó íz volna a keserűben? Még azt sem tudjuk megtenni, amivel kollégista korunkban próbálkoztunk. Valami adomány folytán grapefruitot kaptunk, amelynek, tudjuk, iszonyatosan keserű a magja. De mit csináljon egy éhes kollégiumi diák, aki a magot is megeszzi?! Cukroztuk. De hiába csepegtetsz cukrot a keserűre, csak keserű marad. Miért mondja hát a zsoltáros, hogy jólesett, jó íze

volt a megaláztatásnak? Azért, mert amikor, visszaemlékezik Isten jócselekedetére, megérti, hogy bár eltévedt és a kevélyek nyomták volna tovább tévelygésbe-tévedésbe egészen a megsemmisülésig, Isten ezt nem úgy akadályozta meg, hogy hirtelen odaállt és megmentette, hanem engedte és hagyta is (tovatűnt a boldogsága, mint a felhő) és ezzel fordította meg. Így adott kívánságot a szívébe tanulni az Isten jóságát. Ezért ezt mondja a 66. versben: *az okosságnak és tudománynak drága voltára taníts meg engem, mert hiszek a Te parancsolataidban.*

Ezt kéri, az okosságnak és a tudománynak drága voltára – szó szerint fordítva: *jó voltára* – taníts meg engem. *Hiszek a Te parancsolataidnak.* Az *okosság* itt azt a megkülönböztető képességet jelenti, amit csak tapasztalati úton tudunk megszerezni. Egészen pontosan úgy lehetne ezt fordítani: az ízlésnek és a tudománynak jó voltára taníts. Egyszer valaki azt mondta, hogy David Hume, a nagy filozófus írta le először, hogy mi is volna az ízlés, mert csak a középkor után kezdtek az emberi érzékekről, a tapintásról, hallásról, ízlésről, látásról, szaglásról beszélni az antropológusok és a filozófusok. Biztos van ebben valami, ám David Hume valószínűleg olvasott Kálvint, mert Kálvin ezt a helyet így fordítja: *az ízlésnek és a tudománynak jó voltára taníts meg engem.* Ez tapasztalatot jelent. Kóstoltam keserűt és kóstoltam az Isten jó édességét és tudom már, mit kéne választanom. Erre taníts meg engem Uram, mert ez egyfajta okosság, Isten szerint való okosság, megkülönböztetőképesség. Meg sem kell kóstolnom már valamit, a szagáról is érzem azt, hogy keserű. Meg sem kell szagolnom, a színéről tudom, hogy jó. De nagy titok ez!

Ez a keresztyén iskola az, ahova minket a mi Urunk Jézus Krisztusunk beírat, és amíg élünk, ebbe az iskolába járunk, hogy az Isten jóságában tapasztaltak legyünk. Én ezt hit-tapasztalatnak nevezem, mégpedig azért, mert a zsol-

táros is felhatalmaz erre. Azt mondja: taníts meg engem a megkülönböztetőképességre és a tudásra, az ismeretre, mert *hiszek* a Te parancsolataidban. Nagyon megdöbbentett ez első olvasásra: a parancssal meg a törvénnyel ugyanis általában úgy vagyunk, hogy abban nem kell hinni. A törvény van. Nem kell hinni a piros lámpa törvényében, meg kell állni, ha jelez; nem kell hinni az adótörvényben, adózni kell, ha hiszünk benne, ha nem. Sőt, ha nem hiszünk benne, előbb-utóbb úgy is megtapasztaljuk, hogy hatékonyan működik. De most azt mondja a zsoltáros: hiszek a Te törvényedben. Miért mondja? Azért, mert nem makacs ember beszél itt, aki belekapaszkodik a múlt egy kiválasztott szép emlékébe, valami letűnt jóba, ami régen volt, és sóhajtozik, oh, bárcsak eljönne újra az a szép idő! Nosztalgiazzunk hát? Ő a jövőbe tekint, mert úgy van az Istennel a dolgunk, hogy amikor megtapasztaljuk Isten gondviselő jóságát, szeretetét, hűségét, de még ezt is, hogy szinte egészen a végső megsemmisülésig elenged – mit elenged elnyom?! – bennünket, akkor nem egy múlt utáni vágyakozás ébred bennünk, hanem reménység sarjad – mert a gondviselés és az ígéret, a tapasztalat és a váradalom mindig összetartozik. Mi több, nyugodtan mondhatom azt is, hiszen erről szól a zsoltár (amely, mint mondtam, szerelmes vers): Isten szeretetének a megtapasztalása és az Isten viszonzó szeretése is csak hit által lehetséges. Azt mondja a Zsidókhöz írt levél: hit által értjük meg, hogy Isten teremtette a világot és hogy a valamik a semmiből állottak elő – ez hit által értjük meg. De – folytatja – *hit nélkül lehetetlen az Istennek tetszeni.* (Zsid 11,3.6) Ez a kettő összetartozik, úgy, ahogy itt a zsoltárosnál is látjuk. Mondhatná (egészen pontosan ismételné, mert mondta is már az 59. versben): Uram, megtanítottál engem arra, hogy mi a jó. Nincs kecmec, ha jót akarok magamnak, beláttam, a Te utadon *kell* járnom.

Az a biztonságos, kiszámított, helyes út. Köszönöm, Uram, hogy néhány nagy döccenővel és pofonnal visszaállítottál engem erre az útra, megyek tovább Feléd. Mondhatná ezt is, és ez igaz! Oh, bárha ennyit el tudnánk mondani! De most nem ezt mondja, hanem azt: Uram, *hiszek* a Te törvényeidben. Ezért ez a tanulás, amelyre a zsolttáros felajánlja magát nem holmi iskolai bebeflázás, amikor mondja a tanár, én meg hallgatom, kinyitom a könyvet és elolvasom, elém adtak egy anyagot és gondolkodom rajta – Isten itt tapasztalatok által tanít. Ezért a mi Urunk Jézus Krisztusunk figyelmeztet bennünket, hogy amikor megnövekszik a gonoszság és sokakban kihűl a szeretet, idézzük szívünkbe a zsolttárosnak ezt a szavát: *jót cselekedtéltől szolgáddal..., az okosságának és a tudománynak jó voltára taníts meg engem..., jó vagy Te és jól tevő..., jó nekem, hogy megaláztál engem..., a Te szádnak törvénye jó, jobb minden ezüstről és aranytól.* Ötször mondja ezt a zsolttáros, hogy jó – sőt, hatszor: jól tevő.

A hét a szent szám, tegye hát hozzá mindenki ehhez a hathoz a magáét: a kevélyek szíve kövér (érzéketlen), *de én a Te törvényedben gyönyörködöm.* Nem hidegül meg a szeretet azokban, nem fagy meg a szeretet azokban, akik tudják az Istent viszonszeretni, akik ezt a nagy jót, az Isten útját, az Isten rendelését, az Isten szabadítását, az isten-gyermekséget jónak mondják és így is őrzik a szívükben. Ámen

2014. 11. 30.

Lekció: Jakab apostol levele 1,17-27.

Textus: 119. zsoltár 73-80.

Kezeid alkottak és szilárdítottak meg;
oktass, hogy megtanuljam parancsolataidat.
Látnak engem, akik félnek téged, és ujjonganak,
mivel igédben van reménységem.
Tudom, Uram, hogy ítéleteid méltányosak,
és hűségedben aláztál meg engem.
Legyen velem kegyelmed, hogy megvigasztaljon
szolgádnak mondott ígéreted.
Szálljon reám irgalmasságod, hogy éljek,
mert törvényedben gyönyörködöm.
Csalódjanak a kevélyek, akik csalárdul kiforgattak engem,
holott én a te határozataidról gondolkodom.
Forduljanak hozzám, akik téged félnek,
és ismerik bizonyosságaidat!
Legyen a szívem feddhetetlen a te rendeléseidben,
hogymeg ne szégyenüljek.

Nézz már tükörbe! Gyakran hangzik ez a mondat, kedves testvérek, leginkább akkor, amikor valakit józanítani akarunk. Ma is tükörbe nézünk, hogy józanodjunk, ha már a múlt alkalommal a zsoltár szavai olyan sokszor mondották és hallottuk is (hatszor): jó. *Jó-zanodjunk* tehát. Csakhogy Isten igen érdekes módon józanít bennünket. Mindjárt legelőször azt mondja a zsoltáros: *a te kezeid teremtettek és erősítettek meg engem, oktass, hogy megtanuljam parancsolataidat*. Itt bizony teremtésről van szó, s ezt most leginkább ez a szó fejezi ki, amit így mond a zsoltár, hogy: *megerősítettél engem*. Már a

zsoltár 5. versében is olvassuk ezt a szót másféle fordításban, ott azt mondja, hogy bárcsak az én útjaim *igazgattatnának* a Te rendeléseidre. Ugyanez a szó szerepel itt is. Amott erkölcsi értelemben, itt azonban már egyetemes értelemben. Ez a megerősítés, elrendezés, odaigazítás építészeti szakszó, a statikusok talán majd megtanácsolnak, hogyan lehetne ezt igazán jól lefordítani. Azt olvassuk voltaképpen, hogy amikor Isten megteremtette az eget és a földet, azt szilárd alapokon megerősítette (Zsoltár 96,10). Vagy amikor arról olvasunk a Példabeszédek könyvében, hogy a bölcs ember úgy építi a házat, hogy oszlopokra helyezi rá, az oszlopokat összeköti és ezzel az egész épületet megerősíti, elrendezi, biztonságot, szilárdságot ad neki (Péld 9), és máris értjük, hogy mit mond itt a zsoltáros: Te teremtettél és megerősítettél. Az ember úgy van megteremtve, úgy van elrendezve, olyan csodálatos kozmosz, mikrokozmosz, hogy benne minden a helyén van, semmi meg nem ingathatja. Ezért mondják a régiek (a régi latinok), hogy amikor Isten az embert megteremtette, akkor tökéletesnek, jónak, és – magyarra így fordítjuk, hogy – igaznak, de a latinban ez van, hogy *rectus*-nak teremtette. A latin szó itt azt jelenti, hogy minden a helyén van, minden működik. Ugye, csak az egészséges ember nem érzi a szerveit? Ha minden működik az életünkben, akkor nem érezzük önmagunkat. De ha elkezd fájni a vese, a szív, a tüdő, a csontok, a fej, akkor már mindjárt tudjuk, hogy valami nagy baj van, s minek hogy kellene működnie, ha minden rendben lenne. Megerősítettél engem. Jób is ezt mondja (ajánlom mindenkinek Jób könyvének 10. részét), amikor bekövetkezik az életében a nagy próbatétel, rázúdulnak a szenvedések, a betegségek, a nyomorúságok. Isten elé megy és elmondja Istennek: Uram, olyan csodálatosan teremtettél engem, külön műgonddal, mint ahogy a kézműves előre megtervezve, nagyon odafigyelve elkészít valamit, és Te

– kiált fel Jób – most ezt a helyes, csodálatos megerősített teremtményedet, ezt a rectumot tönkre akarod tenni (Jób 10,9). Így kiált a szenvedő ember. Vagyis amikor belenézünk a teremtés tükrebe – nézz már tükörbe, hogy kijózanodj! –, akkor ezt mi, keresztyének, éppen ellenkező okkal tesszük, mint amiért általában mondani szoktuk. Általában azért mondjuk: nézz már tükörbe, édesem, nem vagy te szép, nézz már tükörbe, édesem, mit nőtteted itt magadat, semmi kis mitugrász vagy! Nézz már tükörbe, hogy mit akarsz csinálni, milyen nagy – bocsánat – rakás szerencsétlenség vagy te! De Isten nem így tart elénk tükröt. Nézz tükörbe és vedd észre, hogy Isten kifogástalan teremtménye volnál. Uram, Te alkottál és erősítettél meg engem.

Vagyis, ha ebbe az isteni tükörbe belenézünk, akkor nem mondhatjuk azt, amit a modern ember nagyon szeret mondani hányaveti módon: na, de kérem, én már csak ilyen vagyok! Mit akarnak tőlem, hogy legyek jó, legyek igaz, legyek becsületes, legyek tisztességes, én már csak ilyen vagyok, így születtem! Az újabb kor nagy szövege ez. Shakespeare-nél még III. Richard király, a púpos szörnyszülött azért fogadja meg (hoggy' mondja? – hogy kitöltsem a fecsegő időt, elhatároztam...), hogy gazember lesz, mert szörnyszülöttnek született, és ha szörnyszülöttnek született, akkor szörnyeteg is lesz. De mit mond Jakab apostol? – Aki belenéz az Isten (teremtésének) a tükrebe – ez az első tükör, mert két tükör van, ez az első tükör! –, milyen méltatlan dolog, hogy belenézett, elmege és elfelejti ábrázatát... Mi ez az ábrázat? Isten képére és hasonlatosságára teremtettünk. Milyen hamar elfelejtjük saját ábrázatunkat, miután belenéztünk Isten tökéletes teremtésébe! Így volt ez régen. A modern korban azonban egy újabb veszedelem támadt, mert ez lett a mi 21. századunk

nagy ideológiája: én már csak ilyen vagyok. Nagy divat ez, de meg kell mondjam, ez egyfajta visszahatás a 19., 20. század borzasztó történeteire. Egy német–amerikai bölcselelő, Sir Isaiah Berlin mondotta húsz évvel ezelőtt, nem sokkal halála előtt, amikor a torontói egyetemen díszdoktori címet kapott – meghívták, nem tudott elmenni, öreg ember volt, de írt egy kis esszét, azt küldte maga helyett, azt olvasták föl, érdemes elolvasni. Arról beszél ebben, hogy az egész 19–20. század, de különösen a huszadik század kiugrik a történelemből. Igen, azelőtt is volt rossz, régen is volt önzés, harag gyűlölet, irigység, háború, iszonyat, de azt mondja, a huszadik század valami egészen különös nyomorúságot hozott: a gondolat, az idea bűnét, az ideológiát, azt a révült önimádatát az embernek, hogy úgy vélte: megtalálta egy gondolatban, egy mondatban, egy eszmében, hogyan kell a világot egy csapásra megváltani. Egy eszme csupán, de aki nem tudott ahhoz az eszméhez igazodni, azt olykor átnevelő táborokba küldték, például Kambodzsában, ahol két és félmillió ember halt bele a nagy átformálásba, vagy elküldték megsemmisítő táborokba, gulágokra, Auschwitzba, koncentrációs táborokba, ahol több tíz millióan pusztultak el. Aki nem tudott az ideához igazodni, lett légyen a megváltó eszme az osztály, vagy a vér, vagy a faj, azt vagy át kellett nevelni, vagy meg kellett semmisíteni. Azt mondja ez a bölcselelő, hogy minderre a 21. század gyermeke visszahatásként azt mondja: én ilyen és ilyen vagyok, hozzanak olyan törvényeket, hogy mindenki jó úgy, ahogy van, én így, amaz meg úgy. Erről szólna a 21. század törvényhozási révülete, csak kapkodjuk a fejünket. Mindenki úgy jó, ahogy van. Tényleg? – Nézzük, mit mond a zsoltár!

Azt mondja a zsoltáros: *a Te kezeid teremtettek és erősítették meg engem.* Ez azt jelenti: teljesen jónak teremtettél,

kis-világ, mikrokozmosz vagyok, *ezért* oktass, hogy megtanuljam parancsolataidat. Vagyis ha belenézünk immár a másik tükörbe is, a tökéletes tükörbe, ahogy Jakab mondja, a szabadság tökéletes törvényébe (ami egy másik tükör, az Isten kinyilatkoztatásának a tükre!), rögtön egy életfeladat magasodik elénk, amit a zsolttáros kérésekben fogalmaz most meg. Mindjárt öt kérés van ebben a felolvasott szakaszban. Ha Isten keze ilyen tökéletest alkotott, akkor hadd tanítson Ő a tökéletességre. Isten keze formálta az embert, azért Istentől kell elkérni, hogy Ő formáljon, Ő tanítson, Ő vezessen bennünket. Nem maradhatok alatta annak, amivé Isten alkotott engem. Nincs nagyobb lét-tragédia, mint alatta maradni annak, amire Isten teremtett bennünket. Így a tanulás, a tanulásra való készség – megint egy latin szót mondok: a *docilitas* – igazából véve a hitre jutott ember egyik ismérve. Egyszer megkérdezték Kálvint, miből tudja ő megmondani, hogy ki a hívő és ki a nem hívő? A 16. században is úgy volt ez, mint mindig: jöttek a rajongók, zümmögtek, szárnyaltak, repdestek, ők voltak a hívők, a megkérdőjelezhetetlenek, a megfellebbezhetetlenek, nekik külön bemenetük volt az Istenhez. De valójában álhívők, képmutatók voltak. (Olvassuk csak el a mai újszövetségi igét, Jézus jajszavait a farizeusokról, akik szintén nagy hívőnek tették magukat.) Nos, honnan lehet azt megítélni, hogy valaki hitre jutott és tényleg bízik Istenben? Azt mondja Kálvin: egyszerű a mérték: tanulni akar. Aki – úgymond – hitre jutott és ezzel be is csukott minden könyvet, becsukta a természet könyvét, becsukta a történelem könyvét, becsukta a lelkiismeret könyvét, és becsukta a Bibliát is, és azt mondja: én már hitre jutottam, engem megáldott az Isten, nekem már nem kell betű, tudomány, törvény, tanulás, az ilyenre – mondja Kálvin – tessék csak nagyon vigyázni. Mert az ilyen nem tért meg, legalábbis Istenhez nem.

Legfeljebb önmagához tért és önmagát imádja. A hit igazi jele a docilitas – a tanulékonyság.

Öt dolgot kér a zsoltáros, mindegyiket fölsorolom, és egy-egy megjegyzést fűzök hozzájuk. Így kezdi: *akik Téged félnek, látnak engem és örvendeznek, mivel Igédben van reménységem.* Más fordításban: mivel Igéd által tanulok meg reménykedni. Vagyis az az ember, aki belenézett a szabadság tökéletes törvényébe, és megértette és óhajtja, hogy Isten tanítsa őt, az először is *reménykedni* tanul. Isten ígéből tanulja a reményt, a várakozást, a virrasztást, a váradalmat az igazság felragyogtatására. Az Istenben reménykedő embernek nem kell szárnyra kelnie – ezt most mondom, ádventünkben is, mert Isten országa jön! Ahogy a 20. század nagy teológusa, Karl Barth mondta, éppen az örült eszmék korában, amikor mindenki szárnyra kapott, nagy menetelésekbe kezdtek az emberek, birodalmakat építettek, először két-három-ötéves tervekbe, nem tudom én mikbe, s ripsz-ropsz akarták a világot megváltani. Azt mondta Barth: nem kell szárnyra kelned, Isten országa jön, reménykedni tanulj meg, Isten ígéretére rátámaszkodni, Isten szavában bizakodni, mert amit Isten mond, az az Ige és ez az Ige teremtette a világot, teremtett engem is, ez az Ige az, aki testté lett a mi Urunk Jézus Krisztusunkban.

Aztán azt mondja a zsoltáros: *tudom, Uram, hogy ítéleted igazak és igazságosan aláztál meg engem.* Erről a múlt alkalommal volt szó, itt most egy mondatban úgy tudom ezt összefoglalni: *belátást* tanul. A múltkori szakasz alapján azt mondtuk, hogy *megkülönböztetőképességet* tanul, ízlést, tapasztalást. Azt is meg kell tanulni: tapasztalni, az sincs csak úgy, magától. Itt most belátást tanul, és a korábbi tapasztalatát újítja meg: Isten igazságos és méltányos. Még – mondja a zsoltáros – megaláztatásomban is hűséges volt. De nagy titok ez!

Még szülő-gyermek viszonyban sem könnyű lecke ezt nekünk megtanulni, hogy amikor a szüleink esetleg kemény kézzel nevelnek bennünket, amikor megszorítanak, amikor fölkanatároznak minket, azt – mert hűségesek és jók a szülők – szeretetükben teszik, hűségesek hozzánk. Nehéz lecke ez, de, azt hiszem, mindenkinek van legalább egy jó tanító nénije vagy tanár bácsija, akire úgy emlékszük vissza, hogy neki köszönheti, hogy megtanult tanulni, neki köszönheti, hogy nem szaladt ki az iskolából, neki köszönheti, hogy nem lett belőle világcsavargó gazember. Neki köszönheti a hivatását, pedig, lehet, hogy az a tanítónő vagy az a tanár a legkeményebb volt, de hűséges volt. Hűséges a saját hivatásához és hűséges azokhoz, akik rábízattak. Azt mondja a zsoltóros: Uram, hűséges voltál, amikor megaláztál engem, igazságos voltál és méltányos voltál. Tudom ezt, Uram, taníts engem belátásra, hogy én is hűséges, igazságos és méltányos lehessenek.

Harmadjára ezt mondja: *legyen velem a Te kegyelmed, hogy megvigasztalódjam a Te szolgádnak adott ígéreted szerint. Vigasztalást tanul.* Jaj, testvérek, ez a legnehezebb művészet: átengedni magunkat Isten hűségének és mély és személyes kapcsolatot keresni Istennel. Amikor azt mondom, hogy vigasztalást tanul, jobb lenne így mondani, megengedi a magyar nyelv: *vigasztalódni* tanul. Nem annyi a vigasztalás művészete, hogy megtalálom az utat a másik szívéhez, tudok neki balzsamot vinni, meg tudom őt erősíteni, fényt tudok gyűjtani a depressziós sötétségében, rá tudom nyitni az ajtót a bezárkózott emberre – igen, ez is nagy művészet. Múltkor mesélte nekem valaki: gyász ütött be a családba, jöttek a rokonok, a barátok, jött mindenki, jött a lelkész, hogy vigasztalják az özvegyet. De be volt zárva az ajtó. Bizony a gyászunkban sokszor csak úgy érezzük magunkat biztonságban – bocsánat, hogy ilyen paradox szót mondom –, ha mindenkit kirekesztünk. De ebben a

bezárkózásban össze is omlik az ember. Aztán, folytatta, egy távoli barát valami egészen különös furfanggal megtalálta a kulcsot az ajtóhoz. Megtalálta a szót. Nagy dolog a vigasztalás művészete, de még nagyobb a vigasztalódásé. És most a zsoltáros arról beszél, hogy, Uram, legyen velem a Te kegyelmed, hogy megvigasztalódjam szolgálódnak tett ígéreted szerint. Ez pedig személyes kapcsolatot jelent. Eddig szóltam az Igéről: Ige által teremtette Isten a világot, mert szavára álltak elő mindenek, mi több, az Ige testté lett és közöttünk lakozott, s mi láttuk az Ő dicsőségét, mint Isten egyszülöttjének dicsőségét, aki telve volt igazsággal és kegyelemmel. De most azt mondja a zsoltáros: a *nekem* adott Igéd szerint. Nem általában az Igével, nem általában az igazsággal, nem általában a szép szavakkal vigasztalódnak, hanem mindig csak azzal, ami nekem szól, s mindig csak úgy, hogy Isten azt nekem mondja. Milyen különös, elindultunk a világtéremtő Istentől, nagy igazságoktól, az embervilágtól, az igaz világtól, az Igétől, a kinyilatkoztatástól, és egyszerre csak azt mondja a zsoltáros: *nekem* adott ígéreteid szerint vigasztalj Uram. A személyesen nekem adott ígéreteid szerint hadd vigasztalódjam meg. Ezért hát emlékezzetek: van Igétek. Emlékezzetek: kaptatok Istentől üzenetet. Emlékezzetek: van ígéretetek Istentől nektek, személyesen. Uram, taníts engem ebben az igédben és általa vigasztalódnak.

Aztán azt mondja: *szálljon reám irgalmasságod, hogy éljek.* Élni is tanulni kell. Ha már teremtésünk tükrébe belenézünk, és ha látjuk a másik tükörben, mert abba is belenézünk, tehát a kettős tükörben látjuk, hogyan rontja el mindig az ember a dolgot – akkor tanulni kell élni is. Mert itt látjuk meg, hogyan csinál az ember az igazságból kegyetlenséget, a munkából rabszolgaságot, hogyan lesz a becsületből bürokrácia, hogyan lesz a tiszteletből önimádat, a jóságból korrupció

és az életből lejtmenet. Mert akik buknak és távolodnak, azok elmaradnak Istentől. Akik elfelejtik, hogy Isten tanította őket élni, azok lejtmenetben vannak. Csakis az irgalmat hívhatjuk támogatásul, mert Isten szeretete mindig az Ő irgalmasságán keresztül ér el hozzánk.

És végül azt mondja a zsoltáros: *legyen az én szívem feddhetetlen*. A tökéletességet is tanulnunk kell. Ezzel érkezünk oda, amit az elején mondtam: ha a tökéletes isteni tükörbe belenézünk, s látjuk, hogy Isten megerősített bennünket, hogy voltaképpen az életünkben mindennek a helyén kellene lennie Isten teremtése által, vagyis van az életünknek egy bizonyos isteni statikája, elrendezettsége, szilárdsága, arányossága, rectuma, akkor a tökéletességet is tanulni kell.

Reménység, belátás, vigasztalás, élet, tökéletesség. - Hogy hadd örvendezzenek mindazok, akik Téged félnek, ha reám néznek. Forduljanak hozzám, akik Téged félnek – mondja a zsoltáros. És hadd gyönyörködjem velük együtt én is a Te szent élettörvényedben. Krisztus iskolájában ugyan nincsen osztálynapló, számbavétel, – de Ő mégis számon tart bennünket. S hogy mi a garancia arra, hogy nem felejt el bennünket így oktadni, ha mi erre készek vagyunk, ha megvan bennünk a tanulékonyság, a tanulás vágya? Hadd idézzem ehhez Ézsaiás próféta könyvéből a buzdító, vigasztaló szót. Ezt mondja a prófétán keresztül az Úr nekünk is: *hát elfelejtkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könyörüljön mébe fián? És ha elfelejtkeznének is ezek, én terólad el nem feledkezem. Imé, a markaimba metszettelek téged* – mondja a próféta (Ézsaiás 49,15-16). Mi pedig e felől egészen bizonyosak lehetünk, mert Krisztus tenyerén ott vannak a szögek helyei. Markaimba metszettelek téged. Ámen

2014. 12. 07.

Lekció: Galata levél 3,25–4,5.

Textus: 119. zsoltár 81–88.

Elsenyved lelkem szabadításodért epekedve;
az én reménységem a te igédben van.
A te beszédedért epekedve elfogyatkoznak szemeim,
mondván: mikor vigasztalsz meg engem?
Bár olyanná lettem, mint a tömlő a füstön,
rendeléseidről nem feledkezem el.
Hány napja van még szolgáltnak?
És mikor tartasz ítéletet üldözőim felett?
Vermet ástak nekem a kevélyek,
akik nem a te törvényed szerint élnek.
Minden parancsolatod igaz; csalárdul üldöznek engem;
segíts meg engem!
Kis híján semmivé tettek engem e földön,
de én nem hagytam határozataidat.
A te kegyelmed szerint eleveníts meg engem,
hogy megőrizhessem szádnak bizonyosságait.

Kezeket fel! – mondotta egyszer nekünk általános iskolában, hetedikben kedvenc humoros fizika tanárunk és mutatta is: kezeket fel, hadd lássam a tenyereiteket! Tudniillik dolgozat-írásra készültünk, és akkoriban az volt a szokás, hogy tintával fölírtuk a képleteket a tenyerünkre, így puskáztunk. Ő pedig látni akarta, mi van a tenyerünkön. Azért hozom fel, kedves testvérek, ezt a régi jelenetet, mert ma a kéz betűje következik: *kaf betűvel*, „k” betűvel kezdődik ez a szakasz és minden egyes sorkezdetében „k” betű van. A régi héber abc szerint a *kaf* szó, amivel ezt a betűt jelölik, kezet jelent (egészen pon-

tosan a kitárt kezét, a tenyeret vagy a markot jelenti). Eddig is utaltam már rá, hogy a régi atyák néha szinte rögeszmésen egy-egy kezdőbetűnek is megpróbálták a jelentését kikutatni, s olykor igen erőltetett magyarázatokban bonyolódtak. Én ezt a módot nem követtem eddig sem, most mégis felvethetjük azt a kérdést, hogy mi van a kezében?! Mit látunk a kezében, amikor föltárod – ahogyan a régiak imádkoztak –, hogy felemelt kézzel, Isten felé nyújtott kezekkel Őhozá közelj, mi van a kezében? Mi van a tenyeredre írva? – mert hát a puska is, tudjuk, mindig dupla munka, a puskázó diák csak azt írja le, amit tud... Afféle kis emlékeztető az.

Mire emlékeztetjük magunkat, amikor kitárjuk a tenyerünket, amikor az ég felé nyújtjuk? Mi van a kezében, mi van odáírva? Ézsaiás prófétát már idéztem legutóbb, így vigasztal és buzdít bennünket az Úr: markomba metszettek téged, rólad meg nem feledkezem (Ézsaiás 49,15-16). Mint-hogy azonban a zsoltárban mindig van megfordítás (Isten mond valamit, nekünk is kell mondani valamit, Istenről állítunk valamit, magunkról is kell állítani valamit), hadd kérdezzem meg: mi van a kezünkben? A sorsunk? A saját életünk? – legalább úgy, ahogy a mondás tartja: ki-ki a maga szerencséjének kovácsa? Vagy legalább az időnk a kezünkben van? Markoljuk az időt, marokra fogtuk? Mindenki ismeri a menedzser szót, ez angolosan írva úgy van, hogy manager, ez egy olasz szóból származik, manageri, ebben pedig a manus latin szó van, és azt jelenti, hogy a lovas markolja a gyep-lőt. Ura a helyzetnek. Nos, vannak menedzserek, akiknek nem szívesen adjuk magunkat az uralmuk alá, időnként meg fölfogadunk egy-egy intézőt, aki a dolgokat kézbe veszi és elrendezi. A zsoltáros imádságra emeli a kezét, és milyen megdöbbentő: a kezében most kérdések vannak! Mégpedig az idő nagy kérdései.

Nincs is több kérdés az egész zsoltárban! Olvassuk csak végig. Megjegyzem, aki a modern fordításokat olvassa, találni fog még kérdőjelet, de azok költői kérdések, vagyis voltaképpen állítások. Ilyen mély, egzisztenciális, életünket, sorsunkat meghatározó kérdés több nincs ebben a zsoltárban – és milyen érdekes, mindenik kérdés az idő körül forog: mikor? Ez a nagy kérdés: mikor?! Sőt, azt hiszem, ez Isten gyermekeinek az igazi kérdése: mikor?! És ezt nem csak adventben szabad kérdezni, mert advent abszolút módon az idő világa és adventben döntő módon az idő kérdéseit tesszük föl! Úgy látom, mindig ezt a kérdést tesszük fel, kell feltennünk – és nem is baj, ha rá van írva a tenyerünkre, bele van vésve a markunkba, hogy el ne felejtjük: mikor?! Megfelelő pillanatban, jó alkalommal jusson csak eszünkbe, úgy, ahogyan itt, a zsoltár kellős közepén, a sűrűben egyszer csak elénk kerül, de nem véletlenül, hanem jó okkal. Most vagyunk ugyanis az erdő, azaz az élet sűrűjében, most kell feltenni a kérdést: mikor?! A skótoktól tanultam egy mondást: amit bármikor meg lehet csinálni, azt sose csinálják meg! Továbbvizsem: amit bármikor meg lehet kérdezni, azt sose kérdezik meg. Bizony, még az időre vonatkozó kérdésnek is megvan az ideje, úgy, ahogyan a Prédikátor könyve mondja: mindennek rendelt ideje van; lehet érteni ezt így is: van ideje a hallgatásnak, van ideje a szólásnak, azaz a kérdésnek (Prédikátor 3,7). De én most nem erről akarok szólni, hanem konkrétan csak arról a kérdésről: mikor?! Ez eleve odatartozik az időhöz.

Az időről viszont nem akarok sokat beszélni. Elég sokat töprengtek, és azt hiszem, még többet fecsegték már róla a filozófusok meg a költők. Talán Augustinus mondja a legjobban, mikor fölteszi a kérdést, mi hát az idő? „Ha senki sem kérdezi, tudom, ha megkérdezik tőlem és meg akarom magyarázni, nem tudom.” Vagy egészen pontosan egy más he-

lyen így fogalmaz: „nem tudom, mi az idő, s nem tudom, mi az, amit nem tudok.” (Vallomások) De van ehhez a kérdéshez nekünk másféle bemenetünk is, mi nemcsak a filozófia felől tudunk kérdezni, hanem önmagunk felől is. Halljuk csak a zsoltáros kérdéseit! Olvasom: *mikor vigasztalsz meg engem, mikor tartasz ítéletet, mennyi még szolgálának napja? Kis híján semmivé tettek* – ez is időkategória! [Ez a kis híján: majdnem, éppen csak – ismerjük a 20. század egyik legrettenetesebb kifejezését, a Blitzkrieg-et, a villámháborút, meg korábról Vilmos császár híres mondatát: mire lehullanak a lombok..., mikorra, addigra már hazajönnek győztesen katonáink.] Aztán ilyet mond még a zsoltáros ebben a szakaszban: *elfogy a lelkem, elfogy a szemem, mert elfogy már az időm. Olyanná lettem, mint a füstölt bőrszak.* Régen bőrszakban, bőrtömlőben tartották a folyadékokat, s miután a tűzhely is ott volt a ház közepén, jól megfüstölődtek ezek a tömlők, de ahhoz idő kellett.

Azért hangsúlyozom annyira az időt és a hozzá kapcsolt kérdést (mikor?), mert jól tudom, hogy van nekünk egy másik kérdésünk is, és ezt sokkal gyakrabban fel szoktuk tenni, olyannyira gyakran, hogy meg is felejtkezünk emerről. A másik kérdés: miért?! Miért hagytál el, Uram, miért ítélsz, miért nem felelsz, miért késlekedsz, miért fordultál el tőlem, miért ez a baj? Ám hadd idézzek most csupán zsoltárokat (hagyom Jóbót, hagyom a bölcsességet, hagyom a történeteket, meg hagyom a prófétákat is), csak zsoltárokat hozok ide annak igazolására, hogy a „mikor?” kérdését a „miért?” kérdése mellett fel kell tennünk.

Azt mondja az egyik zsoltárban a megalázott ember: *meddig* örvendeznek még a hitetlenek, *meddig* piszkolódnak (szó szerint fordítom) és tapossák örökségedet? (Zsolt 94,3) Egy másik zsoltár a veszedelemben: *meddig* támadtok még egy ember ellen, *meddig* törtök ellene valamennyien, mint

meghanyatlott fal és dülő kerítés ellen? (Zsolt 62,4) Amikor összeomlik a nemzet és beáll a nagy történelmi katasztrófa, azt kérdezi a zsoltáros: seregek Ura, Istene, *meddig* haragszol népednek könyörgésére? (Zsolt 80,5) Milyen döbbenetes: imádkozunk, és Isten haragszik az imádságunkra. Meddig haragszol még népednek könyörgésére?

Betegségben: Uram, *meddig* feledkezel el rólam végképpen, *meddig rejtet el orcádat előlem, meddig* tanakodjam lelkemben, bánkódjam szívemben naponként, *meddig* hatalmasodik az én nyomorúságom énjam? (Zsolt 12,2-3)

Magányban: avagy *mindörökre* elvet-é az Úr s nem lesz többé jóakaróm, avagy *végképpen elfogyott kegyelme, vagy megszűnik ígérete nemzedékről nemzedékre, avagy elfeledkezett-e könyörülni Isten, elzárta haragjában irgalmát?* (Zsolt 77,8-10)

Ítéletben: *meddig rejtegeted még magadat, oh, Uram, szüntelen, és ég még a Te haragod, mint a tűz?* (Zsolt 89,47)

Nagy életkérdések közepette, a református zsoltárban, a kilencvenedikben mondja: térj vissza, Uram, *meddig* késel, és könyörülj a Te szolgálaidon. (Zsolt 90,13) Vagy éppen a bizonytalan jövő előtt, amikor minden megsötétedik, ezt mondja a 74. zsoltár: jeleinket nem látjuk, próféta nincsen többé, és nincs közöttünk, aki tudná, *meddig* tart ez?! (Zsolt 74,9) A bibliatudósok szerint: megírása idejét tekintve ez az utolsó zsoltár.

De azért hadd idézzek egy prófétát is, mert ide vág. Ézsaiás próféta közelgő veszedelemről hallva kérdezi Istent, hogy miért ez, meddig tart ez, és akkor azt mondja neki az Úr: Menj és mondd meg ezt a népnek: hallván halljatok, és ne értsetek, látván lássatok, és ne ismerjetez, kövérítsd meg e nép szívét és füleit dugd be és szemeit kend be, ne lásson szemével, ne halljon füleivel, ne értsen szívével, és meg ne térjen, hogy meg ne gyógyuljon. És akkor fölkiált a próféta:

meddig lesz ez, Uram? (Ézsaiás 6,9-11) Adventi kérdés tehát a zsolttáros kérdése, *meddig*, *mikor*, *mikor* vigasztalsz meg, mennyi még napjainknak száma, *mikor* hozod el igazságos ítéletedet?

És erre felel szépen Pál apostol a Galatákhöz írott levélben, a lekióban felolvasott szakaszban, amikor azt mondja: *mikor* pedig eljött az idők teljessége, Isten elbocsátotta az Ő Fiát, az Úr Jézus Krisztust, aki asszonytól született, aki törvény alatt született, hogy megszabadítson bennünket, törvény alatt valókat, és gyermekeivé fogadjon.

A zsolttárban – visszatérve most már a felolvasott szakaszhoz – sokféle idő van. Hadd jelezzem, hogy miféle idők vannak itt. Mondom még egyszer, felejtsük el, ahogyan a filozófia próbál kategorizálni, itt most a saját létidőnket, saját tapasztalatainkat fogalmazzuk meg. Beszél a zsolttáros az *epekedés idejéről*, több helyen is mondja a felolvasott szakaszban: elfogyatkozik lelkem beszéded kívánása miatt, elfogyatkoznak az én szemeim és aztán még egyszer mondja: majdnem semmivé tettek engem. És mindenikben ugyanaz a kifejezés van: elfogyok, elepedek, elsorvadok, eltűnik minden, ami én vagyok. Ez az epekedés ideje, a vágyakozás ideje, amikor a zsolttáros – aki, ahogy mondtuk, szerelmes Istenbe – már szinte elég a vágyakozásban, szinte semmivé lesz az epekedésben.

De ez a *vigasztalás ideje* is. Fölteszi a kérdést: *mikor* vigasztalsz meg engem? És ha ezt a kérdést fel tudjuk tenni, ha ez oda van írva a tenyerünkbe, kezeket fel, és megmutatjuk Istennek, akkor már meg is nyitottuk a vigasztalás idejét. *Mikor* vigasztalsz meg?

De ez a *szenvedés ideje* is, utaltam már a zsolttáros hasonlatára. Azt mondja, olyan lettem, mint a tömlő a füstön. Ez a bőrszak, amit valahova felakasztottak, hosszú ideje használnak már, aztán csak megcsapta a kemence, a konyha

füstje, s bőrből lévén kiszáradt, megrepedezett. Bőrzsák. Karl Barth, a nagy teológus a végtisztelességről, a temetésről írva azon tűnődik, vajon mi az oka annak, hogy a régiak is és mi is megrendülünk egy holttest láttán. Miért nem úgy vagyunk ezzel, ha meghalt valaki, hogy: meghalt, meghalt, nem él, élő sejtalmazból halott anyag lett... kész, vége?! De nem mondjuk ezt. Sőt! Miért rendülünk meg, miért adjuk meg a tiszteletet? Azt mondja Karl Barth, mert annak a bőrzsáknak, amely hordozta az egész életünket, annak a bőrzsáknak, amelyet Isten olyan csodálatosra alkotott meg, és amelyre rávéste a maga képét és hasonlatosságát, nos, ennek megadjuk a tiszteletet. Szenvedés ideje ez. Azt mondja a zsoltáros: olyan lettem, mint a füstön levő tömlő, mint bőrzsák a füstön – ez élet minden nyomorúsága gyötör.

És a szenvedés ideje mellé társul a *veszedelem* ideje is. A zsoltáros újra kitér azokra, akik elhagyták az Isten jó rendjét. Mi több, nem volt nekik elég, hogy elhagyták, hanem másokat is, így a zsoltárost is meginvitálták a maguk hamis és hazug útjára. De a zsoltáros ezt nem akarta. Említette többször is a korábbi szakaszokban, hogy a hitetlenek csúfolták, kérkedtek vele, vagyis provokálták, de ő nem feledkezett meg Isten törvényéről, nem hagyta el Isten útját. S most azt mondja a zsoltáros: ez nem volt nekik elég, hanem csapdát ástak neki azok, akik nem Isten törvénye szerint éltek, csalárdul elnyomták, csaknem semmivé tették.

De lám, ugyanakkor ebben a szakaszban megnyílik számunkra a *megújítás* ideje is. Így hangzik a szakasz utolsó verse, a 88. vers: *kegyelmed szerint eleveníts meg engem.*

Mindent összetéve azt látjuk, hogy kétféle idő ütközik itt. Az egyik idő *telik*, ez a teljesedés ideje. A szerelmes epekedik: mikor jön el a kedves, mikor telik be az öröm, mikor érkezik el a szabadítás, mikor vigasztalsz meg engem – kiált!

De közben *múlik is az idő. Fogy. Kiszáradtam, elfogytam, csapdába kerültem, szinte semmivé tettem* – mondja. Elmúlik, elfogy az a kevés is, ami van. Óriási feszültség van ebben. Meg is értem, hogy a hívó ember el szokta hagyni ezt a mikor kérdését. Inkább azt kérdezi, hogy miért. A „miért?” jó arisztoteliai kérdés. Miért? – ezért, azért, amazért, ok, okozat, hatás, kiváltott hatás, okozó ok, nem okozó ok..., lehet itt a miérteken töprengeni. A „miért?” az észnek a kérdése. De sose felejtjük el a nagy bölcslőt, Pascalt, amikor azt mondja, a szívnek is megvannak a kérdései. És a szív kérdez így: mikor?! Kérdezték bátran még akkor is, hogyha úgy érzitek, hogy forgószélbe kerültök, akkor is, ha úgy érzitek, hogy ez a dilemma feloldhatatlan: fogy-e az időnk, vagy telik?! Megtelik szabaddal, megtelik vigasztalással, megtelik Isten jelenlétével, Isten áldásával – vagy elfogy az időm és elvész minden, és elfogyatkozom én is és már semmivé tettem és már semmi vagyok?!

Csak bátran, segítsen bennünket ebben az, hogy mielőtt Isten felelne a mi kérdésünkre, Ő is kérdez. Visszakérdez. Talán épp úgy, ahogyan a Mestert egyszer megszólította valaki: Mester, tégy közöttem és a testvérem között ítéletet örökösödési perben!! Mire azt mondja Jézus, egészen pontosan kérdezi: kicsoda tett köztetek engem osztóvá vagy bíróvá? (Lukács ev. 12,14) Vagy, ha nem is ilyen keményen, de Isten is kérdez. S ehhez megint csak zsoltárokat idézek, ámbar sokkal többet lehetne Isten kérdéseiből idézni a prófétáktól. De most csak a Zsoltárok könyvéből halljuk Isten kérdéseit: *meddig* ítélték hamisan, *meddig* emeltek a gonoszok személyét? S aztán felel a mi sok-sok „mikor-meddig” kérdésünkre. Hát ítéltetek a szegénynek és az árvának, és az elnyomottak adjatok igazságot. (Zsolt 82,2) Vagy egy másik helyen: emberek fiai, *meddig* lesz még gyalázatban az én dicsőségem,

meddig szerettek hiábavalóságot, *meddig* kerestek hazugságot?
(Zsolt 4,3)

Vagyis ez az idő, amelyről nem tudjuk, hogy telik-e vagy fogy-e, ez a változás ideje. Csak ne úgy legyen, ahogy én ezt egy karikatúrában láttam. Áll a hordószónok, előtte a mikrofon, valami politikai gyűlés. A szónok kérdezi: ki akar változást? Mindenki felteszi a kezét: változást, változást, változást! A következő képen azt látjuk, hogy megkérdezi a szónok: ki akar megváltozni? Senki nem teszi fel a kezét. Változást? Igen! De Isten belekérdez: te akarsz megváltozni? Azt hiszem, itt, a zsoltár mögött is vannak isteni viszontkérdések, amelyek talán válaszok is. Így kiált a zsoltáros: *mikor* vizsgatsz meg engem? S Isten visszakérdez: *meddig* élsz csak magadnak? *Mennyi* a te szolgád napja? – kérdezi a zsoltáros. S megkérdezi Isten: *hány napot* adtál másnak? – egyet sem? *Mikor tartasz ítéletet az én üldözőim felett?* – kérdezi a zsoltáros. Krisztus visszakérdez: *mikor* bocsátottál meg nekik? Majd amikor megbocsátottál nekik, akkor tartok ítéletet a te üldözőid felett.

Hogy még közelebb jussunk ehhez a titokhoz és még bátrabban tudjuk kérdezni, hogy kiprovokáljuk Istenből, hogy visszakérdezzen, és ezáltal elindulhassunk mi is a változásban, hadd idézzem még egyszer Augustinust két helyről. A megtérésekor, mielőtt még kezébe vette volna az Igét, ezt mondja: „Gyötrődtem, mert éreztem, hogy bűneim rabja vagyok, és panaszos szóval kiáltoztam, mikor lesz vége ennek az örökös holnapra hagyatkozásnak, miért nem most, mindjárt? Miért nem szakítja meg az Úr életem gyalázatosságát?” S hogy milyen fontos volt ez a kérdés és reá az isteni felelet, és a megtérés, azt így írja le ujjongó szavakkal: „örök új szépség későn, jaj, későn kezdtelek szeretni. Bennem voltál, én meg künn. Kinn kerestelek s torz mivoltommal berohantam ékes

teremtett világodba. Velem voltál és én nem voltam Veled. Teremtmények szakítottak el messze Tőled, amik nélkül nem is volnának. Aztán fölharsant hívó szózatod, megtörted lelkem süket csöndjét, kigyulladt bennem ragyogó világosságod, s elűzted rólam a vakoskodó homályt, illatod kiáradt, beszívtam és most utánad lelkendezek. Ízleltelek, éhezlek, szomjazlak, megérintettél, s ímé, áttüzesedtem a vágyakozástól békéd után.”

Értjük már, miért kiált így a zsoltáros: *elfogyatkozik az én lelkem a Te szabadításod kívánása miatt; Igédben van reményiségem. A Te beszéded kívánása miatt elfogyatkoznak az én szemeim, mondván, mikor vigasztalsz meg engem!* Ne feledjük, Isten kezébe fel vagyunk írva. A markomba véstelek téged, én terólad meg nem feledkezem... Isten kezében van az üdvösség ideje, a kegyelem ideje, az áldás ideje, Isten kezében van az idő teljessége is. Ámen

2014. 12. 21.

Lekció: Lukács evangéliuma 2,1-17.

Textus: 119. zsoltár 89-90.

Uram! örökké megmarad a te igéd a mennyben.
Nemzedékről nemzedékre van a te igazságod,
te erősítetted meg a földet és áll az.

Lukács evangéliuma 2,14:

Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek,
és e földön békesség, és az emberekhez jó akarat!

Nemrégiben egy apró jelenetet láttam, olyat, ami nem is szokott igazán feltűnni és nem is jegyezzük meg. Számomra mégis egy szempillantásban nagyon sok mindent elmondott a karácsony titkából. A villamosmegállóban egy egészen apró kisfiúcska próbált fölszállni a villamosra, de magas volt neki a lépcső, fölfelé nyújtotta a kezét, kapaszkodót keresett. Fönn a villamoson pedig állt egy fiatalember, ezt észrevette, lehajolt és lenyújtotta a kezét. De az első akció nem sikerült, a fiatalember túl magasan volt, a kisfiú túl alacsonyan. Nem ért össze a kezük. Így aztán az ifjúnak le kellett egyet lépnie a lépcsőn és akkor már sikerült a kézfogó, fel tudott szállni a gyermek is a villamosra. A kezeknek ez az összetalálkozása jelzi számomra az égnek és a földnek az egybekapaszkodását. És azt hiszem, hogy ez a karácsonynak is az egyszerű mozdulata, így kapaszkodik össze menny és föld, így lép alá Isten, aláhajol, és kinyújtja kezét. Ez a mi ünnepünk központi mozdulata, és ebben értjük meg a boldog Isten-ember kapcsolatot is. Igen, sajnos – ki kell mondanom – lehet boldogtalan Is-

ten-ember kapcsolat is. De most a boldog Isten-ember kapcsolatot látjuk, és a sorrendjét is, egészen pontosan a rendjét. Úgy, ahogyan mondtam: Isten aláhajol, hogy fölemelje az embert lesüllyedt létéből; Isten kezet nyújt, hogy az ember reményre jusson a csüggedésből, Isten emberré lesz, hogy végre már mi is emberré tudjunk lenni és igazi örömeire találjunk megannyi lemondásból; Isten Krisztusban halálra adja magát, hogy az ember igazságot nyerjen és kiszabaduljon hamissága útvesztőjéből. És Isten feltámasztja Krisztust, hogy az ember élő és megtartó hitre és reményre jusson, szeretetre nagy élet-tétlenségéből.

Amit a zsoltárból hallottunk, az évezreddel hamarabb hangzik, mint a betlehemi angyalok éneke. Isten igéjéről mondja: *Uram, a Te Igéd megáll a mennyben* – majd folytatja: és hűségeden *áll meg a föld*. Ez teljeseedik be karácsonyban, amikor az angyalok kórusa énekl: *dicsőség a mennyben, a magasságban Istennek és békesség és jóakarát a földön az emberhez*. És lám, a sorrend! A zsoltáros is először azt mondja: *Uram, a Te Igéd maradandó, örökkévaló módon megáll a mennyben*, – és aztán: és a Te igazságodon alapszik a föld, és ezért az is megáll. Ez a sorrend. És mivel az angyalok karácsonyi énekében is megfordíthatatlan a sorrend: *dicsőség a magasságban Istennek és a földön békesség az embernek!* – ki kell mondanunk, hogy az nemcsak sorrend, nemcsak a helyes rend, mert így van megírva, ezért így kell mondani, hanem ez itt üdvrend is. Úrvacsorai ágendánk végén a harmadik, fogadalmi kérdés így hangzik: *Ígértek-e, fogadjátok-e, hogy mint Isten megváltott gyermekei, már ezen a földön az Ő dicsőségére és embertársaitok javára éltek?* Legalábbis itt, a gyülekezetünkben mi ezt így szoktuk mondani. De megmondom, hogy ez a régi megírt ágendákban helyesen nem így van, hanem így:

embertársaink javára, Isten dicsőségére... És valamikor én is mindig így mondtam ezt. Egy alkalommal azonban eltévesztettem sorrendet, és így mondtam: Isten dicsőségére, embertársaitok javára... Aztán istentisztelet után odajött egy atyafi, nagy tudósa a református liturgiáknak, és azt mondta: tiszteletes úr, nem jól mondta... Megszéppentem egy pillanatra: mit nem mondtam jól? – Hát a sorrendet – felelte. Milyen sorrendet? Nos, először van az ember java, itt a földön, aztán emelkedünk föl a dicsőségbe! Tehát előbb embertársaink javára, aztán Isten dicsőségére – így van a rend – mondta. Szokták rám mondani, nem nagyon viselem a kritikát. Ez nem igaz – csak úgy teszek, mintha nem viselném. Bizony, elgondolkodtam, s rájöttem a zsoltár meg az angyalok éneke nyomán, hogy jól hibáztam (mert lehet jól is hibázni). Így kijavítottam a liturgiát, és azóta ebben a gyülekezetben mi így mondjuk. Először (mert mindenekfölött): Isten dicsőségére – utána (mert mindig Isten szeretetével): embertársaink javára.

Dicsőség a magasságban Istennek – ez az angyalok első szava! Ezt kiáltják bele a betlehemi éjszakába. Majd utána: békesség az embernek és jóakarát a földön. Ezt mondja a régi zsoltár is. Így mondja, legelőbb tehát: Uram, örökké megmarad a Te igéd a mennyben. Rímel rá a karácsonyi ének: dicsőség a mennyben az Istennek. Ez a dicsőség ragyogja körbe Betlehem éjjelén a pásztorokat. Elmondja Lukács, hogy megjelent egy angyal, és a pásztorokat mennyei fényesség ragyogta körbe (Lk 2,9). Fontos ez a szó, hogy: *körberagyogta* őket. Körbe kerítette őket Isten dicsősége. Azt kívánom tehát, ezen a karácsonyunkon, hogy legyetek mindannyian körberkérítve Isten dicsőségével, hogy bárhova fordultok, bármerre tekintetek, bárhova léptek, ez a dicsőség legyen ott veletek. Ahogyan a 139. zsoltár mondja,.: előttem, fölöttem és mögöttem tartod a Te kezedet és bárhova mennék, ha a magasságba

hágok, ha a mélységbe hatolok le, mindenütt jelen vagy velem. De azt is hozzá kell tenni, hogy Pál apostol is így írja le megtérését, amikor még Saulusként üldözte a Krisztust és a Krisztus követőit és ott, a damaszkuszi úton – meséli később Pál – hirtelen nagy fényesség ragyogta körbe (ApCsel 26,13). Ugyanezt a szót használja: hirtelen beleragyogott Isten felfénylő dicsősége a lélek sötétjébe, a megsötétedett emberi életbe, a reménytelenségbe, abba a kudarc-sorozatunkba, hogy mi mindig megfordítjuk a dolgot, és abból csak fonák-ság jön ki (így valahogy: először én, az én békességem, az én jólétem, nekem a jó, aztán majd a végén odateszünk egy kis dicsőséget Istennek), nos az Isten dicsősége Saulust is, a betlehemi pásztorokat is, a zsoltárost is és minden igazszívűt körülragyog, betölti életüket. Igen, itt rímel megint a zsoltáros szavára: ez a felfénylés megmarad örökre, szilárdan megáll – ez az Isten igéje.

Ami pedig megáll a mennyben, ami örökkévaló módon megmarad, azt az ember a földön meg nem döntheti. Hallottuk sokszor itt gyülekezetben, az ősz folyamán, a 119. zsoltár magyarázata során, hogy ez a szó, hogy *ige*: ígélet is. De több is. Az Ige – így magyarázza a 16. században Méliusz Juhász Péter, Debrecen nagy reformátora –, ez az Ige maga Isten valója, az élő, a teremtő, az alkotó, a világfenntartó Isten önnön maga, úgy, ahogy Isten mindig kimondja önmagát, ez az ige. Ez az Ige öltött testet, ez az ige lakozott közöttünk Jézus Krisztusban. Így mondja János evangélista (ez az ő karácsonyi története): az Ige testet öltött és közöttünk lakozott, s láttuk az Ő dicsőségét, mint Isten egyszülöttjének dicsőségét, aki teljes volt igazsággal és kegyelemmel (Jn 1,14). Vagy így mondja levelében – ugyanő János – az életnek Igéjéről (amely oda-fent a mennyben örökre megmarad, teremtett mindeneket):

Ami kezdettől fogva vala, amit hallottunk, amit szemekkel láttunk, amit szemléltünk és kezeinkkel illettünk, az életnek Igéjéről: az élet megjelent! (1Jn 1,1-2) Krisztus ez, a tetet öltött Ige, aki örökre megmarad a mennyben, s ha megmarad, ember azt a földön meg nem döntheti. Ugyan igyekezhet rá. De itt nyomban hozzáteszi a zsoltáros: Uram, nemzedékről nemzedékre van a Te igazságod. Te erősítetted meg a földet és áll az. Milyen szépen rímel erre az angyalok karácsonyi éneke: és az emberekhez békesség és a földön jóakarát.

Istennél a mérték az, ami örök. Isten az örökkévalóság. Az embernél a mérték az, ami nemzedékről nemzedékre van. A történelemben, annak elejétől a végéig az dönt, ami folytonos. S ez azt mutatja, hogy bár az ember egy-egy percre félretolhatja az Isten igazságát, s bár sok-sok ilyen egy-egy perce volt a történelemnek, Isten hűsége megmarad nemzedékről-nemzedékre. Ha borúlátásunkra akarnánk felfűzni a világtörténelem sok-sok keserves pillanatát, jaj, nem tudom, hogy hány madzag vagy zsinór kellene hozzá, de biztos minden fűzér megtelne ezekkel. Mégis csak percek és pillanatok ezek, mert ami megáll, az éppen Isten igazsága nemzedékről nemzedékre. Ady Endre szavával: csak dárídózzanak a percemberkéék, tele velük a világ, ujjongjanak, ünnepeljék magukat, akár föltámadhatnak Isten ellen is, az isteni rend megdöntésére – Isten hűsége nem rendül meg. Ahogyan a 2. zsoltárban olvassuk: Isten kérdezi szinte mosolyogva, nevetve: miért zúgolódnak a hatalmasok, mire gyülekeztek össze a nép fejedelmei és királyai? Ezt mondják egymásnak a nagy emberi összeesküvés során: jertek, vessük le magunkról a Mindenhatót, törjük le bilincseit. Aztán, folytatja a zsoltáros: a magasságban lakozó aláhajol és nevet, nevet, kineveti őket. Tud az Isten nevetni is – rajtunk nevetni. De tud az Isten a nevetésen túl örök irgalmából és igazságából illet is

mondani: békesség és jóakarát! És tud az Isten önmaga és az ember között békességet is szerezni, így, ebben a sorrendben, mert ez nemcsak helyességi sorrend, hanem üdvrend is, ahogy a zsoltáros és az angyalok éneke mondja.

Úgy van ez, mint ahogy a gyerekjáték mutatja. A kis unokám már eljutott abba a korba, hogy rá lehet bízni a játékot, önállóan eljátszik már. Kedvelt gyermekjáték az úgynevezett DUPLO, amely a LEGO játék megnagyobbított változata, hiszen a kisgyerek még nem olyan ügyes, hogy az apró LEGO-elemeket összerakja. A DUPLO azonban jókora, ráadásul vannak benne patentek, nem kell hozzá nagy ügyesség, csak figyelem, hogy egybetaláljanak az elemek. Legyünk gyerekek, testvérek, hadd legyen ez a második jókívánságom ezen a karácsonykor. Olyan kicsi gyerekek, akikért odahajol ez a fiatalember és fölsegíti, olyan kicsi gyerekek, akiknek Isten előre elkészíti ezt a patentet, mert az Ő dicsősége és az Ő igazsága ez a patent, s ezt a kettőt nem lehet egymástól szétválasztani, de könnyen össze lehet kapcsolni.

„Igazságot” mondok ugyan, merthogy a Károli-féle fordításban, meg a régi latin és görög fordításokban is így van, ám a mai bibliatudósok ezt másként fordítják. Azért említettem ezt, mert ha valaki hazamegy és kilapozza a 119. zsoltár 89-90. verseit, és új fordítású Bibliája van, meghökken, hogy miről prédikált ma a lelkészünk, hiszen ott nem az áll, amit mondott (igazság), hanem ez, hogy nemzedékről nemzedékre megáll a Te *hűséged*. De nagyon egyszerű a megoldás. Az az igazság, amiről most itt a zsoltáros beszél, az nem a filozófiának az igazsága és nem is az ember vélt vagy valós jussa, hanem az az igaz valóság, amire Isten ráalapozta a földet. Ez az igazság: Isten ígéje örökre megmarad; az az igazság: hogy Isten hűséges; az az igazság, hogy lehet Istenre támaszkodni, nem fog kiszaladni alólad, ne félj! Nem fog összerogyni

alattad, ne reszkess, támaszkodj nyugodtan Istenre, mert ígéje, ígérete, üdv-szava örökre megmarad. Így fordítanám a zsol-tár szavát: nemzedékről nemzedékre van a Te *hű igazságod*. *Hű igazság*. Nekünk leginkább megsemmisítő, hiteltelenítő és nem éltető igazságaink vannak. Odavágjuk a másíknak: az az igazság, hogy nem vagy jó! Válaszold most bátran: de jó az Isten, és Isten jó igazságán alapul a föld és az én egész életem. Odavágjuk a másíkhöz: az az igazság, hogy nincs igazad. Válaszold most: de Krisztus igazsága elrejt, megol-talmaz és megvéd engem. Odamondjuk sztoikus bölcses-séggel a másíknak: az az igazság, hogy veszendő az ember s minden, amit az ember alkot! Válaszold most, mert a zsol-tár versei és az angyalok éneke is erről győz meg, mondd azt: de öröktől Isten hűségén alapul minden! És sokszor odavágjuk Istennek is: az az igazság, hogy nincs is Isten, nem is vagy! Válaszold magadnak is: elavul ez a te igazságod! Aztán vála-szolj a prófétával, aki ezt mondja: *aki sötétségben jár és nin-csen fényessége, bízzék az Úr nevében és támaszkodjék az Istenre* (Ézsaiás 50,10). Támaszkodjék Istenre – ez a hű-igazság má-sik fele – ,ez a feleletünk arra, hogy Isten hű-igazsága meg-marad nemzedékről nemzedékre. Akinek nincsen világossága, az bízzék és támaszkodjék az Istenre. Mert Ő megbízható, mert Ő hűséges, mert Ő beteljesítette ígétét a mi Urunk Jézus Krisztusunkban.

Ha földézzük ezt az egyszerű képet, ahogy a nagyobb odahajol és fölhúzza a kicsit, azt mondjuk óhatatlanul, hogy Istennek alá *kell*ett hajolnia, alá *kell*ett szállnia, le *kell*ett jönnie, hogy bennünket fölemeljen az életre. De nem is tudom, test-vérek, miért mondom azt, hogy *kell*ett. Azt mondja Ézsaiás próféta, amikor a szabadításról, az üdvözítésről, a megváltásról jövendöl: a Seregek Urának buzgó szerelme cselekszi majd

ezt (Ézsaiás 9,7). Nincsen ebben semmi *kell*. Isten, amikor aláhajol és közénk jön, nem ismeretlen világba jön. Jól ismeri ezt a világot. Nem kellemetlen világba jön. A világ csak azért kellemetlen, mert mi, önmagunk számára azzá tettük. Nem igazágtalan világba jön az Isten, csak mi osztjuk, vonjuk, számoljuk, vesszük, adjuk egymás között az igazságocskákat, amelyek elavulnak. Isten ismerős világba jön, Isten igazságos világba jön, hiszen az Ő hű-igazságán alapszik a föld, és Isten megtalálja ebben a világban a maga hűségének, áldásának és kegyelmének minden jelét és forrását. *Nem kellett* aláhajolnia, *nem kellett* alászállnia. *Szeretetéből* hajolt alá, *szeretetéből* szállott le hozzánk. Békétlen világba kellett az Istennek eljönnie? Igen, mi így kiáltunk, és karácsonykor a költőkkel együtt tele van a szívünk sóhajtással, igaz vággyal: adna az Isten békeséget. Lenne maradandó ez a békesség, mert nincs a földön békesség?! Dehogyan nincs, testvérek. Csak bennetek nincs, csak bennünk nincs, egymás között nincs, csak ember és ember között nincs, csak nép és nép között nincs, ország és ország között nincs, csak gyerek és szülő között nincs, testvér és testvér között nincs. De – azt mondja Pál apostol, amikor evangéliumot hirdet – mi azt hirdetjük nektek, hogy Isten Krisztus által öröktől, öröktől megbékélt az emberrel (2Kor 5). A Te igéd örökké megáll a mennyben – Isten a Fia által, Jézus Krisztus által öröktől megbékélt az emberrel. Itt van az a békesség. Neked kell Istennel megbékélni, Ő már megbékélt veled. Neked kell Isten felé nyújtani a kezedet, Ő már aláhajolt, leszállt, itt van, és nyújtja a kezét. Neked kell ezt a hű igazságot magadévá tenni, mert ezen a hű igazságon, az isteni hűségen alapszik minden, ami van, te is, a te életed is.

Dicsőség a magasságban Istennek – a Te Igéd örökké megmarad a mennyben! Békesség a földön és az emberekhez jóakarattal – Uram, a Te hűségeden alapul a föld és megáll rajta.

Ünnepelő gyülekezet, ebben a rendben kérem és kívánom is ezen a karácsonyunkon, aztán nemzedékről nemzedékre: legyen dicsőség az Istennek – előbb, közben és utóbb, és legyen aztán békesség az embernek, békesség nektek, hogy igaz szívvel dicsőíthessétek és szerethessétek teremtő, megváltó, üdvözítő Isteneteket. Ámen

2014. 12. 25.

Lekció: Jób könyve 5,17-27.

Textus: 119. zsoltár 89-96.

Uram! örökké megmarad a te igéd a mennyben.
Nemzedékről nemzedékre van a te igazságod,
te erősítetted meg a földet, és áll az.
A te ítéleteid szerint áll minden ma is;
mert minden, ami van, neked szolgál
Ha nem a te törvényed lett volna az én gyönyörűségem,
akkor elvesztem volna nyomorúságomban.
Soha sem feledkezem el határozataidról,
mert azok által elevenítettél meg engem.
Tied vagyok, tarts meg engem,
mert a te határozataidat keresem.
Vártak rám a gonoszok, hogy elveszejtsenek,
de én a te bizonyosságaidra figyelek.
Látom, minden tökéletes dolognak vége van,
de a te parancsolatodnak nincs határa.

Már karácsonykor is ezt az igét olvastam, de csak az első két versét magyaráztam, vagyis némiképpen megszakítottam a zsoltárnak ezt a szakaszát. Mindazáltal szeretném jelezni, hogy az egész szakasz, a 89. verstől a 96. versig, egybetartozik, egy mondandója, egy üzenete van. Viszont két részben is lehet üzenetéről hallani. Karácsonykor az angyal énekhez kapcsolódva azt láttuk meg a zsoltárból, ami örökre megmarad. Láttuk, hogy miképpen teljesítette be Isten dicsőségét és az embernek békességet hozó szeretetét. De ennek során ráláttunk arra is, ami mulandó, ami nem marad meg, aminek vége van, elmúlik – ahogy a zsoltár mondja a szakasz utol-

só versében: *látom, minden tökéletes dolognak vége van*, majd hozzáteszi: *de a Te parancsolatodnak nincsen határa*. Így van, amikor az örökkévalónak és a mulandónak a határvidékén állunk, e határvidéken keressük utunkat a mulandóból az örökkévaló felé. Jó erre figyelni ennek az esztendőnek az első napján is. Utat keresünk. Úgy, ahogyan Jób könyvében hallottuk a csodálatos buzdítást: *még a mezők köveivel is frigyed lesz*, ezt ígéri Isten az övéinek (Jób 5,23). Ez a kifejezés régi történetet idézett fel bennem. Öcsém mesélte, akinek van egy orvos barátja Ausztriában, hogy még kezdő orvosként autóstoppal elment egy tiroli faluba, fel a hegyek közé. Lent az országútnál várta a barátja, majd gyalog indultak föl-felé a hegyoldalon, – de nem volt út. Öcsém, aki afféle síksági ember, hozzá volt szokva ahhoz, hogy toronyiránt kellene menni, itt azt tapasztalta, hogy hol erre, hol arra kanyarodtak egy-egy kőnél, sziklánál, hasadéknál irányt váltva. Amikor megérkeztek, megkérdezte, honnan tudta, hogy merre kell menni? A barátja azt felelte: aki jártas erre, az tudja, hogy melyik kő mit mutat, mert az ő vidékükön csak kőtől kőig kell menni. Így ami az idegenek számára járhatatlannak tűnik, az mégiscsak járható.

Hogyan találunk utat *minden dolog végétől* az Isten tökéletességéig, amelynek nincsen határa? Talán úgy, ahogy a zsoltáros ezt most feltárja számunkra. Leginkább idői értelemben kell használnunk ezt a szót, hogy *vége*. Igen, egy útnak is lehet vége, az igyekezeteknek is van vége, minden meghatározottságnak megvan a határa és a vége. Ám Isten igéje leginkább idői értelemben használja ezt a szót. Vége van egy évnek. Éjfélkor ezt mindenki hallhatta, elpetárdázták itt, a fővárosban is. Vége van egy korszaknak, vagy vége van valami tervnek, elhatározottságnak, eltökéltségnek. De rögtön hozzáteszi a zsoltáros: Isten parancsolatainak nincs határa.

És ezen azt érti, hogy általában is végéremehetetlen mind-az, amit Isten az Ő parancsolataiban kinyilatkoztatott. Erről szól jórészt a 119. zsoltár. Megszámoltam, 23-szor mondja: parancsolataidon tűnődöm, parancsolataidban hiszek, parancsolataidon elmélkedem, parancsolataidat próbálom megérteni... Nem ér ki Isten parancsolataiból.

De egész konkrétan is azt tapasztaljuk, hogy Isten újra meg újra tágasságot ad nekünk parancsaival. Aki felismeri Isten szavában, útmutatásában, igéjében, jeleiben, mondjuk ki bátran: Isten nekem szóló, személyesen szóló parancsában az ő útmutatását, tanácsát, annak Isten már meg is mutatta az utat. Ott, ahol magunktól eltévedünk, vagy kezünket széttárva megállunk, és nem tudjuk, hogyan menjünk tovább, hogyan találjunk a mulandóból az örökkévalóhoz (márpedig oda kell találnunk, hiszen ez az élethivatásunk!), ott Isten új lehetőséget nyit, és új szakasz kezdődik. Lehet, hogy ebben az esztendőben, lehet, hogy egy napban, lehet, hogy egy órában. Továbbá azt is látjuk, hogy a zsoltáros ezt tapasztalatból mondja – mert sokat elmélkedett Isten parancsolatain, engedelmeskedett Isten parancsolatainak, és aki engedelmeskedik Isten parancsolatainak, bizonyosságának, parancsának, annak az, ami emberi tapasztalat szerint lezáródott már, mégisincs lezárva. Olyan helyzetet vázol itt fel a zsoltáros, ami valami sürgetősséget is kifejez, márpedig amikor sürgősséggel vagyunk, könnyen elvétjük az utat. Ez egyfajta feszültséget jelez. Azt mondja: ellenségeim feszülten várták-lesték, mikor lesz végem. Így mondja: vártak rám a gonoszok, hogy elveszít-senek, lesték a pillanatot, mikor tévesztem el az utat, lesték a pillanatot, mikor érek végére a lehetőségeimnek, lesték az alkalmat, mikor keríthetnek körbe. De azt mondja: én mind-eközben Isten bizonyosságaira figyeltem, és abból értettem meg, hogy még ez a szorongató veszedelem is elmúlik.

Hiszen amikor azt mondja, hogy minden tökéletes dolognak vége van, nehéz szót állít elénk: tökéletes. Úgy is lehetne ezt fordítani: elhatározás, eltökéltség, az, aminek látjuk az elejét és végét, terv – de bárhol is: mindennek vége van. Még az ellenem szőtt veszedelemnek is vége van. De nagy dolog ez, testvérek, ha az ember egyszer csak azt veheti észre, hogy szorongattak, bekerítették, rám nehezedett a sürgetőség, kapkodni és hibázni kezdtem, eltévesztettem mindent – és mégis, a nyomorúságnak is vége lett. De nem magától. Mert Isten az, aki újra meg újra időt ad nekem. Ha Amerikában lennék, akkor úgy mondanám, hogy adott új esélyt. De itt nem esélyről beszél, hanem útról. Mi több, fölfedezzük, hogy Isten ezt az utat már elrendezte, ezt az utat számunkra eltervezte, ennek az útnak az irányát már korábban kijelölte. Ezek azok az isteni határozatok és döntések, amelyek – ahogy mondja itt a zsoltáros – újra meg újra megelevenítettek engem.

És itt kiált fel a zsoltáros erős szóval, mély vallomással: Tied vagyok! Amikor Wojtyła krakkói érseket pápává választották, ő szokás szerint, választott jeligét. Az övé ez lett: *Totus Tuus*, teljesen a tiéd. Úgy magyarázták ezt a pápa életének ismerői, hogy a német megszállás alatt, amikor még fiatal szeminarista volt, a szorongató helyzetben ő újra meg újra elővette egy középkori misztikus elmékedéseit, amelyekben újra meg újra visszatér ez a mondat: a tiéd vagyok, teljesen a tied vagyok. Teljes önátadásról szóltak ezek a szavak, és ez olyan megerősítő volt a számára, hogy amikor nagy méltóságra emelkedett, ezt választotta jeligének. De az a középkori misztikus nyilván a 119. zsoltárból vette ezt az ígét, itt halljuk: a tiéd vagyok. Tuus sum ego, ments meg engem, tarts meg engem.

Ez a vallomás, tied vagyok, igen erősen ellentmond a mai ember gondolatának, és kívánnám, hogy adjon Isten nekünk

olyan új esztendő, olyan új időt, olyan új lehetőséget, hogy ne kelljen majd soha többet mondani, hogy *a mai ember*. Ne kelljen azt mondani többé, hogy a mai ember másképpen gondolkodik. Bárcsak tudnánk azt mondani, hogy a *régi ember* valamikor másképpen gondolkodott, valahogy így: a magamé vagyok, az önmagamé vagyok, megcsinálom önmagam, a magam életét... De jó lenne akár csak önmagunkról elmondani, hogy ez volt az én régi emberem, a régi énem, aki így gondolkozott: a magamé vagyok. Ám az *új ember*, akinek Isten utat nyitott, akinek Isten véghetetlen szabadságot adott, ezt mondja: *a tied vagyok*.

Szinte egészen tárgyias az a viszony, amit a zsolttáros itt megjelöl, tulajdonviszony ez: Te teremtettél, Te formáltál, Te alkottál, Te tanítottál, Te hordoztál, Te tanácsoltál (ezek a szavak mind-mind a 119. zoltárból valók!), Te adtad az új időt – mentsd hát meg kezed alkotását. Én a tied vagyok, ments meg engem. Ez a megmaradás ígéje.

És azt is kívánom, testvérek, hogy ebben az esztendőben, nehéz pillanatokban, nehéz órákon, amikor utat keresünk, és nem tudjuk, merre induljunk, vagy úgy érezzük, körbe vagyunk kerítve, amikor szorongat a saját helyzetünk, akkor a megmaradás ígéje, ez: a tied vagyok, szólaljon meg újra meg újra a szívünkben! Mert messiási ige ez, szabadító ige. *Tied vagyok, ments meg engem*. Hogy mondja az 50. zoltár? Hívj segítségül engem a nyomorúság idején, és én megszabadítalak téged és te dicsőítesz engem. Objektív, szinte tárgyias, mintha azt mondaná: ne hagyd elveszni, Uram, azt, ami a Te tulajdonod, légy jó gazdája annak, ami a tied. Márpedig én a tied vagyok. Vannak a zoltárookban olyan felkiáltások, amelyek egészen különleges helyzetet vagy érzületet fejeznek ki. Jób könyvében is megtaláljuk ezt, ezért is olvastam a lekción onnan, hogy emlékeztessen bennünket. A tudósok ezt

ártatlansági helyzetnek nevezik. De mondhatok mást is. Itt, a budahegyvidéki gyülekezetben minden vasárnap elénekeljük a Himnuszt. Ez is ártatlansági helyzet. Másutt azonban sokan megütköznek, fölháborodnak, súlyos teológiai vitát indítanak, s jelzik, nem akarják a Himnuszt énekelni, mert van benne egy mondat: megbűnhődte már a nép a múltat s a jövőndőt... Igen, a múltat, azt talán meg lehetett bűnhődni, de a jövőndőt hogy lehet előre megbűnhődni? Csakhogy egyszerű ennek a sornak a magyarázata. Kölcsey Ferenc is olvasta eleget a Bibliát, jó református volt, és ismerte ezt az úgynevezett ártatlansági helyzetet vagy érzetet. Olyan nagy a nyomorúság, olyan nagy a veszedelem, annyira ránehezedik Isten népére Isten haragja, ítélete, bűne ellen felgyulladt rettenetes indulata, hogy nem tud másként felkiáltani a zsoltáros, csak így: Uram, tekints rám, mert amivel sújtasz, az felette nagy és súlyos, már szinte a jövőt is megbűnhődtük, olyan nagy rajtunk Istennek az ítélete. Ritkák ezek a fölkiáltások. Emlékeztetek újra Jóbra, aki tiltakozik, amikor a barátai magyarázzák neki, hogy megérdemli, amit Istentől kapott. Nem volt bűnös? – akkor azért érdemli, mert büszke volt arra, hogy nem volt bűnös. Nem volt büszke? – akkor azért érdemli, mert eljátszotta, hogy milyen szerény és alázatos. De hányszor fölkiált Jób: hiszen ártatlan vagyok, nem érdemlem! Pedig tudja ő, hogy bűnös, tudja, hogy eltévedt, tudja, hogy megérdemli, mégis, nem tud másképp fölkiáltani.

Most a zsoltáros másfajta helyzetet mutat meg, én ezt elneveztem: tulajdonosi helyzetnek. A tied vagyok. Olyan nagy a szorongás, annyi a végesség, annyi minden a végére ér, egészen pontosan: *minden* a végére ér, még az is, ami tökéletes. S leginkább ez fáj, hogy ha valami tökéletes és a végére ér. Mert szeretnénk azt meghosszabbítani, szeretnénk benne megmaradni, mégis elérkeztünk egy falhoz, egy bezárt

ajtóhoz, egy határponthoz, ahonnan nincs tovább, és nem tudjuk, hová-merre menjünk. Fölkiált a zsoldáros: Uram, Te, aki örökkévaló vagy, Uram, akinek igéje örökké megmarad a mennyben, Uram, Te, aki hűségedre alapítottad a földet, lásd, én a Te tulajdonod vagyok – ments meg engem! Mentsd meg a tulajdonodat. De sok esetben kiált fel a zsoldáros: miért vetsz el minket, Urunk, örökre, miért fordultál el tőlünk, meddig vagy még távol éntőlem, mikor térsz hozzám vissza? Uram, a tied vagyok – sürget a zsoldáros –, *ments meg engem*. De azért tudja ezt ilyen bátor szívvel mondani, mert azt is mondja: *nem feledkezem el*, vagyis emlékezem. Emlékszik valamire, és ezért megfordítva is tudja az igét mondani. Emlékezik a zsoldáros Istennek a tanácsaira, parancsolataira, bizonyosságaira, törvényére, emlékezik Isten határozataira, és emlékezik arra, hogy Isten ezekkel a határozataival elevenítette és újíttotta meg őt.

Vagyis ha lehet, akkor ebben az esztendőben mondjuk ki megfordítva is ezt a tulajdonosi viszonyt, éljük meg ezt az ártatlansági helyzetet, mégpedig ilyen módon: *megszabadítottál, ezért a tied vagyok*. Még a szép Szenczi Molnár-fordításban is így énekeltük a zsoldárban: ments meg engem, mert a tied vagyok. De az teljesen az evangélium, a hit igazi mélysége, az Isten abszolút jövőjének a megnyílása előttünk, ha fordítva tudnánk mondani: megmentettél, ezért a tied vagyok. Vagy így: tied vagyok, mert megmentettél. Hadd legyen ez a mi mostani esztendőnk egy nagy belső történeté, belső történet az ebben való megerősödésben: megszabadított az Úr, *tebát* az Övé vagyok. S talán ez az oka, hogy a régiek így fordították a szakaszt: *határozataidról meg nem feledkezem...*, non obliviscar justificationes tuas, határozatok: *justificationes*, azaz igazságot adó isteni döntések. Uram, a Te kinyilatkoztatásaid, megigazító, kegyelmes döntéseid, Jézus Krisztusban elvégzett

szabadításod szabadítottak meg engem, ezért vagyok a Tied.

Így buzdít erre bennünket Pál apostol a Korinthusi levélben: *avagy nem tudjátok-e, hogy testetek a bennetek lakó Szentlélek temploma, melyet Istentől nyertetek? Avagy nem tudjátok-e, nem a magatoké vagytok, mert áron vétettek meg. Dicsőítsétek azért az Istent testetekben és lelketekben, amelyek az Istenéi. – Megszabadítottál, a tied vagyok.*

Kedves testvéreim, mint minden évvel, ezzel az esztendővel is úgy érezzük, hogy átléptünk egy határt, fordultunk egyet egy jelzőkőnél, kinyitottunk egy ajtót. Boldog az az ember, aki Isten időt teremtő, szabadságot hozó, megmentő világába lép be, abba a világba, amelynek nincsen határa. Látom, minden tökéletes dolognak vége van, látom minden, amit az ember eltökélt, határos valamivel, látom, mindennek, amit az ember elhatározott, eltervezett és végbevitt és a maga szemében tökéletesnek tart, annak vége van, de a Te parancsolataidnak nincs határa. A tied vagyok, ments meg engem. Megmentettél, ezért a tied vagyok. Itt kezdődik Isten gyermekeinek boldog szabadsága. Boldog újat, boldog újesztendőt, boldog új életet mindannyiunknak! Ámen

2015. 01. 01.

Lekció: Márk 12,28–34.

Textus: Zsoltár 119, 97–104.

Mely igen szeretem a te törvényedet,
egész napestig arról gondolkodom!
Az én ellenségeimnél bölcsebbé teszel engem a te
parancsolataiddal, mert mindenkor velem vannak azok.
Minden tanítómnál értelmesebb lettem,
mert a te bizonyságaid az én gondolataim.
Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek,
mert vigyázok a te határozataidra.
Minden gonosz ösvénytől visszatartóztattam lábaimat,
hogy megtartsam a te beszédedet.
Nem távoztam el a te ítéleteidről,
mert te oktattál engem.
Mily édes az én ínyemnek a te beszéded;
méznél édesebb az az én számnak!
A te határozataidból leszek értelmes, gyűlölöm azért
a hamisságnak minden ösvényét.

Engedjétek meg, hogy a rádióhallgatók kedvéért néhány mondatban összefoglaljam, mivel vagyunk foglaltak már hosszabb ideje. A 119. zsoltárt olvassuk és énekeljük és magyarázzuk szakaszról-szakaszra, betűről-betűre, mármint az arany ABC szerint, mert a zsoltár 22 nagy szakasza a héber abc 22 betűjéhez igazodik. Nagy dolgokat tár fel nekünk Isten törvényéről, bizonyágáról, határozatairól, rendeléseiről, parancsolatairól és igazságos ítéleteiről – vagyis Istennek az emberrel való útjáról, vagy még inkább: arról az útról, amelyen elérkezünk Istenhez és vele maradhatunk és élhetünk.

Így mondta ezt korábban: „*meggondoltam az én útaimat, és lábaimat a te bizonyosságaidhoz fordítom*” (59. vers). De azt is láttuk, hogy mindezt egy szerelmes ember mondja-énekli – igen, ez a zsoltár: szerelmes vers, a zsoltáros szereti Istent és hozzá akar jutni – vagy még inkább: Istent hívogatja, utána vágyakozik. A legutóbb így fejezte be vallomását: „*tied vagyok, tarts meg engem...látom, minden tökéletes dolognak vége van, de a te parancsolatodnak nincs határa*” (96.vers). S valóban, ha Isten első és utolsó parancsa a szeretet, akkor okkal epekedünk Isten után – Istenhez vágyunk minden végesből (lett légyen is az bármilyen kerekre alkotva az ember által, mert csak mulandó az), Isten felé törekszünk minden elhatározásunkból (lett légyen az bármilyen eltökélt, de csak korlátozott), a hártalan isteni szeretethez vágyakozunk. Így döntött a zsoltáros is: Isten felé fordítja egész életét.

A most felolvasott szakasz azonban meghökkent bennünket. Az egész zsoltárban nem találunk ilyen erős, markáns összehasonlításokat, mint itt: *Az én ellenségeimnél bölcsébbé teszel engem – Minden tanítómnál értelmesebb lettem – Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek.* Még ha elfogadjuk is, mert megszoktuk, hogy amikor választások vannak, akkor a jelöltek csupa szépet zengenek magukról, vagy ha elismerjük is, hogy amikor valaki fontos helyen ajánlgatja magát, például munkát keresve, akkor nem hiba, ha némiképpen felfújja magát, s nem szerénykedik ostoba módon, mi több, ha belátjuk azt is, hogy a szerelmes ember – márpedig a zsoltáros szerelmes Istenbe – dicsérve ajánlgatja önmagát, akkor is meghökkent első hallásra ez a felsorolás.

És mindjárt Jézus példatörténete jut eszünkbe arról, hogy miképpen imádkozott a képmutató (aki előrenyomakodott az oltárhoz, s nagy büszkén sorolta érdemeit, mondván, Isten, hálaikat adok neked, hogy ezt meg ezt elvégeztem az elő-

írásokból – mit elvégeztem?! megkettőztem! –, nem szabok határt a buzgóságomnak, és nem vagyok olyan, mint egyéb emberek, mint például az a vámszedő, ott hátul, aki épp csak megáll a szentély ajtajában! De ez a mi magakellető emberünk már nem hallja annak a másik, félszeg embernek az imádságát: *Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek!* Jézus aztán súlyos intelmet fűz ehhez az esethez: „*Mondom néktek, hogy ez (ti. a bűnös vámszedő) megigazulva ment haza, inkább hogysen amaz (ti. az önigazult farizeus): mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik; és aki megalázza magát, felmagasztaltatik.*” (Lukács 18.10-14) Milyen megdöbbenő, azt mondja Jézus a bűnösre: ez – tehát ő van közelebb hozzá. Az önigazultra meg azt mondja: amaz – vagyis ő van meszszebb. Ha tudni akarod, hogy ki van közelebb Istenhez –, hát tudd: ilyen az Isten szemléletmódja! S ezért a meghökkenésünk. Vajon, kérdezzük, vajon ennek a magamutogatásnak ágyazna meg a zsolttáros felkiáltása? Vajon nem kellene nagy riadalommal, gyorsan továbblapoznunk innen, semmiképpen el nem fogadva az összehasonlításnak ezt a csapdáját? Nem lenne jobb, ha úgy lennék ezzel az oldallal itt, mint ami egy hittanórán történt, amikor a nagy lázas beszélgetésben mondom: olvassuk csak ezt meg ezt a helyet!? Mire az egyik diák jelentkezett, hogy az ő Bibliájában nincs ilyen rész! – Volt. Csak éppen két lap összeragadt. De mielőtt a töredelmesség álarcát vennénk magunkra (mert van ilyen álarc is), és fanyalogni kezdenénk a zsolttárosra, vagy mielőtt az alázatoskodással lepleznénk törtetésünket (mert ez sem szokatlan emberi igyekezet) – s nagyhamar ítéletet mondanánk az összehasonlítás miatt, inkább nézzük meg, hogyan kapcsolódik össze a zsolttáros vallomása és Jézus intelme. Nagy titkok vannak itt.

Először is azon talán nem ütközünk meg, hogy ezt mondja: *Az én ellenségeimmél bölcsőbbé teszel engem* – főleg,

hogy a zsoltairos számos alkalommal panaszkodik azon, hogy a rosszakarói, az ellenségei, a hatalmaskodók, a kevélyek elzárják Istenhez vezető útját: vagy úgy, hogy megalázzák, vagy úgy, hogy tévútra csábítják, vagy úgy, hogy hamisan megvádolják, vagy úgy, hogy pusztá emberi mivoltát megkérdőjelezzik. Ilyen helyzetben (és ilyen helyzetek vannak, megannyiszor látjuk ezt Isten gyermekei életében!) nem üres dicsekvés, nem azt önmagunk nöttetése azt mondani: ellenségeimnél bölcsébbé tett Isten – mert ez éppenséggel azt jelenti: megmentett, kimenekvést adott, megőrzött az eleséstől, igazságot szolgáltatott nekem, nem hagyta el Isten az ő szentjét.

Másodszor, önmagában talán még azt is megértjük, amikor ezt mondja: *minden tanítómnál értelmesebb lettem* – hiszen számtalan esetet ismerünk, amikor a tanítvány többre jut, mint a mestere, amikor a tanítvány nagyobb megértéssel jeleskedik, mint az oktatója. Pár hete láthattunk egy komolyzenei tehetségversenyt. Ennek során az egyik zseniális fiatal művész első tanára azt nyilatkozta: csak pár évig tanítottam, és amikor láttam, hogy már sokkal többet tud, mint én, jelesebb tanítót kerestem neki.

S talán azt is megértjük önmagában, amikor azt mondja: *Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek*. Az „öreg” vagy a „vén” kettőt jelent egyszerre: jelenti az élemedett korú, tapasztalt embert, aki sokat látott és sok mindent átélt már, aki, ha nem volt is veleszületett képessége a bölcs belátás, a sorsa és a megélt idő megtanította erre, megfontolt lett. S jelenti ugyanakkor azt a rangot is, amelynek jelentőségét éppen akkor érezzük meg, amikor nem kaphatjuk meg az idősebb nemzedéktől a tanácsot. Jeremiás próféta, amikor az ország pusztulását siratja, így kiált: *eltűntek a vénnek a kapukból* (Sir 5,4), vagyis nincs, aki belátással, bölcsességgel, tapasztalataival segítsen minket; ráadásul a „kapu” itt a törvény-

kezés helyét jelenti; azt mondja tehát a próféta: nincs, aki méltányos és helyes ítéletet hozzon, ez a széthullás ideje, ez a katasztrófa.

Igen, mindezt külön-külön talán megértjük. De most egyszerre mondja a zsoltáros: *ellenségeimnél bölcsébbé teszel – tanítóimnál értelmesebb lettem – előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek* – s így együtt ez a három valami magyarázatot, belátást igényel, főleg a jézusi óvás értelmében.

A régi mondás azt tartja: mindenki magából indul ki. Ezt többnyire gúnyosan szoktuk idézni, amikor valaki helytelenül dönt, vagy másokról csalárd ítéletet mond. S ezzel a megjegyzéssel viszonylagossá, relatívá tesszük a döntését vagy ítéletét. Minden szentnek maga felé hajlik a keze – ez is sokat idézzük, főleg amikor annyira visszatetsző vagy álságos valakinek a látszólag törvényes eljárása, döntése és ítélete. Ám, eközben gyakran elfeledjük, hogy ennél is szorongatóbb ezeknek a közmondásoknak a mélyebb igazsága: mindenki önmagából indul ki, s jaj, önmagához is érkezik vissza.

Éppen erről szól Jézus értelme, és éppen ebből akar ki-zökkenteni. Ne légy olyan, mint az oltárhoz tolakodó, aki Isten dicséretébe – Isten! hálát adok neked! – valójában öndicséretet rejt. Hiszen halljuk, nem kér semmit, nincs szüksége semmire, vagyis öntelt; mindenre képesnek tartja magát, vagyis hite merő önhittség! Istent szólítja, de csak önmagához érkezik, s hogy még fényesebben tündököljék, elkülön-bözik mindenki mástól: *„bálákat adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek...”* – nem vagyok olyan, mint a többi... Mária önmagához érkezett, mindig is csak önmagát látja, s olyan buzgó ebben az önmagasztalásban, hogy ha rajta múlna, tőle aztán Isten nem is férhetne hozzá a többi emberhez. A zsoltáros szava nem esik ilyen ítélet alá. Mi több, szá-munkra is előkészíti Jézus szavához az utat: *aki felmagasztalja*

magát, megaláztatik; és aki megalázza magát, felmagasztaltatik.

Éppen ez az, amit a zsoldáros jól tud, s ebben gyakorolja magát. Mert bár azon nem botránkozunk meg, amikor azt mondja: *ellenségeimnél bölcsebbé teszel engem*, s ha van is hozzá magyarázatunk, – azért ne feledjük, hogy micsoda küzdelmet kell megharcolnia a reá hordott gyalázkodás miatt, mekkora kísértéssel kell szembezállnia, hogy ne tanulja el a csalárd-ságot, ne tegye magáévá az ideig-óráig működő módszereket, amelyekkel látszatra mindig csak előrébb és feljebb jutnak az Isten ellenségei! Legyőztem ezt a kísértést – nem a másikkra taposva jutok feljebb! Nem állok Isten szeretete és a másik közé!

Azon sem ütközünk meg, ha valaki meghaladja mesterét, nagyobb tudásra tesz szert: *minden tanítómnál értelmesebb lettem* – mondja a zsoldáros, és erre is van magyarázatunk. De ne feledjük, ezzel nem a saját értelmi képességeit magasztalja fel. Nem arról van itt szó, amit eleget látunk, hogy a szép lány csúnya barátnőkkel veszi körbe magát, hogy még szebbnek lássák, hogy az okos ember buta társalkodókat fogad, hogy csillogtathassa tudását! Itt az értelem azt a gyakorlatiasságot fejezi ki, amikor az ember nem csukja be a könyvet, amiből élni tanult, hanem még jobban és tovább elmélyed benne. Ott maradtam az igazság forrásánál! Hagyd nyitva a Bibliádat – úgy hajolj fölé legközelebb!

És még azt is elfogadjuk, ha azt mondja: *előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek* – igen, vannak helyzetek, amikor ez nem is lehet másképp. Megbolondulnak az értelmesekek, eszüket veszítik a hatalmasok, öntetszélgéssel koptatják magukat a tekintélyesek – Pomádé király úri szabósága az egész ország. Hát kell, ha kell, egy gyermek, aki lát! De ne feledjük, itt nem idős ember higgadt szkepsziséről, hanem megkülönböztetőképességről beszél. Ez itt nem a pusztá

tapasztalat, s az abból adódó megfontolás, hanem a dolgok előre-látása, látomás, az egész életünk összegzése. Előre-látók – egészen odáig, ameddig Isten ígéretei mutatnak.

Az összehasonlítás tehát csak a nyelvi szerkezetek miatt hangzik úgy, mintha középfokban állna: *bölcsőbb, értelmesebb, előrelátóbb*. És az összehasonlítást nem is önmaga és a többiek között teszi (mint a rosszul imádkozó, öntelt és önhitt képmutató esetében, aki valóban egyfajta egybevetést készít: nem vagyok olyan, mint a többi... – aztán már voltaképpen kizárólagosan csak önmagáról beszél). A zoltáros sokkal inkább mindent az alapfokhoz akar viszonyítani.

Figyeljük, hogyan mondja: *Az én ellenségeimnél bölcsőbbé tesz el engem a te parancsolataiddal, mert mindenkor velem vannak azok*. Aztán: *Minden tanítómnál értelmesebb lettem, mert a te bizonyosságaid az én gondolataim*. Majd: *Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek, mert vigyázok a te határozataidra*. Vagyis bölcsességének, értelmességének, előrelátásának okát-forrását nem önmagában találja meg. Voltaképpen nem is önmagáról beszél. Őt az Isten parancsolataihoz való ragaszkodása teszi bölcsé, Isten bizonyosságain gondolkodva lett értelmes, és Isten határozatait megőrizve lett előrelátóvá. De még egyszerűbben: Isten törvényében rejlik a bölcsesség, Isten bizonyosságai adják az értelmet, Isten határozatai mutatják meg az utat. A lehető legegyszerűbben: Isten törvénye a bölcsesség, Isten bizonyossága az értelem, Isten határozata az előre-látás. Ezért készít a zoltáros szava számunkra is utat ahhoz, hogy közelebb legyünk Istenhez! Emlékezzünk! Hogyan mondja Jézus? „Ez” (ti. az alázatos esengő) és „amaz” (ti. a fennhéjázó dicsekvő). Aki „ez”, az mindig közelebb van – aki „amaz”, az van mindig távolabb. Értjük már, miért mondotta Jézus a törvénytudónak, aki Isten törvényét a szeretet parancsában foglalta össze: nem vagy távol az Isten országától... Értjük már,

miért mondja Pál apostol a Római levélben, hogy a törvény jó, és gyönyörködöm benne a belső ember szerint... és miért jelenti ki, hogy csak a megkegyelmezett ember tudja remélni, hogy Isten végig is vezeti a törvénye útján... S értjük már, miért mondja a zsoltáros: a tied vagyok, Uram! Ments meg engem... – s miért kiált majd így szerelmes verse legvégén, a zsoltár utolsó soraiban: *Uram! vágyódom a te szabadításod után... tévelygek, mint valami elveszett juh: keresd meg a te szolgádat!* (174-176).

Az beszél így, aki nem külön akar lenni – hanem az Istené akar lenni! Csak azért bölcsebb, mert egyszerű, azért értelmesebb, mert alázatos, azért előrelátóbb, mert boldogan várakozik. De csak bölcsebb, s még nem bölcs – csak értelmesebb, s még nem jutott el teljes értelemre – csak előrelátóbb, de még nem lát mindent. Az beszél így, aki nem külön akar lenni, hanem egészen és egyedül az Istené! S az mond énekekre kétség nélkül áment, aki már tudja: ő sem a magáé, hanem hűséges megváltójáé, a Jézus Krisztusé. Ámen

2015. 01. 04.

Lekció: János evangéliuma 5,1-9.

Textus: 119. zsoltár 105-112.

Az én lábamnak szövétneke a te igéd,
és ösvényemnek világossága.
Megesküdtem és megállom, hogy megtartom
a te igazságodnak ítéleteit.
Felette nagy nyomorúságban vagyok;
Uram, eleveníts meg a te igéd szerint.
Szájamnak önkéntes áldozatai legyenek kedvesek
előtted Uram! és taníts meg a te ítéleteidre.
Lelkem mindig veszedelemben van, mindazonáltal
a te törvényedről el nem feledkezem.
Tört vetettek ellenem az istentelenek,
de a te határozataidtól el nem tévelyedtem.
A te bizonyosságaid az én örökségem mindenha,
mert szívemnek örömei azok.
Az én szívem hajlik a te rendeléseid teljesítésére
mindenha és mindvégig.

Ha valaki most újra előveszi az énekeskönyvét és visszalapoz a 119. zsoltárnak arra a szakaszára, amit az imént énekeltünk, látja, így kezdődik: „óránként fáklyám nékem szent igéd”. Megmondom őszintén, sokat tűnődtem azon, hogy miért így fordította ezt Szenczi Molnár Albert – nem így van az eredeti francia vers! –, ráadásul ha magát a bibliai szakaszt olvassuk, ott nem találjuk ezt a kifejezést, hogy „óránként” (vagyis „mindig” vagy „szüntelen”) lábunk szövétneke (világossága) az Isten igéje. Miért van ez itt, hogy „óránként”? Már mindenfélét kigondoltam, hogy miképpen fogom felmagasztalni Szenczi

Molnár Albertet mint nagyszerű egzegetát, mint aki a bibliai szöveget is, meg a francia eredeti zoltárszöveget is milyen erőteljesen próbálta megértetni, és ebben a szép fordításában viszi a szívünkhöz közel: igen, jó az, ha óránként, mi több, percenként, mi több, szakadatlanul világít nekünk Istennek igéje.

De aztán, ahogy mondani szokták, leesett a papírtantusz, szépen, lassan rájöttem, hogy persze: „ó” betű! – persze, hiszen az arany abc-t magyarazzuk! – és Szenczi Molnár Albert beosztása szerint most az „ó” betű következik. (Tessék csak visszalapozni, előtte „m” betű volt, aztán most „ó”, utána jön az „ő”!) Mindazáltal hadd ne vonjam vissza mindazt, amit közben kigondoltam Szencziről, hogy milyen nagyszerű szövegmagyarázó, és milyen mély gondolat ez: „óránként...” – ez valóban így van. Lehet, hogy csak költői lelemény volt odaírni: óránként, de mélyebb ennek az értelme. Egészen a szívünkig ér. Különösen azért, mert az előző szakaszban (a 101. versben) azt mondja a zoltáros: *minden gonosz ösvénytől visszatartóztattam lábam*. Ez vallomás. Még korábban pedig arról beszélt: *meggondoltam az én útaimat és lábaimat a Te bizonyosságod felé fordítom* (59. vers). Hogy lehet ez, tegyük fel a kérdést. Hogy lehetséges az, hogy *minden* gonosz ösvénytől megtartóztassa az ember az ő lábát? Értjük, persze, metaforikus a beszéd: nem megyek a gonoszok ösvényére, Isten igazsága felé fordítom a lépteimet, vagyis: nem akarok úgy élni, úgy gondolkodni, úgy cselekedni, ahogy a gonoszok, hanem úgy akarok élni, arrafelé akarok menni, (divatos kifejezéssel) az az életstratégiám, hogy az Isten igazsága szerint éljek és járjak. Igen. De hogyan lehetséges ez? Azt hiszem, ezt nekünk egyre többet kell kérdeznünk és egyre többet kell majd keresnünk rá a feleletet, mert egyre zűrzavarosabb a világ. Nagy, szép eszményeink vannak, igyekszünk ezeket az eszményeket megvalósítani, ragaszkodunk hozzájuk, ám

mindegyre azt vesszük észre, hogy zúrre zúr, bajra baj, jaj-ra jaj. Csak kettőt hadd idézzek, mindenki érteni fogja. Bár nem akarom itt az éppen zajló eseményeket kommentálni, és inkább Ámós prófétához tartanám magamat: a bölcs hallgat, mert az idők gonoszok! (Ámós 5,13) – mégis szólni kell. Csak két axiómát hadd idézzek. Az egyiket Immanuel Kantnak tulajdonítják, azt mondja: az én szabadságom korlátja a másik szabadsága. Ma azonban olyan világban élünk, amikor a szabadságból bálvány lett, senki nem minősíti, nem határozza meg, hogy miben állna a szabadság, s lám, az egyik ember a másikon gázol át a maga szabadságára hivatkozva. Rögtön hozzáteszem, másodjára: az én méltóságom korlátja a másik ember méltósága. Ezt is mondanunk kell, mert ami ma Európában a szólásszabadságra, a szabadságra hivatkozva zajlik, egyre zürzavarosabb helyzetet mutat. Könnyű ebben eltévedni. Ezért is fontos megjegyezni, hogy a zsoltáros is jelzi a bajt, fölkiált Istenéhez, s elmondja, hogy nyomorultnak tudja magát, holott minden gonosz ösvénytől visszatartotta lábát. Mégis nagy nyomorúságban van, mert tört vetettek elene az istentelenek. Csapdahelyzetekkel van tele a mai világ.

Hogyan lehet akkor mégis azt mondani, hogy *minden gonosz ösvénytől visszatartóztattam lábam, hogy megtarthassam a Te beszédedet?* Merthogy mégiscsak igaza van Senecának, aki azt mondja, hogy aki siet, főleg, aki lejtőn lefelé fut, az nem lát a lába elé. Úgy tűnik, a mi civilizációnk sietős, türelmetlen civilizációvá lett. Mindent azonnal ide! Mindent egy gombnyomásra! Digitális korban élünk, a „digitus” szó pedig az ujjhegyet jelenti – nos, csak egy gombnyomás ujjhegygel, és minden itt van! De mintha lejtőn futnánk lefelé gyorsuló tempóban. De miféle gyorsulás ez? Gyerekkoromban esett nálunk falun, ahol nem nagyon vannak dombok, csak kisebb halmocskák. Egyszer az úgynevezett „szőlődombról” jött

lefelé egy lakodalmas kocsi, utasai jól beittak már, ettek is, ittak is, a kocsin ülve is mulattak, itatták a kocsist is, aki jól megmámorosodott. Tudjuk, hogy a lovaskocsin van egy fék, egyszerű kis kampó, be kell akasztani a kerékbe, az súrlódni kezd, mert nem forog, és így lehet szépen lefelé menni vagy inkább csúszni a lejtőn is. De a nagy mámorban elfelejtették beakasztani a féket. Nos, ki az, aki a lejtőn lefelé robogó, fékevesztett kocsi elé odaáll, hogy föltartóztassa? Aki pedig fut lefelé a lejtőn nagy dínom-dánomozva, zajongva, mulatva – jegyezzük meg a régi bölcsességet! –, az meg nem lát a lába elé. Hogyan hát akkor, hogy a zsoltáros is *siet*? Mert ő is igyekszik. És hogy' lehet az, hogy nem a veszedelemben, nem a romlásban, nem a megsemmisítő önfelmagasztalásban, nem a rosszban, hanem Istenhez siet? Hiszen aki siet, az elvétheti a lépést, annak könnyű csapdát állítani.

Azt mondja most a zsoltáros: *lábamnak szövétneke a Te igéd és ösvényemnek világossága*. Régies szó ez: *szövétnek*. Tudjátok jól, én nem szoktam habozni, ha mai nyelvre kell fordítani egy-egy régi szót, vagy igét, csak értsük jól a Bibliát (ámbár – megjegyzem – nincsenek fölösleges szavaink). A *szövétnek* szót most nemcsak azért hagytam meg, mert szép és jó csengése van, hanem azért is, mert ez egy terminus technicus. Igen, így is fordíthatnánk: a Te igéd *mécses* vagy *lámpás*. Csakhogy ez nem az a mécses, amit úgy általában régen meggyújtottak (mondjuk mint egy petróleumlámpát vagy gyertyát), hanem olyan alkalmatosság volt, amely szentséges funkciót töltött be. Mózes második könyvében olvassuk a leírást arról, hogy milyen legyen a szent sátor, és itt többek között rendelkezés van arról is, hogy hétkarú mécseseket állítsanak a szent sátorba, és ezek a mécsesek szüntelenül égjenek és világítsák meg az utat Isten felé, a szentek szentje felé (2Mózes 25). Tehát azt olvassuk itt, hogy ezek-

nek a mécseseknek – a régiek így fordították: *szövétnekeknek* – szüntelenül égniük kellett. A papi rend egyik feladata az volt, hogy a szövétnekek szüntelenül világítsanak, hogy aki szükségben van, imádkozni akar, felajánlást készül tenni, hálaadásra igyekszik, aki oltalomért fohászkodik, egészen biztosan odataláljon a szentek szentjébe. Ezt a képet használja a zsolnáros, és azt mondja: Uram, a Te igéd, a Te beszéded az én lábam szövétneke. Én magamtól elbotlanék, én magamtól elvéteném az utat, én magamtól nem tudom, hogyan lehet Istenhez eljutni...

Milyen felfoghatatlanul nagyszerű és csodálatos, hogy nekünk beszélő Istenünk van! Keveset gondolunk ezzel. Valószínű, azért sem gondolunk vele, mert fecsegő korban élünk; valószínű, azért sem gondolunk vele, mert csak a székely viccben hallgatnak az öregek, mi azonban sokat beszélő kor gyermekei vagyunk. De valószínűleg azért is gondolunk vele keveset, mert a keresztyénség eleve beszélő vallás, ígét hirdető, üzenetet továbbadó, kommunikáló vallás – és ez önmagában véve jó dolog. Csak időnként eltakarja előlünk ezt a nagy csodát, ezt a felfoghatatlan áldást, hogy Isten maga beszélő Isten. Mi több, amit még kevésbé tudunk felfogni, hogy Isten éppen az Ő beszéde, az Ő igéje által alkot és teremt.

Szólt az Isten: legyen világosság, és lett világosság. Ez azt jelenti, hogy nem a világossággal kezdődik a világ, pedig így szoktuk gondolni: kezdetben lett a világosság – fiat lux, mondta Isten, és lett világosság (1Mózes 1,3). De figyeljünk: kezdetben volt az Ige – mondja János (János 1,1). S ez kiigazítja a gondolatainkat. Kezdetben volt az isteni szó, tehát minden, ami lett, az Isten szavával kezdődött. Isten beszélő Isten. Ha bele tudunk borzongani, és pedig hálás szívvel, ebbe a nagy felismerésbe, nagy titokba, akkor sejteni kezdjük, hogy milyen csoda dolgot mond ki a zsolnáros: Isten beszéde világít

nekem. És ha ehhez még hozzávesszük azt is, amit említettem, hogy ugyanis a szent sátorban (aztán később a templomban) ott volt a szövétnek és világított, és utat mutatott a szentek szentje felé, akkor még azt is elmondhatjuk nagy csodálattal: íme, itt a felelet arra a kérdésre, hogy miképpen van az, hogy nem tévedünk el, amikor Isten felé igyekszünk, sőt sietünk.

Vagyis a zsolnárnak ez a szakasza a közelítés igéje. Mélyen a szívünkben él a próféta szava. Egy megrendítő történelmi pillanatban, amikor Isten népe végső elesésben van, már minden zűrzavarossá vált, minden igaz és nem igaz és az ellenkezője is igaz, elérkezett a relativitások uralma és minden összeomlóban van, és dől az önhittség tornya, akkor így üzen Isten, a beszélő Isten a próféta által: keressétek az Urat, amíg megtalálható (Ézsaiás 55,5). Ezt Jakab apostol így fordítja: közeledjete hozzám, és én is közeledni fogok hozzátok (Jakab 4,8). Erről a közeledésről vall most a zsolnáros. Szövétnek az ige, olyan mécses, amely megvilágítja számunkra az utat. És hogy mennyire így van, milyen mélyen szakrális terminus technicust használ, azt bizonyítja a 108. versben, ahol ezt mondja: *szájamnak önkéntes áldozatai legyenek kedvesek Teelőtted*. Tudjuk jól, hányféle áldozat volt a mózesi rendelkezésekben, és azt is, hogy a legtöbb áldozat sajátos élethelyzetből fakadt. Voltak fogadalmi áldozatok, amikor valaki nagy dologra készült és Isten elé állt és fogadalmat tett, hogy ha őt Isten megsegíti, akkor majd áldozni fog. Volt bűnért való áldozat, amikor a bűn úgy jelent meg, mint valami adósság, amiért törleszteni kellett. Voltak tisztulási áldozatok, amikor valakinek beszennyeződött az élete, aztán keresztülment egy megtisztulási folyamaton. Voltak hálaáldozatok, amikor valaki ugyan nem tett fogadalmat, de nagy jót tapasztalt, föleszmélt és hálaáldozatot mutatott be Istennek. De találunk egy különös kifejezést is, nem sokszor

ugyan, de világosan szól: önkéntes áldozat. Leginkább akkor találjuk ezt a szót, amikor önkéntes felajánlásokról van szó, például a szent sátor vagy később a templom megépítésére (2Mózes 35 és Ezsdrás 1). Most erről beszél a zsoltáros, ezt mondja a 108. versben: *számnak önkéntes áldozata legyen kedves Teelőtted*. Ez a szabadság pillanata. Ez az a pillanat, amikor, úgymond, látszólag nem történik semmi különös velünk, nem vagyunk veszedelemben, hogy Istenhez szaladjunk, segítséget kérjünk tőle és megígérjük és megfogadjuk, hogy ha megszabadít, akkor valamilyen áldozattal, jó dologgal megmutatjuk hálánkat; itt nem mentünk keresztül korábban semmiféle beszennyeződésen, hogy meg kellene tisztulni, és megtisztulván áldozatot vinni az Istennek. S a bűn! Nem is akarok most ebbe belemélyedni, nem vagyok én bűnüldöző. Meghagyom, olykor úgy érzi az ember, amikor tökéletesen elégedett önmagával, hogy nincs véték, nincs bűn, minden rendben van. Mindazáltal sokszor és inkább lenyom a bűn. De mindezek közepette – nyomorúság, betegség, bűn – van olyan pillanat, amikor föltolul az ember szívében egy boldog istentudat. És ezt a pillanatot jelzi ez a különös kifejezés: önkéntes áldozat (szó szerint éppen önkéntességet jelent). Önként, a magam akaratából megyek Istenhez. Nem szükség miatt, nem baj miatt, nem kérni megyek Istenhez, nem fogadalmat tenni megyek Istenhez, nem fogadkozni megyek Istenhez – önként megyek Istenhez. Mert szeretem Őt. És amit fölajánlok, amit Istennek akarok adni, az önként van, az a szabadságomból van. Nem arra való tehát a szabadságom, hogy távolodjam Istentől (ez a mai ember nagy eszménye), hanem arra való a szabadságom, hogy közeledjek Istenhez. Ez itt a közeledésnek csodálatos ígéje.

Van azonban ebben a feltétlen helyzetben és megtapasztalásban néhány bökkenő is, mint ahogy ezt mindig is látjuk a zsoltár egy-egy strófája kapcsán: a zsoltáros föltolul nagy szeretetében, mert szereti Istent, látja Isten jóságát, kimondja, hogy az ő útja az Isten által elrendelt út, az Isten törvényei egyáltalán nem rettenetes törvények, hanem tökéletes törvények, azokat lehet szeretni, továbbá Isten igazsága mindent felülmúl; ám mindeközben mintegy ellentükörben megjelennek a nehézségek is – és bizony, itt is megjelennek. Hármát sorol föl, hadd szóljak még ezekről röviden, mert így teljes a zsoltárosnak ez a szép vallomása.

Az első nagy nehézségről (amelyről már beszélt korábban, 50. és 97. vers) azt mondja: felettebb nagy *nyomorúságban* vagyok, Uram, eleveníts meg a Te igéd szerint! (Vagy: igéd által, vagy: ígéreted szerint; láttuk ezt már, sokféleképpen tudjuk érteni.) Felettebb nagy *nyomorúságban* vagyok. Ez a szaggatásnak és a megaláztatásnak a pillanata. Csak egyetlenegy hadd hozzak ide, mert ez igen sokféle lehet, kezdve attól, hogy maga Isten az, aki megaláz bennünket. Emlékszünk, így kiáltott a zsoltáros: jó volt nekem, hogy megaláztál (71. vers), és csodálkoztunk, ugyan mit jelent, hogy jó az, ha Isten megaláz. De most nem ezt a helyzetet idézi, hanem azt, amikor lebukik az ember. Felette ellentétes ez a mozgásirány: *felette megaláztattam*. Azonban jó is ez, kedves testvérek. Felette megaláztattam. Hallottuk a múltkor: aki felmagasztalja magát, az megaláztatik. És Isten gyakran engedi, hogy ez megtörténjen velünk. Mikor *felette* jónak gondolom magamat, *felette* tiszta beszédűnek gondolom magamat, amikor úgy vélem – mostanában Magyarországra is bejön ez a szó az angolszász világból –, hogy rendben van az integritásom, az épségem, erkölcsös ember vagyok, akkor szól valaki, kérdez valaki valamit, rámutat valaki valamire, és máris nem vagyok az, akinek gondoltam

magamat. Vagy félig nyitva marad az ajtó, miközben én beszélgetek mobiltelefonon, én, a szent ember, és meghallja valaki a nyitott ajtón keresztül, hogy a világ legocsmányabb szavaival kommunikálok valakiről, mondom, én, a szent ember. Megalázó pillanatok ezek, mert nyomban összetörök az énképünk és máris nem tudunk önmagunkba szerelmesek lenni, pedig annál édesebb és andalítóbb dolog nincsen, mikor az ember szeretheti önmagát. *Eleveníts meg a Te ígéreted szerint* – kiált a zoltáros. Mert az én szavaim, amelyeket önmagamra pazaroltam és kiköltöttem magamból, azok csak lefelé húznak. Uram, újíts meg, eleveníts meg, adj életet – mert itt az életről van szó, s nem arról, minek gondolom magamat. Újíts meg a te ígéd, a te ígéreted szerint.

Aztán azt is mondja a zoltáros, hogy a lelke *veszedelemben* van. Szó szerint így kellene fordítani: lelkem mindig a kezemben van. A kifejezés jellegzetes hebraizmus, azt jelzi: kezembe kerül valaki, vagyis kiszolgáltatottá válik. Többnyire harci helyzetet ír le a kifejezés: valaki az ellensége kezébe került, kiszolgáltatottá vált, vagyis ez ellenséges ütemű kifejezés. Szó szerint fordítom: lelkem a kezemben van, tehát: önmagam számára én magam vagyok a legsúlyosabb veszedelemben önmagam által. Bonyolultan hangzik, de van-e bonyolultabb annál, hogy az ember önmaga ura (élete a saját kezében van) és egyúttal önmaga legnagyobb ellensége (élete veszedelemben van, mert a saját kezébe vette)? Én vagyok önmagam számára a legnagyobb veszedelem. Ezért mondja, hogy lelkem mindig veszedelemben van, mert az ellenség, a haragosok nincsenek itt mindig. Tudunk mi nagy falat építeni, ajtót elreteszlni, embereket kizárni. Ki az, aki mindig velem van, ki az, akinek mindig a kezében vagyok? Az én magam vagyok. Önmagam számára és magam vagyok a legnagyobb veszedelem, önmagamban vagyok a legnagyobb

veszedelemben. Hamvas Bélának van egy nagy, civilizációkat leíró kifejezése: létrontás, sorsrontás – aztán ebből a magyar lélektan kutatói alkottak egy másik kifejezést: önsorsrontás, de még egyszerűbb lenne csak így mondani ezt: önrontás. De könnyű a másokra ráfogni: fölgáncsolt, bajt hozott rám. (Akik akarnak vuduzni azt mondják: megátkozott a másik. S mit tudom én, miféle zagyvaságokat lehet itt még mondani.) Azt mondja a zsoltáros: önmagam kezében vagyok, azaz: veszedelemben vagyok. Rettenetes helyzet ez, ezért kiált utána így: *mindazáltal* a Te törvényedről nem felejtkeztem el. Semmi nem ment meg bennünket ebből az önrontó, törvényrontó, létrontó veszedelemből, csak az Isten törvénye. Ahogy Pál apostol mondja a Római levélben: Isten azért adta az ő törvényét, hogy megtartsa az emberi életet. Ha nem ad törvényt, szétdől a világ.

És végül a harmadik nehézség, amit itt elmond a zsoltáros: *tört vetettek ellenem az istentelenek*, s hozzáteszi rögtön: *de a Te határozataidtól el nem tévelyedtem*. A 124. zsoltárt olvashatnánk ide, a hálaadó éneket, amelyben a zsoltáros mint megszabadított ember Istent magasztalja, mondván, hogy lábam a tőrbe akadt, Isten megszabadított, a tőr elpattant és az én lelkem, az én életem fölröppent, mint a tőrből kiszabadult madár (Zsoltár 124,7). Ez is terminus technicus, mert speciális szó fejezi ki a madarásztört, azt a csapdát, amelybe belesétál szegény árva kis madárka, fölcsap a csapda, megfogja a madarat. De hogyha Isten ígéről beszélünk, és elmondtuk, hogy ez az ige világosságot ad, ez az ige életet ad, akkor azt is el kell mondanunk, hogy ez az ige meg is szabadít. Megszabadít ez az ige. Ahogy Pál apostol mondja Timóteushoz írott levelében, hogy az evangélistának, az Isten ígéje hirdetőjének az az egyik tiszte és szent kötelessége, hogy az ígét hirdetve fölébressze az embereket, akik az ördög tőrében voltak (2Tim 2,26).

Hogy fölébressze őket. Hiszen értjük jól, ez a kifejezés metaforikus. Nem vagyunk mi sem papagájok, sem verebek, sem baglyok, hogy madártörbe essünk – lelki értelemről van szó: az én ellenségeim, az istentelenek tört vetettek nekem, csapdát állítottak nekem. Isten beszéde szabadít ki.

Három nehézséget említett a zsolnáros. Ezek miatt mondja olyan bátran, hogy lába előtt szövétnek, mécses, lámpás, lába előtt világít az Isten igéje. Világít az Isten igéje, de nemcsak világít, hanem életet is ad és meg is szabadít. Idézzük fel újra a meghatározó képet. A szent sátor szövétnekei rögzített lámpások, a szentek szentje előtt vannak, ott a helyük. Nem a mi kezünkben vannak. Az ige nem zseblámpás. Az ige nem valami – most már mondhatom korszerűen is – mobiltelefon, amit előveszek, megnyomom a megfelelő gombot, és világítok vele. Az ige a szentek szentje felé hív, és annak világít, aki közeledik, annak világít, aki keresi az Istent, annak világít, aki siet az Istenhez, annak világít, aki vágyakozik az Istenhez, annak világít, akinek a szívében fölfolult az Isten iráni szeretet és igyekszik, hogy szabad és önkéntes áldozatot hozzon.

Az Ószövetség sosem határozza meg az önkéntes áldozat tartalmát. Az összes többi részletezi, a kultuszi törvények egészen pontosan szabályozzák, hogy mit tartalmazzon a fogadalmi áldozat, aztán a hálaáldozat, és mit kell vinni tisztulási áldozatul. Az önkéntes áldozat részleteit nem írja le. De a lényegét igen. Az pedig én magam vagyok. Ahogy Kálvin mondja: szívemet égő tiszta hálaáldozatul neked ajánlom, Istenem. Istenhez igyekezni, magunkat szabadon följátni – ezért világít az Isten igéje, ezért szövétneke az a mi lépteinknek. Világítson mindannyiatoknak Isten igéje, hogy meghívjon, utat mutasson, életet adjon és megszabadítson. Ámen

2015.01.11.

Lekció: 1Thesszalóniki levél 5,14-25.

Textus: 119. zsoltár 113-120.

Az állhatatlanokat gyűlölöm,
de a te törvényedet szeretem.
Menedékem és paizsom vagy te;
igédben van az én reménységem.
Távozzatok tőlem, gonoszok,
hogy megőrizsem az én Istenemnek parancsolatait.
Támogass engem a te beszéded szerint, hogy éljek,
és ne engedd, hogy megszégyenüljek reménységemben.
Segélj, hogy megmaradjak,
és gyönyörködjem a te rendeléseidben szüntelen.
Megtapodod mindazokat, a kik rendeléseidtől elhajolnak,
mert az ő álnokságuk hazugság.
Mint salakot mind elveted e földnek istenteleneit,
azért szeretem a te bizonyosságaidat.
Borzad testem a tőled való félelem miatt,
és félek a te ítéleteidtől.

Ma drámai részhez érkeztünk. Mondhattam volna ezt korábban többször is, ahogy olvastuk a zsoltárt, mert láttuk már, hogy az istenkövetés akadályokba ütközik, az istenszeretetből pedig sokszor megaláztatás lesz azok számára, akik szeretik Istent. Láttuk: az isteni törvény követése, az Isten igazságának elfogadása és az a szerint való élet ellenségeskedést vált ki, különösen azok részéről, akik a jót rossznak mondják, a rosszat pedig jónak. Mégis azt kell mondanom (az összes korábbi mélyreható, megrendítő felkiáltást, ütközést is figyelembe véve), hogy drámai részhez érkeztünk. Mintha valami

hirtelen indulatkitörés venne erőt a zsoltároson. Ezért, bár nem pontos a Szenczi Molnár Albert-zsoltárvers szava, amit énekeltünk, ahogy mondja: „ösztönösen” gyűlölöm a gonoszt, mert semmiféle ösztönösségről nincs itt szó, mégis úgy érezzük, és Szenczi Molnár Albert is jól érezte ezt, hogy itt nagy indulatkitörésről van szó. A zsoltáros olyan szavakat mond ki, amiket korábban nem mondott. Továbbá megszólít másokat is, holott eddig csak Istenhez beszélt, mint amikor a szerelmes vallomást tesz és megfeledkezik a külvilágról. Vagyis mintegy kiszól a vallomásából. Érzései, amelyeknek most hangot ad, azért is hökkentenek meg bennünket, mert az efféle kifejezéseket, bizony, mára már száműzték az úgynevezett politikailag korrekt világból. Ma már nem mondunk ilyet, hogy gyűlölöm... Tilos ilyet mondani. (Vagy nem tilos? Nem tudom. Európa évek óta meg van zavarodva: a gyűlöletbeszéd mehet, a gyűlölködőket megölni nem lehet. Így van, nem is szabad őket megölni. De tudjuk, hogy a beszéd ölhet. Nos, akkor most lehet gyűlölködni, és szóval ölni, vagy nem lehet? A mi korunk nagy ágendája, a politikailag korrekt ezeket a megnyilvánulásokat, érzéseket, mi több, szavakat, megpróbálja eltüntetni.) Bizony, meghökkent bennünket, hogy Isten igéjében ilyeneket olvasunk.

Azért is mondtam ezt, mert régebben eljött hozzám egy lelkes, okos ember, nagyon okos ember, aki tisztességes is, azzal a javaslattal, hogy püspökként hassak már oda, hogy a Bibliából bizonyos szavakat és kifejezéseket húzzanak ki. Ez lett volna a korszakalkotó javaslata: húzzunk ki néhány kifejezést a Szentírásból és akkor valóban csodálatos könyv lesz belőle, akkor mindenki szeretni és olvasni fogja. Na, én kettőt mondtam neki erre. Egyrészt, hogy nekem nincsen jogom senkinek a művét cenzúrázni. Az efféle kihúzogatós a

kommunizmusban volt divat. Például amikor gyerekkoromban olvastam Robinsón Crusoe történetét, és csak a cenzúrázott, szocialista kiadást olvashattam, nem találkozhattam azzal a résszel, amelyben Robinsón Crusoe leírja a megtérését. Tudjuk a történetét: partra vetődik egy lakatlan szigeten, a hajóroncsból kihoz néhány ládát és talál egy Bibliát. Aztán nagy magányában elkezd a Bibliát olvasgatni, és megtér. Ez a rettenetes fiatalember, aki zsványként élt, megszökött a szüleitől, kalandor akart lenni, ott a nagy magányában megtért. Nos, ha valaki egy 1960-as vagy 1970-es Robinsón Crusoe-kiadást kivesz a könyvtárból (ha van még olyan), ezt a történetet nem találja meg benne. Egyszóval azt mondtam az illetőnek: én nem javaslom, hogy a Bibliát cenzúrázzuk, akármilyen szépen hangzó indíttatása van is neki erre. Másrészt pedig beszélje meg a szerzővel, a Szentlélekkel ezt korszakos ötletét, merthogy a Szentlélek ihlette a szentírókat, az atyákat. És a zsoldárast is.

De nem akarom ezzel elütni azt, amit ennek a szakasznak az elején olvasunk, és megrendít bennünket. Azt mondja a zsoldáros: *az állhatatlanokat gyűlölöm, törvényedet szeretem*. Gyűlölök és szeretek. Ezzel bizony mi, keresztyének nem igazán tudunk mit kezdeni. Bár Ovidius versét még megtanultuk latinórán (odi et amo...), gyűlölök és szeretek, szoktuk is idézgetni, de a keresztyén ember, ahogyan Pál apostol is mondja a Thesszaloniki levélben, mindig és minden körülmények között szeret; rosszal rosszért nem fizet, mindenkit igyekszik szeretni, igyekszik mindenkivel jót tenni. De itt a zsoldárban: gyűlölök...szeretek. Hát, kedves testvérek, nem kell nagy humanistának lenni ahhoz, hogy az ember úgy gondolja, hogy ez a mondat talán kimaradhatott volna a 119. zsoldárból. De ha bátran belenézünk, valami mást látunk itt.

Vannak ugyanis ennek a föltolulásnak, ennek a kitérés-

nek: *gyűlölöm az állhatatlanokat, törvényt szeretem*, vannak különböző kulcsai. Először egy-két lélektani magyarázatot hadd hozzak ide. Ezekre korábban már utaltam. Többször említettem már, hogy Augustinus óta ezt a zsoltárt úgy nevezik a bibliamagyarázók, hogy: szerelmes vers. Ezt a zsoltárt egy szerelmes ember írja-énekli. És azt hiszem, lélektanilag teljesen elfogadható, hogy amikor valaki szeret valakit, összehasonlításokat is tesz, ugyan, mi volna nagyobb a szerelemnél, van-e nagyobb a szerelemnél? És belefér ebbe az is, hogy amikor valaki szerelmet vall, akkor – ha szabad ezt mondani – elhatárolódik. A szerelmes is elhatárolódik: csak téged szeretlek, a többit nem szeretem. Gyűlölöm. Sokféle vonatkozásban meg tud ez jelenni. Hadd idézzek egy tragikus példát. Amikor a filiszteus kémasszony, Delila hozzáhásitja magát Sámsonhoz, rögvest neki is lát feladatának, hogy ki tudja Sámson erejét. Újra meg újra könyörgőre veszi: mond meg, miben van az erőd?! Sámson csak játszik vele, hol ezt, hol azt, hol amaszt mond, nem akarja elárulni a titkát. Aztán végül Delila bedobja a csodafegyvert, s azt mondja: látom, hogy nem szeretsz, hanem gyűlölsz (Bírák könyve 14. rész). A szerelmes ember könnyen kerül ilyen határhelyzetbe: vagy szeretsz, vagy gyűlölsz, harmadik lehetőség nincs. Lehetne mondani, hogy a zsoltáros most csak azt akarja megfogalmazni, hogy én Isten választom és annyira szeretem Istent, annyira ragaszkodom Hozzá, hogy ez minden mást kizár.

Van egy másik lélektani magyarázat is, ez az identitás nagy kérdését érinti, ami persze sokkal több, mint pusztán lélektan, de azért az is: valahova tartozni kell. Sokszor megtörténik velünk is, hogy amikor elgondoljuk vagy kimondjuk, hogy kik vagyunk, hova tartozunk, akkor bizonyos megkülönböztetéseket teszünk. Nem mindig sül el ez jól, tudom, főleg, ha a politika kapja marokra a kérdést, és ideológiát csinál

belőle, aztán bolondítja az embereket. Amikor ösztöndíjas voltam az Egyesült Államokban, időnként roppant rosszul éreztem magamat abban a látszólag nagyon barátságos, de egyébként nagyon kemény és kegyetlen világban. Énbennem akkor a magyar identitás nagy lánggal lobogott, amit külön azzal igazoltam, hogy nem vagyok olyan, mint a hamburgerevők, meg a kóla-ivók meg a rágógumi-rágcsálók... Nem vagyok yankee, én magyar vagyok. S ezt el lehet szélsőségig feszíteni. Mintha tehát azt mondaná a zsoldáros: gyűlölöm az állhatatlanokat, mert a világ tele van csalással, hamissággal, gyűlölködéssel, és én gyűlölöm a hamisságot. És gyűlölöm a hamisság képviselőit, a hamisság az ellenségem. És mindezt azért, mert szeretem az igazságot.

Van ennek a meghökkentő mondatnak erkölcsi magyarázata is. Azt ugyanis, amit az előbb mondtam, bizonyos fókig el is tudjuk fogadni. Morális szempontból mindenképpen. A zsoldár több helyen szól így: gyűlölöm a hamis utat, gyűlölöm a hamis gondolatot. És itt a gyűlölet nem hamis érzést jelent, hanem konkrét és tényleges ellenségeskedést, mint amikor Ráhel és Lea, Jákob két felesége rivalizált egymással, és emiatt ellenséges viszonyba kerültek, gyűlölködtek. Ráhelt megvetés sújtja, mert nem fogan gyermeket (1Mózes 29). Itt tehát ütközés, harc van – és aki Isten törvényét szereti, az nem szeretheti a gonosz gondolatot. Mondom, ezt talán el tudjuk fogadni. Többször mondja a zsoldáros, hogy gyűlölöm a hamis utat, nem járok a gonoszság gondolata szerint (104, 128, 163 versek), de most itt személyekről beszél, nem útról, nem gondolatról, nem ideológiáról, még csak nem is magatartásról, hanem azt mondja, hogy *gyűlölöm az állhatatlanokat*. Állhatatlanok – nehéz szó ez. A Szenczi-féle zsoldárénekekben így van: kétlelkűek (vagy kétszívűek), és ez a nagyon pontos fordítás. Az eredeti hébergnyök nagyjából

azt jelenti, mint amikor kettéhasítanak valamit. Használják ezt a kifejezést a sziklahasadékra. Például Sámson egy ideig egy sziklahasadékban lakott (Bírák könyve 15). Meg jelenti azt is, amikor a fa kétfelé ágazik. Hasadék, elágazás, valamiféle kettősséget jelent a szó mindenképpen. Miután ebben a formájában – szó szerint fordítva: kettősek, vagy: hasadtak – csak egyetlen egyszer, itt a zoltárban olvasható, a régiiek – párversként olvasva a 113. verset – visszafelé keresték az értelmét: ha a zoltáros szereti Isten törvényét, akkor csakis gyűlölheti az állhatatlanokat, a kettős-szívűeket. Ha valaki az Isten törvényét szereti, akkor a törvényteleneket csak gyűlölheti. A régi Vulgata fordítók is adtak egy érdekes megoldást: azokat gyűlölöm, *akik benne is vannak, meg nincsenek is benne a törvényben.* Para-nomosz a görög szó. Olyan, mint a paranormális. Normális is, meg nem is. Most a törvényre alkalmazza a kifejezést a régi görög fordító: azokat gyűlölöm Uram, akik a szabályosság látszata alatt szabálytalanul, a törvényesség látszata alatt erkölcstelenül élnek. De sokat hallottuk ezt Magyarországon: lehet, hogy nem erkölcsös valami, nem tiltja a törvény! Sőt: lehet, hogy nem erkölcsös, de törvényes! Hány borzasztó dolgot követtek el ennek nevében csak ebben az országban! Valaki majd egyszer, harminc év múlva megírja a magyar vad-privatizáció történetét, s minden százból kilencvenkét esetre oda fogja mondani, hogy a paragrafus lehetővé tette, az erkölcs nem tette volna lehetővé. Erről beszél a zoltáros. Gyűlölöm azokat, akik a törvényesség látszata alatt törvénytelenek, akik szabályokra hivatkozva szabálytalanok, kettős játékot játszanak, kétszívűek, kettős lelkűek, árulók.

S azért mondtam, hogy drámai részhez értünk, mert a zoltáros a következő versekben leírja majd, hogy rettenetes erővel feszül rá ez a bomlott helyzet. Nem az erkölcsösöz

beszél a zsoltárosból. Sok szakaszt elolvastunk már, s láttuk: a zsoltáros rajongó ember, ez az ember szereti az Istent, ez az ember szeret szeretni, ez az ember szereti az igazságot, a becsületet, a tisztességéget. Nem erkölcsösöz. (Igen, vannak erkölcsösözök is, akik alig várják az alkalmat, hogy valamin megbotránkozzanak, alig pattan valami, rögtön felugranak, kiabálnak, hisztériáznak, ítéleznek.) A zsoltáros nem ezért mondja ezt, hanem azért, mert rettentő nehéz helyzetben van.

Azt mondja a 115. versben: *távozzatok tőlem, gonoszok, hogy megőrizsem az én Istenemnek parancsolatait.* Ezt máshol is olvastuk már: körülvettek – mondja a zsoltáros –, körülvettek a gonoszok, lesben állnak a gonoszok, arra várnak, hogy elveszítsenek, rá akarnak venni, hogy tévutakra menjek. De most mintegy kiszól: távozzatok tőlem, hagyjatok békén! De jó lenne ilyen helyzetben, amikor az embert nyomják, rángatják, passzírozzák, de jó lenne, ha lenne szövetségem! Lenne mellettem valaki! (Forduljanak felém az igazak – óhajtottam korábban.) Csakhogy kiderül, hogy akit annak gondolt (ti. a barátjának, segítőjének, szövetségésének), mert sokat hangoztatta a törvényt, sokat beszélt az igazságról, az Isten rendeléseiről stb. – arról hirtelen kiderül, hogy kétszínű. Cserbenhagyott. Ezért robban elő a zsoltáros szívéből, mint egy vulkán látványa: gyűlölöm a kétszívűeket, gyűlölöm az állhatatlanokat – de a Te törvényedet szeretem, hogy megmaradjak és éljek!

Nézzük csak még egyszer a helyzetet! Azt mondja: körül vagyok véve gonoszokkal, akik el akarnak fordítani az Isten útjától! Én belül vagyok, fenn, a fellegrámban (használjuk nyugodtan a harci kifejezéseket, hisz itt is mondja, hogy menedékem és pajzsom vagy, Uram!). Ez látszólag védett helyzet. Csakhogy ott, belül a várban, a védők között, ott ülnek – mai nyelven szölok – a relativisták! Nekik minden igaz, de

az sem igaz, hogy minden igaz. Szerintük így is lehet, meg úgy is lehet. Óvnak minden hamissággal szemben, de nem biztosak benne, hogy hamisság volna a hamisság. Kiáltoznak: maradjunk meg az Isten törvényében – aztán kifejezik kétségüket: nem is biztos, hogy törvény, amit Isten törvényül adott! Szeressük az Istent! – zsolozsmázzák a fülünkbe, de lehet, hogy nincs is Isten! – teszik hozzá fontoskodó pillantással. Ez az a nagy drámai helyzet, amelyben fölkiált a zoltáros, és ezeket a kemény szavakat mondja: gyűlölöm a kétszívűeket, az állhatatlanokat, akik szilárd védelmem kellős közepét aknázzák alá. Itt a nagy dráma, merthogy – hadd idézzem Illés prófétát! – eljön az ember életében az a pillanat, amikor meg kell értenie, hogy nem lehet kétfelé sántikálni. Nem lehet. Sokszor csináljuk ezt. Ugrálunk is féllábon. De amikor az Isten szent igazságával, törvényével nem elméletileg, hanem egzisztenciálisan, egész létünket meghatározó módon szembesülünk, akkor megértjük a próféta szavát, amikor így kiált Isten népéhez: meddig sántikáltok még kétfelé? Nem lehet. Nem lehet. Vészhelyzetben nem lehetünk relativisták, nem lehet tűzoltás közben azzal kísérletezni, hogy mondjuk, ha a benzint vízzel összekeverjük, az mennyivel fogja késleltetni a benzin berobbanásának az idejét. Ha tűz van, akkor tüzet kell oltani, ha baj van, akkor el kell hárítani a bajt. Ezt a helyzetet éli át a zoltáros: körül vagyok véve a gonoszokkal, szétszakítanak, széttépnek, elszakítanak Istentől – és akik a segítőtársaim, védelmezőim, bizalmasaim lennének, azok csak állhatatlanok...

És végül, amint utaltam is rá, van ennek a felkiáltásnak egy messzebb mutató magyarázata is, ez pedig egzisztenciális, vagy inkább úgy mondanám, hogy üdvösségbe vágó magyarázat. Megszólatat még valamit ebben a strófában a zoltáros.

A strófa utolsó részében azt mondja: *borzad testem a Tőled való félelem miatt és félek a Te ítéleteidről*. Szinte minden bibliamagyarázó azon töpreng, hogy itt valami ellentmondás van. Ha valaki szereti Istent, és féli őt, az csodálatos reménységek, ígéretek, megtapasztalások között jár. Miért mondja azt, hogy borzadok a félelemtől? – mintha azt mondaná, hogy páni félelem tört rá. Ugyanezzel a szóval írja le Jeremiás próféta a szent város pusztulását és azt mondja, hogy még azok is, akik képesek lettek volna valamit tenni, csak állnak tehetetlenül, mert páni félelem vett rajtuk erőt (Sir 3,47). Vagy Jób is ugyanezzel a szóval írja le, amikor bekövetkeznek életében a csapások, és fölkiált: amitől reszketve féltém, az történt meg velem (Jób 3,25). Ráz a hideg – mondja a zsolttáros – *a Tőled való félelem miatt*. De hát nem az az Isten útja velünk, kedves testvérek, hogy szeretetében meghív bennünket? Hát nem az a hívő embernek a boldog megtapasztalása, ahogy itt is mondja: a Te igazságod az én pajzsom?! Magam elé veszem azt a pajzsot, és védelemben vagyok. Hát nem úgy van, ahogy a Zsidókhöz írt levél mondja: megízleltétek az eljövendő világ erőit, és azok csodálatos erők? (Zsid 6,5) Miért mondja ezt a zsolttáros, hogy borzadok? Borzadok a Tőled való félelem miatt? Aztán azt is mondja, hogy: *félek a Te ítéleteidről*. S ez még csak fokozza a talányt, hiszen másutt ebben a zsolttárban éppen nem ezt mondja, hadd idézzem: a 20. versben azt mondja: Uram, ítéleteid után epekedve vágyakozom! Most akkor fél vagy vágyakozik? Azt mondja a 30. versben: Uram, az igazságot választottam, és ítéletedet tartom szemem előtt. A 39. versben azt mondja: Uram, jók a Te ítéleteid. A 75. versben: igazak a Te ítéleteid. A 43. versben: várom a Te ítéleteid. Huszonegyszer szerepel ebben a zsolttárban ez a szó: ítélet. Isten ítéletei. Húsz esetben azt mondja a zsolttáros, hogy epekedem utána, vágyakozom rá, jó, Uram, hozd el a

Te ítéletedet, ítéletedet követem stb. Sőt, azt mondja: Uram, a Te ítéleteiden, vagyis döntéseiden fundáltad az eget és a földet és minden azon áll meg. De itt azt mondja: félek a Te ítéletedtől.

Talán a magyarázat abban van, amit az előző versben mond, és ezért jeleztem, hogy ez egzisztenciális és üdvösséges magyarázat. *Mint a salakot, mind elveted a földnek istenteleneit, azért szeretem a Te bizonyosságodat.* Ez is érdekes szó. A salak a fémkohászatból származik, miután kiolvasztott a nemes fémet, a meddő ércet, vagyis a salakot félredobják, nincs többé rá szükség. Azt mondja a zsoltáros: így veti el Isten az istenteleneket. Azért használja ezt a képet, mert a folyamatban lát valami gondviselés szerűt. Élünk, visszük a dolgainkat, benne vagyunk – ahogy szokták mondani – a sűrűjében. Ilyenkor látjuk, hogy virulnak a gonoszok. Olvassuk el a 73. zsoltárt! Micsoda szerencsájuk van a gonoszoknak! S miért van szerencsájuk? Íme, itt van egy kép. Ég, ég az a világ-érc, izzik a kohóban, nagy lobogással. Mi csak ennyit látunk. Aztán eljön a szétválasztás, és Isten az együtt izzó nemes-fémet meg a szintén izzó meddőt szétválasztja, kiveszi a nemes fémet, az ezüstöt, az aranyat, a salakot meg félredobja. Ez a gondviselés nagy titka. Együtt élünk, egy világban vagyunk, együtt visszük a gonoszokkal az életünket, mert nem tudunk kerítést húzni, nem tudjuk magunkat gettóba zárni, nem tudjuk a szentek teokratikus köztársaságát megvalósítani. De látja a zsoltáros: az Isten majd félredobja a salakot. És ez félelmetes. Ezékiel próféta is segít ezt megérteni. Egy helyen leírja a saját népének a tragédiáját. Leírja, hogyan lett hűtlen Isten népe, hogyan sántikált kétfelé, hogyan volt kétszívű, hogyan csalta meg Istent, pedig Isten szerelmet fogadott neki. A 22. részben döbbenetes képeket használ a próféta. Itt azt mondja, hogy Isten összegyűjti népét, mint a salakot, s még egyszer,

mindent, ami törmelékben, szétszórtságban, elveszettségben van egyberak, és kiolvasztja belőle a maga ezüstjét. Így fog Isten bánni a népével. A szenvedő népnek mondja ezt, a gyötrelmek között levő népnek mondja. Azoknak mondja, akik a zsoldárossal együtt így kiáltanak fel tiszta szívükből: távozzatok tőlünk, gonoszok, gyűlölöm a kétszívűeket és az állhatatlanokat! És hiába kiáltanak így. Azt mondja a próféta: Isten még egyszer mindent összegyűjt és tűzre vet. A salakot még egyszer megégeti – hátha maradt még benne drága fém. Hát hogyan borzadna a testem, hogyan rázna a hideg. Rettenetes dolog az élő Isten kezébe esni!

S csak egy mondatot mondok már erre. Rettenetes dolog az élő Isten kezébe esni, de kegyelmes dolog az élő Isten kezébe odaadni magunkat. Vágyom a Te igazságodat, jók a Te ítéleteid, szeretem Uram a Te ítéleteidet, – félek a Te kezébe esni, hadd *adjam* magamat a Te kezébe! – Ámen.

2015.01.25.

Lekció: Efézusi levél 1,3-10.

Textus: 119. zsoltár 121-128.

Méltányosságot és igazságot cselekedtem;
ne adj át nyomorgatóimnak!
Légy kezes a te szolgádért az ő javára,
hogy a kevélyek el ne nyomjanak engem.
Szemeim epekednek a te szabadításod és
a te igazságod beszéde után.
Cselekedjél a te szolgálóddal a te kegyelmességed szerint,
és a te rendeléseidre taníts meg engem!
Szolgád vagyok, oktass,
hogy megismerjem a te bizonyosságaidat!
Ideje, hogy az Úr cselekedjék;
megrontották a te törvényedet.
Inkább szeretem azért a te parancsolataidat,
mint az aranyat, mint a legtisztább aranyat.
Igaznak tartom azért minden határozatodat,
és a hamisságnak minden ösvényét gyűlölöm.

Mióta a nagy magyar tudós kutató, Selye János megírta első tanulmányait a stresszről, amely igen érdekes és bonyolult folyamat az emberi szervezetben, azóta vitatkoznak arról is, hogy szükség van-e a stresszre, és ha van szükségünk stresszre, meddig és mekkora mértékű stresszre van szükségünk. Van olyan gondolat, amely szerint egyáltalán nincs szükségünk stresszre, mert ha az embert ilyen hatás, nyomás, terhelés éri és elindulnak a szervezetben a védekező folyamatok, akkor a szervezet túlzásba eshet, vagy az ellen-stressz lesz túl nagy, s akkor abból lesz a baj. Mások azt mondják, hogy nem baj,

ha a növekedésben levő embereket legalább tizennyolc éves korukig kitesszük valami nagy terhelésnek, valami poroszos drillnek, kell ez a stressz, hogy a fiatalok megtanulják a rendet, túlélő késztetéseik fölszabaduljanak. Én nem tudom ezt a vitát eldönteni, nem is akarom. Csak a régi mondást hadd idézzem: teher alatt nő a pálma. Ez is azt fejezi ki, hogy valami terhelésnek kell lennie, hogy aztán az ember később nagyobb terheket tudjon elhordozni.

A múltkori szakaszban arról hallottunk a zsolttáros nagy drámája kapcsán, hogy olyan nagy teher nehezedik a reá, amelytől jólneveltségét, tapintatát veszítve erős, számunkra talán megdöbbenő indulat fakad ki belőle. Mi, különösen az Újszövetség gyermekei, már olyanokat nem mondunk, mint amit az előző részben a zsolttáros kiáltott: gyűlölöm az állhatatlanokat, a kétszívűeket! Szólottam is néhány szót arról, miféle magyarázatokat tudunk ehhez a felkiáltáshoz hozzáfűzni, akár lélektani, erkölcsi, egzisztenciális szempontból. De az okát igazán nem árultam el, hogy mi váltotta ki a zsolttárosból ezt a felkiáltást. Csak körülményeket fogalmaztam meg. Hadd ismétljem meg röviden ezeket: annyira szerelmes Istenbe, hogy valakit oda kell állítania ellentétként: őt szeretem, amazt meg gyűlölöm. Felhoztam a morális késztetést is. Ez olyan erős, hogy feketén-fehéren akarja megmutatni a jónak és a rossznak a valóságát. S harmadjára már közel jutottunk a mai szakaszhoz is: egzisztenciális indokot is említettem. A zsolttáros reszket, fél, s ezt mondja: *megtapodod mindazokat, akik rendeléseidtől elhajolnak, mert az álnokságuk hazugság. Mint a salakot, mind elveted a földnek istenteleneit, azért szeretem bizonyosságaidat, borzad testem a Tőled való félelem miatt és félek a Te ítéleteidtől.* Ehhez még Ezékiel próféta jövendölését idéztem, aki arról beszél, hogy bár már összeomlott Isten népe, már megsemmisült minden, s bár félre

van vetve, mint a haszontalan, meddő kohósalak, de Isten eljön, összegyűjti a salakot (ami már nem jó semmire), s még egyszer kohóba veti, még egyszer megégeti: hátha van benne valami. Ez az, amiért a zsoltáros azt mondja: borzadok az Isten ítéletétől. És reszketek, félelem és reszketés tölt el.

Hogy mi ennek az állapotnak az oka, mi idézi ezt elő, arról lényegét tekintve a mai szakaszban hallunk. (De kérem, az előző rész nagy drámáját mindenki vegye figyelembe!) Arról beszél most a zsoltáros, így kiált fel rögtön: *méltányosságot és igazságot cselekedtem, ne adj át nyomorgatóimnak!* Peres helyzetről van szó. Igen. Ki kell mondanunk, hogy van abban valami gondviselészerű, valami isteni pedagógia (még ha nem szeretjük is mindig ezt a pedagógiát), hogy Isten időnként megengedi (mi több, utólag visszatekintve látjuk, nemhogy megengedte, hanem egyenest belevitt bennünket abba), hogy peres ügyünk legyen. Olykor éppen valami peres ügyünk révén tanít meg bennünket Isten igazán félni – igazán félni az Ő ítéletét. Vagyis mielőtt még eljönne az a pillanat, amitől annyira reszket és fél a zsoltáros, mert nem szeretne odaállni Isten ítélőszéke elé, azelőtt egy másik ítélőszék előtt is meg kell állnia. Azt nem mondom, hogy ez a főpróba, hanem inkább valamire megtanítgat bennünket Isten ezzel.

A zsoltáros, úgy tűnik, itt fiktív pert indít önmaga ellen. Vannak helyzetek, amikor szorongató, nehéz helyzetben levő embereknek – sok esetben lelkipásztoroknak! –, amikor gyanúsítgatják őket, azt szoktam tanácsolni: indíts magad ellen eljárást. Panaszold be magadat, idéztesd magad bíró elé, s ha aztán a bíró tisztázott, mert ártatlan vagy, dugd le azt az ítéletet ellenfeled torkán. Mert tudjuk, a rágalom természete olyan, hogy akinek azt a nyakába akasztották, le nem veszi onnan; akit kabátlopás ügyébe keverték, akit megsusároltak, jaj, nagy bajban van, mert ha hallgat, akkor azt mondják:

azért hallgat, mert vaj van a fején, ha meg védekezik, azt mondják: lám, van ott valami, védekezik. Nem tudunk mi ezekből a helyzetekből jól kijönni. Ez is itt olyan helyzet, amelyből nem lehet jól kijönni, csak gyorsan.

A zsoltáros tehát mintegy pert indít önmaga ellen. Odaáll Isten elé, és ilyen bátran mondja: *méltányosságot és igazságot cselekedtem*. Igen, csak így, ilyen bátran odaállni Isten elé, ilyen önbizonyítványt tartani elé, hogy ti. méltányos és igazságos voltam – nagy bátorság, nagy rizikó. De érezzük a zsoltáros szavából, hogy nem önhittségből beszél. Szorult helyzetben van. Hadd utaljak korábbi szakaszokra, emlékezzünk: például a 23. versben azt mondja: *Uram, taníts meg engem a Te utadra és igazságodra, mert összeültek ellenem a hatalmasok*. Akkor elmondtam annak a versnek a magyarázatánál, hogy ez az összeülés nem kupaktanácsot jelent, hanem a bíróság összehívását. Perrendtartásra összegyűltek ellenem a hatalmasok. A 84. versben így kiált a zsoltáros: *Uram, mikor tartasz a hatalmaskodók, és a kevélyek felett ítéletet? Mikor tartasz ítéletet felettük? Emlékeztek, elmondtam ennek kapcsán, hogy az Isten emberének sok esetben az lehet a legmélyebb kérdése, hogy mikor ér véget a baj. Uram, mikor tartasz felettük ítéletet, mikor jön el az a pillanat, amikor azok, akik a Te törvényedet két lábbal tapodják, akik kiforgatják igazságodat, akik a legszentebb dolgokból csúfot űznek, akik hatalmaskodnak a világban, ráülnek a szegények, a kiszolgáltatottak, az özvegyek, az árvák fejére – ítéletre mennek?! Uram, mikor lesz itt rend?*

S most mintha a zsoltáros nem bírná kivárni az időt, hogy mikor lesz ez, hanem elébe megy, és – odaáll... a vádoltak helyére. És pert indíttat maga ellen, és provokálja az ítéletet. Így kezdi: *méltányosságot és igazságot cselekedtem, ne adj át nyomorogatóimnak, légy kezes a Te szolgádért az ő javára, hogy a kevélyek el ne nyomjanak engem*. Istent kéri fel kezesnek. Megdöb-

bentő ez. Az imént idéztem a 84. verset: Uram, mikor tartasz ítéletet? De a 23. versben is Isten ítéletes közbeavatkozását kívánja. Ám itt nem azt mondja, hogy Uram, összegyűltek ellenem a kevélyek, a hatalmasok, megvádoltak, kiforgatnak, megsemmisítenek, lenyomnak, – lépj fel mindenek igaz ítélő bírójaként!! Hanem olyan jogi eljárásra utal, amit ma is ismerünk, ámbár többnyire inkább a pénz, meg a hitelek világából. Azt mondja: Uram, lépj fel *kezesként!* Nem bíróként, hanem kezesként! S ez, hadd mondjam ki: döbbenetes. Kezesként lépj fel, Uram! A mi szívünk arra hajlik, és úgy hajlik, ahogy várjuk szent reménységgel Jézus Krisztust, aki léssen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. Uram, mikor tartasz ítéletet? Elég volt már, elég volt már ebből a világból, elég volt már a hatalmaskodásból, elég volt az igazságtalanságból, elég volt már abból, hogy a legszentebb dolgokat sárba tapossák, elég már abból, hogy szájba verik azokat, akik melletted, az igazság, a jóság, a szépség és a szentség mellett szólnak! Elég volt már abból, hogy a legdémonibb dolgok ülnek a csúcson! Hát várjuk, várjuk az Adventurus-t, a mi Urunk Jézus Krisztusunkat, tegyen ítéletet élők és holtak fölött. Mikor jössz el – ítélni?!

De mit mond itt a zsoltáros? Uram, légy kezesem! Tudjátok, mit jelent ez, testvérek? Aki kötött már bankszerződést és beírt valamit a szerződésbe fedezetül, például beírta a lakását, a vagyonát, vagy beírta az életét, és aztán elakadt a visszafizetnivalóban és megjelent a végrehajtó, és vitte házáat, autóját, életét, az már sejti, hogy miről beszélek. Ha valaki úgy szerződött, hogy valakit beírt kezesnek, az pedig azt jelenti, hogy ha nem tud fizetni, fizet helyette a kezes. A Példabeszédek könyve lépten-nyomon attól óv bennünket, hogy kezeséget vállaljunk. Mély és bölcs tapasztalatból mondja ezt. Hány barátság ment tönkre emiatt, hány család élete rob-

bant fel emiatt, hány rokoni kötelék szakadt meg, mert valaki kezességet adott, és akinek adta, nem tudott fizetni és a kezeshez jött a végrehajtó? Ez a törvény: valakinek fizetni kell. Nem vagyok híve a szlengre fordításnak, de a Példabeszédek tanítását jobban értjük, ha így mondom: a kezes viszi el a balhét. S mit mond itt a zsoltáros? Figyeljük: méltányosságot, igazságot cselekedtem, ne adj át nyomorgatóimnak, *légy kezes a Te szolgálóért!* Isten legyen a balek, Isten vigye el a balhét? – micsoda helyzet ez?! Igen, így kiált a zsoltár. És nem pimaszság ez, mert hozzátoldja kéréséhez: *cselekedj a Te szolgálóddal kegyelmességed szerint, rendeléseidre taníts meg. Szolgád vagyok, oktass engem, hogy megismerjem bizonyosságaidat.* Majd így szól: *ideje, hogy az Úr cselekedjék!*

Ez a felkiáltás (ideje, hogy az Úr cselekedjék!) megint arra emlékeztet bennünket, amit a 23. és a 84. versben olvastunk, és majd később is fogunk a zsoltárban hallani, és amit hallunk a prófétáktól, hallunk a szent emberektől is: *mikor, Uram, mikor jön el a Te igazságod, mikor támad fel a Te napod?* *Ideje, hogy az Úr cselekedjék.* De a zsoltárosnak ez a türelmetlen felkiáltása immár nem bosszúállásra való várakozás, mert teljességgel átszínezi az iménti kérése: Isten álljon a helyére kezesként! Várunk Isten teljes igazságának a kibontakozására – és esdeklünk, hogy Isten legyen a kezesünk legnehezebb perünkben! A szívünkben is együtt kell tartani ezt a kettőt. Igen, várjuk az Isten ítéletét, imádkozunk érte. Ne féljete, imádkozni azért, hogy jöjjön el a mi Urunk Jézus Krisztusunk, és tegyen ítéletet élők és holtak fölött. Ne legyünk álszemérmesek. Ne hallgassátok azt az ócska muzsikát, amit kétszáz éve füttyölnek a fülünkbe az ateisták meg az istentelenek, hogy mi valami bosszúállásra vágyó keresztyének volnánk! Egyszer olvastam egy könyvet, valami ateista testvér írta a Mennyei jelenések könyvéről, mondván, hogy

az nem egyéb, mint az elnyomott keresztyén agrárproletárok bosszúvágyának mennyei kivetítése. Nahát, tényleg? De ha halljátok is ezt a muzsikát (pontosabban, vádat ellenünk), a másik oldalról ellenanyagként, ellen-stresszként halljátok azt is, amit most a zsolttáros mond, és vegyétek a szívetekbe, mert az evangélium titka van ebben, amikor így kiált: *légy kezes a Te szolgáért! Ideje, hogy az Úr cselekedjék.*

Mikor van itt az az idő? A zsolttárok ezt hogy „ideje van”, egészen különös szóval fejezik ki. A héber nyelvben ez inkább afféle rámutató szó. Úgy is lehetne fordítani, hogy: itt! Vagy: íme! Vagy: ez! Kis unokám beszélni tanul, valószínű, hogy tanár lesz belőle, nagyon tud kérdezni. Soha nem mondja semmiről, hogy mi volna, holott tudja, hanem kézen fogva odavezet és azt mondja mutogatva: ez, ez...!, és akkor nekem kell mondanom, hogy ez: villanykapcsoló, ez: szék, ez: könyv, ez, ez..., szépen mindent végigkérdesz. Most nem kérdésben, hanem állításban így hangzik a szó: ez! Ez az, Uram, ez az itt: itt az idő, hogy cselekedj. Ez itt az idő, hogy cselekedj! Ugyanezt a szót használja a zsolttáros, mikor a nyomorúság *idejéről* beszél. Vagy amikor azt mondja: hívj segítségül engem a nyomorúság *idején*, és én megszabadítalak téged, és te dicsőítesz engem! (50. zsolttár. De kedves igénk ez!) A 110. zsolttár a szükség *idejéről* beszél. Mikor van itt ez az idő? A Prédikátor könyvének harmadik részében is pontosan ugyanez a szó áll, amikor sorolja a prédikátor bölcsen, higadtan, szárazon: mindennek rendelt *ideje* van, *ideje* van az ég alatt minden akaratnak, *ideje* van a születésnek, *ideje* van a meghalásnak, *ideje* van az ültetésnek, *ideje* a kiszaggatásnak, *ideje* a megölésnek, *ideje* a rontásnak, *ideje* az építésnek, *ideje* a sírásnak és *ideje* a nevetésnek... Nem is sorolom végig, csak jelzem, a prédikátor színjőzan, bölcs felsorolásában egyet nem olvasunk. Azt nem olvassuk, amit a zsolttáros mond: *ideje*

van az Úr cselekvésének. A Prédikátor csak azt sorolja fel, hogy a mi életidőnkben minnek van meg az ideje. Mert mindennek megvan az ideje. Hiába állítjuk hátrébb vagy éppen előrébb az óramutatót, hiába készítünk magunknak naptárakat és terveket, családi tervet, élet-tervet, munkatervet, ötéves tervet, százéves tervet, kölcsön-visszafizetési tervet, kertásási tervet (tele van az életünk tervvel!) – észre sem vesszük, nem is érzékeljük, a Prédikátor sem mondja, hogy mikor van *ideje* az Isten cselekvésének. Ám a zsoltáros fölkiált, és kimondja, azt mondja: *ideje, hogy az Úr cselekedjék.* Miért is? Mikor is? Miből áll össze ez a rámutatás: ez, ez itt az idő? Íme a válasz: *mert megrontották a Te törvényedet.*

Ez az a helyzet Isten gyermekeinek életében (nagy és drámai pillanat ez), amikor szabad, belátó és bölcs szívvel magunk fölé emeljük az Isten törvényét és kimondjuk, hogy több a törvény, mint én vagyok. Nehéz pillanat ez. Nem tudjuk mindig kimondani. Mert inkább úgy szokott lenni, hogy nehéz nekünk a törvény, megrettent bennünket a törvény, megbénít bennünket a törvény. Ha törvény van, akkor nem csináltunk azt, amit akarunk, – és magunkat visszük oda Isten elé: Uram, könyörülj rajtam, Uram, ments meg engem, Uram, oldozz fel engem, Uram, adj nekem kimenetet, Uram, ne torold meg, hogy törvénszegő voltam! Sok-sok ilyen kérésünk van. És bizony, így is indult ez a szakasz. Azt mondja a zsoltáros: állj mellém kezesként, fizess helyettem, ródd le az árat, hogy kiszabaduljak ellenségeim kezéből! De amikor föleszmél és fölkiált: Uram, valóban eljött az ideje, hogy cselekedj, akkor már nem azt mondja, hogy érettem cselekedj, hanem azt mondja: Uram, lépj fel, mert ha nem lépsz fel, akkor mindennek vége van, mert két lábbal tapossák a Te törvényedet. Megsemmisítették törvényedet. A törvényt, amiről hallottuk, hogy ez az út, a törvényt, amiről hallottuk, hogy

ez a kapu, amelyen át Isten világába beléphetünk, a törvényt, amelyről hallottuk, hogy ez a szabadság jó rendje, a törvényt, amelyről hallottuk, hogy az élet szent szabálya, földre taposásák. Ideje, hogy az Úr cselekedjék.

Mikor van itt ez az idő? Bizonyos vagyok benne, hogy ki-ki érzékenysége, törvényszeretete, tapasztalata, és stresszhelyzete alapján igen változóan tudja úgy érezni, hogy *ideje*, hogy az Úr cselekedjék. Lépjen fel Isten, álljon mellém kezesként, mentesítsen engem az ítélet alól. Bár sóhajunk Krisztusra utal, de ki-ki másképp érzi az időt. Mégis, hadd idézzek két ígét, melyek segítenek sóhajunkat és sürgetésünket egybetartani. A sóhaj, ismétlem, ez: állj mellénk kezesként! A sürgetés pedig ez a türelmetlen kiáltás: ideje, hogy az Úr fellépjen és cselekedjen!

Először is ezt a különös, sajátos szót, hogy „ideje van” görögül egyszerűbben mondjuk, mint héberül. Görögül ez a kairosz – a minősített idő, az alkalom, a sajátos idő. Ezt először akkor olvassuk, amikor Nőé kibocsátja a galambot a bárkából, és azt írja a szentíró: *alkonyat idején* visszatért a galamb, csőrében olajággal. Itt olvasható először ez a szó, hogy ideje – idején. Nem olyan idő ez, amit a kronométeren mérünk. Nem a pusztá reggel, nem a pusztá dél, nem a nappal adott szakasza, nem az éjszaka, hanem: *az az idő*. Másodszor az Efézusi levélből már olvastam azt a szakaszt, ahol Pál apostol a szabadító Istent magasztalja és azt mondja, Isten kinyilatkoztatta az idők teljességére nézve, hogy Jézus Krisztusban egybeszerkesztte magának mindeneket, mennyieket és földieket... Ez az az idő. E között a két idő között élünk. A vízözön után kezdődik (újra) az embervilág élete, s tart addig, amíg a megváltó és szabadító Krisztus eljöttével, Isten üdvözítő akaratának végső beteljesítésével majd egybeszerkesztetik minden. Minden, amit az ember szétszedett,

minden, amit az ember széttaposott, darabokra tört – akkor Isten törvénye is egybeszerkesztetik, s újra a látható lesz: az a szeretet élettörvénye. És egybeszerkeszt Isten mennyeit és földit. Addig, ha ugyan közeledünk Istenhez és nem távolodunk Tőle, addig, biztos vagyok benne, ott lesz a szívünkben és életünkben ez a két indulat, ez a két kérés. Egyrészt ez: *légy kezes a Te szolgálóért!* És mi ebben alázattal tanuljuk az evangélium nagy titkát, ahogyan a mi egyetlen igaz kezesünk, a mi Urunk Jézus Krisztusunk odaállt a helyünkre és megadta az árát minden bűnünknek. És ott lesz, másrészt, a szívünkben a másik indulat is: *ideje, hogy az Úr cselekedjék!* Mert törvénye széttapostatott, mert igazsága a porban hever, mert szabadításra vár minden szolgálója és minden gyermeke. Hogy személyesen kinek-kinek mikor van itt ez az idő, arra megtanít a prédikátor. De hogy együtt mindannyiunknak, Isten gyermekeinek mikor van itt ez az idő, arra az Efézusi levél tanít meg magasztaló soraival: az időknél teljességében, amikor Isten egybeszerkeszt magának mindeneket, mennyieket és földieket. Csatlakozom azokhoz a pszichológusokhoz, akik azt mondják: nem baj, ha olykor stressz éri az embert. Hogy tudjuk bátor szívvel, jó lélekkel kiáltani: Uram, légy az én kezesem – és tudjuk epekedő szívvel kiáltani: ideje van, hogy az Úr cselekedjék. Ámen

2015.02.01.

Lekció: Római levél 7,12-8,3.

Textus: 119. zsoltár 129-136.

Csodálatosak a te bizonyságaid,
azért az én lelkem megőrzi azokat.
A te beszéded megnyilatkozása világosságot ad,
és oktatja az együgyűeket.
Szájamat feltátom és lihegek,
mert kívánom a te parancsolataidat.
Tekints reám és könyörülj rajtam,
amiképen szoktál nevednek kedvelőin.
Vezérelj utamat a te ígéd szerint, és ne engedj,
hogy valami hamisság uralkodjék rajtam!
Oltalmazd meg az emberek erőszakosságától,
hogy megőrizsem a te határozataidat!
A te orcádat világosítsd meg a te szolgálodon,
és taníts meg a te rendeléseidre!
Víznek folyásai erednek az én szememből azok miatt,
akik nem tartják meg a te törvényedet.

Ma emelkedőhöz érkeztünk abban a nagy hullámvásban, amit eddig a zsoltár olvasása során átélhettünk. Igen, hol fel-emel bennünket a zsoltár, és csodálatos magasságokig jutunk, hol pedig alászálltunk a zsoltárossal együtt lelki hányattatásokba, gyötrelmekbe, küzdelmekbe, megpróbáltatásokba. Most, úgy látom, ebben a szakaszban följebb emelkedve láthatunk mindent. Ez a szó emel ebbe a magasságba: csodálatos. *Csodálatosak a Te bizonyságaid...* De mielőtt e szavak magyarázatához kezdenénk, foglaljunk össze néhány gondolatot, amit a a korábbi szakaszok során hallottunk. Egé-

szen pontosan, ezek nem gondolatok, hanem kulcsfogalmak. Nem tudom, hogy keveredek majd ki ebből a terminusból, de most nem találtam jobbat! Igen, van néhány szó, amelyek újra meg újra előjönnek a zsoltárban, szinte mindegyik minden egyes szakaszban! Hét ilyen meghatározó szó vagy fogalom van itt: törvény, bizonyság, út, határozat, rendelés, parancsolat, ítélet. Kezdtem külön-külön megszámolni mindegyiket a zsoltárban, aki akarja, utánajárhat, s ha pontatlan voltam, jelezze, ki fogom javítani a feljegyzéseimet. A törvény 23-szor, a bizonyság 13-szor, a határozat 21-szer, a rendelés 21-szer, a parancsolat 20-szor, az ítélet 23-szor, az út 18-szor, de az igés változatokba (törvénykezik, bizonyít, rendel, jár [az úton] stb.) bele sem kezdtem... A lényegét hadd olvassam még egyszer: *Boldogok, akiknek útjuk feddhetetlen, akik az Úr törvényében járnak.* Így kezdődik a zsoltár. Ez a vezértétel.

De, hadd mondjam meg, azért kezdtem bele olyan nehézkesen a szavak dolgába, mert az a tapasztalatom, hogy amikor fogalmakról kezdünk beszélni, éspedig fogalmi precizitással, nagy alapossággal, akkor valahogy mégiscsak lesoványítjuk a dolgoknak az értelmét vagy a jelentőségét, hiszen elvonatkoztatunk valamit az életből. A tapasztalatból kategória lesz, vagy éppen a nagy üzenetekből, amelyek megnyitnak számukra az isteni világban egy-egy nagy titkot, csak egy szó marad és semmi több. Ezzel szemben mély meggyőződés, hogy amikor a zsoltáros szakaszból szakaszra, rendről rendre, betűről betűre egy-egy meghatározó fogalmat (törvény, bizonyosság, út, határozat, rendelés, parancsolat, ítélet – s ezek mind-mind Istenéi) belefoglal ebbe a szép szerelmes énekébe, újra meg újra kinyit egy-egy ajtót az Istennel való tapasztalathoz. És közben segít bennünket, mert nemcsak a magát osztja meg, nemcsak a maga tapasztalatát mondja el, hanem segít minket, hogy mi magunk is rendezzük, soroljuk, kife-

jezzük az Istennel való dolgainkat, tapasztalatainkat: ahogy Isten útján járhatunk, ahogy Isten törvényének engedelmeskedünk, az Isten bizonyosságait befogadjuk, az Isten határozatain gyönyörködünk, az Isten jó parancsolatait megízleljük és Isten ítéleteihez igazítjuk egész életünket. Ahogy soroltam a számokat, látható volt, hogy némelyik szó nem szerepel minden egyes szakaszban (22 nagy szakasza van a zsoltárnak). De folyton váltakoznak egymással, ahogy váltakoznak az Istennel való tapasztalataink is. Ezért mondom, hogy itt nem fogalom-együttesről van szó, vagy valamiféle rendszerbe foglalt szó-együttesről, hanem útról – fel és le, vagy, ha szabad ezt mondani: az életünkről, mélységeivel, emelkedőivel, tempójával, pangásaival.

Ma tehát emelkedőhöz érkeztünk. S ennek az emelkedőnek ez a neve: a *csodálkozás* helye. Igen, amikor az ember sűrű erdőn hatol át, s érzi, hogy útja felfelé visz, emelkedik, majd megérkezik egy kilátóhelyre és onnan visszatekint azokba a mélységekbe, amelyeket megjárta, és azokra az utakra, amelyeken járva feljutott a magaslatra, akkor legelőször és végig: csodálkozik és ámul. Hogy például milyen gyönyörű és szép mindaz, és milyen titokzatos értelme van mindannak, ami mögöttünk van! De most pontosítva azt kell mondanunk: a zsoltáros azon csodálkozik, hogy milyen csodálatosak az Isten bizonyosságai, Isten megnyilatkozásai, Isten önmaga mellett való tanúságtételei és az isteni igazság megerősítései. Csodálja Isten bizonyosságait, és ez az ámuldozás valójában lelki visszatükröződése annak, amit Mózes így mond énekében Istenről: Te csodatevő vagy. Akkor éneklé Mózes ezt a csodálatos éneket (emlékszünk rá), amikor Isten népe az egyiptomi fogságból kijövén száraz lábon áthalad a megnyitott Veres-tengeren, s ahogy az utolsó szabadult rabszolga is átér a szabadság földjére, újra összecsap a víz, amelyben megsem-

misülnek az őket üldöző egyiptomiak. Annyira meghatározó tapasztalat lett ez, hogy ezt a sajátos szót: Isten csodát tesz vagy csodatevő (bár vannak erre más kifejezések is), ebben az alakban igen ritkán használja a Biblia, s ha igen, jórészt mindig erre utal vissza. Ez a csoda – ez a szabadítás. Ez a csoda a szabadítás ősmintája. A 77. zsoltárban (panaszének) Istent várva egyszercsak fölkiált a zsoltáros: *megemlékezem hajdani csodáidról!* – és fölidézi a Veres-tengeren való átkeletést. A 78. zsoltár is Isten szabadításáért könyörög, de ez már nem egyéni szabadítás, hanem kollektív szabadítás lenne, s azt mondja a zsoltáros az Úrról: *Atyáink előtt járva csodákat művelt. Átvitte őket a tengeren.* Vagy a mi egyik kedves zsoltárunk, a 89. zsoltár ezt mondja: *az egek beszélnek és hirdetik a Te csodadolgodat.* És ott is erről a nagy szabadításról beszél.

Olyan meghatározó lett Isten népe életében ez a csodálatos nagy szabadítás, hogy később Pál apostol ehhez hasonlítja a Római levélben a bűnből való szabadítást is. Ezzel példázza a megkereszteltetést, a bűnökből való megmosatást. Ahogyan a zsidók bementek a Veres-tengerbe, majd feljöttek belőle, vagyis bementek a halálba – mert a tenger itt a halált jelenti! – és új életre jöttek föl belőle, ilyen a keresztség. Elmerítettünk a keresztségbe, mintegy a halálba, és fölbukkanunk belőle az új életre. Aztán másutt azt mondja, hogy ahogyan Isten Mózes keze által kiszabadította népét Egyiptomból (Egyiptom mindig a bűnt, a halált jelenti az Ószövetség metaforikus nyelvén!), így szabadított ki bennünket Jézus Krisztus a bűnök halálából, a bűnök Egyiptomából, a régi élet Egyiptomából. Csodálatos ez, csoda, ez a csoda!

Nos, amikor a zsoltáros azt mondja, hogy *csodálatosak a Te bizonyosságaid, ezért az én lelkem megőrzi azokat*, nem csak úgy általában beszél arról, hogy Isten így, vagy úgy, vagy amúgy bizonyóságot tesz magáról (ámbár erre is utal, hiszen tele a

világ, tele az életünk, tele van minden Isten bizonyosságaival), hanem eleve utal is erre a nagy szabadításra. Ez majd később a zsoltár ezen szakaszából ki is fog derülni.

Ugyanakkor azt is el kell mondani, hogy amikor az ember egy-egy magaslatra, kilátóhelyre fölérkezik, ott csodálkozva körülnéz, ámul, hogy mi mindenben ment át és hogyan került oda – ott, abban a magasságban látja meg igazán a mélységet is. A szabadításban értjük meg igazán, micsoda borzalom volt az, hogy rabok voltunk. Megigazulván értjük meg – mondja Pál apostol – mit jelent az, hogy a bűnök foglyai voltunk. Megkegyelmeztetként tapasztaljuk meg (mintegy vissza-élve magunkat), mit jelentett valójában az, hogy hadifoglyai, rab-szolgái voltunk a bűnnek. Jézus erre nézve meghatározó példázatot mond el, ismerjük mindannyian: az adós szolga példázatát. A történet szerint a királynak tízezer talentummal tartozik egy embere, de ő elvesztegette a rábízottakat, s mikor számadásra megy, nyomban könyörgőre fogja a dolgot, hogy megmeneküljön: légy hozzám, Uram, türelemmel, s mindent megfizetek néked! Persze nem lehet azt megfizetni, tudjuk. És az ura is tudja – mégis elengedi. Nem azért, hogy megfizessen, mert az lehetetlen, hanem amnesztiát ad neki. Kimenvén – szabadultan – ez a szolga, találkozik szolgatársával, aki a történet szerint száz dínárral tartozott neki, pár fillérrel. Nekiesik, fojtogatni kezdi, s követeli várományát. S mit mond a szolgatársa? – Ugyanazt, amit odabent mondott ő a királynak. Légy türelemmel hozzám, s mindent megfizetek néked. De nem engedett, hanem az adósok börtönébe vetette társát. S ezt meghallva a király visszahívhatja, gonosz szolgának nevezi, és megbünteti – és azt mondja neki: úgy kellett volna cselekedned, ahogy én cselekedtem veled.... Ez lüktet itt, ebben a zsoltárversben is, hogy amikor Isten az Ő kegyelmével fölemel bennünket, amikor bizonyosságát adja jóságának, sze-

retetének, irgalmának, és ez átjár bennünket, akkor kezdjük valóban megérteni, hogy milyen mélységekből szabadított ki minket. A magasságból látni igazán a mélységet. A kegyelem állapotában látszik igazán elesettségek és bűnünk, amiből Isten kiszabadított bennünket. Ahogyan Luther mondja az egyik asztali beszélgetésben, amikor beszámol a barátainak, hogy éjszaka megint eljött hozzá az ördög, a kísértő, és gyötörni kezdte őt és vádolni és duruzsolni a fülébe, hogy nem szabadulhat, nem menekülhet, sok a bűne, Isten nem fog megkegyelmezni neki. Tudjátok, folytatja Luther, azt mondtam az ördögnek, amikor kísértett engem: ha már ilyen jól ismeresz engem és így belelátasz a lelkembe, nem járnál érettem közbe az Úr Jézus Krisztusnál? Testvérek, mondjátok ti is ezt a kísértőnek – elszalad. Sose vitázz az ördöggel a bűnről, abban nagymester ő. De szólj a kegyelemről, tégy bizonyosságot Isten csodálatos szabadításáról – és eltávozik tőled. A szeretet ellensége nem tud ott megmaradni, ahol kiáradhat az Isten szeretete. A nagy összeharagítónak nincs ott helye, ahol megbékélünk Teremtőnkkel.

Ilyen mélységek is megnyílnak itt, ebben a zoltárban. Másutt is mondja, hogy gyönyörködik az Isten törvényében. Így mondja ezt a negyedik és még sok más egyéb versben is: gyönyörködöm az Isten törvényében, vagy: szálljon rám irgalmasságod, hogy éljek, mert törvényedben gyönyörködöm. Csodálkozok a csodán és gyönyörködik benne. Majd így kiált föl: *vezérelj utam Igéd szerint, és ne engedd, hogy valami hamisság uralkodjék rajtam.* Ez így tartozik össze: ámulok, csodálkozom, gyönyörködöm az Isten bizonyosságában, gyönyörködöm az Isten rendelkezésében, ítéletében és törvényében – majd rögtön a kérés: *vezérelj utamat, és ne engedd, hogy hamisság uralkodjon rajtam.* Úgy tartozik ez a kettő össze, ahogy egy egy másik drámában olvashattuk ezt, Pál apostolnak

a Római gyülekezethez írt levele 7. részében. Mert ha a 119. zsoltár drámák sorozata: az öröme és a csüggedése, a gyönyörködése és a keserúsége, az ámulaté Isten igazságán és a mély meggrönyödése, hogy az emberek nem akarják ezt elfogadni, a szabadságé és a szorongattatásé; ha ilyen drámák húzódnak végig a zsoltáron, akkor azt kell mondanom, hogy mindent összefoglalva, a legtömörebben, legerőteljesebben Pál apostol mutatja meg ezt drámát számunkra. Szinte mondhatnám, hogy a Római levél 7. részének a vége nem más, mint a 119. zsoltár dióhéjban.

Miről beszél Pál? Ahogy a zsoltáros, ő is arról, hogy a törvény jó, gyönyörködik az Isten törvényében, ugyanakkor azt mondja, hogy ezt a jót, az Isten törvényét a bűn orvul használta fel. Törbe csalt engem a bűn – mondja az apostol – és hadifogoly lettem. Merthogy itt harc van. Felismeri, hogy miközben a belső embere (szíve szerint) szerint gyönyörködik az Isten törvényében – a zsoltárt idézi! –, aközben látnia kell önmagában egy másik akaratot (egy másik szívet), egy ellenakaratot, amelyik nem akarja, hogy akarja az Isten törvényét. Vagy nem akarja, hogy gyönyörködjön az Isten törvényében, ezért ellenvetések tesz, és azt súgja: ne akard. S mit súg: jaj, a törvény szolgaság, jaj, ha törvény van, akkor nincsen szabadság. Mit súg? Ezt: önrendelkezés, autonómia! Isten rendje? Hát az önmegvalósítás? Mit súg? Jaj, elrendelés, út, Isten által való vezéreltetés – jaj, ez még kiskorúság, az embernek nagykorúnak kell lenni! Ne akard az Isten törvényét! Az apostol nagy drámát él hát át, és így kiált fel: óh, én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg engem a halálnak e testből? – mert ez a halál: nem akarni, amit egyedül lehet akarni, nem gyönyörködni abban, ami egyedül érdemes rá, akarni, amit nem akarok megtenni... Ahogyan másutt is mondja a Római levélben, meg az Efézusi levélben: ez az, amikor el-

uralkodik a halál. Mégpedig úgy és az által, hogy törbecsal engem a bűn. Hiszen megoldhatatlan, egész életemet felörlő dilemmába lökött bele, mert belső emberem szerint, lelkem szerint, igazi énem szerint, Isten-képességem szerint csak azt tudom mondani, amit a zsolttáros mond: csodálatosak, Uram, a Te bizonyságaid, csodálatosak a Te szabadításaid, csodálatos az az élet, amelyre meghívta az embert, csodálatos az a törvény, ahogyan vezérled az életünket, és csodálatos az az út, amely az életből az élet forrásához vezet – de jaj nekem, oh, én nyomorult ember, hadifogoly vagyok, rabszolga vagyok, és nem azt cselekszem, amit akarok, a jót, hanem azt cselekszem, amit nem akarok, a rosszat. Mert kényszerítve vagyok rá. Kicsoda szabadít meg engem a halálnak e testéből, kicsoda szabadít meg engem a bűnök eme Egyiptomából, kicsoda vezet át engem a Veres-tengeren? Ki visz át engem a halálnak e valóságán, engem, a rabszolgát, az egyiptomi rabszolgát, a bűn rabszolgáját a szabadságba és az életbe?

Nos, így kiált fel a zsolttáros: *vezérelj az utamat a Te igéd szerint, ne engedj, hogy valami hamisság uralkodjon rajtam.* A két kérést talán egybe is lehet hallani: vezérelj utamat és ne engedj..., hogy uralkodjék rajtam bármi hamisság. Vezetni, vezérelni, uralkodni – ezek nagyjából egyforma tartalmú szavak, de a zsolttáros nagyon szépen érzékelteti velünk a különbséget. Vezérelj utamat, ez azt jelenti, amit másutt is mond a zsolttáros, ahogyan azért könyörög, hogy Isten tanítsa, vigye, segítse az együgyűeket, oktassa őket. Mutass utat, vezérelj, támogass engem ezen az úton. Adj egyértelmű jelzéseket, hogy merre kell mennem – mert Isten így vezet. Igen, Isten nem ül a nyakunkba, nem vet gyeplőt a szánkba, nem rángatja a kantárt jobbra-balra, nem sarkantyúz bennünket – vezet, vezérel, tanácsol. Olykor sűg. Máskor persze föltartóztat, és dühöngünk, hogy nem mehetünk arra tovább!

De bárcsak fölélnénk már egy-egy lelki magaslatra, hogy ott tudjunk hálát adni azért, hogy nem engedte meg! Máskor még imádságot sem hallgat meg Isten. De bárcsak jutnánk egy-egy lelki magaslatra, hogy tudjuk azt mondani. jaj, de jó, Uram, hogy nem hallgattad meg azt az én idétlen kérésemet, mert most azért kellene könyörögnöm, hogy szabadíts ki már abból a nagy rosszból, amibe beleimádkoztam magamat! Csak vezérelj, csak tanácsolj, csak nevelj, csak juttasd érvényre az isteni pedagógiát – nehogy valami hamisság eluralkodjon rajtam. Politikai terminus technikust mond a zsoltáros, a diktátorról beszél, aki uraskodik, basáskodik, aki parancsol és visszavonja a parancsot, majd újra parancsol és megint visszavonja a parancsot, tapsoltat magának és kétségbe ejt minket, akinek csak alattvalói, szolgálói és rabszolgái vannak. Uram vezess, hogy ne uralkodhasson rajtam semmi hamisság.

Ezért mondja Pál apostol mintegy visszautalva erre: hálát adok az Istennek, magasztalom Őt a Krisztus szabadításáért, mert nincsen kárhoztató ítélet azok fölött, akik nem testben járnak, hanem Lélek szerint. Mert a Lélek törvénye megszabadított engem a test és halál törvényétől. Vezess, Uram, hogy ne uralkodjék rajtam semmi hamisság. Mert csodálatosak a Te bizonyosságaid és lelkem megőrzi azokat. Vezess minket is, Urunk! Ámen

2015. 02.08.

Lekció: János evangéliuma 10,22-30.

Textus: 119. zsoltár 137-144.

Igaz vagy Uram, és a te ítéleted igazságos.

A te bizonyosságaidat igazságban és hűségben jelentetted meg, és mindenek felett való egyenességben.

Buzgóságom megemészt engem,

mert elfeledkeztek a te beszédedről az én ellenségeim

Felettébb tiszta a te beszéded, és a te szolgád szereti azt.

Kicsiny vagyok én és megvetett, mert a te határozataidról el nem feledkezem.

A te igazságod igazság örökké, és a te törvényed igaz.

Nyomorúság és keserűség ért engem, de a te parancsolataid gyönyörűségeim nékem.

A te bizonyosságaidnak igazsága örökkévaló; oktass, hogy éljek!

A próféta mondja... A zsoltár mai szakaszának magyarázatához szeretném ezt a kifejezést előrebocsátani. A régiek ugyanis, például Augustinus egyházatya, vagy a középkorban Aquinói Tamás, Kálvin János, gyakran nem azt mondják a zsoltárokat magyarázva, hogy a zsoltáros ezt vagy azt mondja, hanem azt: a próféta mondja. Ennek oka az, hogy a zsoltárokat olvasva gyakran olyan mondatokkal, megfogalmazásokkal találkozunk, amelyeket csak akkor tudunk jól megérteni, ha úgy vesszük, mint jövendöléseket, próféciaikat, egészen pontosan: előretekintéseket Isten ígéreteire, a szabadítóra, Jézus Krisztusra. Továbbá azt is ide kell kapcsolnom, hogy olykor a zsoltáros is olyan érzelmekről tesz bizonyosságot, olyan indulatok mutatkoznak meg a szívében, amelyeneket leginkább a

prófétáknál tapasztalunk. A szakasz, amit az imént felolvastam, tele van ilyen profétai indulattal.

A másik megjegyzés már a magyarázat elejéhez tartozik. Emlékszünk, a múltkori szakaszban a zsoltáros könyörgőre vette a dolgot. Felkiáltott, fohászzkodott és arra kérte Istent, segítse őt, hogy ne uralkodjék el rajta a hamisság. Nem akar a bűn hadifoglya lenni. Aztán láttunk egy nagy drámát, igazából véve az ember tragédiáját, a halálnak e testét, ahogy Pál apostol is leírta a Római levél 7. részében. Mai tapasztalattal, azt mondhatnánk, hogy a bűnnel mindig úgy kezdődik a dolgunk, ahogy a hadifogság annak idején Magyarországon: malenkij robot. Egy nap, két nap – kicsi munka, kicsi elfoglaltság, nem olyan nagy dolog az. Aztán élethosszig tartó rabság lett belőle. Ezért hallottuk, hogy az előző részben a zsoltáros áldást is kért magára, mégpedig a nagy papi áldással, az ároni áldással: *orcádat világosítsd meg rajtam!*

Most azonban valami egészen más, mondhatom, ritka, a Zsoltárok könyvében vagy ezt a zsoltárt olvasva különös, profétai ügy jön – és igen nehéz. Vegyük sorba. Először is kimondja a zsoltáros, hogy: *kicsiny és megvetett*. Akik majd otthon újraolvassák ezt a szakaszt, látni fogják, hogy így áll: *kicsiny vagyok én és megvetett, de a Te határozataidról el nem feledkezem*, és ez a szó: de ott apró dőlt betűkkel áll a revideált Károliban. Ezzel már többször találkoztunk a zsoltárban, például: megaláztak, de igazságodról meg nem feledkeztem meg; nyomorúságba kerültem, de hűségéről megemlékeztem... Itt azonban az eredeti szövegben nincs ott ez a szó, hogy *de* – ezt a fordító gondolja oda. Én inkább kettőspontot tennék ide és így olvasnám: *kicsiny vagyok én és megvetett: határozataidról el nem feledkezem*. Vagyis ez a kettőspont itt értelmezés, indoklás, és ez azt jelenti, hogy: *mert*. Azért vagyok kicsiny és megvetett, azért vesznek semmibe, azért

oktatnak ki, mondván, gyerek vagy te még, tapasztalatlan vagy még, ne szólj egy szót se, *mert* határozataidról meg nem feledkezem. Lapozzunk újra János evangéliumához, ahol a vakon született ember meggyógyításának történetét olvassuk. Már az is megdöbönt bennünket, hogy ugyan meggyógyult egy ember, de nem örül senki. Inkább, és ez döbbenetes dolog, inkvizícióra hívják és azt firtatják, hogy ki gyógyította meg, ki merete meggyógyítani? Hogy csinálta az illető, és hogyan történhetett meg ez a szent napon? Erre azt mondja a vakon született: nem tudom, hogy ki gyógyított meg, de az biztos, hogy nem lehetett bűnös ember, mert Isten a bűnös ember kérését nem hallgatja meg. Erre letorkolják, s azt mondják neki: te mindenestől fogva bűnös vagy, te bűnben születél, ne oktass bennünket! Mintha ez csendülne itt a zsoltár szavából: ragaszkodom igazságodhoz, megemlékezem határozataidról, ezért vesznek semmibe és ezért vagyok megalázva. Prófétai helyzet.

De menjünk tovább, azt mondja még ugyanitt, a 139. versben: *buzgóságom megemészt, mert elfeledtek a Te beszédedről az én ellenségeim*. Megemészti a kétségbeesés, todulás vesz rajta erőt, mert Isten ellenségei (éppen azok, akik a nyomorúságát okozták, éppen azok, akik beszorították és semmibe vették őt!) elfelejtették Istennek a beszédeit. És ez emészti őt, tönkreteszi, megsemmisíti. Hogyan? Ez egészen megdöböntő.

Az nyilvánvaló, hogy a magunk baja mindig fáj nekünk. Okkal visszük ezeket Isten elé, mármint a magunk baját, betegségét, fájalmát, megalázottságát, vereségeit és veszteségeit. Mi több, ezeket sürgősséggel szoktuk Isten elé vinni. Sírunk és siratunk. Sokszor éppen úgy, ahogy a zsoltáros, szaladunk a panaszunkkal Istenhez, és türelmetlenül kérleljük. Nehezen tűrünk bármilyen csapást, sőt, ha csak egy ujjal

megböknek, már attól is felrobbanunk. Aztán eltelünk bánnal, keserőséggel, hogy benne vagyunk a nagy bajban – és elfeledtek minket. Ignoráltak minket, senkik vagyunk. Senkik vagyunk: elveszik a jogainkat, kiforgatnak, füttyülnek ránk, elfelejtenek minket. Úgy, ahogy Józsefet ott, Egyiptomban, a börtönben feledte a főpohárnok, holott megígérte neki, ha úgy lesz, ahogy megfejtette álmát, és kiszabadul, akkor majd közbenjár érte. Aztán kiszabadult a főpohárnok, és elfeledte Józsefet (1Mózes 40,23). Vagy még mélyebben úgy van ez, ahogyan Jób panaszkodik, amikor leírja betegségét, nyomorúságát, zaklatottságát, összedőlt életét, és egészen döbbenetesen mond, metaforikus persze a beszéd: *elfelejt engem az anyaméh is* – úgy elfelejtenek, mintha meg sem születtem volna, mintha soha egy percet nem éltem volna ezen a világon (Jób 24,31). Márpedig ami nincs, azt nem nehéz elfelejteni. Még azt is megjegyzem, hogy ez az elfeledettség, ott, a bajaink kellős közepén nagy indulatokat tud bennünk felszítani. Azt írja Sámuel könyve, hogy amikor Saul elüldözte Dávidot, ő maga köré gyűjtött egy szabadcsapatot, négyszáz embert, mindenféle kivert figurát, akik talán betyárok, zsványok voltak, talán jogfosztottak, és megjegyzi Sámuel könyve, hogy ezek olyan emberek voltak, akiket mindenki elfelejtett, leírták őket (1Sámuel 22). Le voltak írva és tele voltak keserőséggel. Nos, testvérek, ha elfelejtenek minket, mindjárt tudunk valami forradalmat csinálni. Mert a totyogó kisgyerek indulata megmarad az emberben, és a kamasz indulata is megmarad az emberben. Nemrégiben olvastam egy érdekes tanulmányt, a pszichológusok rájöttek arra, amit a szülők mindig is tudtak, hogy miközben a kamasz ezt kiáltozza: hagyjál engem békén!, és a szobája ajtajára kiírja: Belépni tilos! – aközben csak vacog, hogy megkérdézzék: mi van veled, édesem?! Kétségbe van esve a végleges magánosság érzetétől, és valójában ettől

dühös! Nos, ilyen az ember: ha elfelejtenek, összedöntjük az egész világot is.

Csakhogynem erről beszél itt a zsoltáros. Nem azt mondja, hogy Uram, elfelejtettek engem... rám tört a nyomorúság, mindenből kiforgattak, kikergettek a semmibe. És nem mondja azt sem, amit Jób mond nyomorúságában, hogy: még az anyaméh is elfeledkezett rólam. Hanem azt mondja: Uram, megemészt buzgóságom, mert elfeledkeztek a *Te* beszédedről. Egészen speciális és különleges ez a feledés. Azt olvassuk Mózes ötödik könyvében, amikor újra elhangzik a törvény, folyton hozzáfűzi Isten nagy prófétája, Mózes: *ne feledd el az Urat!* Aztán azt olvassuk a Bírák könyvében, amikor Isten népe életébe tizenöt, húsz, negyvenévenként újra beköszönt a baj, hogy a nyomorúság előzménye mindig ez volt, így mondja a krónikás: *elfelejtették az Urat*. Erről beszél itt a zsoltáros.

De hadd tegyem rögtön hozzá a kérdést, hogy hát ugyan, kinek fáj, ha Isten igazságát felforgatják? Hát jól vagyok, nem?! Megvan a havi fix, kedves, szerető család vesz körül, békeidőt láthatunk immár hosszú ideje, csökken a benzin ára, nagy a nemzeti összefogás, kinek fáj, ha Isten igazságát elfelejtik, felforgatják, törvényét lábbal tapodják!? Lábbal tapodják őt – teszem hozzá gyorsan –, aki nélkül egyébként nincsen élet... Mintha a mai folyamatokat jelezné a zsoltáros. De persze ezek a folyamatok nem maiak; mondok én híres neveket, mondom Athént, mondom Spártát, mondom Hellászt, mondom Egyiptomot, mondom Rómát, mondom Bizáncot – és a maiakat nem is sorolom. Vagy mondjam? – Mondom a Reichet, mondom a Szovjetet. Ezeket olykor el-el siratjuk, de persze minél közelebb van valamelyik, annál hamarabb és örömezt temetjük, a 20. századiak nem kellene, még gondolatban sem. De ha a gallokra gondolok, ők is örültek, ha megrendült a Római birodalom, vagy ha a trákokra

gondolok, ők sem bánták, ha hullott Trója, vagy ha a zsidókra gondolok, ők sem bánták, ha hullott Egyiptom vagy Babilon. Miről voltak híresek, hírhedtek ezek a mára eltűnt, egykor nagy birodalmak? Arról, hogy törvényeikkel, szabályaikkal le akarták győzni, felül akarták múlni a természetet, a teremtés rendjét, *elfelejtették* Isten beszédét, a teremtést, az ígéretet, a vigasztalást, a világosságot, és végül elfelejtették az életet. Milyen törvényeket hoztak? – Nos, mindent, ami a világ rendjét megfordítja. Tanultuk mi annak idején földrajzórán (akkor még dicsőítéssel!) igaz, hogy mit ki nem talált a nagy Sztálin! Mennek ott Szibériában a nagy folyók az Északi-tengerbe, délen meg csak homoksivatag van. Mire Sztálin azt mondta: fordítsuk meg a folyók folyását! A tengernek nincs szüksége vízre, irányítsuk a sivatagba a vizet, és felvirágozunk. Az emberi civilizáció egyik legnagyobb ökológiai katasztrófáját idézték elő. Pedig – mondja a zsoltáros – *felettébb tiszta az Isten beszéde*.

Emlékszünk, volt már a zsoltárosnak egyszer egy efféle kohászati hasonlata, amikor azt mondta, hogy Isten *elveszti a hamisakat, mint a salakot* (120. vers). Ott a salak azt jelentette, amikor kiégetik az ércből a fémét és megmarad a meddő – az a salak, azt félredobják. És emlékszünk, mondta a zsoltáros és a próféta, Ezékiel: attól rettegek, hogy Isten még egyszer gondosan összegyűjti ezt a salakot, még egyszer kohóba veti, hátha maradt még benne valami nemesfém, és ezért újra kiégeti. Rettenetes dolog az élő Isten kezébe esni. De itt másfajta eljárásról beszél, most nem az ércből égeti ki a fémét, meg újra a meddőből, hanem a fémét vetik tűzbe, hogy ha még maradt benne valami a salakból, a haszontalanból, a meddőből, azt is kiégessék belőle. A nemes fémekkel szoktak így eljárni, az ezüsttel meg az arannyal. *Felettébb tiszta...*, ebből az eljárásból veszi a kifejezést a zsoltáros. Rendkívül bonyolult, rendkívül drága, rendkívül költséges folyamat

eredménye ez, csak a drága fémekkel csinálják. Illetve egyszer használja még a Biblia ezt a kifejezést, amikor Gedeon csatába ment Amálek ellen harmincezer dicső vitézzel, nagy sereggel, de aztán az Úr megparancsolta neki, hogy válogasson. (Bírák 7,4) És ennek nyomán huszonkilencezer-hétszáz vitézt haza kellett küldeni. Háromszáz maradt, egy százalék – és, emberileg szólva, éppen ez az egy százalék volt a legkevesbé alkalmas arra, hogy harcoljon. Ők voltak a legkevesbé kiképzettek, a hadba vonulás előtt sosem volt a kezükben fegyver. És mégis – győztesek lettek.

Visszatérve a képhez, azt mondja a zsoltáros, hogy Isten beszéde, az Isten igéje többszörösen megtisztított, sokszorosán megtisztított drága érték – erről mondja: én ezt szeretem. Tiszta az Isten igéje, ragaszkodom hozzá. Vagyis a szeretet emészti a zsoltárost, ez epeszi el, a szeretet teszi tönkre, ebbe hasad bele a lelke, amikor látja, hogy elfeledik az Isten beszédét az emberek! Lám, a zsoltáros, a hárfapengető, versírogató hirtelen prófétává lesz, mert ahol elfelejtik az Isten tiszta igéjét, hűségét és igazságát, ott nem is lehet mássá. Ott prófétává kell lennie, mert ahogy Ézsaiásnál olvassuk: nagy a baj! *A Seregek Urának szöleje pedig Izrael háza – mondja a próféta –, és Júdea férfiai az Ő gyönyörűséges ültetése; és várt az Úr jogörzésre, és íme, lett jogorzás. Irgalomra várt, és lett siralom.* (Ézsaiás 5,7) Jogörzésre várt, és lett belőle jogorzás! – zseniálisan fordít Károli Gáspár, mert ez itt eredetileg is szójáték: őrizni vagy orozni – szinte egybe halljuk, de mennyire más az irány! Megőrizni valakiknek a jogát és az igazságát, vagy elorozni azt – milyen más! A héberben is szójáték van, egyetlenegy kis betűn múlik a dolog, ahogy az lenni szokott: őrizni vagy orozni, egy betű, és mégis két világ, menny és pokol. Prófétának kell lenni.

Mondok néhány mai példát, mert mintha a mai világot

jelezné számunkra a zsoltáros. Ahogyan rohan előre a világ, és folyamatosan bővítik a jogokat, csupa ilyet látunk. Egy amerikai filozófus-politológus írt tíz egynéhány évvel ezelőtt egy könyvet a *decens* társadalomról. Vagyis arról, hogyan kell egy egész társadalomnak elegánsnak, kedvesnek, méltányosnak lennie, senkit meg nem bántani, méltóságából ki nem forgatni, tiszteletet megadni. Nos, a *decens* társadalom délibábja felé rohanunk. Ám azt vesszük észre, hogy a jogok kibővítése örvén kezdik az embereket jogaikból, szabadságukból, méltóságukból kiforgatni. Azt mondják, hogy szólásszabadság van. De lám, annyi tabu-téma soha nem volt még az emberiség életében, mint ma. Kérdezem, a politikai korrekt nevében: van szólásszabadság vagy nincs szólásszabadság? Majd eldöntik a hatalmasok. Vagy például mi az élet, mikor kezdődik az élet, kinek van joga ezt eldönteni? Vajon a magzat önálló életkezdemény-e, vagy az anya egy húsdarabkája, amivel azt csinál, amit akar? Majd valahol eldöntik az okosok. Jogörzés, jogorzás. Például, szabad jog-e az öngyilkosság, sőt gyilkosság a méltó élet nevében? Tudja ezt valaki? De azon csodálkozom, hogy a gyógyításra, az élet megőrzésére fölesküdtött orvosokat mostanában már törvényekkel kényszerítik abortuszra vagy eutanáziára. Jogörzés? Jogorzás? Majd eldöntik a hatalmasok, akiknek persze ez csak szellemi játék vagy társadalombiztosítási csiki-csuki, vagy éppen istenkedés. Mi a házasság? Van még férfi, van még nő? Van még haza, van még hűség, van még hit, van még közösség, van még identitás? Van még Isten? Majd hoznak mindenre törvényt a hatalmasok, akik azt mondják, hogy jogokat őriznek; a próféta meg azt mondja: jogokat oroznak.

De mindehhez azt is hozzá kell tennem, hogy nyugtalanok ám ezek a hatalmasok és cinikusok! Roppant nyugtalanok. És ez a nyugtalanóságuk azt hozza, hogy kell nekik a

jogorzáshoz egy pofozógép is, akin gyakorlatoztathatják ezt az újmódi igazsághozást vagy igazságvivést. Most éppen az egyház vagy a keresztyénség ez a pofozógép. A minapában az amerikai elnök, Barack Obama a keresztyének által tartott imareggelin kifejezte azon gondolatát, hogy ő azért ódzkodna a Szíriában üldözött keresztyének megvédelmezésétől, felszabadításától mert, úgymond: egykor a keresztyének a keresztes háborúkban súlyos atrocitásokat követtek el! Ez így van, nem tagadja senki, régi szégyen! Csak most, ebben az érvelésben valahogy hamisan cseng. Mert ez majdnem olyan, mint amikor a farizeusok megtiltották a szombatnapi gyógyítást, vagy még inkább olyan, mint amikor a mentőállomás parancsnoka azt mondja valakinek, aki mentőt hív a haldokló beteghez, hogy nem küldök mentőt, mert a maga ükapja egykor rosszul viselkedett. Jogórzés? Jogorzás? Nem könnyű a helyzet, a zsoldárosé sem, és a miénk sem.

De Uram – mondja a zsoldáros – a Te beszéded színtiszta és én szeretem! Az ég és a föld elmúlnak – mondja Jézus –, de az én beszédeim soha el nem múlnak (Lukács ev. 21,33). Hol van Babilon, hol van Egyiptom, hol van Spárta, hol van Athén, hol van Róma, hol van a Reich, hol van a Szovjet és hova lett a Pax Americana? Az ég és a föld elmúlnak, de a Krisztus beszédei soha el nem múlnak. Uram, a Te beszéded színtiszta, és én azt szeretem. Nyomorúság és zaklatás ért – de parancsolataidban gyönyörködöm.

Gyönyörködöm – igen speciális és különleges szó ez, szinte csak a 119. zsoltárban találjuk meg. Valami olyasmit jelent, mint amikor az ember a kedves kis unokát a térdére veszi, babusgatja, becézgeti, mert édes, mert gyönyörű, ha ránéz az ember, gyönyörűséggel telik el. Nem is tudjuk, honnan kölcsönözte ezt a szót a zsoldáros, mert nem nagyon találjuk meg másutt a Bibliában. Azt mondja a 24. versben: Uram, gyönyörködöm

a bizonyágaidban, aztán még három helyen megismétli: Uram, gyönyörködöm a Te törvényedben (77,92,174 vers). Most pedig: parancsolataidban gyönyörködöm. A zsoltáron kívül még két másik helyen találjuk ezt a szót a Bibliában. Az egyik éppen az imént idézett ézsaiási jövendölés, prófécia, kemény szó, ahol a próféta nevében mintegy Isten panaszkodik. Hadd olvassam föl még egyszer Ézsaiás próféta 5. könyvéből: *a Seregek Urának szöleje pedig Izrael háza, és a Júda férfiai az Ő gyönyörűsége ültetése...* Az a gyönyörű, amit Isten ültetett, az a gyönyörű, amit Isten alkotott. És ezt megerősíti az, amit a Példabeszédek könyvében olvasunk (Péld 8,30), ahol az örök isteni bölcsesség szól önmagáról, és azt mondja: amikor Isten a világot teremtette, olyan voltam Isten előtt, mint egy kisgyerek, aki játszik a tengerpart fövényén – mondja az örök isteni bölcsesség. Vagyis az Isten bölcsességének, a logosznak, a testté lett Igének gyönyörűség a teremtés. Isten gyönyörködött abban, amit alkotott. Így is hangzik a Teremtés könyvéből, minden teremtési nap estéjén azt mondja az Úr: imé jó, imé igen jó! Isten gyönyörködik az Ő teremtésében.

Sokszor elmondtam, hogy ebben a zsoltárban mindig van tükröztetés is. Most arról az Istenről vall a zsoltáros, aki gyönyörűt alkotott, és ennek az Istennek örök törvénye, örök igazsága, örök hűsége, örök határozatai gyönyörűségesek. Így vall: szeretem, Uram, azokat. A szakasz utolsó versén pedig, szinte megszokott módon, nagy felkiáltás, nagy kérés van. A múltkor áldást kért a zsoltáros, mert nehéz helyzetben volt, szorongatta a saját bűne, elesettsége, és így kiáltott: *Uram, fordítsd a Te orcádat reám.* Most pedig ezzel a kiáltással fejezi be: *Uram, oktass, hogy éljek!* Ez látszólag nem különös, mert többször kiáltott már így korábban is: *Uram, tégy jót velem, hogy éljek!* Ezt értjük: Uram, tégy jót velem, hogy éljek, adj valami jót, segíts előre, áldásaid, jótéteményeid életet adnak nekem. Aztán így kiált

töredelemmel: Uram, adj irgalmat, oldozz föl, szabadíts meg, ments föl nehéz helyzetből, *töröld el a vétkeimet, hogy éljek!* Aztán egy másik helyzetben így kéri Istent: *Uram, támogass engem, állj mögém, állj mellém, állj eléem, támogass engem, légy pártfogóm, hűségem kezesem, hogy éljek!*

De ha ezeket mind-mind szívesen magunkhoz öleljük: *az áldást, az ajándékot, az irgalmat, a támogatást*, akkor a felolvasott szakasz értelmében most még egy próféta kérést is kell Istenhez intéznünk, bátran így mondom, hogy próféta kérést – mert a próféták is tudnak kérni. Nem úgy van a dolog, hogy a próféta kap Istentől egy üzenetet, beszalad a körünkbe, elmondja és elszalad; Jónás próbálkozott effélével, nem jött össze. A próféta is tud kérni, sőt, a prófétának is kell kérnie. Igen, vannak próféta kérések. És ez a próféta kérés ma így hangzik: *taníts, Uram, hogy éljek!* Igazságodra taníts meg, rendeléseidben gyönyörködni taníts meg, utadra taníts meg, a Te szabadságodra taníts meg! Taníts mindarra, ami a Te rendelésed, igazságosságod, hűségességed és szereteted. A régi latin közmondás úgy szól, hogy nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk. Amikor 14 évesen az első latinórán bemagoltuk a szép mondást, kicsit azért el voltunk szontyolodva, hogy máris ki akarnak rúgni az életbe ezzel a mondattal, mert mi még tanulnánk egy-két dolgot. Nem az iskolának, az életnek tanulunk. Hadd tegyem ezt most egész pontossá a zsoltár szavaival. Így kiált: oktass, hogy éljek, taníts, hogy éljek! Ha Isten tanít, nem az életnek tanulunk. Ha Isten tanít: élni kezdünk. Oktass, hogy éljek. Ámen

2015. 02.15.

Lekció: Jakab apostol levele 4,1-10.

Textus: 119. zsoltár 145-152.

Teljes szívből kiáltok hozzád, hallgass meg, Uram!
megtartom a te rendeléseidet.
Segítségül hívlak: tarts meg engem,
és megőrzöm a te bizonyosságaidat.
Hajnal előtt felkelek, kiáltok hozzád;
a te beszédedben van reménységem.
Szemeim megelőzik az éjjeli őrséget,
hogy a te beszédedről gondolkodjam.
Hallgasd meg az én szómat kegyelmességed szerint, Uram!
Eleveníts meg jóvöltöd szerint!
Közelgetnek hozzám az én gonosz háborgatóim,
a kik a te törvényedtől messze távoztak.
Közel vagy te, Uram! és minden te parancsolatod igazság.
Régtől fogva tudom a te bizonyosságaid felől,
hogy azokat örökké állandókká tetted.

Az 1950-es évek végén egy dán teológus, Thorlief Boman publikált egy nagy tanulmányt, amelyben megfigyeléseit tette közzé. Megfigyelése pedig az volt, hogy a Biblia szemléletmódjában nem annyira az absztrakt, elvonatkoztatott, hanem a személyes, közvetlen megjegyzések dominálnak. Nem annyira a térben való gondolkodás a fontos, hanem az időben való gondolkodás, még egyszerűbben szólva: nem annyira az eszme, az idea a lényeg, hanem a konkrét, valóságos élet-történet. De persze ő is, mint minden tudós, a felismerései nyomán némi túlzásba esett, kihegyezte a dolgot, így aztán az utóbbi néhány évben, évtizedben e könyv hatására eldiva-

tozott az a beállítás, hogy a Biblia nem is tud eszmékről és ideákról, hanem csak időről, személyes történetekről. Olykor, megvallom, e könyv hatása alatt én is túlzásokba estem és mondogattam efféleket. Azonban, mint minden igazság, ez is csak módjával igazság. Tud a Biblia térről is, tud elvont dolgokról is, de módjával azt is, mindent a maga helyén. Ma azt fogjuk látni a felolvasott szakasz alapján, hogy igen világos tér-képet állít elénk a Biblia, a szó szoros értelmében tér-képet. Elvisz minket egy helyre, beleállít egy adott tér közepébe, és még afféle élet-vezetési mutatót is ad a számunkra. Nem szívesen használom (agyon van rágva a szó!), hogy ez afféle lelki GPS, amely módot ad arra, hogy ha eltévedtünk, újratervezzünk. Inkább, régies szóval, megtanít minket toronyiránt menni. Ahogy a régi világban mondták, ha az ember valahova el akart jutni: menjen csak toronyiránt, odatalál. Most azt mondom: cél-iránt kell mennünk. A zsoltár megtanít bennünket cél-iránt menni.

Előbb tehát mégis a bibliatudós megjegyzése nyomán hadd szóljak az időről, a maga rendjén. Korán van, egészen korán, még pirkadat előtt vagyunk. Ha ilyenkor ébred az ember, nehéz eldönteni, hogy inkább visszaadjuk-e magunkat az álomnak, vagy várjunk-e álom és ébredés között, míg el nem jön a naptámadat. De hadd tegyem fel a kérdést: vajon olyan rossz dolog hajnalban kelni? Ha arra gondolunk, hogy nekünk éjjel és nappal lehetne, sőt kellene Isten szép világáról elmélkedni, Isten Igéjének tanácsát keresni, már jó korán, még hajnal hasadta előtt életre szóló világosságot kapni, hogy még mielőtt felkel a nap, már azelőtt eljőjön Isten igéjének a világossága – akkor szinte mondhatom: későn van ez a korán. Mindezzel együtt most azt kell mondanom: itt rendkívüli helyzet van előttünk. A zsoltáros sok helyen beszél arról, mit jelent Isten igazságáról éjjel és nappal gondolkodni (vagyis a

szívünk szerint keresni Őt), több helyen mondja: Uram, teljes szívűből kereslek! Mi több, így kezdődik a zsoltár. Aztán később: Uram, teljes szívűből megtartom a Te igazságodat, teljes szívűből dicsérlek, tele van a szívem a Te csodáldolgaiddal felett való ámuldozással! Ez azt jelenti, hogy reggel és este, éjjel és nappal, egyszóval mindig, mindig ott van veled, a szívemben az Isten igazsága, bizonyossága, sok csodálatos dolga. De most valami rendkívüli van itt, kedves testvérek, mert nem a magányos ébredő mondja ezt, vagy nem is a régi szerzetes. (Talán emlékeztek, a bevezető igehirdetéseinkben többször utaltam arra, hogy a 119. zsoltárt a régi időkben több szerzetesrend beillesztette a regulába, és ha nem egész nap mondták is ezt a zsoltárt, egészen korán, hajnal hasadta előtt egészen biztosan mondták.) Még egyszer azonban, most nem ilyen – ha szabad ezt mondani – békés, elmélkedő, meditáló időben vagyunk. A zsoltáros őjrátárról beszél. Azt mondja, hogy szemem megelőzi az éjjeli őréséget. Egyszóval, igazából véve, ez nem is korán kelés, hanem virrasztás, mégpedig nehéz körülmények között.

És itt jön, amit a bevezetőben említettem, itt jön a térváltság. Azt mondja a zsoltáros: Uram, közelgetnek hozzám az én gonosz háborgatóim, akik messze távoztak törvényedtől. Hát ez meg hogy lehet? Isten törvénye a szívemben. Tehát ha valaki Isten törvényétől eltávolodott, akkor tőlem is eltávolodott. De közelgetnek. Pontos a kép, talán még jobb lenne így fordítani: szorongatni jönnek és éppen ezért szorongatnak, mert még velem van, velem még a szívemben ott van az Isten törvénye. És mivel hajnali őjrátárról beszél, ez a kép azt is felidéz, mint amikor valaki a régi időkben hajnali őrésben, fölállt a várfokra és figyelte a hegyek karéját, a dombokat, fölbukkan-e valami ellenség az éjszaka sűrűjéből. És ha igen, akkor riadóztatott.

Azt mondja a zsoltáros: az őrjáratot megelőzve felnyíltott a szemem és látom, hogy közeledik az ellenfél. Közeledik az ellenség. Ez bizony nyílt összeütközés lesz. Itt közelharc lesz, erre következtetünk a szavaiból. Azt mondja (még egyszer ismétlem): közelgetnek hozzám az én gonosz háborgatóim. Itt pedig egy egészen speciális szót alkalmaz, egy szakrális kifejezést: azok jönnek rám, akik eltervezték ellenem a rosszat. Speciális szó ez, Ezékiel prófétánál találjuk a legtöbbször. A próféta ezzel a szóval írja le az elgondolt, tudatosan eltervezett, lépésről lépésre megkomponált hűtlenséget (Ezékiel könyve 16 és 23 rész). Távolodás lépésről-lépésre, kilépés egy szilárd kapcsolatból, annak a darabokra való felbontása, apránkénti szétverése. Ma azt mondhatnánk – és erre utal a próféta is –, hogy olyan ez, mint amikor egy tönkrement házasság a borzasztó végjátzmába jut. Iszonyatos dolgok tudnak történni, amikor férfi és nő eldöntik, hogy vége a közös kapcsolatnak, elválnak, és elkezdik a végjátzmát, az egymás tönkretételét. Apránként, lépésről lépésre, forgatókönyvszerűen. De használja a próféta ezt az eltervezett rosszat más értelemben is, s főleg ez kapcsolódik ide. Azt mondja Ezékiel próféta: így tervezte el az én népem azt, hogy meg fog engem csalni, hogy hűtlen lesz hozzám. Lépésről lépésre. Néha filmbeli vígjátékokban lehet látni, még kacagunk is rajta, amikor a férfi vagy az asszony eltervezi és megrendezi, hogyan fogja a társát megcsalni, mi meg nézzük mosolyogva a különböző bakafántos történeteket. Ám a próféta elrémülten, összeszorult szívvel kiált, hogy így tervezte az én népem, hogy lépésről lépésre, apróról apróra tudatosan elhagyja Istent, megcsalja, visszájára fordítja törvényét, nem teszi azt, ami jó, hanem fonákjában mutatja meg azt, amit Isten kegyelemként és áldásul adott. Az ilyen törvénytől eltávozók – mondja a zsoltáros – közelednek most hozzám. Azok jönnek, akik

eltávoztak a törvénytől. Hogyan lehetséges az, hogy valaki távolodik, és mégis közeledik? Hogy lehet az, hogy valaki elhagyta már az Isten jó rendjét és most hozzám közeledik, aki még őrzöm azt a szívemben? Azt mondja az egyik zsolttár, az ilyen ember az, aki szereti az átkot. És el is éri. Az ilyen ember az, akinek nincsen kedve az áldáshoz, ezért eltávozik tőle az áldás. Vagy az ilyen ember az, aki nem viseli el, hogy Isten gyermekei – ahogyan a Zsidókhoz írt levél mondja – a jobb reménység erejében közelednek az Istenhez (Zsid 7,18).

Ezért kiált most így a zsolttáros: teljes szívből, teljes szívből kiáltok, Uram! És megismétli megint: szívből kiáltok Hozzád! Majd megint megismétli: Hozzád kiáltok! Itt már egy másik szót használ: jajgatok, légy velem, újíts meg engem! Testvérek, ilyen helyzetben bizony, nem kényelmes szemlélődés az Isten ígétéről való elmélkedés. Bár lehetne mindig szabályos, elmélyült, rendezett, ahogyan szereti és kedveli az ember a csendet! És a hajnal csendje a legjobb! De még egyszer mondom, ez most nem békés pirkadat előtti idő, most fölriad az ember valamire, most szorongatják, most közeledik az ellenség. Látom – mondja a zsolttáros –, bekerítettetek, szorongatnak, a nyomomban vannak. Kik? Még egyszer mondom: akik távolodnak az Istentől. Nagy dráma ez. Jön rám az, aki elidegenedett az Istentől, nem hagy békén az, akinek semmi köze nincs az Istenhez. Hát akkor mi köze van énhozzám?

Sokat álmodozik a mai ember, tudom, hogy úgy kellene a világot berendezni, hogy abban különböző rekeszek, dimenziók, rétegek legyenek. Ki-ki elfoglalja a maga rekeszét. Van egy rekesz a hívőknek is, ők ott szépen ellennének az ő istenükkel, hitükkel, van egy rekesz a hitetleneknek is, van egy rekesz a zöldeknek, a kékeknek, a pirosaknak, a sárgáknak, kövéreknek, soványaknak, húsevőknek, vegetáriánusoknak –

mindenkinek legyen valami kis rekesze, s máris jól elvagyunk. De itt derül ki a régi, mély és megrendítő igazság: vagy közeledünk az Istenhez, vagy távolodunk Tőle. Nincs megállás. Vagy közeledünk, vagy távolodunk. És itt derül ki az is, hogy az emberi társadalom együttlétek, közös életek sűrű szövevénye. Nem lehet félrevonulni, apróra bontva mindent, nem lehet kipurciózni magunkat, hogy kinek-kinek jusson egy megfelelő darabka. A zsoltáros szinte megrökönyödve látja, hogy nem hagynak neki békét. Kik? Azok, akik – hadd idézzek egy másik zsoltárt – szinte Istennek vágják oda: távozz el tőlünk. Hagyj minket békén. S ha így van, akkor ők miért nem hagynak békén minket? Miért bántja az embert, hogy imádkozunk, miért bántja a másikat, hogy hiszünk? Miért olyan nagy baj, hogy hajnalra kelve Isten igazságáról elmélkedünk, és ezt forgatjuk a szívünkben? A terv: minket is elszakítani Istentől. Nem sorolom végig, sok apró lépése van ennek, csak a fő elemeit mondom el ennek a tervnek, a felolvasott szakaszhoz igazodva.

Az első szó ebben a tervben: meggyőzni bennünket arról, hogy nem érdemes az Isten dolgain gondolkodni. Nem érdemes hajnalban fölkelni, az Igére támaszkodni. Nem érdemes – ezt sugallják. Aludj, érezd jól magad. A második: egyáltalán nem érdemes Istenhez kiáltani. Meghallgat Isten minden imádságot? A tiedből hányat hallgatott meg, a sok ezerből egyet talán, vagy egyet se? Az üres égbe kiabálsz. Továbbá, nem érvényesek az Isten bizonyosságai. Ez a könyv is, amit a kezemben tartok, ez is, az Isten Igéje, mondják tudós képpel komolykodva, ez is csak a régi zsidó törzsek öntudatának nemzetiségbeli kifejezése az ókor sötét éjszakáján. Nahát! Mert akkor az Újszövetségben csak a Római birodalom prolektár közösségeinek öntudatnövelő bizonyosságait olvassuk. Ezek afféle marxista szövegek, tudom én, csak levették előle, hogy

Marx Károly mondta volt, most meg valami ügyeletes zseni vagy fő-okos mondja, hogy: Isten bizonyosságai nem érvényesek. Mit mond a zsoltáros? Régóta tudom, hogy Isten bizonyosságai örök érvényűek és igazak. De hajnal előtt rám jönnek az Istentől eltávozottak, és mondogatják pirkadattól késő estig, hogy nem érvényes. Aztán mondják azt is: nincs igazság. Van igazság? A relativumok világában élünk, mindig az az igazság, amit éppen a falkavezér vagy a legerősebb kimond. Aztán ha elkergetik a vezért, ledöntik a legerősebbet, jön egy másik, s akkor majd az mondja meg, mi az igazság. Ne akarjál te szívedből Isten útján járni. Ne keresd te, se teljes szívedből, se csak úgy szívedből az igazságot, tartsd meg magadnak a szívedet, legalább az legyen a tiéd. Nincs igazság, halljuk, Isten bizonyosságai nem érvényesek, nem érdemes Istenhez kiáltani, nem érdemes Isten dolgain gondolkodni, tartsd meg magadnak legalább a saját kis szívedet ebben a rettenetes zűrzavaros, nyomorult világban. És mondd te is a Jób panaszát, aki az álnok emberektől ezt hallja, ezt mondják Istennek: távozz el tőlünk (Jób 22). Mondd te is ezt magának Istennek!

Jaj, de én azt mondom: közelgetnek hozzám az én gonosz háborgatóim, akik a Te törvényedtől messze távoztak. De Te közel vagy, Uram. Megdöbbenő szavak: a gonoszok csak közelgetnek, ők csak igyekeznek, ők csak nyomulnak, ők csak tapossák a sarkam, ők csak megpróbálnak bekeríteni, — de Te, Uram, Te már közel vagy! Te már itt vagy, Te már velem vagy! Hirtelen jelzi a zsoltáros a nagy szorongatottságában, hogy hiszen Isten már benne van a dolgaiban! Isten benne van a dolgaimban! De hadd mondjam pontosabban: az én dolgaim Istennél vannak! Egy nagy misztikus mondta egyszer az imádkozás kapcsán, hogy amikor teljes szívből kiáltunk és imádkozunk Istenhez, akkor tapasztaljuk meg, hogy Isten közelebb van hozzánk, mint mi önmagunkhoz.

Krisztusban van ez így. Gondoljunk az Ő éjszakai könnyöngésére a Gecsemáné kertjében, amikor közeledtek már, közeledtek már, hogy elfogják, elítéljék és halálra adják. De Isten már egészen közel volt Hozzá. S még a halálában is, amikor az Atya a tanúja szenvedésének. És ennek a mi Krisztusunknak ez a neve: Immánuel, velünk az Isten. Velünk az Isten. Vagyis nem itt vagy ott van az Isten, hanem velünk. Hogy mondja Jézus? – Eljönnek az idők, amikor sokan mondják, hogy itt az Isten országa, ott az Isten országa, amott az Isten országa, de ti ne higgyetek nekik. Isten országa bennetek van, Isten országa veletek van! (Lukács 17,21) Nem itt van az Isten, nem ott van az Isten – veled van az Isten. Közelgetnek hozzám gonosz tervvel az én háborgatóim, közelgetnek hozzám, hogy hűtlenségre, Isten elhagyására, életrontásra vegyenek rá. De Te, Uram, Te már közel vagy, Te már itt vagy. Mert Krisztusban lett igazzá az, amit egy másik zsoltár mond: ők átkoznak, de Te, Uram, áldj meg engem (Zsolt 109,28). Krisztusban lett igaz teljességgel ennek a másik oldala is: akik eltávoznak Tőled, azok elvesznek (Zsolt 73,27). Kiáltunk hát, mi is teljes szívből, igaz és tiszta szívünkben a zsoltárossal együtt: ne távozz el tőlem, Uram! Mert távolodni és eltávozni végeredményében ugyanazt jelenti: elhagyni! Hát ne hagyj el, Uram. Ne légy messze tőlem – kiált egy másik zsoltár –, közel a nyomorúság, nincs, aki segítsen (Zsolt 22,12).

Ezért mondja Jakab apostol a kemény szavakat: engedelmesskedjete Istennek, álljatok ellene az ördögnek, és elfutótlek. Közeledjete az Istenhez, és közeledni fog hozzátok. Tisztítsátok meg kezeiteket és szenteljéte meg szíveiteket. Nyomorkodjatek, gyászoljatek és sírjatek, nevetésetek gyászra forduljon, örömtök szomorúságra, alázátok meg maga-

tokat az Úr előtt, és Ő felmagasztal titeket. Akikhez közel az Úr, azokról mondja Augustinus egyházatyja: bizonyára sokakat szabadít meg az Úr érdemtelenül, de méltatlanul soha senkit nem ítél el. Vagyis akit Isten megszabadít, az rájön, nem volt méltó kegyelmére. De már tudja: közel jött hozzá az Úr és vele marad. Teljes szívből kiáltok: hallgass meg, szabadíts meg, adj életet! Ámen

2015. 03. 01.

Lekció: Kolossé levél 1,3-14.

Textus: 119. zsoltár 153-160.

Lásd meg nyomorúságomat, és szabadíts meg; mert
törvényedről nem felejtkezem el!

Te perelj és peremben ments meg;
a te beszéded szerint eleveníts meg engem

Távol van a gonoszoktól a szabadítás,
mert nem törődnek a te rendeléseiddel.

Nagy a te irgalmasságod, Uram!

A te ítéleteid szerint eleveníts meg engem.

Sokan vannak háborgatóim és üldözőim,
de nem térek el a te bizonyosságaidtól.

Láttam a hűtleneket és megundorodtam,
hogy a te mondásodat meg nem tartják.

Lásd meg, Uram, hogy a te határozataidat szeretem;
a te kegyelmességed szerint eleveníts meg engem!

A te igédnek summája igazság,
és a te igazságod ítélete mind örökkévaló.

Folytatódik a szorongattatás, amelyről a múltkor felolvasott szakaszból hallottunk. A zsoltáros hirtelen odaállított minket a maga helyébe, konkrét körülmények közé, még hajnal előtt. Ekkor, még pirkadatkor ébredt. Ahogy mondja: szemem megelőzte a hajnali őrséget. Isten szeretetéről, hűségéről elmélkedne, de nem teheti zavartalanul (ahogy egyébként jó volna rá a hajnali csendesség). Látja, közelednek hozzá azok, akik Istentől eltávolodtak. Vele csodálkoztunk! Hogy lehet az, hogy miközben Isten szeretetét, hűségét, irgalmosságát, jóságát a szívemben hordozom, Isten velem van, Isten

közel van hozzám, – hogy lehet az, hogy közelednek hozzám azok, akik Istentől távolodnak? Hiszen akkor hozzám sem közelíthetnének! De most folytatódik a szorongattatás – az ellenség közelebb jön. Látom, micsoda terveket szőnek, ostromgépeket állítanak, itt harc lesz – s az nem valami elvonatkoztatott, elméleti dolog. Egyre nő az ellenség tábora, ahogy jönnek ki a domb mögül. Világos a haditervük is: el akarnak szakítani Istentől. Csak egy-egy szót mondok, ezekkel fognak ostromot indítani: ne gondolkozz te Isten dolgaiban, ne hívd Őt segítségül, nincs igazság, nincs Isten, egyedül vagy. Egyben ezek a megadás feltételei is. Békén hagyunk, ha magad kívánsz maradni. Békén hagyunk, ha lemondasz Istenről, csatlakozz hozzánk. S hallottunk a Jób könyvéből, ez lesz az Istentől való elszakadás végállomása, azt mondja a gonosz ember teremtőjének, az élet forrásának, Istennek: távozz tőlem!

De nem teheti ezt a zsoldáros, hiszen Isten vele van, Isten közel van. Nagy nyomorúság ez a konfliktus, nagy próbatétel, nagy harc. S tudjuk, hogy az igazi nagy harcok mindig lelki és szellemi harcok. Így kezdi hát a zsoldáros: *lásd meg, Uram, az én nyomorúságomat, és szabadíts meg engem.* Nagy próbatételben vagyok! Ézsaiás prófétát hadd idézzem, aki egy helyen azt mondja Isten szenvedő népének: bevetettelek téged a nyomorúság kemencéjébe! (Ézs 48,10) De ez a kemence nem az a sparhelt, ahova gyerekkoromban bedobáltuk a kukoricacsutkát, aztán nagymamám mindenféle jó ebédeket főzött rajta. Ez kohó. A nyomorúság kohójába vetettelek! És most idekapcsolom Ezékiel próféta szavát: hogy kiégessem belőled még a maradék salakot is. (Ez 22) Újra meg újra kohóba tesz bennünket az Isten! Bár már elég sokat megégtünk, elég sokat szenvedtünk, elég sok nyomorúságon mentünk keresztül, s már úgy gondolnánk, tiszták vagyunk, de újra meg újra tisztogat

bennünket az Isten: a nyomorúság kohójába vetettek. Igen, szabad kiáltanunk a nyomorúság kellős közepén: szabadíts meg, Uram, a nyomorúságból. Mert a keresztyén ember nem mazochista, nem arról szól a keresztyénség, hogy kezet adunk az Istennek, hogy aztán mostantól kezdve amíg keresztyének vagyunk, csak szenvedni fogunk... Szabad kiáltani, s most a zsoltáros erre fog bennünket megtanítani.

Helyzetfelmérést kell mindjárt itt közölni. Azt mondja a zsoltáros: sokan vannak háborgatóim. Hadd idézzem még egyszer a múltkori képet: állok a várfokon, még sötétes van, kezd derengeni, és ekkor a dombok karéjában fölbukkan az ellenség. Először csak egy, az előőr, aztán a zászlók, aztán a hadigépezet. Mondogatja magának az ember: ennyivel még elbírok. Ketten vannak, öten, százan – ez még belefér. De sokan vannak. Sokan vannak – mondja a zsoltáros – az én háborgatóim, üldözőim. Uram, szabadíts meg engem! Isten irgalmasságához folyamodik: nagy a Te irgalmasságod, Uram, ítéleteid szerint eleveníts meg engem. Rá kell döbbernünk, hogy nem egy-két érv van itt, nem egy-két gondolat van itt, nem ilyen-olyan nyomás nehezedik ránk! Sokan vannak, roppant nagy a nyomás. S a céljuk – mondom még egyszer – hogy magam maradjak, elszakadva Istentől. Többnyire úgy adagolják ezt be, mint régen a gyógyszert. Cukormázzal vonják be. Emlékszem, gyerekkoromban, amikor kaptuk a sárga C-vitamin tablettát, szegény nagymama mindig dühös volt, mert lenyalogattuk azt a kis sárga édeset, a cukormázt, s magát a C-vitamin, amely jó savanyú, azt már kiköptük. De ez itt nem gyógyszer, hanem méreg, amit cukormázzal vonnak be. Most hát le kéne nyelni valamit, amit a korszellem nagyon ízesre kent, nagyon színesre festett. Mi ez? Ez a korszellem: egyedül jó. Légy a magad ura. Az autonóm ember. Csak aztán nehogy a végén azt kelljen mondanunk, amit a panasz-

codó Jób mond, hogy olyan lettem, mint a pusztában huhogó bagoly, egyedül maradtam... Nincsen senkim. Sikerült mindenkit elmarni önmagamtól, sikerült a nagy önállóságomat mások rovására biztosítani, sikerült mindenki segítségét, könyörületét, támogatását elutasítani, még Istent is elküldtem: távozz tőlem! Csak az ne legyen, amit az Úr mond Ádámnak Madách remekében, az Ember tragédiájában: lássuk, mit érsz magadban! Jaj, de jó, hogy Ádám csak álmodja, hogy mit ér magában! S mégis, milyen szörnyű, hogy az ember korról korra beveszi és lenyeli ezt a mérget, korról korra próbálgatja, hogy mit ér önmagában! De mennyivel más, amit a zsoltáros kiált: Uram, sok az én háborgatóm és üldözöm, és körbekevertetek engem és egyedül vagyok, magamra maradtam. Lásd meg az én nyomorúságomat és szabadíts meg engem! Szabadításért kiált. Ebben a zsoltárszakaszban kapunk egy kis ízelítőt abból, hányféle módon írja le Isten ígéje azt, ahogyan Isten megszabadít bennünket. A Biblia mindig képes nyelven beszélni, és ezt nekünk, magyaroknak nem esik nehezünkre megérteni, mi is képekben gondolkodunk. Most négy ilyen szabadító mozdulatot számoltam itt össze (ennél sokkal több van, természetesen!).

Amikor először így kiált fel, hogy: *lásd meg, Uram, nyomorúságomat, és szabadíts meg engem*, ezt szóról-szóra úgy kellene fordítani, hogy húzz ki! Húzz ki! Mint amikor a fuldokló kiabál, hát ki kell húzni. Vagy mint amikor valaki a gödörbe esik, és nem tud onnan kikapaszkodni. Ilyesmit ír le, más szóval a Jeremiás könyve (Jer 38), amikor a prófétát, aki az Isten üzenetét hirdeti előbb félreállítják, majd félig-meddig megkegyelmeznek neki. A próféták olykor beleszóltak a dolgokba. Szokott ugyanis az Isten politikai tanácsot adni, amit a politikusok nem szeretnek. Jeremiás korában sem szerette

ezt a király. Ismerjük a jelenetet, behívhatja a prófétát a téli palotába, ott összehasogatják a próféta iratait, tűzre vetik, elégetik – nem kell a királynak a próféta tanácsa. Mert mit mond a próféta? Vegyétek a nyakatokba a babilóniai király igáját, és akkor majd megszabadultok! Más szavakkal: menjetek be a kemencébe, a megpróbáltatás kemencéjébe, és ha majd Isten megtisztított benneteket, kihoz onnan titeket. De nem tetszik ez az üzenet királynak, kiküldi az embereit, megfogatja a prófétát, és bedobolja Jeruzsálemben az egyik latrinába. Nem tudom jobban mondani: a pöcegödörbe. Az jó mély. De megváltozik a helyzet, nem megy az ember szülte haditerv, nem távozik el az ellenség, nagy a baj. Közbenjárásra hozzájárul a király, hogy kihozzák a latrinából Jeremiást. Ekkor Ebed Melek, a király egyik főembere harminc emberével elmegy a latrinához, csíkokra tépett ruhadarabokból kötelet, kosarat készítenek, leeresztik, és felhúzzák a prófétát. Kihúzzák. Tárgas teret nyitnak neki. Hát most ezt kiáltja a zsoltár: Uram, sok az én háborgatóm, nagy az én nyomorúságom, körül vagyok véve. Hozz ki engem. Húzz ki a mélyből, húzz ki a gödörből, szabadíts ki a sárból. Olyan az, mint amikor azt mondjuk: mocsárba keveredtem. Egy határozott mozdulattal Isten kiránt és kihúz. Hadd buzdítsak bátran mindenkit: ha valakinek Isten mentőövet dob, kapaszkodjon belé! Akinek Isten szabadító jobbát nyújtja, kapaszkodjon belé! Ne üsse el, ne mondja, hogy jaj, hát fuldoklom itt, húzz ki Uram, de legelőször taníts meg úszni! Itt most nincs úszólecke, itt nincs ügyességi gyakorlat, egy fuldokló ember kiált: húzz ki! És ez Isten szabadításának egyik nagy megtapasztalása, hogy kihúz engem. Ahogy mondja egy szép helyen a zsoltár, a 40. zsoltár: várván vártam az Urat és hozzám hajolt és kihúzott a sáros fertőből. És lábamat szilárd talajra állította. Húzz ki, Uram. És aki ezt megtapasztalta már, mert ezt sokszor meg

tudjuk tapasztalni, hogy vergődünk, fuldoklunk, kínlódunk, nem is tudjuk, hogy mi lesz ebből, és reggelre ébredvén nincs ellenség. Reggelre ébredvén nincs már nyomorúság. Készülődünk a saját kivégzésünkre, és elmarad. Miért maradt el? Mi történt? Isten aláhajolt és kihúzott, beszorítottak, de ő kieresztett.

Ugyanebben a szakaszban mond a zsoltáros egy másik szót is: *Te perelj peremben és ments meg*. Ez is szabadtás. Pereld meg, Uram, a peremet. Szeretjük mi, reformátusok énekelni a 35. zsoltárt: Perelj, Uram, perlőimmal, harcolj én ellenségimmel. Te pajzsodat ragadd elő, én segedelmemre áll elő! Perelj Uram, hozd elő a szavakat – mert ez per. Hozd elő erős ígédet, az én szavaim elfogytak. Aki állt bíróság előtt – remélem, senki – főleg panaszlottként vagy vádlottként, az tudja, hogy miről beszélek. De akit csak tanúként idéztek be bíróságra, az is átélhetett ilyent. Életemben egyetlenegyszer, egy polgári perben kellett tizedrendű tanúként bíróságra mennem. Megkérdezte a bíró, láttam-e az illető hátát, amikor átment az utcán? Láttam – mondtam. Felvették a jegyzőkönyvet, aláírtam. Az ám, testvérek, de amíg kinn ültem a bíróság folyosóján, tanúként, csak azon szorongtam mindegyre, hogy bemegyek, aztán hirtelen tanúból vádlottat csinálnak belőlem... Nem is tudom elmondani, de pingponglabda méretűre zsugorodott össze a gyomrom, s csak izzadtam kétségek között. Kinek jó bíró elé állni? Én most nem a bíróbúsítókról beszélek, azokról a perlő emberekről, akik fűért-fáért-mindenért bíróhoz szaladnak, mindenkit följelentenek, és élvezik, hogy a bíróságon tölthetik az életüket! Én most arról beszélek, amiről a zsoltáros: perbe fogtak, és nincsenek szavaim. Ahogy Jób, a nagy panaszkodó mondja: ó, ha Isten ítélőszéke elé állhatnék, elmondanék neki mindent – feleljen rá, ha tud (Jób 23), aztán mikor Isten maga elé állítja, s mondja neki, nos, akkor add elő panaszodat, Jób

csak a szájára teszi kezét, és hallgat! (Jób 39,37). Hütlének lettek hozzám a szavak! Kiszáradt belőle minden gondolat, ahogy a nagy szárazságban kiszárad a patak és ott van a száraz meder. Igen, tudnak hozzánk ilyen hütlének lenni a legjobb szavaink is. Persze majd, amikor jövünk el a bírótól, akkor tudjuk már, mit kellett volna mondani. (Lépcsőházi emberek vagyunk mi mind.) Pereld meg, Uram, az én peremet – mondja a zsoltáros – és így folytatja, ez a nagy kérése: és ments meg engem, szabadíts meg engem, válts ki engem. Itt ez a szó szerepel: *válts ki engem*. Azt mondja Jób: tudom, hogy az én Megváltóm él, és utoljára porom felett megáll (Jób 19,25). Ez a szó szerepel itt: valaki odaáll és kimondja azt a szót, amit egyedül csak ő mondhat ki, és ha ő mondja ki, akkor igaz és úgy van. Kimondja a szót: nem bűnös, vagy kimondja a szót, hogy bűnös, de fizetek érte (Ilyen értelemben jövendöl megváltónkról Ézsaiás próféta.) Letörleszti a váltságdíjat, a kárpótlást, a büntetést. S van erre egy gyönyörű történetünk is a Ruth könyvből. Ruth az özvegyasszony anyósával visszamegy Izrael területére, szűkülnek, cselédkednek, koldusboton vannak. De megszereti őt Boáz, egy távoli rokon. És a régi izraeli törvénytartás szerint az özvegyet valakinek el kell venni a rokonságból. Boáz kiáll és megkérdezi, hogy ki lesz a góél, ki fogja ezt az özvegyet megváltani? Ki fogja feleségül venni, ki fogja felemelni? S miután senki nem vállalja ezt, ő kerül sorra, és ő vállalja a megváltást. (Ruth 3) Ezért van ott Ruth az Úr Jézus Krisztus nemzetségtáblázatában, S ezért igaz, amit Jób mond: tudom, hogy az én megváltóm él, és utoljára porom fölött megáll. És ez az, akiről Pál apostol a Kolossé levélben beszél: kiszabadított bennünket Isten és átvitt az Ő szerelmes Fiának országába – kiváltott. Kiváltott a rabságból, kiváltott az adósságból, lefizette helyettem az árat. Ezt mondja a zsoltáros, Te perelj az én peremben, Uram, és ments meg.

Majd nyomban hozzáteszi: eleveníts meg. Eleveníts, adj életet. Mondhatnánk, hogy ez nem hangzik annyira szabadtás-szerűen, én mégis azt hiszem, hogy ez az! Amikor a fuldoklót kihúzzák a vízből, nem úgy szokott az történni, hogy kirántják egy gyors mozdulattal, otthagyják a parton, tisztelegnek neki, köszönjük szépen, uram, hölgyem, hogy megmenthettük! Nem. A kihúzott embert életre kell lehelni. Lehet, hogy kiment belőle a szusz. S akkor szájból szájba belefújni a levegőt, pumpálni a mellkasát, oxigénmaszkot szerezni – de éltetni, akármilyen módon életre hozni, ez a feladat! Ezért kiált így a zsoltáros: Uram, eleveníts meg engem. Ez is szabadtás. Szabadtás a halálból, a betegségből, az elveszésből. Lehelj belém életet, Uram. Azt olvassuk a teremtéstörténetben, hogy Isten kigyúrta a föld porából az embert. Ott van a biokémia, meg a fizika, ott vannak az elemek, össze van rakva az ember. De még nem él. És ekkor Isten életnek leheletét lehelte bele. És akkor lett az első ember élő lélékké. És mondja Pál apostol a Korinthusi levélben: Krisztus, a második ember pedig lett megelevenítő szellemmé (1Kor 15). Az elveszett embert, a saját nyomorúságába, bűnébe – bocsánat, hogy így mondom –, fene nagy autonómiájába belefúlladt embert kihúzza Isten – és megeleveníti. Ezt teszi az Úr Jézus Krisztus pünkösdkor, amikor rálehel tanítványaira: Vegyetek lelket! (János 20), mert akkor élünk, ha Istennek élünk, és az az élet, amit Istennek élünk, amit Isten által élünk. Eleveníts meg, Uram. Kihúztál, kiszabadtítottál, kimentettél, de még nem élek... Csak ha megelevenítesz, csak ha lelkedet adod belém.

És végül még egy szót mond, ez indirekt jelzés. A 155. versben azt mondja, hogy: *távol van a gonoszoktól a szabadtás, mert nem törődnek rendeléseiddel.* Itt a szabadtás szó azt

jelent, hogy valaki – maradjunk az előző képnél – levegőhöz jut. Így kell tenni, amikor tömegrendezvény van, például iskolai évnyitó, s a nyári nagy lazaság után a gyerekek a jó forró szeptemberi vagy augusztusvégi napon kiállnak az iskola udvarára, nos, ilyenkor menetrendszerűen be szokott következni, egyik-másik gyermek kidől a sorból. Elemi szabály: azonnal teret kell nyitni, levegőhöz kell juttatni. De többet is jelent ez itt. Tágas teret kell nyitni. Ez az Isten szabadítása: tér nyílik körülöttem. Milyen érdekes, amit itt mond. A mi történetünk most az, hogy ostromlott várban vagyok, megüzenték a békefeltételeket – ez pedig az, hogy elhagyom Istent, s akkor békén hagynak. Látszólag nekik van terük, mert mindig az ostromlónak van tere, körül is vettek, szabadon is mozognak, már építik a hadigépezeteket... És mit mond mégis a zoltáros? – Azt mondja, hogy a gonoszoktól van távol a szabadítás. A gonoszoknak nincsen tere. Akit Isten megszabadít – de sok zoltárban olvassuk –, azt tágas térre állítja ki. Nemcsak kihúz, nemcsak életre lehel, hanem ki tudok jönni a sűrűjéből, ki tudok jönni a nyomás alól, tudok járni, tudok élni. Ez is az Isten szabadításának része.

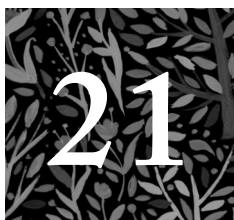
Summa: a szabadítás olyan, mint amikor valamilyen szorongatásból kihoz engem az Isten, mert kifizette szabadításom árát, kezességet adott, s nekem adta igazságát, újra megtanít lélegezni, levegőhöz juttat, és újra elindít az életben. De ez már egy másik élet! Ahogy a Kolossé levél mondja: kiszabadított bennünket a sötétség hatalmából, és átvitt bennünket az Ő szerelmes Fia országába. Mintegy ezt előlegezi meg nekünk itt a zoltáros. És végül elmondja – mert elmondja ennek a módját is! –, hogyan értjük meg, hogyan ízeleljük, hogyan tudunk ez után vágyakozni: *a Te igédnek sum mája igazság, és a Te igazságos ítéleted mind örökkévaló.* Tetszik

nekem ez a szó, hogy *summa*; szó szerint így kellene fordítani: a Te igédnek feje, teteje..., de így is lehetne fordítani, hogy: a Te igédnek *kezdet*. Ez a szó áll a Biblia elején: kezdetben. Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet... Ez áll János evangéliuma elején: kezdetben volt az Ige... És amit most mond a zsoltáros, az e kettő között van: Uram, a Te igédnek, teremtő, cselekvő szótettednek a summája igazság; mégpedig egészen pontosan: szilárd, megtartó hűség. Az igaz valóban, amire lehet támaszkodni, az igaz valóban, ami nem hagy cserben, az igaz valóban, amire nem fogják holnap azt mondani: ja, kérem, tegnap azt mondtam, de megváltoztak a körülmények... Jaj, de sok ilyen helyzetünk van! Ezekbe szoktunk belefulladásni, ezekben szoktunk tönkremenni, ezeken dől szét az emberi élet, ezek miatt veszítjük el a másik iránti bizalmunkat, és ezek miatt nem tudunk szeretni. De mit mond Pál apostol a Kolossé levélben? – Fohászokodok értetek, miután meghallottam, hogy befogadtátok az evangéliumot, és Isten Szentlelke erejében megízleltétek az Isten jóságát és tudtok szeretni – és fohászokodok, hogy ebben növekedjete. De csak úgy tudunk növekedni, ha az Isten hűségében gyökerezik bele ez a mi szeretetünk, mert egyébként a napról napra, pillanatról pillanatra, emberről emberre változó hálátlanságok világában mindegyre a legrosszabbat fogjuk átélni: nem tudok szeretni, mert becsaptak. Nem tudok szeretni, mert megcsaltak, nem tudok szeretni, mert becsaptam valakit, nem tudok szeretni, mert megcsaltam, s nem tudhatom, hogy szeret-e, nem tudok szeretni, mert amire tegnap azt mondták, hogy igaz, az ma nem igaz. Elnézést kérek mindenkitől, akinek köze van bármilyen bankhoz, pénzintézethez! Ma Magyarországon valószínűleg senki nem szereti a bankárokat, meg a szerény banki alkalmazottakat sem szeretik, pedig hát szegények, csak ügyet intéznek. S miért? – Mert pár éve

még 2 százalék volt a kamat, most meg 43. Mert hat éve még azt sem tudtuk, mit jelent az, hogy apróbetűs szerződés-szöveg, most meg inkasszón van a bankszámlánk és odalett az ingatlanunk. Tudunk mi ilyen körülmények között szeretni? Az állhatatlant ki szereti? De megfordítva is igaz! Rólam is kiderül, ha tükörbe nézek, hogy én se tudok szeretni, mert állhatatlan voltam. Isten azonban hűséges, Isten szava megmarad, arra lehet támaszkodni és megbízható, és ha ebben gyökerezik az életünk, akkor tudunk szeretni.

Majd hozzát teszi: *igazságosságodnak ítélete örökkévaló*. Isten igazságossága nem múlik el. Amikor az ember igazságossági programokat állít fel, kezdetünk rettegni! Jaj, de sok ilyen volt az elmúlt kétszáz évben, könyvtárakat lehetne teleírni az igazságosság programjaival, aztán elmúltak, semmivé lettek. Jöttek a körülmények... Mindig a körülményekre szoktunk hivatkozni, de nincs annál szörnyűbb, amikor az igazságosság mulandóság alá van rekesztve. Uram – mondja a zsoltáros –, láss meg engem, lásd meg nyomorúságomat, lásd meg, hogy szeretem határozataidat, húzz ki, válts ki, eleveníts meg, adj új életteret, adj új tágasságot az életemnek, mert én arra akarok támaszkodni, ami örökkévaló. Nem arra, ami most nagyon fontos, nem arra, ami annyira sürgető, nem arra, ami új vagy éppen nagyon régi, hanem csakis arra, ami örökkévaló. Krisztus gyermekének lenni ezt jelenti: Isten igazságát szeretni, Isten szentségén töprengeni. Ezt jelenti: új életben járni, és azt keresi, ami örökkévaló. Ámen

2015.03.08.

Lekció: Máté evangéliuma 13,44-46.

Textus: 119. zsoltár 161-168.

A fejedelmek ok nélkül üldöztek engem;
de a te igédttől félt az én szívem.
Gyönyörködöm a te beszédedben,
mint a ki nagy nyereséget talált.
A hamisságot gyűlölöm és útalom;
a te törvényedet szeretem.
Naponként hétszer dicsérlek téged a te igazságodnak
ítéleteiért.
A te törvényed kedvelőinek nagy békességük van,
és nincs bántódásuk.
Várom a te szabadításodat, oh, Uram!
és a te parancsolataidat cselekszem.
Az én lelkem megtartja a te bizonyságaidat,
és azokat igen szeretem.
Megtartom a te határozataidat és bizonyságaidat,
mert minden utam nyilván van előtted.

Félek! Ma ez áll a zsoltáros fohászzkodásának kellős közepén. Egyszerű és igaz vallomás: félek! Az előző két szakaszt olvasva azt láttuk, hogy nehezen elhordozható, kétségbeejtő helyzet bontakozik ki a zsoltáros körül. Korán kel – így mondja: szemem megelőzte a hajnali őrséget –, körbepillant és látja, hogy gyülekeznek ellene, közelednek hozzá, ostromra készülnek. S ez a harc, mégpedig nyílt harc, ez a szorongattatás leginkább szellemi gyökerű; az a célja, hogy a zsoltárost eltávolítsa Istentől. Felfoghatatlannak tűnik, hogy miért zaklatja az egyik ember a másikat pusztán az okból, hogy hagyja el

Istent, távolodjon el Tőle. De ha belegondolunk az emberi történelem nagy tragikus fordulataiba és harcaiba, belátjuk a zsoltárnak ezt az igazát. Sőt, meg is döbbenünk: ez valóban így van, ez nem képzelgés. Ahelyett, hogy az egyik ember siettetné, tuszkolná a másik embert Isten felé a boldog életre, ahelyett, hogy a királyi menyegző példázatának szava szerint kényszerítené bejönni a másikat a lakodalmas házba (ahogy Augustinus egyházatya magyarázta latinul az igét: *coge intrare!* – Lukács ev. 14,23), inkább azt látjuk, hogy az egyik ember hol szíves szóval, hol csalárdsággal, hol mosollyal, hol meg erővel kényszerítené a másikat kimenni s távolodni.

Most tetőzik ez a történet. Azt mondja a zsoltáros: *a fejedelmek ok nélkül üldöznek engem*. Lám, nem pusztá képzet az üldözés! Igen, korábban meghagytuk és többször el is mondtam, hogy ha valaki nagyon szeret valakit – márpedig a zsoltáros szerelmes Istenbe –, akkor úgy is megvallhatja a ragaszkodását, hogy mindenki mást kizár, mi több, ellenséggé tesz. Annyira szeretek valakit, hogy az összes többi embert csak utálni tudom. De itt kiderül, hogy az Istentől való eltántorításnak tényleg vannak vezérei. Ez a szó, hogy *fejedelem*, itt leginkább azt jelenti: nagy ember, tekintélyes ember, aki nem a születésénél fogva, nem valami választás során vagy hatalmi harc következtében, hanem az ügyessége folytán lett főnökké, tekintéllyé. Lehet, hogy nem ül a trónon, lehet, hogy nem ő kapta a legnagyobb stallumot, mégis úgy tekintünk rá, mint tekintélyre. Az elmúlt húsz esztendőben Magyarországon unalomig koptattak egy szót. A rendszerváltás idején, amikor mindenféle nagy politikai viták zajlottak, sokan mondogatták: szakértők kellene ide, meg szakértő kormány. Szakértő ilyen, szakértő olyan: aki ért a dologhoz. Hadd fordítsam így ezt a szakaszt: a hozzáértők üldöznek engem. Mármint,

akik nagyon értenek ahhoz, hogyan tántorítsanak el a hittől, hogyan beszéljenek le a hitről, szakértői annak, hogyan csepegtessék a szívembe ezeket a mondatokat: nem kell neked Istent keresni, nincsen remény, nincs is Isten, maradj te csak magadnak, építsd fel önmagadnak az életedet, legyél te a magad ura... S ha mégsem tántorodunk meg, nem hanyatlunk el Istentől, akkor megkezdődik az üldöztetés, tiportatás, vádoltatás, vegzálás. Erre mutat most a zsoltárnak ez a szakasza.

Mégis, testvérek, nem ettől és nem ezektől fél a zsoltáros. Ismerünk sok bátor vallomást. Ézsaiás próféta mondja egy helyen: az Úr az én szabadítóm, nem félek (Ézs 12,2). Az Úr az üdvösségem – mondja a zsoltáros – kitől féljek? (Zsolt 27,1) Ámbár – elmondotta – nyugtalanító, nyomasztó, ijesztő a látvány, körülvették, bekerítették, közelednek hozzá, de – azt mondja itt, hadd olvassam még egyszer – a fedelmek ok nélkül üldöztek engem, *pedig* a Te Igédttől félt az én szívem. A Te igédttől félek. Jób egyik barátja, Elifáz mondja, olyan ez a félelem, mint amikor az ember megsejti, hogy Isten közelében van: félelem szállt rám és rettegés, és megreszkettette minden csontomat (Jób 4,14). Beleremeg az ember, ha Isten igéje megszólal, megretten az ember, ha az Ige, az isteni szó megcsendül a szívünkben. Nem morális félelem ez, ámbár morális félelmeink is vannak, és okkal. Jézus, például, a Hegyi beszédben bemutat egy ilyen helyzetet: rángatnak valakit a bíró elé, perem van vele – s azt mondja Jézus, hogy békülj ki vele, míg oda nem értek a bíróhoz! Nehogy a bíró téged ítéljen el, mert akkor megfizetsz az utolsó fillérig! Ez morális félelem, s ez arra vezet, hogy jobb tartózkodónak lenni, nem kell olyan nagy garral lenni, nem kell a másikat állandóan bíró elé rángatni, mert még a végén kiderül, hogy én vagyok a hibás. Abba most nem akarok belemenni, csak jelzem, hogy sokszor látjuk ennek a morális félelemnek a

megromlott oldalát is, amikor megalkusznak egymással az emberek: te is hallgatsz, én is hallgatok, te is félrenézel, én is félrenézek, neked is egy kis előny, nekem is egy kis előny, ilyen sundám- bundám, csóresszel megy a világ – mindenki sakkban tart mindenkit. De most nem erről beszélünk, nem morális félelem van a zsoltárosban. Nem is egzisztenciális félelem ez, ámbár ilyen is van; amikor például a nagy emberek elé megyünk, s várjuk a sorunkat és reszketünk. Behívat a főnök, s nem tudom, miért hívat. Amikor püspök lettem, nekem is azt tanácsolta valaki – nem volt jó tanács, nem is tartottam meg! – hogy ha jön hozzám valaki, várassam, hadd remegjen egy kicsit, hadd találgassa, hogy miért hívattam. De tudom, tapasztaltam, van, aki gyakorolja ezt. Mi meg, míg várunk, találgatjuk: lesz velem? Kicsinálnak, előreléptetnek? Ez egzisztenciális félelem.

De nem erről beszél a zsoltáros, hanem valami reszkető félelemről. Olvasom még egyszer Jób könyvéből: *félelem szállt rám és megreszkettette minden csontomat*. Miért? Mert Isten szólt. És ebben az a nagy dráma, hogy így minden más lesz. Az előző részekben arról beszélt, hogy hajnalban fölkel, kinézett a várfalon, látta, hogy megmozdult az erdő, mint Shakespeare drámájában, a Macbeth-ben, és elindult az erdő, végveszélyben van, ellene jönnek. De mindig hozzátette: Uram, Te velem vagy; Uram, Te itt vagy – és ha Isten itt van és velem van, akkor az Ő Igéje is itt van és velem van! Micsoda paradoxon ez! Nem kell félni senkitől: ha Isten velünk, kicsoda ellenünk!! Bizonytal senki, senki – mondja Pál apostol. – Isten velünk, az Ő Igéje a szívünkben van! És mit mond a zsoltáros? – reszketek, Uram, a Te Igédőtől! Mert az az igazság, hogy amikor Isten megszólal, Igéjében közel lép, akkor isteni fensége, dicsőségének teljessége egy szempillan-

tás alatt a helyünkre tesz bennünket. És akkor elpárolognak ezek a dicsőségre kisajátított, büszkélkedő mondataink: ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?! –, az Úr az én szabadítóm, kitől félnék!? De szeretjük ezeket mondani! S aztán, ha jön a szabadító, jön az Úr, mindenek teremtője, mégsem tudok mást mondani, csak Ábrahámmal együtt azt, hogy por és hamu vagyok! Jaj, de sok szavam lett volna Istenhez, oh, de szerettem volna egész élettörténetemet elmondani vagy a pillanatnyi gondomat elé önteni! De amikor megszólal az Úr, mint Jóbnak a forgószélből és azt mondja neki: nahát, szólj, hallgatlak, oktass és válaszolok neked! –, akkor Jób szájára tette kezét, és nem tudott mit mondani... elszálltak a nagy gondolatai, odalett a bátorsága, odalett minden magabiztossága, mert Isten teremtői valósága előtt csak por és hamu az ember. Immánuel Kant, a filozófus azt mondja nagy munkájának, A tiszta ész kritikájának a végén, hogy két dolog tölt el csodálattal: a benne lakozó erkölcsi törvény és fölötte a csillagos ég. Ez nem csodálkozás, ez csodálat, ámulat – ez legyőzöttség.

Uram – mondja a zsoltáros –, már üldöznek a főemberek, a szakértők, a hozzáértők, s lehet, hogy fogást is találnának rajtam. Mit? Hogy például nem félek a Te Igédőtől. De ő fél.

Ugyanakkor hozzátesz egy másik mondatot: *gyönyörködöm a Te beszédedben*. Akkor hogy van ez? Félek és gyönyörködöm, rettegek és ámulok? Megállok Isten előtt a magam por-létében, senkinek és semminek tudom egy pillanat alatt magam – és gyönyörködöm. *Gyönyörködöm a Te beszédedben, mint aki nagy nyereséget talál*. Mintha Jézus szavát előlegezné a zsoltáros mondása, ezt olvastuk a lekióban a mennyek országáról. A mennyek országa hasonló az emberhez, aki kincset talál a szántóföldön, s felette való örömeiben elmegy, eladja mindenét és megveszi azt. Azt mondja a zsoltáros, Uram,

úgy gyönyörködöm, úgy ujjongok, úgy megtelik a szívem örömmel, hálaadással, dicsőségérzéssel, édességgel, átadottsággal, mint amikor valaki nagy nyereséget, nagy kincset talál – mint az az ember, akiről Jézus beszél, aki képes rá, hogy elmenjen, és mindenét eladja. Mindenét: az egész életét. Nem foglalkozik immár azzal, hogy jó üzlet-e vallásosnak lenni, nem fessegeti, hogy jaj, hátha nagy elhamarkodottan mindent elkótyavetyéltem, mi lesz belőlem? Nem érdekli a mindennapos életbölcesség, miszerint be kell osztani, gondolni kell a holnapra, holnaputánra, nem lehetek felelőtlen. Olyan öröm tölti el, ez a szerelmes öröme, hogy mindent odahagy. Mert aki igazán beleszeret egy szép lányba, egy kedves fiúba, az mindent odahagy, nem érdekli senki-semmi. Ahol a kincsed, ott a szíved. A világ legszebb és legmegrendítőbb szerelmi tragédiái mind erről szólnak. Megláttam, betöltötte a szívemet, nem akarok mást... Mindent, mindent, még a magam életét is odaadom érte.

Az a kérdés tehát, hogyan lehet egyszerre félni és gyönyörködni. Egyszerre átélni, hogy minden csontom reszket, ráz a hideg, és ugyanakkor ujjongani forró buzgósággal. Néhány részét ennek megmutatja nekünk a zsoldtáros. Így: *a hamisságot utálok, törvényedet szeretem*. Szereted az igazságot, gyűlölöd a hamisságot – mondja egy másik helyen egy másik zsoldtár –, ezért kent fel Isten, a te Istened öröme olajával (Zsolt 45,8). Itt is ezt mondja: *a hamisságot utálok...* A régi görögök nagyon jól fordították ezt a hamisságot. Szó szerint hazugságnak kéne fordítani, ők igazságtalanságnak fordítják. Mintha azt mondaná: mindent utálok, aminek nincs köze a színtiszta igazsághoz. Utálok a ferdítést, utálok a hamis mértéket, utálok a hamisságot, utálok, amikor bűn és bűn alkut köt egymással. Hadd mondjam ezt ma, március 15-én, egyszerű szóval: forradalmár vagyok. Elég volt! – ez a forradalom. Elég

volt! Ahogy Márai Sándor mondja 1956 magyar forradalmáról: egy nép azt mondta: elég volt. De ezt minden forradalomról, 1848-ról is el lehet mondani – egy nép mondta: elég volt. Elég volt a hazugságból, elég volt a hazudozásból, elég volt a félrebeszélésből, elég volt a 20. század nagy divatjából, a kettős beszédből: a háború=béke, a tudatlanság=erő, a szabadság=rabság. De ami már nem kettős beszéd, az ez: elég volt – ez a forradalom! Ez az Istenbe szerelmes ember forradalma. Majd hozzát teszi rögtön: *törvényedet szeretem*, mert nem tudok mást szeretni, csak azt, ami jó, az isteni értékrendet, amelynek a szerkezete szerint teremtette Isten ezt a világot, amely szerint ez a világ fönnáll, megmarad és mi is fönnállunk és megmaradunk.

Milyen egyszerű dolgokat mond Jézus a Hegyi beszédben!! Mi a törvény? Fölkel és lenyugszik a nap. Tessék ezt elhazudni! Mi az Isten szeretetének a törvénye? Hogy az élettörvény érvényes igazra és hamisra egyaránt. Tessék ebből valami mást kihozni! Mi az Isten jó rendje? Cselekedd ezt és élni fogsz. Tessék ellenpéldát hozni! Lehet élni ott, ahol az ember nem tiszteli atyját és anyját, lehet élni ott, ahol szabad ölni, lehet élni ott, ahol dicsőség lopni, lehet élni ott, ahol nemzeti sport felebarátunk ellen hamis tanúbizonyságot tenni? Lehet élni ott, ahol szent életkapcsolatokat törnek röpítőmra? Lehet élni ott, ahol az ember mindig csak a máséba néz? Aki tud ezekre bizonyító példát, tudassa velünk! Én nem tudok. A Te törvényedet szeretem, az életet szeretem, gyűlölöm a hamisságot és utálom, gyűlölöm a halált és utálom! Íme, hát így van, hogy egyszerre félek és gyönyörködöm.

Aztán azt mondja, hogy: naponta hétszer elmondom, naponta hétszer hirdetem, *naponta hétszer kikürtölöm a Te igazságos ítéleteidet*. Naponta hétszer. Lehet ebből órabeosztást is tenni. Emlékezték, szóba hoztam, hogy a régi szerzetesrendek

reguláiban benne volt a 119. zsoltár. Úgy osztották be a napot, hogy a nap hét szakaszában elmondták a zsoltár egy-egy részét. Lehet így is. De ez, hogy naponta hétszer, azt jelenti: mindig. Mindig. Ez nem hét pillanatát jelenti a napomnak, mondjuk, régi falusi szokás szerint, hétszeri harangozással. De ez itt: mindig. Mindig hirdetem, mindig elujjongom, mindig mindenkinek elmondom, Uram, igazságos útaidat. S azért dicsérlek naponta hétszer, mert a Te törvényed kedvelőinek békességük van és nincs bántódásuk. Elmondom, elujjongom – és békességem van, nincsen bántódásom.

Így kellene pontosan visszaadni: nem fogok semmiben sem megbotránkozni. És ez azért fantasztikus, mert a vallásos emberről általában az a szóbeszéd járja, hogy képmutató, erénycsősz, farizeus, aki sokat beszél az Isten szent törvényéről, igazságos ítéletéről, állandóan azt emlegeti, naponta hétszer meg hetvenhétszer is harangoztat róla, de csak teszi a külsínt, a mázat, az álarcot. Buzgóság látszatát kelti, mert valami baj van belül. S megmondom őszintén, hogy amikor kiújul az istentelen emberek rohama a vallásos ember ellen, amely jogtalan és alaptalan és igaztalan – ahogy itt mondja: a fejedelmek ok nélkül üldöznek engem –, tehát ha nincs is okuk rá, egy csekély okot magunkban, a szívünkben csendesen ismerjünk el. Miért nem tetszünk mi, hívő emberek? Mi, reformátusok – ne menjünk messze! –, mi miért nem tetszünk? Talán azért, mert nem gyakoroljuk azt, amit a zsoltáros mond: a te törvényed kedvelőinek békességük van, vagyis, most szó szerint fordítom: nem botránkozom meg. Kálvin mondja – Kálvin! –, ha Istenben járok, az Ő szent Igéje eltölt engem és szeretem az Urat és megkóstoltam az Ő könyörületét, a következő lépésem lesz, hogy irgalmasságot gyakorlok és nem taposom meg két lábbal az én gyenge testvéremet nyomorúságában, bajában, kísértésében és bukásában.

Ha valamiért nem tetszünk mi, keresztyének – hadd legyek őszinte! –, az éppen az, hogy sokszor szinte várva várjuk az alkalmat, hogy elbotoljon a gyenge, elkapjon valakit a kísértés, mutatkozzék az életében a vétek. És akkor odaugrunk és megtapossuk. Ujjongunk, hogy végre van valami bűn, na végre, van mit (kit) utálni!

Azt mondja a zsoldáros: akik a Te igazságodat szeretik, azoknak békességük van, és nem botránkoznak meg. Mert nemcsak annak jaj, aki megbotránkoztat (annak jobb, ha követ kötnek a nyakába és a tengerbe vetik – Lukács ev. 17,2), hanem annak is jaj, aki botránkozik. Itt nincs botránykő. Itt Isten irgalmassága uralkodik, Isten könyörülete hat át mindent. És ahogyan egykor a régi zsidóknak szólt a törvény: az árvát, a jövevényt, az özvegyet fogadjátok be, mert egykor ti is jövevények voltatok, most ezt parancsolja a zsoldár: a gyengét, a botladozót, a megkísértettet fogadjátok be, mert ti is megirgalmazottak vagytok. Mert egykor ti is gyengék voltatok, vétkezők voltatok, megkísérthetők voltatok, mert egykor nem volt ott a szívetekben Istennek csodálatos Igéje. Ne botránkozz meg, de ne is nézz félre. A legnehezebbet kéri az Ige: szeress. Ne botránkozz meg, ne nézz félre, ne ütközz meg, ne köss kompromisszumot. Szeress!

És hogy ez miképpen lehetséges azt is elmondja a zsoldáros. Így mondja: *várom a Te szabadításodat, oh, Uram, parancsolataidat megcselekszem.* A múlt alkalommal ízelítőt kaptunk abból, hogy hányféle módon szabadít bennünket Isten, csak a szavakat mondom újra: kihúzza a mélyből, kivált a rabságból, életre lehel, tágas teret nyit nekem. Most mintegy összefoglalóan, az egészre visszatekintve azt mondja a zsoldáros: várom a Te *szabadításodat*. Várom. Nem vagyok még teljesen bölcs, nem vagyok még nagyon okos, még szorongatásban vagyok, még küzdelmeim vannak. Egyszerre ott van a szívem-

ben a szent rettegés és a gyönyörködés, egyszerre ott van bennem a harag és felháborodás a rossz miatt és közben szeretet az Isten igazsága iránt. Uram, most nem tudok mást tenni: várom a Te nagy szabadításodat. Várok, a szabadítás mutatja meg, hogy megtartasz, megmentesz, megóvsz. Van olyan zsoldárfordító is, aki így fordítja: várom a Te üdvözítéseted, mert ebben a szóban benne van a mi Jézusunk neve: mert Jézus azt jelenti, hogy megtartó, üdvözítő. Várom, Uram, a Te szabadításodat – várom az üdvözítést. Hogyan? Így hangzik az utolsó vers: *megtartom határozataidat és bizonyosságaidat, mert minden utam nyilván van Teelőtted*. Uram, nincs Előtted titkom.

Így kezdődött ez a szakasz: *félek*. És így ér véget: *nincs előtted titkom*. Isten elé menni félelmetes, rettenetes dolog. De milyen csodálatosan vezet bennünket Isten! Vezet önmagához, végig az Isten-ismeret és az önismeret útján, hogy eljussunk oda, amikor már nincs Előtte titkunk. Uram, az én útjaim, minden utam nyilván van előtted, nincs mit rejtgetnem, nincs mit titkolnom: elvezetett hozzád a szabadítás. A Heidelbergi Káté az eljövendő ítéletről szólván mondja, hogy az a Jézus Krisztus tér majd vissza bíróként, aki engem a kereszten megváltott. Akit az ember halálra ítélt, s aki hagyta, hogy halálra ítéljék, hogy ezáltal váltságot szerezzen, Ő lesz majd az én ítélő bírám. Ezért – mondja a káté – *félelmet fővel várom Őt*. Félek – és immár nem félek, s közte ott van a nagy váradalom, a boldog bizonyosság és tapasztalat, hogy Isten szabadítót adott nekünk a mi Urunk Jézus Krisztusban. Legyen Neki ezért dicsőség minden időben. Ámen

2015. 03.15.

Lekció: Máté evangéliuma 27,31–50.

Textus: 119. zsoltár 169–176.

Oh Uram! hadd szálljon közel az én könyörgésem
a te színed elé; tégy bölccsé engem a te igéd szerint.
Jusson elődbe az én imádságom; a te beszéded szerint
szabadíts meg engem!

Ajkaim dicséretet zengjenek,
mert megtanítasz a te rendeléseidre.

Nyelvem a te beszédedről énekel,
mert minden parancsolatod igaz.

Legyen segítségemre a te kezéd,
mert határozataidat választottam!

Uram! vágyódom a szabadításod után,
és a te törvényed nékem gyönyörűségem.

Éljen az én lelkem, hogy dicsérjen téged, és ítéleteid
segítsenek rajtam!

Tévelygek, mint valami elveszett juh: keresd meg
szolgádat; mert parancsolataidat nem felejtettem el!

Krisztus gyötrelme és halála, ahogy a Heidelbergi Káté mondja: egész földi életére kiterjedő szenvedése, de különösen annak utolsó szakasza ma, nagypénteken, halála napján egyszerre szembesít minket minden ártatlan ember szenvedésének mélységes és elfogadhatatlan értelmetlenségével. Ugyanakkor megmutatja számunkra az egyetlen igaz, szent ember szenvedésének és halálának titokzatos gyümölcset és áldását. S éppen ma, Jézus könyörgése ott a kereszten, a 22. zsoltár szavai és hozzákapcsolva a 119. zsoltár záró része igen világosan feltárja számunkra ezt az összefüggést. Jézus így kezdi

a zsolnárt a keresztén: *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?* A zsolnáros pedig a szent abc utolsó szakaszában ezt mondja: *Oh, Uram, hadd szálljon az én könyörgésem a Te színed elé!* Vagyis mind a panaszéneket, mind pedig a buzgó fohászkozást ott találjuk a Zsolnárok könyvében. A mi Megváltónk onnan idézi, vagy helyesebb, ha azt mondjuk: onnan véve éneklí ott, szenvedései közepette minden szenvedő énekét. Ha nem ének lenne, akkor csak bejelentés vagy rezignált megállapítás lenne, és így hangzana egyszerű prózaisággal: elhagyott engem az én Istenem! De Jézus a keresztén az Atya után kiált, Hozzá szól és az Ő kezébe teszi le a lelkét. Kapcsolata mélységes, felfoghatatlanul mély és szoros az Atyával.

A 119. zsolná záró szakasza teljességgel idekapcsolódik. Láttuk már a mögöttünk levő hetek során, különösen a zsolnárt utolsó három-négy szakaszában, hogy az Isten szerelme, aki vágyakozik az ő Istene után, igen drámai, tragikus helyzetben kiált hozzá. Hallottuk, elmondta többször is, közelítenek hozzá ellenségei, bekerítették, rátámadtak, így mondja a zsolnárt 150. versében: *Közelgetnek hozzám gonosz háborgatóim, akik a Te törvényedtől messze távoztak.* Vagyis a 119. zsolnárt írója ugyanúgy, ahogy a 22. zsolnárt írója, gonoszságban, élet- és halálveszedelemben van. Szened. Közel a vég. De lássátok, testvérek, mennyire szereti a zsolnáros az ő Istenét! Ha még van hangja, nem az ellenséget ríogatja. Bizony, megesik az, ha beszorítanak minket a sarokba, kiáltunk egy nagyot, hátha meghátrál az ellenség. De nem átkozódik. Krisztus sem átkozódott a keresztén. Nem kezd harci dalba. Krisztus sem énekelte harci éneket. A 119. zsolnárt utolsó szakasza nem katonáéneket, hanem imádság, kérés, fohászkozás. *Jusson elődbe* – így mondja –, *egészen közel hozzád, Uram, az én esdeklésem.* Nincs hát olyan távol Isten! Pedig a szenvedések láttán, akár a magunk szenvedése vagy más szenvedése lát-

tán, azoknak a legmélyén könnyen kimondjuk az érzésünket: elhagyott az Isten – elhagyta az Isten. Pontosan úgy, ahogy Jézus keresztfénél a kivégző pribékek, a látványosságra kiséreglők mind ezt mondják: elhagyta az Isten. Így kiáltoznak: Illést hívja, lássuk, jöjjön el, szabadítsa meg Őt. Ő, aki sokakat megszabadított, szabadítsa meg magát. Azt mondotta, Isten Fia, hát akkor jöjjön Isten, s álljon jót ezekért a szavakért!

De ezt csak az mondja, aki kívül áll a szenvedésen. S nem mondok túlzó szót: ha valaki kívül tud lépni a szenvedésen, el is vesztette emberi mivoltát. Ember voltunkhoz hozzátartozik a szenvedésünk és a másikkal való együtt-szenvedés. Igen, tudom, sokszor könnyen kimondjuk: elhagyott az Isten, elhagyta az Isten. De mit kér a zsoltáros? – Segítséget, szabadítást és életet. Ezért mi minden nagypénteken bátran kimondhatjuk, hogy minden szenvedő embernek joga van így kiáltani: *legyen segítségemre a Te kezéd, vágyódom a Te szabadításod után, éljen az én lelkem.* És nekünk is jogunk van, sőt kötelességünk minden szenvedővel együtt kiáltani isteni segítségért, szabadításért, jogunk és kötelességünk életért könyörögni. Ezért foglaljuk ma is imádságunkba az értelmetlenül meghaló embereket, azokat, akiket mások örülete ránt halálba. Megrendültünk pár napja, amikor az úgynevezett kiterjesztett öngyilkosságban egy bolond ember százakat rántott értelmetlen halálba. Jogunk és kötelességünk őket imádságunkba foglalni. Foglaljuk ma imádságunkba az üldözötteket, azokat, akiket pusztán hatalmuk fitogtatása kedvéért kínoznak, gyilkolnak a nagyok és az erősek. Foglaljuk imádságunkba ma is azokat, akiket a hitükért üldöznek szerte a világon, megannyi Krisztus-követőt. (Úgy, hogy közben üldözőik azt hiszik, valami nagy dolgot tesznek. Ahogy maga Jézus mondja: eljön az idő, amikor üldözni és gyilkolni fognak benneteket és azt hiszik, istentiszteleti cselekményt

hajtanak vele végre.) Foglaljuk ma imádságunkba azokat is, akiknek már nincsen erejük, fizikai képességük fohászkodni, már nincs hangjuk, már sóhajtani sem tudnak. És azokat is, akiket úgy körülzárt a harag, az iszonyat, a szenvedés, hogy mi már voltaképpen nem is tudunk róluk. S azért tehetjük ezt bátor és reménykedő szívvel, mert ígéreteink és tapasztalataink vannak arról, hogy Isten meghallgatja a mi fohászkodásunkat, kéréseinket. Néhány zsoltárt hadd idézzek!

Dávid azt mondja a 86. zsoltárban: *Uram, nagy rajtam a Te kegyelmed és kiszabadítottad lelkemet a mélységes pokolból.* A templomi énekesek a 33. zsoltárban így buzdítják az istentiszteleti közösséget: *Isten megkönyörült az övéin, hogy kimentse lelküket a halálból.* Aztán megint Dávid, egy más helyzetben, üldöztetésében, megszabadulása után így imádkozik: *megszabadítottad lelkemet a haláltól, bizony az én lábaimat az eleséstől, hogy járjak Isten előtt az életnek világosságában.* (Zsolt 56,13)

A korábbi alkalmak során, amikor a 119. zsoltárt magyaráztam, elmondottam, hogy hányféle módon tapasztaljuk meg mi Istennek a szabadítását, mindenféle élethelyzetet leírnak a szavak. Isten megment, Isten kiragad a veszedelemből, Isten kihúz, amikor fuldoklom, Isten kivált a kifizethetetlen adósságból, Isten életet lehel belénk, kigyógyít a halálos betegségből, elhárítja a fejünk fölé a veszedelmet. Ám most a zsoltáros itt, a zsoltár végén egyetlenegy szóban foglalja ezt össze, a 174. versben ezt mondja: *Uram, vágyódom a Te szabadításod után.* És ebben a szóban, *szabadítás*, mondom héberül, *joshua*, ebben benne van a Jézus neve. Ez a szó, hogy *joshua*, azt jelenti: az Úr a szabadító. Uram, vágyom a Te szabadításod után. Nem túlzunk, ha a régiekkel együtt azt mondjuk, hogy ez már prófécia. A régi magyarázók ugyanis itt gyakran nem zsoltáriróról megköltőről beszélnek, hanem

prófétáról. Azt mondja Augustinus egyházatya, hogy a zsol-táros ezzel: *Uram, vágyódom a Te szabadításod után* – meg-jövendöli a Jézus nevét. Vagyis: Uram, a Te *szabadítód* után vágyódom. De most, nagypénteken, *a szabadító nem szabadul*. Ki kell innia a pohárt, engedelmesnek kell lennie mindhalál-ig, le kell tennie életét, s nem jön el Illés, hogy megszabadítsa Őt, ahogyan imádsága szavát félreértve várják kinzói, hogy beálljon valami csoda. Mert nem értik Őt.

Jézust nem értették a tanítványok sem, amikor halálát és szenvedését jelentette. Nem értették az ellenségei sem, miért teszi ki magát könnyű prédaként. Nem értette Pilátus sem, miért nem védi meg magát vagy zárja magát a hatalom ol-talma alá. Azt mondja Neki: csak egy szavamba kerülne, s szabadon bocsáthatnának... és ebben benne van az is, hogy Jézus, Neked is csak egy szavadba kerülne. Nem érti senki, és immár ott, a kereszten Jézus imádságát sem értik. Kezdi énekelni a 22. zsol-tárt, ELI, ELI! LAMA SABAKTANI, s akik ott állnak, úgy értik: Illés prófétát hívja. Illésnek ez a neve: Eli-jahu. Tehát Jézus: a nagy prófétát hívja. Milyen gondos az evangélista, milyen pontosan feljegyzi, milyen szépen lefordítja és jelzi, hogy sem a tanítványok, sem az ellenségei, sem a halálos ítéletet kimondók, sem a pübékek, sem a néző-közönség – s mindenki oda teszi magát e csoportban, ahova akarja – senki nem érti Őt. De Isten érti Őt. Ezért a zsol-tár is tovább tart, ezt mondja a 119. zsol-tárban a próféta: *vágyódom szabadításod után* – és ez a szó, hogy „*vágyódom*” olyan nyelv-tani szerkezet, amely többet jelent annál, hogy most, az adott pillanatban, a bajban, a tragédiában, az agóniában fölgyullad a szívemben valami szabadulásvágy. Azt mondja tulajdon-képpen, hogy régóta vágyódom az Isten szabadítása után, rég elkezdődött bennem ez a vágyakozás. Amikor először meg-ízleltem Isten jóságát, mikor először megtapasztaltam szaba-

dítását, azóta vágyódom szüntelenül és folyamatosan. Jézus mindig erre hívott bennünket, erre a mély vágyakozásra. Ez nem egy pillanat, nem a lélek pillanatnyi, kétségbeesett rezdülése, ez az egész élet: vágyódni Isten után. Miért?

Hogy Isten szabadítása által – mondja tovább – *éljen a lelkem és dicsérjem Őt*. Ez viszont jövő időben áll. Éljem a lelkem és dicsérjelek Téged. Dicsérettel, vagyis étellel, jövővel és hálával van tele a zsoldáros és ezzel van tele a 22. zsoldár is, amit Jézus a kereszten énekel. Mi meg szoktunk állni itt: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem? És a felkiáltást, a kérdést – mondtam sokszor – kiegyenesítjük állítássá. Elhagyott az Isten, elhagyta az Isten! De hadd idézzek, testvérek, még néhány passzust a 22. zsoldárból, amit Jézus énekel a kereszten. Azt mondja a 22. zsoldár 23. verstől: *Hadd hirdessem nevedet, és hadd dicsérjelek. Ti, akik féltetek az Urat, dicsérjétek Őt... Jákob, minden ivadékai, dicsőítsétek Őt, mert nem veti meg a szegény nyomorúságát, s amikor Hozzá kiált, meghallgatja... Felőled lett dicséretem a nagy gyülekezetben* – éneklí Jézus a kereszten. *Felőled lett dicséretem*. Majd azt mondja: *esznek a nyomorultak és megelégszenek, dicsérik az Urat, akik vágyódnak utána és keresik Őt. Éljen a szívetek örökké! Megemlékeznek és megtérnek az Úrhoz a föld minden határai, leborul előtted a pogányok minden nemzetsége*. Mindez a 22. zsoldárban van. Ezt énekelte a mi Urunk Krisztusunk ott, a Golgotai kereszten. Amikor azt mondták: elhagyta Őt Isten, amikor azt mondták, mintegy provokálva Istent: jöjjön, mentse meg Őt, amikor senki nem értette Őt – az Atya értette Őt.

Feljegyzí az evangélista, hogy akik ott álltak a keresztnél, úgy magyarázták Jézus szavait, hogy Illést hívja. Volt, aki az agónia pillanatában, hogy meghosszabbítsa a szenvedést s egyben a kint, izsópot, azaz szivacsot mártott ecetes vízbe, s nádszálla tűzve felnyújtotta Jézusnak. Mások azt mondták:

hagyd, hagyd, hadd fokozódjon a kín, lássuk, eljön-e Illés. De az Atya tudta, hogy a Fiú Őt hívja: *jusson közel Hozzád, elődbe az én könyörgésem*. S hogy a mi könyörgésünk magunkért, a szenvedő emberért, az ártatlanokért, az üldözöttekért, a bűn fogságában gyötrődőkért odajut, azt éppen a Jézus meghallgatott kéréséből, feltámadásából tudhatjuk. Mert amikor azt mondtam, hogy nagypénteken jogunk és kötelességünk minden szenvedőt imádságba foglalni, minden gyötrődőt Isten elé vinni, akkor ezt csak azért mondhattam, mert a Jézus feltámadása visszaadta nekünk ezt a jogunkat. Azt mondja egy húsvéti énekünk: Ha Ő föl nem támad, nincs többé bűnbocsánat. Ha Őt az Atya nem hallgatja meg, eljártszottunk mindent, akkor nincs mentség. Nincs mentség a megmagyarázhatatlanra, nincs mentség arra, hogy az egyetlen szentet, igazat halálra adtuk, s akkor azt sincs jogunk imádkozni: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet!? De van jogunk – Krisztusban. Mert ott a kereszten Ő ezt az imádságot mindannyiunk helyett mondotta. Ott a kereszten az egy igaz ember, a második Ádám mindannyiunk helyett és mindannyiunkért szenvedett. Minden bele van foglalva Jézus szavába, s tudjuk, nem csak a szavába, hiszen feltámadott. Bele van foglalva, feltámadott és megdicsőült valóságába is.

A Mennyei jelenésekről írott könyvben János apostol látja az Isten bárányát és azt mondja, úgy látta: mint egy megöleltet, aki meghalt, és imé, él. Akin ott vannak halála sebei. Őbenne és csak őbenne, Krisztusban jut Istenhez minden könyörgésünk. Az is, amit a 22. zsoltárral könyörgünk, az is, amit a 119. zsoltárral mondunk, ismétlem még egyszer: *Legyen segítségemre a Te kezed, Uram, vágyódom a Te szabadtásod után, éljen az én lelkem, hogy dicsérjelek Téged*. Őbenne

kész a segítség, a szabadulás és az élet. Immár látjuk, ez volt az ára, a keresztt, hogy helyettünk halta a bűnösök halálát. Legyen érte dicsőség a Szentháromság Istennek. Ámen

2015. 04. 03.

Lekció: Lukács evangéliuma 24,1-12.

Textus: 119. zsoltár 173-176.

Legyen segítségemre a te kezed,
mert határozataidat választottam!
Uram! vágyódom a szabadításod után,
és a te törvényed nékem gyönyörűségem.
Éljen az én lelkem, hogy dicsérjen téged,
és ítéleteid segítsenek rajtam!
Tévelygek, mint valami elveszett juh: keresd meg szolgálodat;
mert parancsolataidat nem felejtettem el!

Mit keresitek a holtak között az élő? – ezt kérdezik, kedves testvérek, a húsvéti angyalok ott, a sírkertben az asszonyoktól. És húsvét hajnalán ez a kérdése: mit keresitek a holtak között az élő? – mindent megfordít, húsvétkor minden megfordul. A húsvét ugyanis nem folytatás, hanem változás. Vagy ha folytatás is, akkor talán a nagy angol költőnek, John Donne-nak az elmélkedését lehetne idézni, aki betegségében, a halálra készülődve arról ír, hogy az egész embervilág egy nagy könyv, minden emberi élet egy-egy lap, és hogyha meghal is valaki, nem tépetik ki abból a könyvből, de Isten valami jobb nyelvre lefordítja, ami oda van írva. De ez a szó, hogy lefordítja, igen talányos, úgy lenne pontosabb lefordítanunk: átülteti. Isten átköti az élet könyvét, átülteti az életünket. A húsvét nem folytatás, hanem változás, nem a réginek a folytatása, hanem valaminek, valami egészen újnak, soha el nem gondoltnak a kezdete. Ahogy Pál apostol mondja, amit ember szíve meg nem gondolt, amit ember füle nem hallott, amit ember lelke, elméje el nem képzelt, azt készítette Isten az Őt szeretőknak.

Azt látjuk itt, a feltámadás történetében, hogy az asszonyok még végtisztességre mennek a sírkertbe, de már az új élet diadalhírével jönnek el onnan. Az üres sír az evangéliumnak, az örömhírnek, a dicsőségnek az első szószéke, és az angyalok kérdésében – miért keresitek a holtak között az élő? – benne van már az örök élet reménye. Az asszonyok azért mennek, hogy elvégezzék azt, amit nagypéntek este még nem tehettek meg, amikor Jézus meghalt. Kelltek várniuk, mert így rendelkezett a törvény és ezt kívárva elindulnak, hogy az ártatlanul kivégzett Jézust méltó módon temessék el. Vagyis azért mennek, mert le kell zárni egy szomorú történetet. Pontosabban, folytatni kell a Nagypéntek szomorú történetét, folytatni mindaddig, amíg a temetéssel le nem zárul. De vajon, ebben az elemi, emberies mozdulatban valóban minden lezárul, vajon véget érnek a temetéssel az ember halálos történetei? Nem folytatódnak inkább számonkéréssel, bosszúval, ritualizálással, áldozatról áldozatra, szemet szemért, fogat fogért? Csak a feltámadás törli meg ezt a sort. A feltámadással abszolút új kezdődik, a bosszú, a számonkérés, a ritualizálás, az áldozatok hosszú története helyett elkezdődik a kegyelemnek és a szeretetnek a története.

Az asszonyok üres sírt találnak és így találva, a helyzet első pillanatban csak a gyászukat növeli, a fájdalmukat fokozza - nem találják a holttestet. S lám, máris tolul az érzet. Főleg János evangélista az, aki nagyon finoman leírja ezt: tolu a bánat – ennyire aljas a világ?! Hát legalább a temetést vagy az újratemetést tennék lehetővé! S ma is, micsoda erő, érzések tolulnak fel! Ha már egy katasztrófát nem lehetett elhárítani, ha már a gyilkosok kezét nem lehetett lefogni, ha már valami révületben ártatlanok estek terror áldozatául, legalább a temetés hadd történjen meg! Ha már az élőtlől elvettek az életet, legalább halotti joga megmaradhasson! Holtak

közt megkeresni a holtat, s mint halottnak, tisztességet adni! Mi ezt tudjuk, így tudjuk folytatni a történetet, és így is szeretnénk befejezni.

Az evangélista finoman jelzi ezt, még a tanítványok esetében is. Mert amikor az asszonyok viszik a feltámadás örömhírét, a tanítványok ezt üres beszédnek tartják. Márk evangélista még keményebben fogalmaz, azt mondja, asszonyos hisztériának gondolták ezt. A tanítványok már elengedték Jézust. Annyira elengedték, hogy a maradékot, a befejezést, a gyász munkát, a temetést már az asszonyokra bízák. Ők nem indultak el húsvét hajnalán a sírkertbe. Ez a történet szakad meg, de nem emberi aljasságból – nem vitték el máshova az Úr Jézus holttestét, hogy ne lehessen eltemetni! –, ez a történet isteni kegyelemből szakad meg. Nincs itt, feltámadott, nincs itt, mert él! Minek keresitek az élőt a holtak között? És ez a kérdés, mint mondtam, mindent megfordít: Jézus él, az isteni életforrást nem lehetett elzárni. Isten életet adott a megfeszítettnek. A szeretet és kegyelem, az igazság és boldogság valósága, Isten nem rekeszhető a halál alá.

Igen, tudom, látjuk, átéljük fájdalommal, hogy a rombolásnak és a halálnak az erői időről időre nekifeszülnek az életnek és elnyeléssel fenyegetik azt. Az ember a saját, önistenítő vállalkozásának az áldozata lesz újra meg újra, s mennél inkább sikeres ebben a vállalkozásában – Isten nélkül, Isten igazsága nélkül, Isten jó életrendje nélkül! –, annál nagyobb és annál több az áldozat. Emlékezzünk a kenyai egyetemen legyilkolt keresztyén diákokra, s amikor őreájuk emlékezünk, akiket Krisztus-hitük miatt gyilkoltak meg, az is megdöbben bennünket, hogy ha bekapcsoljuk az internetet, s rákapcsolunk a facebook-ra és jönnek lefelé a facebook-on a képek: egyik képen húsvéti táncmulatságra hívnak valahol Nyugat-Európában, valami bulira, a másik képen látjuk a ki-

terített ártatlan áldozatokat. Ilyen világban élünk, ezt tudja az ember. Igen, látjuk, a hitetlenség, a szeretetlenség, a gyűlölet roppant sikeres tud lenni. És velük megannyi bűn és megannyi nyomorúság.

De hallottuk a zsoltáros szavát, így kiált: *Eltévedtem*. Elvesztettem az utat, elvesztem, elvesztettem magamat is! És kéri Istenét: keress meg, kutass fel! Forró és esengő kérés ez. Ahogy hosszú hetek során olvastuk a 119. zsoltárt és éppen ma érünk a legutolsó verséhez, sokszor megéreztek már a zsoltárosnak ezt a forró, Isten iránti szeretetét, ezt az odaadottságát, ezt az Isten utáni vágyakozását. S mondhatnánk, hogy itt, a zsoltár utolsó szakaszában, az utolsó mondatában, amikor így kiált, hogy: elvesztem, tévelygek, mint az elveszett juh, keress meg – talán ez az ő Isten-szeretetének az utolsó szikrája. Még most, az utolsó lehetével így kiált fel. De azt hiszem, a húsvét fényében ez sokkal inkább a feltámadás csodálatos ragyogásának a visszfénye. Még legelesettebb állapotomban, még a zsákutca végén, még a sírkertben, még ott a sírnál is, még akkor is, amikor aratom keserű és halálos gyümölcsét emberi vállalkozásomnak, az Isten-nélküliségnek, akkor is lehet így kiáltani: *eltévedtem, elvesztem, keress meg, hogy éljek*.

Sejtelek ez itt a zsoltáros szavában, de ahogy láttuk, jövendölés is. Ez a zsoltár, ugyanúgy, ahogy a 22. zsoltár ott, a kereszten, amikor így kiáltott a mi Urunk: én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet, úgy ez a zsoltár, a 119. is a Krisztus zsoltára. És húsvétkor arról teszünk boldog bizonyosságot, hogy Isten megkereste és megtalálta őt. Őt, a meghalót. Elvesztem Uram, keress meg engem. Megtalálta és föltámasztotta. És innen mi már boldog bizonyossággal énekeljük ezt a zsoltárt és hívjuk a mi Urunk Jézus Krisztusunkat, a Feltámadottat, aki ezt mondja magáról: *az embernek Fia*

azért jött, hogy megkeresse és megtartsa azt, ami elveszett. Azért jött, hogy megkeressen, üdvözítsen és megtartsa bennünket.

Igen, látjuk, az eredendő bűn minden hatalmas következménye sokszor egyetlenegy erővé összeszerveződik, és mindent el akar pusztítani. De mi, keresztyének a feltámadás ünnepén azt hirdetjük, hogy az eredendő bűnt megelőzi és felülmúlja az eredendő igen. Isten előbb mondott igent, mint nemet az ember Istenre. Az ősi nemet megelőzi és felülmúlja az örök igen. Mert lehet, hogy a mi nemünk, tagadásunk ősi, de Isten igenje örökkévaló. Mit keresitek hát az élőt a halottak között? Milyen jól mutatja a 119. zsoltár utolsó néhány szakasza a feltámadás nagy titkát és erejét. A zsoltáros – hallottuk – sokszor mondhatta magát ártatlannak. Amikor körülvették, amikor megszorították, amikor megtámadták, amikor a hite miatt üldözték, amikor elnyomták, felkiáltott: Uram, gyermeked vagyok, Uram, ártatlan vagyok, Uram, megőriztem törvényedet, Uram, őrizz meg engem, mert egyedül vagyok már csak a hűség útján. De most, a feltámadás, az isteni újat kezdés fényében ezek a relativizmusok, ezek a viszonyítások mind semmivé lesznek. Sokszor meg tudjuk mi is tenni, hogy a viszonylagosságok létráján vagy rangsorában hol lejjebb, hol feljebb lépünk: nem vagyok akkora bűnös, mint a másik, nem követtem el annyi vétket, mint a másik, nincs annyi mulasztásom, mint a másiknak. Sokszor ez még úgynevezett ártatlansági helyzetet is tud teremteni.

De most, amikor így kérdez az angyal: miért keresitek a holtak közt az élőt? – most, amikor látjuk, hogy a zsoltáros hívó szava: Keresz meg! – abban a Krisztusban teljeseedik abszolút módon, aki azért jött, hogy megkeressen, megtaláljon és üdvözítsen bennünket, immár nincs értelme a zsoltáros korábbi ártatlansági szavait mondanunk, mert immár ő maga is ezt mondja magáról: *tévelygek, mint valami elveszett juh.*

Kedves testvéreim, tudjátok jól, nem szoktam a szószékre teológiai vitákat hozni, nem az igehirdetés dolga az, hogy nagy vitákat rövid szóval eldöntsünk. Most mégis olyan vitát szeretnék ide hozni, amelynek a húsvét és a zsoldárvers szempontjából nagy jelentősége van. Van, aki ezt a szót, hogy eltévedtem, úgy fordítja, ahogy a Károli-fordításban van: tévelygek. Így fordítja ezt Augustinus egyházatyja és vele együtt sokan úgy gondolják, hogy ez bűnvallás. Tévelygek. Isten dicsőségének fénye felragyog, a kegyelem abszolút világossága rám árad: nincs mit rejtegetni. Isten a szívek és a vesék vizsgálója, és én is meglátom magamat a csodálatos mennyei tükörben és nem tudok mást mondani, mint azt, hogy eltévedtem, tévelygek. Halálos ez a tévelygésem, hiszen az ember halálba adta Krisztust – mi is. Fellázadt az ember Isten ellen – mi is. Elrútítja az ember a szépet – mi is. Meghamisítja az igazságot – mi is. Profanizálja a szent dolgokat – mi is. De most már nincs tovább. Addig hátráltunk Isten elől, míg el nem érkeztünk a sírhoz. A sírhoz, a halálhoz, a temetéshez. Innen nincs tovább. Keress meg, tévelygek, mint az eltévedt juh, keress meg, Uram!

Vannak azonban mások, így például Aquinói Tamás és Kálvin, akik másképp értelmezik ezt a szót, hogy tévelygek. Azt mondják: ez léthelyzet, végső következmény, ez a *conditio humana*. Elvesztünk, elvesztünk a magunk sikeres vállalkozásában, elvesztettem az utat, elvesztettem magamat, elvesztettem Istent, elvesztettem az életet, eltévedtem, a pusztaság kellős közepén vagyok. Önmagunktól újra meg újra csak a semmit tudjuk kirakni. Keress meg, Uram. És azért mondhatják bátran, akik így értelmezik ezt a szót, mert nemcsak a zsoldáros egyszemélyes vallomása ez, hanem közös vallomása ez mindannyiunknak. Ézsaiás próféta, amikor Isten szenvedő szolgájáról jövendöl, aki számára a

majdani Krisztusról, számunkra a megfeszített és feltámadott Krisztus, ezt mondja a könyve 53. részében: *mindannyian el-tévelyedtünk, elvesztünk, mint a juhok. De az Úr mindannyiunk vétékét Őreá – Krisztusra – vetette.*

A zoltáros pedig három szóval fejezi ki, mit ért azon, hogy keress meg, Uram. Ezt olvassuk a 173. verstől következően a zoltár legutolsó szakaszában: *Legyen segítségemre a Te kezed, Uram, vágyódom a Te szabadításod után, éljen az én lelkem, hogy dicsérjen Téged.* Segítség, szabadíts meg, éltesd. Mi ma a megsegítő, a szabadító, az éltető Istent magasztaljuk. És ez az Isten döntő mozdulata felénk azért, amit a meghalt Jézussal tett. Feltámasztotta Őt a halálból, vagyis meghallgatta kereszten mondott imádságát. Megsegítette, vagyis a halálból kiszabadította és éltette. Megkereste, azért él. *Ti azért miért kerestek az élőket a holtak között?* Jézus, az élő, aki keres minket, teljesen és egészen minket keres – segíteni, szabadítani éltetni. Ahogy a költő mondja: ha lezárul egy emberi élet betegség, katasztrófa, ítélet, üldözés, bármi okán, Isten azt a lapot nem tépi ki. Átköti egy másik könyvbe. Segítség, szabadíts, éltesd.

Szeretett gyülekezet, kedves testvéreim, ha megrezdül a szívünk és legalább addig eljutunk, ameddig Péter, aki kiment az üres sírhoz és úgy találta, ahogy az asszonyok mondták, és magában elgondolkozott ezen – ha mi is elgondolkozunk ezen, valamit megértünk. Jézus Krisztus, aki ránk talál, mi-reánk, holtakra a holtak között, hogy élővé tegyen, elkötelez minket is segíteni, szabadítani, éltetni. Azt mondja János evangéliumában a feltámadott Úr tanítványainak, amikor először megjelenik: elküldelek titeket, ahogy engem küldött az Atya. Keress meg, Uram – kiáltunk húsvét napján –, eltévedtem, elvesztettem, keress meg. Nem tud másképp az

ember kiáltani. Vagy ha elhallgatja ezt a kiáltást, s kétségbe esik. Kétségbeeséséből düh lesz, harag lesz, öngyilkosság lesz, mások üldözése lesz, mások elnyomása lesz. De mit kérdez az angyal? – Miért keresitek az élőt a holtak között? Nincs itt, feltámadott. Bizonytal feltámadott, és Ő keres bennünket, hogy mindent megváltoztasson és bennünket az új életben megtartsa. Tévelygek, mint valami elveszett juh. Keresd meg szolgálodat, mert parancsolataidat nem felejtettem el. Boldog feltámadást. Ámen

2015. 04. 05.

TARTALOM

1. Zsoltár 119,1-8.	6
2. Zsoltár 119,9-16.	16
3. Zsoltár 119,17-24.	26
4. Zsoltár 119,25-32.	36
5. Zsoltár 119,33-40.	46
6. Zsoltár 119,41-48.	58
7. Zsoltár 119,49-56.	70
8. Zsoltár 119,57-64.	82
9. Zsoltár 119,65-72.	92
10. Zsoltár 119,73-80.	104
11. Zsoltár 119,81-88.	114
12a. Zsoltár 119,89-90.	126
12b. Zsoltár 119,89-96.	136
13. Zsoltár 119,97-104.	146
14. Zsoltár 119,105- 112.	156
15. Zsoltár 119,113-120.	168
16. Zsoltár 119,121-128.	180
17. Zsoltár 119,129-136.	192
18. Zsoltár 119,137-144.	202
19. Zsoltár 119,145-152.	214
20. Zsoltár 119,153-160.	224
21. Zsoltár 119,161-168.	236
22a. Zsoltár 119,169-176.	248
22b. Zsoltár 119,173-176.	258

Minden jog fenntartva.
Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz
a szerző írásbeli hozzájárulása szükséges.

Kiadja a Dunamelléki Református Egyházkerület
A könyvterv és tipográfia Bogárdi Szabó Eszter munkája
Nyomás és kötészet Print City Europe Zrt., Budapest

ISBN 978-963-89654-7-9